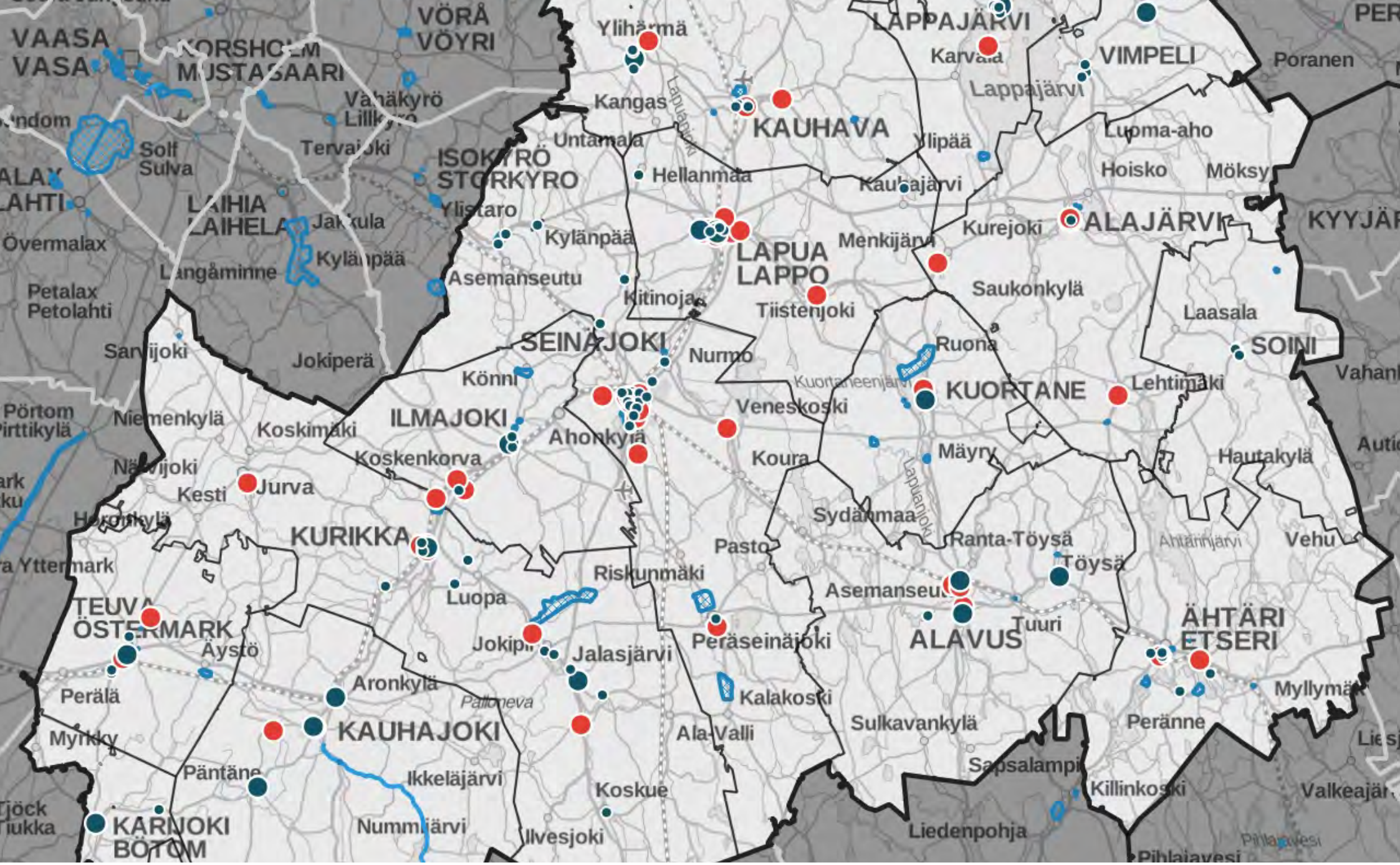

ETELÄ-POHJANMAAN UUDEMMAN RAKENNETUN KULTTUURIYMPÄRISTÖN KOHDELUETTELO
SAATSI ARKKITEHDIT 05.03.2021

JOHDANTO

Tämä kohdeluettelo muodostaa toisen varsinaisen osan vuosina 2019–2021 toteutettua uudemman rakennetun kulttuuriympäristön inventointia.

Kohdeluettelossa käsitellään sellaisia vuosina 1930–1999 kehittyneitä Etelä-Pohjanmaan rakennettuja ympäristöjä, joilla on nähty maisemallista, historiallista tai rakennushistoriallista potentiaalia maakunnallisesti arvokkaiksi kohteiksi. Inventointi on tehty pääosin vuonna 2019 ja sitä on täydennetty syksyllä 2020. Mukana on myös sellaisia rakennuksia, jotka on purettu inventoinnin jälkeen.

Ennen vuotta 1930 rakennetut ympäristöt käsitellään Kirsi Niukon vuosina 2016–2017 laatimassa Etelä-Pohjanmaan maakunnallisessa rakennusinventoinnissa (Etelä-Pohjanmaan liitto 2017, päivitetty 2019). Siihen lisättiin viiden kohteen täydennysosa syksyllä 2020 (Saatsi Arkkitehdit 2021). Parhaan käsityksen maakunnan rakennetusta ympäristöstä saa tutkimalla näitä kolmea inventointia rinnakkain.

Käsillä olevat kohdekortit on jaettu kolmeen eri tyyppiin: pistekohteiksi, itsenäisiksi aluekohteiksi sekä aluekohteiksi, jotka ovat osa vanhempaa kokonaisuutta. Kohteen tyyppi ilmenee sivun oikean yläreunan vinjetistä. Kohdetyypin perusteita käydään tarkemmin läpi Yhteenveto ja arvottaminen -osion luvussa Inventointien esitystapa.

Vanhempaan kokonaisuuteen liittyviä aluekohteita on tarkasteltu sekä vanhempien että uudempien kohteiden inventoinneissa. Tällöin inventointien näkökulma kohdistuu vähintään osittain eri rakennuksiin. Näissä tilanteissa kohdealueet on pyritty samasta yleissijainnista huolimatta otsikoimaan toisistaan poikkeavasti.

SISÄLTÖ

- Johdanto 2

01 (A) ALAJÄRVI (ALAJÄRVI)
- Alajärven keskusta, Kauppakatu 8
- Alajärven keskusta, Makasiininkangas 10
- Citykortteli ja Alvariini 11
- Menkijärven lentokenttä 12

01 (B) ALAJÄRVI (LEHTIMÄKI)
- Lehtimäen Keskikylä 13

02 (A) ALAVUS (ALAVUS)
- Alavuden keskusta, Kirkkotien ympäristö 16
- Kirkkomännikön koulu- ja liikuntaympäristöt 19
- Asemankoulu ja urheilukenttä 21
- Kauppaneuvoksentien ympäristö 22
- Asemanseudun Asevelikylä 24
- Kuivasjärven sairaala 25

02 (B) ALAVUS (TÖYSÄ)
- Ohei, Lapikas ja Haka 26

03 EVIJÄRVI
- Teltamola 29
- Kunnantalo 30
- Särkikylän / Särkijärven koulu 31

04 ILMAJOKI
- Ilmajoen keskusta 33
- Kotokartano 38
- Palonkortteeri 39
- Koskenkorvan keskusta, Vanhatie ja Koskitie 40
- Puska, Koskenkorvan kansakoulu 42
- Koskenkorvan Asevelikylä 43

05 ISOJOKI
- Isojoen keskusta 45
- Kirkonkylän koulu 47

06 KARIJOKI
- Karijoen keskusta, Kristiinantie 49
- Kankalon koulu 51

07 KAUHAJOKI
- Kauhajoen keskusta, Topeeka 53
- Kauhajoen hallintokeskuksen ympäristö 57
- Aronkylä 63
- Päntäneen kylä 65
- Kauhajärven kirkkoympäristö 67
- Kauhajärven nuorisoseurantalo Tapiola 68
- Kokonkylä 69

08 (A) KAUHAVA (YLIHÄRMÄ)
- Härmän sairaalan alue 72
- Ylihärmän kirkonkylän koulu 75
- Ylihärmän vapaaseurakunta 76
- Iisakkilan pientaloalue 77
- Kiistola, suojeluskuntatalo 78

08 (B) KAUHAVA (ALAHÄRMÄ)
- Alahärmän keskusta 79
- Härmän lukio 80

08 (C) KAUHAVA (KAUHAVA)
- Kauhavan kirjasto ja museo 81
- Jylhäkosken mylly ja sähkölaitos 82
- Valtion virastotalo 83
- Suomen yrittäjäopisto 84
- Nuorisoseurantalo Lehtola 86
- Puukkola 87
- Osuuskaupan viljasiilot 88

08 (D) KAUHAVA (KORTESJÄRVI)
- Kortesjärven entinen Kunnanvirasto ja Kukkola 89

09 KUORTANE
- Kuortaneen Keskustie 91
- Kuortaneen urheiluopisto 94

10 (A) KURIKKA (JALASJÄRVI)
- Jokipiin pellavatehdas 98
- Jokipiin jalkinetehdas 100
- Metsolan koulu 101
- Jalasjärven liikekeskusta, Keskustie 102
- Jalasjärven vesitorni 104
- Koskuen Esso 105
- Hirvijärven koulu, Komsi 106
- Entinen limonaditehdas 107

10 (B) KURIKKA (JURVA)
- Jurvan vanha veistokoulu 108

10 (C) KURIKKA (KURIKKA)
- Kurikan ydinkeskusta 110
- Kurikantien liiketalot ja Talo Aukia 113
- Velsa ja Kurikan puunjalostustehdas 115
- Pienteollisuustalo Sauma 117
- Reinikan pientaloalue 118

- Aution pientaloalue 119
- Nopankyläntien asutus 120
- Paulaharjun koulu 121
- Miedon tiilitehdas 122
- Salon koulu 123
- Myllykylän koulu 124

11 LAPPAJÄRVI
- Nissintien ja Maneesitien liikerakennukset 126
- Osuuspankki 128
- Lappajärven Kivikoulu 129
- Kunnankirjasto ja lukio 130
- Valtion virastotalo 131
- Halkosaaren tanssilava 132
- Kustaa Vilkunan kesäpaikka 133
- Lappajärven kunnanvirasto 134
- Kivitippu 135

12 LAPUA
- Lapuan keskusta, Kauppakadun ympäristö 137
- Koulualueen ympäristö 140
- Siirilän pientaloalue 142
- Teoran talot 145
- Sairaalanmäki 146
- Honkimäen pientaloalue 148
- Saarenkankaan pientaloalue 150
- Simpsiön hautausmaa 152
- Osuuskaupan viljasiilot 154
- Kissankellon päiväkoti 155
- Ritamäen asutus 156
- Lempintien rivitalot 158
- Kauhajärven kirkko ja hautausmaa 159
- Tiistenjoen kyläkirkonmäki 160
- Hellanmaan nuorisoseurantalo 162

13 (A) SEINÄJOKI (SEINÄJOKI)
- Ammattikoulu / Seinäjoen Sedu 164
- Kortteli 26 166
- Ydinkeskustan liikerakennukset 168
- Marttilan koulu ja Seinäjoen lyseo 173
- Tiklas 175
- Seinäjoen Matkakeskus 176
- VR:n asuinkerrostalot 177
- Kapernaumin pientaloalue 178
- Seinäjoen liikuntapuisto / Upan urheilupuisto 180
- Kivistön koulu 181
- Villa Hauta-aho 182
- Havukujan ruotsalaistalot 183
- Paukkulan pientaloalue 184
- Härmän-, Aapelin- ja Jussinraittien pientalot 185
- Jussinraitin aravatalot 187
- Pohjan koulu 188
- Pohjan pientaloalue 189
- Eskoon palvelukeskus 192
- Valion tehdas 194
- Kauppaopisto / Kauppaoppilaitos 196
- Siukunhovi 197
- Marttilan alue 198
- Törnävän koulu 203
- Sorsanpesä 204
- Upan Koulukadun kerrostalot 205
- Joupin koulu 207
- Vanha palolaitos 208
- Seinäjoen lukio 209
- Vanha vesitorni 210
- Hallilan päiväkoti 211
- Hankkijan Siilot 212

13 (B) SEINÄJOKI (PERÄSEINÄJOKI)
- Ritolan koulualue 213
- Virkala / Terästalo 215

13 (C) SEINÄJOKI (YLISTARO)
- Ylistaron virastotalo 216
- Kirja-Matin koulu 218
- Kitinojan kyläkirkko 219
- Halkosaaren koulu 220
- Kylänpäänkosken voimalaitos 221

13 (D) SEINÄJOKI (NURMO)
- Tuomirinta / Lagerstedt 222
- Nurmo-talo 223
- Nurmon Vesitorni 224

14 SOINI
- Soinin seurakuntatalo 226
- Soinin Lottala 227
- Soinin Yhteistalo 228

15 TEUVA
- Rauhanmaa 230
- Teuvan kirkonkylä, Porvarinpaikka 231
- Orrenmaa, Teuvan kirkko 234
- Lehtiharjun sairaala 236

- Rukkila 238

16 VIMPELI
- Sääksjärven kylä 240
- Suksitehdas ja Pesäpallomuseo 242
- Järviseudun sairaala 243
- Aapiskujan koulu 245

17 ÄHTÄRI
- Ähtärin keskusta, Ostolantie 247
- Liikekeskus Monitori 249
- Pirkanlinna, Ähtärin kulttuurikeskus 250
- Ähtärin yhteiskoulu ja lukio 251
- Pirkanpohjan taidekeskus 252
- Mustikkavuoren tanssilava 253
- Inhan kylä 254
- Hotelli Mesikämmen 255
- Ähtärin sairaala 257
- Ryötön voimalaitos 258

00 Inventoidut uudemman rakennetun kulttuuriympäristön kohteet 1 : 100 000.

- *Aluekohteet (yhteneäiset)*
- *Aluekohteet, osa vanhempaa kokonaisuutta*
- *Pistekohteet*
- *Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY2009), Museovirasto.*

Taustakartta: MML.

Kohdekarttojen selitykset esimerkkikartalla

- *Aluekohteet (yhteneäiset)*
- *Aluekohteet, osa vanhempaa kokonaisuutta*
- *Pistekohteet*
- *Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY2009), Museovirasto.*

Taustakartta: MML.

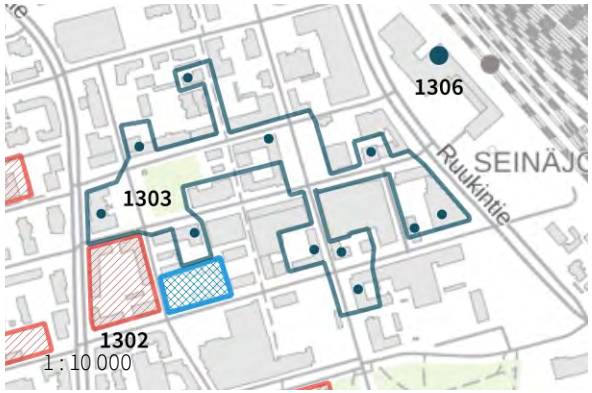

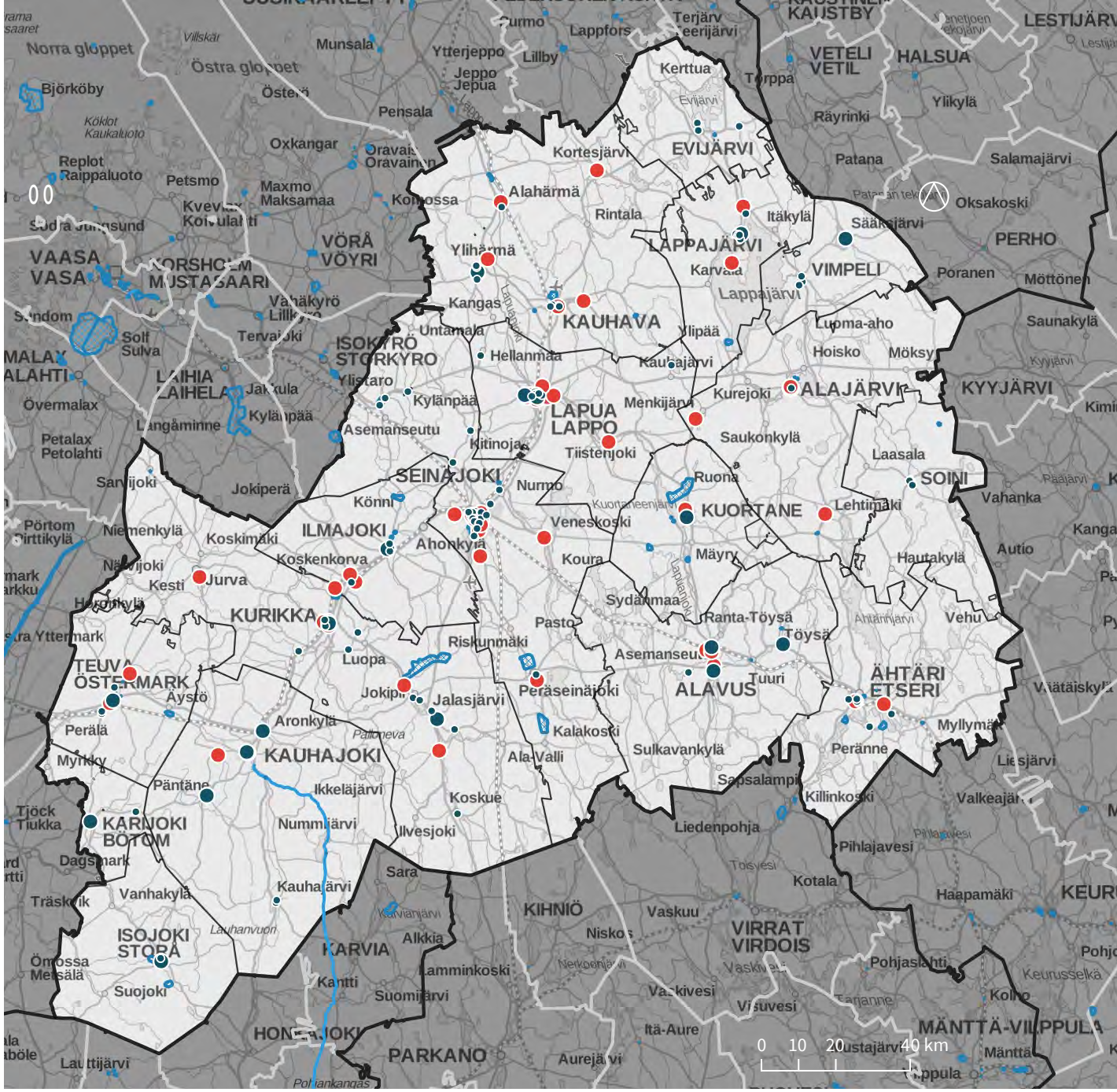

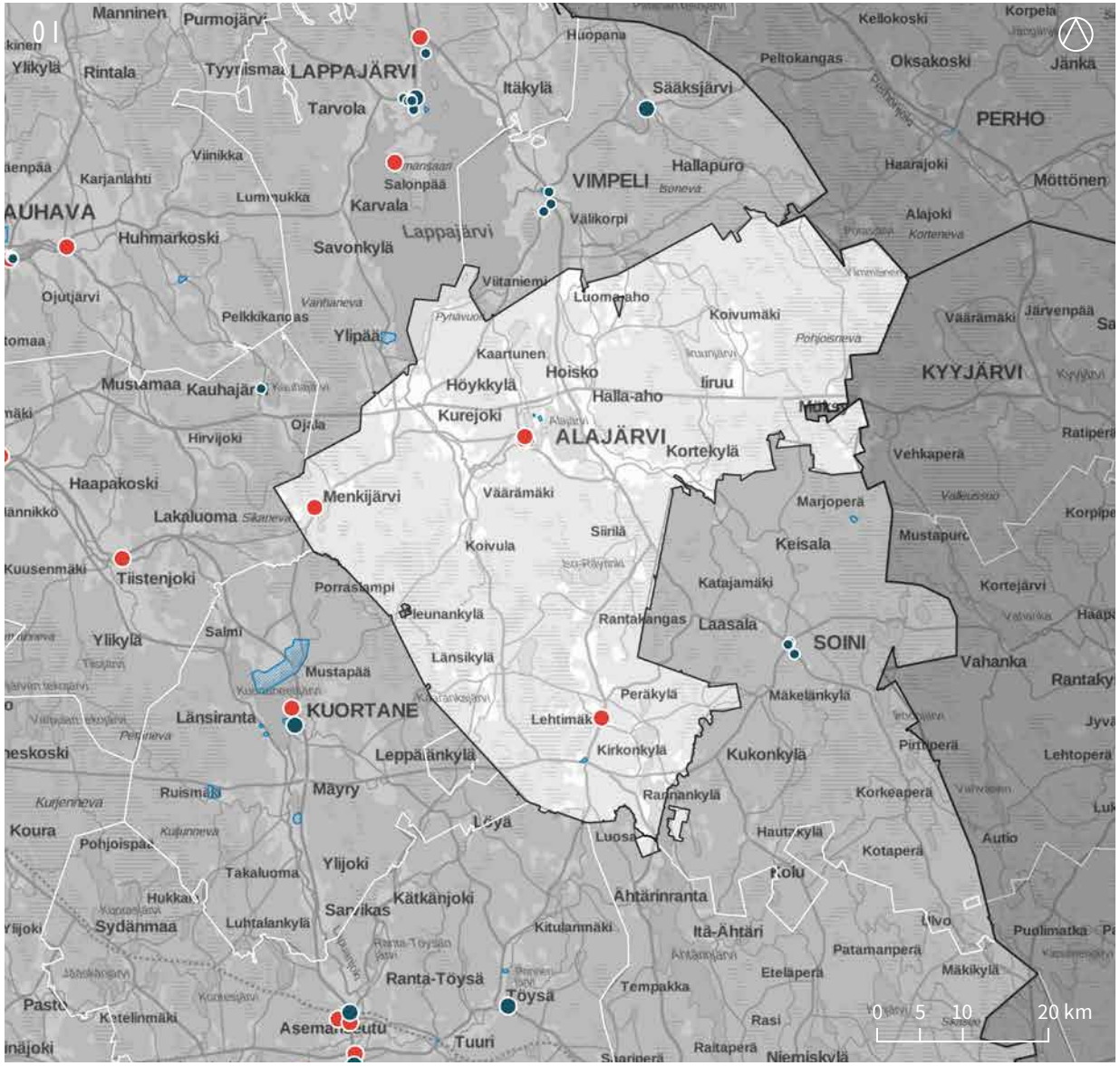

01 *Alajärvi 1: 500 000*

- *Aluekohteet (yhtenäiset)*
- *Aluekohteet, osa vanhempaa kokonaisuutta*
- *Pistekohteet*
- *Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY2009), Museovirasto.*

Taustakartta: MML.

01 (A) ALAJÄRVI (ALAJÄRVI)

0101 ALAJÄRVEN KESKUSTA, KAUPPAKATU

Maisema

Taajaman tiivis liikekeskusta.

Itä-länsi -suuntainen Kauppakatu on historiallisesti Alajärven keskustan vilkkainta kaupan aluetta. Alueella on liikerakennuksia ja liike-asuinrakennuksia tien molemmin puolin Soinintien sekä Kirkkokadun ja Hoiskontien risteykseen välisellä alueella.[1]

Vanhemmat rakennukset sijaitsevat tiiviisti kadun varressa. Uudemmat, 1950- ja 1960-lukujen rakennukset on sijoitettu pysäköintialueen taakse kauemmas katulinjasta. Nykyinen kaupallinen keskus on painottunut Keskuskadun itäpuolelle.

Kohdealue rajautuu kaakkois- ja eteläpuolella RKY2009 alueeseen.

1 Alajärven keskustan osayleiskaava-alueen inventointi 2012.

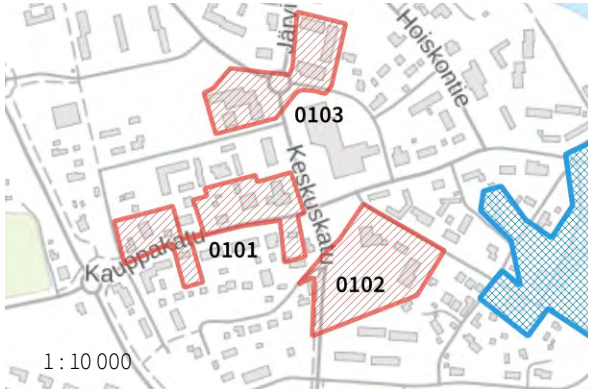

Rakennusperintö

Rakennukset ovat pääasiassa 1940–1960-lukujen noppamaisia, kaksikerroksisia, satulakattoisia taloja, joissa on 1. kerroksessa liiketiloja ja 2. kerroksessa asuntoja.[2] Enemmistö rakennusrungoista on puuta. Rakennukset ovat rakennusajalleen hyvin tyypillisiä, mutta nykyisin harvinaistuvia kohteita.

Historia [3]

Kauppakadun kaupallisen historian varhaisinta vaihetta edustaa Kauppalan liikekiinteistö (5-401-5-17, Kauppakatu 17), joka lohottiin Paavolasta vuonna 1904. Osa nykyisestä rakennuksesta on 1800-luvun lopulta.

Kauppakadun länsipäästä muodostui 1940–1950-luvuilla tiivis, pienimittakaavainen liikerakennusten alue.

1950-luvun puolivälissä Keskuskadun itäpuolista Makasiininkangasta kehitettiin voimakkaasti (kohde 0102).

Kauppakadun länsipäähän rakennettiin 1960-luvulla neljä uutta liike-asuintaloa (Kauppakatu 7, 9, 10 ja 16), joissa jokaisessa oli useita liikehuoneistoja.

Arvotyypit

Asutushistoriallinen; Elinkeinohistoriallinen

Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

2 Alajärven keskustan osayleiskaava-alueen inventointi 2012.

3 Alajärven keskustan osayleiskaava-alueen inventointi 2012.

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 Olavi Korkea-Ahon valo / Rakennusperintöliike / OkaColor Oy:n liike- ja asuinrakennus, 1955, 1966, rkm Väinö Sippola
  - Kauppakatu 4, Ollila 5-401-5-201.
- 02 Hammaslääkäri Höökin vastaanottotila / Veikko Rintalan liiketalo, 1952, 1965, 1968, rkm Heikki Juuti
  - Kauppakatu 5, Kitulinna 5-401-5-243.
- 03 Alajärven kotitekstiili, liike- ja asuinrakennus, 1953, 1960, rkm Kalevi Metsäpelto
  - Kauppakatu 6, Kotikangas 5-401-5-210.
- 04 Pyhälahden liiketalo (myöhemmin Ketosen sähkö-liike), 1949
  - Kauppakatu 8, Ketonen 5-401-5-223.
- 05 Liike- ja asuinrakennus, 1930 tai ennen
  - Kauppakatu 13, Pelto 5-401-5-104.
- 06 Salon liike-asuintalo, 1938, Sakari (Mooses Mainio) Salo
  - Kauppakatu 14, Eerola 5-401-5-971.
- 07 Liike- ja asuinrakennus, 1950-luku
  - Kauppakatu 16, 5-401-5-970.
- 08 Kokko OY:n liiketila, liike- ja asuinrakennus, 1958
  - Kauppakatu 18, Tinttala 5-401-5-44
  - Rakennuksessa ollut alun perin huoltoasema.
  - Kalkkihiekkatiilisen rakennuksen pääjulkisivussa on huolellisia kuparidetaljeja. Kate on uusittu jälkikäteen.

aluekohde

0102 ALAJÄRVEN KESKUSTA, MAKASIININKANGAS

Maisema

Taajamaympäristö liikekeskustan eteläpuolella.

Rakennukset sijaitsevat vanhan koulupihan ympärillä, joka on asfaltoitu. Ympäröivän puuston vuoksi kokonaisuuden luonne on itsenäinen. Kohdealueen itäpuolella, osittain samassa maisemayhteydessä, on Alajärven kirkon ja kirkonkylän julkisten rakennusten RKY2009 alue.

Rakennusperintö

Samaan aikaan rakennetut rakennukset ovat 1950-luvulle tyypillisiä, vähäeleisiä mutta rakennustavaltaan laadukkaita, rapattuja tiilirakennuksia. Rakennukset ovat rakennusajalleen tyypillisiä, mutta nykyisin harvinaistuvia kohteita. Paloasema on moniosaisen massoittelunsa vuoksi alueen ilmeikkäin.

Historia

1950-luvun puolivälissä Kauppakadun ja Sairaalantien kulmaukseen rakennettiin paloasema, kirkonkylän uusi kansakoulu ja pienkerrostalo kunnan ja koulun työntekijöiden asuinrakennukseksi. Nimi Makasiininkangas tuli paikalla aiemmin olleesta pitäjän viljamakasiinista (siirretty Sairaalantietä etelämmäs, nykyisin museona).[4]

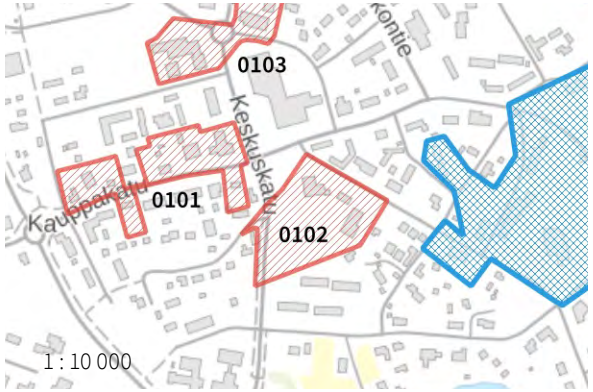

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 Paloasema, 1956, E. Niemelä (Oulu), 1986, 1991
  - Sairaalatie 1, Makasiininkangas 5-401-82-11.
- 02 Elokuvateatteri Alarexi (ent. kirkonkylän kansakoulu), 1958, E. Niemelä
  - Sairaalatie 3, Makasiininkangas 5-401-82-11.
- 03 Pienkerrostalo (ent. opettajien ja muiden kunnan työntekijöiden asuntola), 1957, E. Niemelä
  - Sairaalatie 3, Makasiininkangas 5-401-82-11.

4 Alajärven keskustan osayleiskaava-alueen inventointi 2012.

aluekohde

0103 CITYKORTTELI JA ALVARIINI

Rakennus ja rakennusaika	Liikerakennukset: tontit n:o 1 ja 2, 1984, 1985; Järvikartano, 1971
Osoite	Järvikatu 1 ja 3; Paavolantie 1
Kiinteistö	5-401-5-848, 5-401-5-802; 5-401-5-447
Käyttötarkoitus	Liiketoiminta

Maisema

Taajaman liikekeskusta.

Suurikokoiset rakennukset sijaitsevat kiertoliittymän vastakkaisilla puolilla Alajärven kuntakeskustassa. Maasto viettää loivasti kohti pohjoista. Molempiin liikerakennuksiin liittyy laajat pysäköintialueet.

Rakennusperintö

Citykortteli (tontit n:o 1 ja 2) on myöhäinen esimerkki ulkotilaan avautuvasta ostoskeskuksesta, jollaisia suunniteltiin erityisesti 1960–1980-luvuilla. Tämän jälkeen ostoskeskuksia alettiin painotetusti suunnitella sisäkäytävän varaan. Citykortteli on kaksikerroksinen ja rakennukset on aseteltu U-muotoon. Rinnesijainnin vuoksi myös toisen kerroksen liiketiloihin on pääsy maantasosta siltaa pitkin. Sillan alle muodostuu galleria. Kantava runko on teräsbetonia ja kalkkihiekkatiiltä, ulkoseinät on slammattu. Kokonaisuus on yhtenäinen ja rakennusaikaansa nähden harvinaisen huolellisesti ympäristöönsä sovitettu.

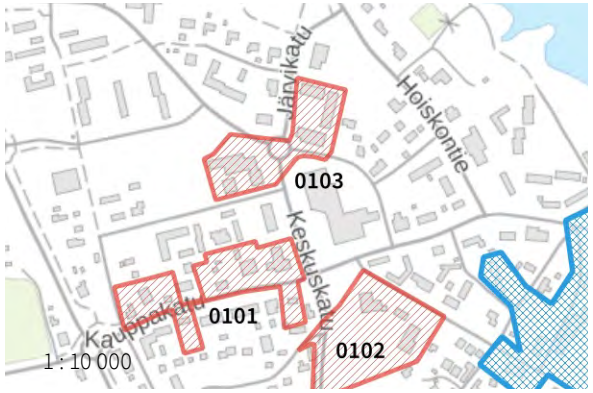

Alvariini (Järvikartano) on 1970-luvun hotelli-ravintola -kokonaisuus, johon liittyy myös keilahalli. Rakennuksen modernistinen arkkitehtuuri on varsin vaatimatonta, mutta kuvastaa selvästi rakennusaikansa arkkitehtuurin abstrahoivia ihanteita.

Historia

Kohderakennusten välistä kulkevaa Keskuskatua alettiin rakentaa 1973.[5] Kadun valmistuminen käynnisti sitä reunustavien tonttien kehittämisen, ja Alajärven kaupallinen keskus laajeni pohjoisemmas.

Citykorttelissa sijaitsi alun perin yksityisten yrittäjien lisäksi Kansaneläkelaitoksen toimipiste sekä poliisi.

Alvariini on toiminut koko historiansa ajan hotelli-ravintolana. Ravintola on Alajärven hienoin ympärivuotinen.

Arvotyypit

Elinkeinohistoriallinen

Arkkitehtoninen

Taajamakuvallinen

5 Alajärven keskustan osayleiskaava-alueen inventointi 2012.

aluekohde

0104 MENKIJÄRVEN LENTOKENTTÄ

Osoite	Menkijärventie 1145
Kiinteistö	5-403-1-264, 5-403-1-236
Käyttötarkoitus	Ilmailu

Maisema

Aukea metsässä.

Alajärven Menkijärven kylässä sijaitseva, tasaiseksi raivattu lentokenttä metsäisessä kangasmaastossa. Puusto on mäntyvaltaista.

Alueeseen liittyy Menkijärven vanha sotilastie ja Oravan kylätontti

Rakennusperintö

Alueella on rakennusperinnön kannalta vaatimattomia lentokenttärakennuksia kuten lentokonehalli, kioski ja muutamia suojia. Kioski on siirretty Tuluutin leirintäalueelta 1980-luvulla.

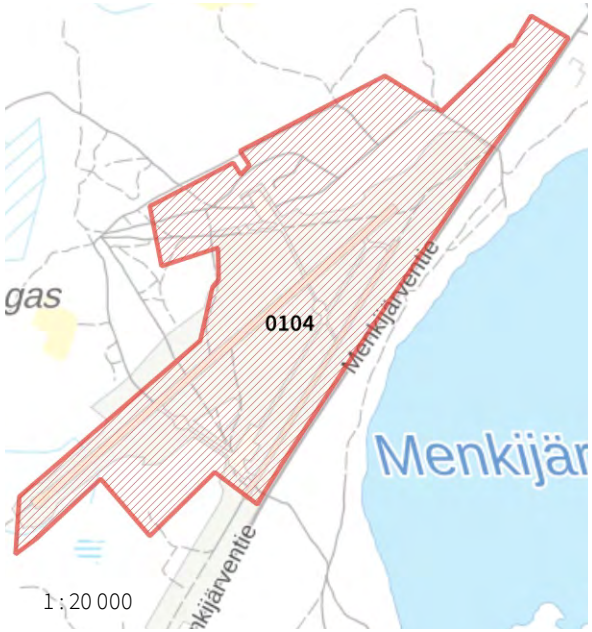

Kentän alueelle sijoittuu lisäksi Suomen sodan (1808-1809) Menkijärven taistelun muistomerkki, johon on kaiverrettu taistelussa menehtyneiden Tohmajärven komppanian sotilaiden nimet.[1]

Historia

Menkijärven lentokenttä rakennettiin 1937 ilmasotakoulun apukentäksi. Lentokoulutus alkoi 1939 ja jatkui sodan päättymiseen 1944. Kentän vakituisena käyttäjänä sotien aikana ja niiden jälkeen oli Kauhavan ilmasotakoulu, jonka harjoitusalueena kenttä toimi. Lentokenttätoiminta vilkastui harrastusilmailun lisääntymisen myötä, 1970-luvun alusta kenttä toimi uudelleen ilmasotakoulun lento- ja leirikenttänä. 1960-luvulla kenttää laajennettiin. Paikalle on pystytetty Menkijärven lentokentän muistomerkki vuonna 1994.[2]

Kenttää ylläpitäjää Menkijärven lento-osuuskunta. Kentältä toimivat Alajärven Ilmailukerho, Järviseudun Lentokerho, Vaasan Lentokerho, sekä lisäksi kesäisin Ilmasotakoulun Lentokerho ja Etelä-Pohjanmaan Ilmailukerho. Vaasan Lentokerholla on kentällä majoitustila, jossa on 1–4 h huoneita. Kentän laidalla on kesäkahvila.[3]

Lisätietoja KIOSKI:ssa.

Arvotyypit

Sotahistoriallinen; liikennehistoriallinen

Maisemakuvallinen (haja-asutusalue)

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.
2 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.
3 lentopaikat.fi

aluekohde

0105 LEHTIMÄEN KESKIKYLÄ

Maisema

Taajaman liikekeskusta ja koulu- ja opistoympäristöt.

Maasto on loivasti polveilevaa. Rakennettu ympäristö on jäsennetty henkilöautoilun ehdoilla.

Rakennusperintö

Keskikylän pääraitin länsipuolella sijaitsevat pankki-, liike- ja toimistorakennukset ja niiden edustalle sijoittuvat puurivit muodostavat 1960–1980-luvun liikekeskustakokonaisuuden, joka poikkeaa korkeuksiltaan, materiaaleiltaan ja tyyliltään alueen muusta rakennuskannasta.[1] Rakennuksissa on postmodernismille tyypillisiä aiheita. Rakennustapa ja arkkitehtuurin laadullinen taso yleensä on ajankohdalleen ominaista. Rakennuksissa on betonirunko, maanvarainen perustus ja julkisivuissa tiililaattoja.

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

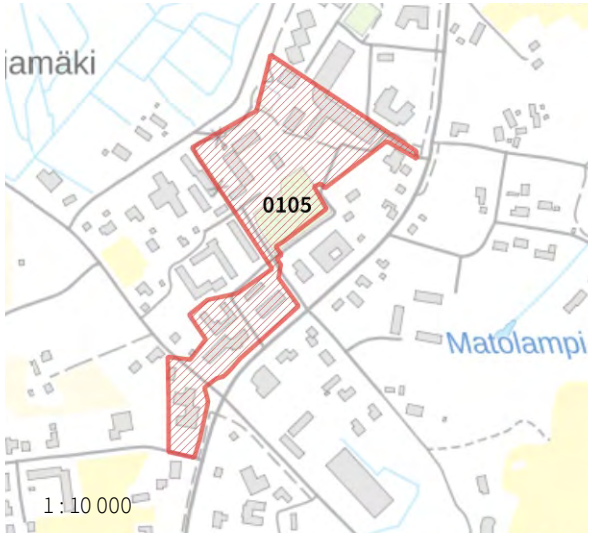

Historia

Lehtimäen varsinainen vanha keskusta sijaitsee kirkon yhteydessä etelämpänä. 1960-luvun taitteeseen tultaessa Keskikylä alkoi kasvaa nykyiselle paikalleen, johon kansakoulun, urheilukentän ja seurojentalon lisäksi rakennettiin liikerakennuksia sekä matkailijakoti. 1980-luvun taitteessa alue oli laajentunut koko risteysalueen ympäristöön. Lehtimäen opisto perustettiin kansakoulun yhteyteen.[2]

Taimelan koulu oli aiemmin toiminut puurakennuksessa. 1961 koululle valmistui uusi tiilirunkoinen koulutalo. Kansakoulun kanssa rakennukseen muutti vuonna 1962 myös keskikoulu. Muutama vuosi myöhemmin keskikoulu muutti uusiin tiloihin, joissa toimii nykyisin Lehtimäen Opisto. Vanha puu-Taimela purettiin vuonna 1967. Peruskoulu-uudistuksessa tilatarve kasvoi ja 1980 kivikoulun viereen valmistui laajennusosa. Vuonna 2002 koululle tehtiin julkisivu- ja ikkunaremontti. 2015 alkaen yhtenäiskoulu muuttui alakouluksi. Yläkoulun loputtua tiloihin muutti Käpälämäen päiväkoti.[3]

Lehtimäen erityiskansanopisto perustettiin vuonna 1971. Se on Suomen ainoa erityiskansanopisto eli erityistä tukea ja ohjausta tarvitsevien henkilöiden oppilaitos. Opisto sijoitettiin entisen Taimelan koulun vuonna 1962 valmistuneeseen keskikoulurakennukseen. Opistoa on myöhemmin laajennettu ja sen rakennuskanta on nuorta.

Lehtimäen kunnantalo jäi tyhjilleen, kun kunta liitettiin 2009 Alajärven kaupunkiin. Osaan toimistotiloja on

2 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

3 peda.net : Taimelan koulu.

aluekohde

sen jälkeen löytynyt vuokralaisia.[4] Kaupunki myi kunnantalon yksityiselle 2015.

Arvotyypit

Hallintohistoriallinen; Elinkeinohistoriallinen;

Sivistyshistoriallinen

Taajamakuvallinen

Kohteet

- 01 Kompus / Maanselkä, 1984
  - Kirkonkyläntie 1, 5-413-6-138; 5-413-6-64
- 02 Lehtimäen virastotalo, ent. kunnantalo, 1992, Alavuden arkkitehtuuri- ja insinööritoimisto Oy
  - Keskustie 2, 5-413-3-273, 5-413-3-91
  - Rakentajana toimi Rakennusliike Matti Matala Ky.
- 03 Riikkula, kirjasto, 1965–1992
  - Keskustie 2, 5-413-3-273
- 04 Onnela, liike- ja asuinrakennus, 1967
  - Keskustie 4, 5-413-3-22
- 05 Lehtimäen opisto, 1962
  - Opistotie 1, 5-413-12-60, 5-413-12-70; koulun uudemmat osat : 5-413-12-161.
- 06 Taimelan yhtenäiskoulu, 1961, 1980
  - Koulutie 5, 5-413-3-22
  - Peruskorjattu 2010.

4 Heidi-Maria Harju: Lehtimäen kunnantaloon jälleen elämää. 18.12.2012. YLE. YLE Pohjanmaa: Lehtimäen kunnantalolle etsitään yhä uutta käyttöä. 12.11.2010, päivitetty 25.5.2012.

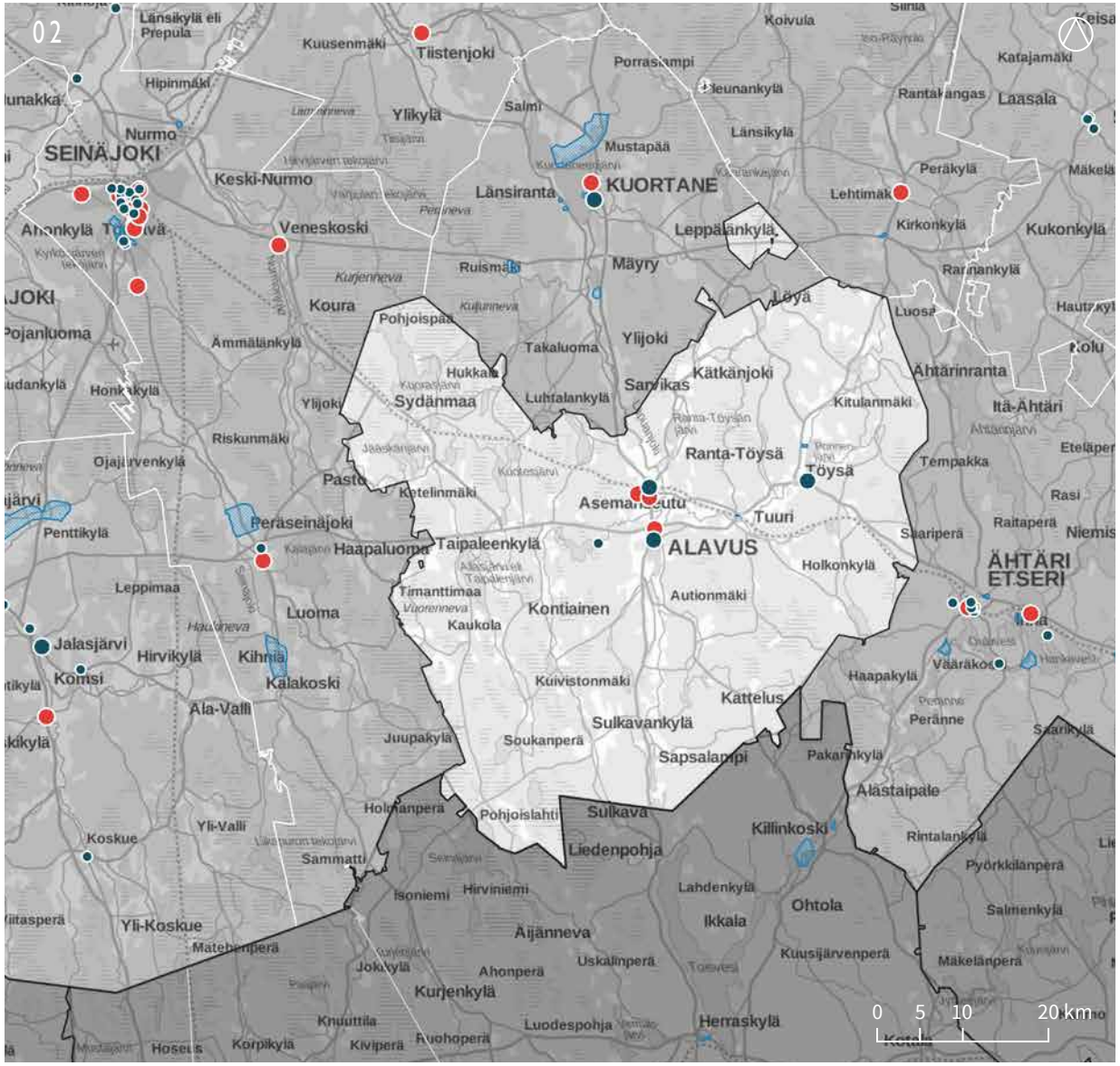

02 *Alavus 1: 500 000*

- *Aluekohteet (yhtenäiset)*
- *Aluekohteet, osa vanhempaa kokonaisuutta*
- *Pistekohteet*
- *Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY2009), Museovirasto.*

Taustakartta: MML.

02 (A) ALAVUS (ALAVUS)

0201 ALAVUDEN KESKUSTA, KIRKKOTIEN YMPÄRISTÖ

Maisema

Taajaman tiivis liikekeskusta.

Alavuden keskusta sijaitsee pääosin Alavudenjärven eli Kirkkojärven ja siihen laskevan Vähäjärven rannalla vesistön länsipuolella. Maasto on loivasti kumpuilevaa.

Itä-länsisuuntaisessa Kuulantien-Salmentien ja etelä-pohjoissuuntaisen Järviluomantien-Kirkkotien risteyksessä on Alavuden liikekeskustan ydin.[1] Risteyksen luoteisnurkassa sijaitseva, 1930-luvun taitteessa rakennettu klassistishenkinen säästöpankki toimii risteysalueen historiallisen katunäkymän solmukohtana.[2]

Aluetta ympäröi 1970–1990-lukujen virasto- ja liikerakennuskanta. Itäpuolella sijaitsee mm. postin kiinteistö 1980-luvulta ja länsipuolella Osuusliikkeen vanha yksikerroksinen liikekiinteistö Kyntäjä sekä kaupungintalo.

Keskusta-alue, ja etenkin Kirkkojärven rannassa sijaitseva alueen eteläosa on muutoksen tilassa. Paikalle on parhaillaan rakentumassa useita asuinkerrostaloja. Osoitteesta Järviluomantie 14 on vastikään purettu hirsirunkoinen asuinkerrostalo.

Kohdealue rajautuu pohjoisessa ja idässä Alavuden kirkon ja Muistojen kappelin RKY2009 alueisiin.

Rakennusperintö

Kohdealueella on useita eri-ikäisiä liike- ja asuinrakennuksia, joista vanhimmat sijaitsevat alueen eteläosassa. Enemmistö rakennuksista on kaksikerroksisia ja kullekin rakennusajalleen ominaisia, laadukkaita 1930–1950-luvun rakennuksia, jotka ovat nykyisin harvinaistuvia.

Liikerakennusten lisäksi alueella sijaitsee suurikokoinen ja laadukas entinen Alavuden osuusmeijeri sekä 1960-luvun huolella suunniteltu seurakuntatalo.

Historia [3]

Vielä 1840-luvulla Alavuden nykyinen keskusta oli viljelysmaisemaa, jonka keskellä kohosi kirkko. Kirkon itäpuolella mutkitteli maantie (nykyinen Järviluomantie-Kirkkotie) rantaviivan myötäisesti. Keskustaajama

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

2 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

3 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

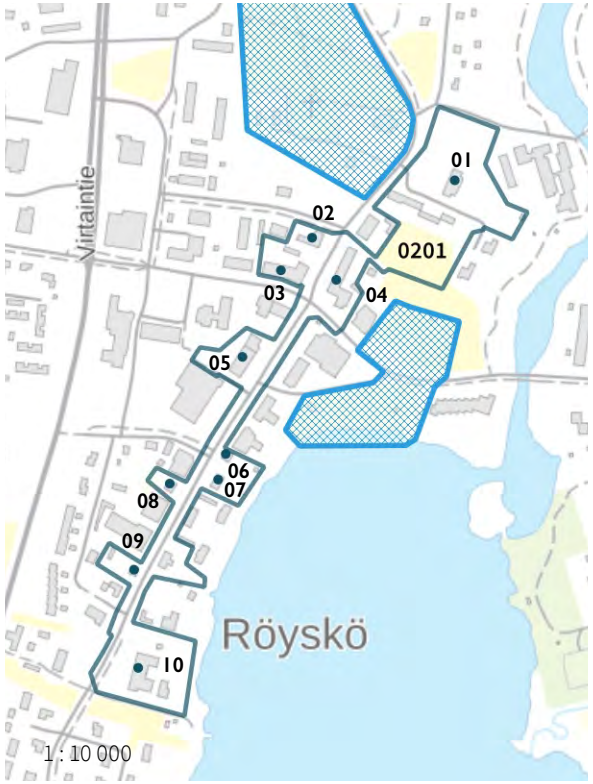

02 (A) ALAVUS (ALAVUS)

0201 ALAVUDEN KESKUSTA, KIRKKOTIEN YMPÄRISTÖ

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

alkoi muodostua vanhan maantien varteen 1800-luvun lopulta lähtien.

Salmentien-Kuulantien ja Järviluomantien-Kirkkotien risteysalueen rakennuskanta on uudistunut voimakkaasti 1900-luvun loppupuoliskon aikana, ja tilalle on rakennettu uusia liikerakennuksia sekä pankkeja ja kaupungintalo. Liikekeskustan vanha aluerakenne on edelleen tunnistettavissa Järviluomantien-Harrintien varsilla säilyneiden rakennusten (alakohteet 06-09) vuoksi.

Arvotyypit

Asutushistoriallinen; Elinkeinohistoriallinen;

Kirkkohistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 Alavuden seurakuntatalo, 1964, arkk. Touko Saari
  - Kirkkotie 7, 10-15-6-2
  - Ilmeikäs, monimuotoinen rakennus jonka julkisivuissa kuparisia yksityiskohtia.
- 02 Liike- ja asuinrakennus, 1960
  - Kirkkotie 4, 10-401-72-13
- 03 Entinen säästöpankki, 1930, arkk. Hanna-Liisa Kalliala; laajennus (Nordean rakennus, entinen Suomen yhdyspankin talo) 1983
  - Kirkkotie 2 / Kuulantie 2, 10-15-5-5
- 04 Lompsalinna, 1962
  - Kirkkotie 1, 10-401-72-14

0201 ALAVUDEN KESKUSTA, KIRKKOTIEN YMPÄRISTÖ

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

- 05 Alavuden kulttuurikeskus Kulttis, 1987
  - Järviluomantie 3, 10-27-2-7
  - Huolellisesti rakennettu piha-alue.
- 06 Asuin- ja liikerakennus, 1940
  - Järviluomantie 10, 10-12-6-3
  - Tiilirunkoisesta rakennuksesta on jätetty purkuhakemus.
- 07 Asuin- ja liikerakennus, 1953
  - Järviluomantie 12, 10-12-8-1
  - Tiilirunkoinen, laadukas liiketalo.
- 08 Asuin- ja liikerakennus, 1957
  - Järviluomantie 11, 10-12-7-8
  - Puurunkoinen, laadukas liiketalo.
- 09 Asuin- ja liikerakennus, 1935
  - Järviluomantie 17, 10-12-7-5
  - Puurunkoinen, laadukas liiketalo. Vastapäätä Tuomarilan hirsirunkoinen asuin- ja liikerakennus vuodelta 1920 (Järviluomantie 18, 10-401-74-1).
- 10 Koivulehto, entinen Alavuden osuusmeijeri, 1953
  - Järviluomantie 24, 10-401-71-13
  - Suurikokoinen, kalkki-hiekkatiilestä muurattu meijeritalo, jonka korkea savupiippu säilynyt.

02 (A) ALAVUS (ALAVUS)

aluekohde

0202 KIRKKOMÄNNIKÖN KOULU- JA LIIKUNTAYMPÄRISTÖT

Maisema

Taajamaympäristö, kuntakeskustan väljä koulualue.

Laaja liikunta- ja oppimisympäristö Alavuden kirkon RKY2009-alueen pohjoispuolella. Molemmin puolin Kirkkotietä sijaitsevien Kirkkokankaan yläasteen ja lukion ympäristöön on rakennettu urheilukenttä ja uimahalli. Yläasteen pihamaa on kokonaisuudessaan suunniteltu liikuntaympäristöksi.[1]

Ympäristö on ylävää kangasmetsää.

Rakennusperintö

Eri-ikäisiä 1950-luvulta lähtien valmistuneita opetus- ja liikuntarakennuksia yhdistää toisiinsa käyttötarkoitus. Arkkitehtoniselta laadulta ajalleen tyypilliset ja enimmäkseen tavanomaiset yksilöt muodostavat laajuutensa vuoksi varsin huomattavan kokonaisuuden.

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

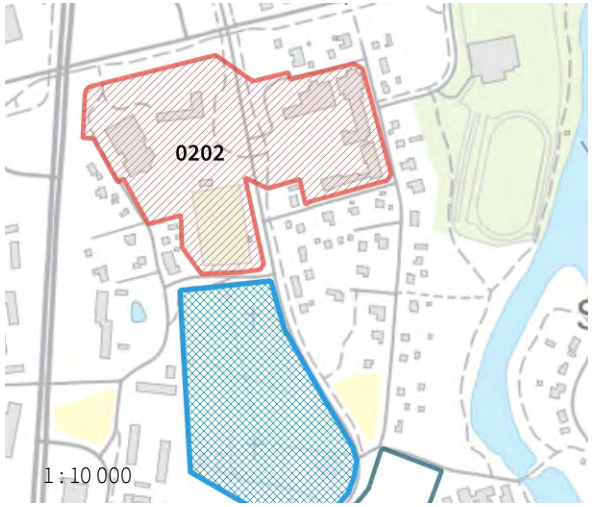

Vanhemmissa rakennuksissa toteutetut peruskorjaukset ovat vähentäneet kohteiden alkuperäisyyteen liittyviä arkkitehtuuriarvoja.

Historia

Kirkkomännikön koulu periytyy 1868 aloittaneesta kansakoulusta.[2] Koulun nimi oli aiemmin Kirkkokankaan koulu.

Alue on hyvä esimerkki oppilaitoksen sisä- ja ulkotilojen käytöstä eri aikoina liikuntakasvatukseen sekä kouluajan ulkopuoliseen liikuntaan ja urheiluun seudun asukkaille.[3]

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen

Taajamakuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 Alavuden lukio, 1957, peruskorjattu 2003
  - Kirkkotie 12, 10-15-14-3
- 02 Uimahalli Kunto-Lutra, 1982, 1999, Alavuden arkkitehtuuri- ja insinööritoimisto / Saariaho;
  - Kirkkotie 12 / Kautunkuja 5, 10-15-14-3
  - Teräsbetonirunkoinen liikuntarakennus.
- 03 Pesäpallokatsomo ja kentän huoltorakennus, n.1960-luku
  - Lähteentie, 10-15-9904-0

2 Alavus. Kirkkomännikön koulu. Historia. https://peda.net/alavus/perusopetus/kirkkomannikonkoulu/erasmus/erasmus/suomi/koulumme-suomi/kkh

3 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

- 04 Kirkkomännikön koulun 1. rakennus, 1955, peruskorjattu 2011
  - Koulutie 4 / Kirkkotie 23, 10-15-11-6
  - Persoonallinen 1950-luvun koulutalo, jossa toteutettu raskas peruskorjaus vähentänyt kohteen rakennushistoriallisia arvoja.
- 05 Kirkkomännikön koulun 2. rakennus, 1978
  - Kirkkotie 23, 10-15-11-6
  - Varmaotteinen modernistinen koulutalo, jossa toteutettu raskas peruskorjaus.
- 06 Alavuden yläkoulu, rakennukset 1 ja 2, 1968, 1975, laajennukset 2006, 2019
  - Opintie 2 ja 4 / Kirkkotie 23, 10-15-11-6
  - Tiiliverhottu lohkokoulu laajennusosineen.

02 (A) ALAVUS (ALAVUS)

0203 ASEMANKOULU JA URHEILUKENTTÄ

Rakennukset ja rakennusaika	(Vanhemmat koulutalot 1914 ja 1923), koulutalo 1953, koulutalo 1991; urheilukentän katsomo-varasto 1931
Osoite	Markkinatie 7
Kiinteistö	10-22-9-3 (koulut); 10-401-10-15, 10-401-10-75 ja 10-401-10-175 (urheilukenttä)
Suunnittelija	-
Käyttötarkoitus	Perusopetus, liikunta

Maisema

Taajamaan liittyvän asemakylän väljä laita-alue.

Asemankoulu sijaitsee Asemanseudun taajamassa, n.200m päässä Tampere–Seinäjoki-radasta. Koulun lähiympäristössä on pientaloja pääasiassa 1900-luvun alkupuolelta. Alavuden rautatieaseman RKY2009-alue sijaitsee n.250m päässä koulun eteläpuolella.

Rakennusperintö

Koulukokonaisuus käsittää neljä eri aikoina rakennettua koulurakennusta. Vanhimmat koulut (kuva 01) ovat puurakenteisia. Uudemmista vanhempi (1953, kuva 01) on tiilirunkoinen ja uudempi (1991, kuva 02) betonirunkoinen.[1] 1950-luvun koulutalo on arkkitehtonisesti ja rakennustavaltaan ajankohdalleen tyypillinen, laadukas, valtion normaalihintapäätösten mukainen tai niitä mukaileva koulutalo. 1990-luvun koulutalossa täydennysrakentamiselle ominaiset sopeutuvat aiheet (satulakatto, keskeissymmetriset julkisivut, lämpimät värit) on toteutettu oman aikansa rakenneratkaisuin. Molempien myöhäisempien koulurakennusten ulkoarkkitehtuuri on sovitettu huolellisesti olevassa olevaan koulumiljööseen. Eri-ikäiset rakennukset muodostavat lapsenmittakaavaisen ja vaihtelevan koulukokonaisuuden, joka kuvastaa harvinaisen kirkkaalla tavalla 1900-luvun kouluympäristöjen kehitystä.

Urheilukentän katsomo-varasto on puurunkoinen, siro ja käytännöllinen rakennus, jonka arkkitehtuuri on rakennusajalleen ominaista ja laadukasta. Istuimet on uusittu n.1990-luvulla.

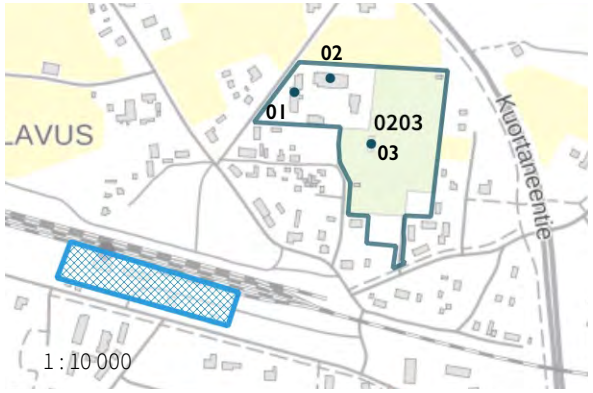

Historia

Koulun pihapiiri on lohkottu vuosien 1915–1929 aikana Kangasharjun ja Kangasharju II:n alueesta.[2] 1990-luvun koulutalo on rakennettu paikalla aiemmin olleiden ulkorakennusten kohdalle.[3]

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.
2 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.
3 Peruskartta 1961. MML.

aluekohde

0204 KAUPPANEUVOKSENTIEN YMPÄRISTÖ

Maisema

Taajamaan liittyvän asemakylän keskus ja jälleenrakennuskauden asuinalue.

Kauppaneuvoksentien ympäristön näkyvin rakennus on radan varressa sijaitseva entinen Osuusliikkeen talo (1920, 10-21-44-4). 1900-luvun alkupuolen ja puolivälin pienasumuksia on tämän ympärillä radan molemmin puolin. Etelämpänä etelä-pohjoissuuntaista Kauppaneuvoksentietä kiintopisteenä on kauppaneuvos Kurikan 1900-luvun alussa rakennuttama Kurikkalan huvilamainen asuinrakennus. Pihassa on Kurikan muistomerkki. Kauppaneuvoksentien jatkuessa edelleen etelää kohti sen varteen levittäytyy jälleenrakennuskauden asuinalue poikkiteiden Korpitie, Majurintie ja Lampitie varrelle. Etelän suuntaan kuljettaessa maisema vaihtuu tien ympärille avautuvaksi, kumpuilevaksi viljelysmaisemaksi.[1]

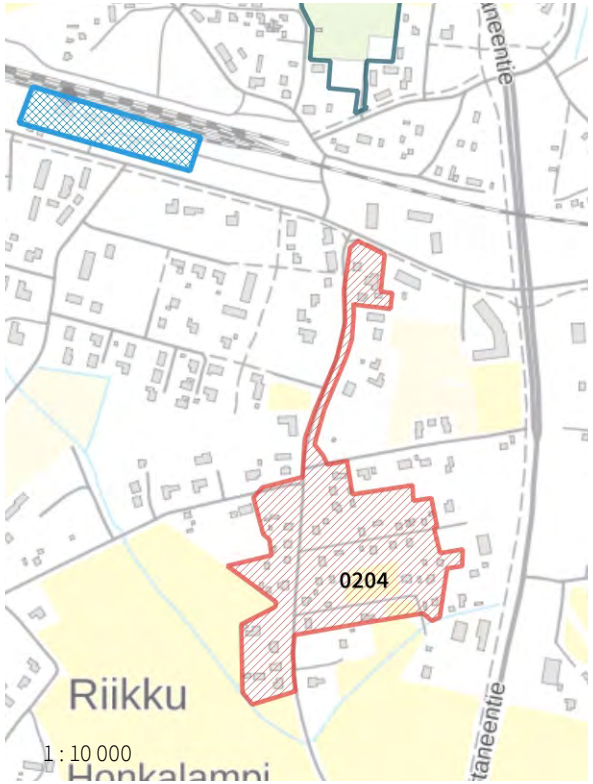

Alueen luoteispuolella sijaitsee Alavuden rautatieaseman RKY2009-alue.

Rakennusperintö

Suurin osa kohdealueen asuinrakennuksista on 1940–1960-luvun yksi- tai puolitoistakerroksisia tyyppitaloja. Kauppaneuvoksentien varrella olevat asuinrakennukset ovat keskimäärin suurempikokoisia kuin poikkikujien rakennukset. Pohjoisosassa rakennusten ulkoasuun on tehty varsin vähän muutoksia, minkä vuoksi niillä on arkkitehtuurin alkuperäisyyteen liittyviä arvoja. Rakennuskantaa on kuitenkin alettu uudistaa aivan viime aikoina, ja aluerakenne on sirpaloitumassa.

Samankaltaisia asuinalueita muodostettiin eri laajuudessa sadoille Suomen paikkakunnille kautta maan. Kohdealueen rakenne on kuitenkin hieman tavanomaista laajempi ja yhtenäisempi.

Historia

Kauppaneuvoksentie viittaa kauppaneuvos Svante Kurikkaan (1894–1984), joka perusti Alavuden Puunjalostustehdas Oy:n yhdessä Vihtori Peltosen ja Esa Harjun kanssa Alavuden Rantatöysään 1917. Nykyään se on Mattiovi Oy:n Alavuden tehdas. Svante Kurikka sai kauppaneuvoksen arvon 1962. Kurikkalaksi kutsut-

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

aluekohde

tu huvila tien keskivaiheilla (Kauppaneuvoksentie 12) on Svante Kurikan 1900-luvun alussa rakennuttama. Rintamamiestaloalue muodostui Kauppaneuvoksentien ympäristöön jälleenrakennuskaudella.[2]

Arvotyypit

Asutushistoriallinen

Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- Kauppaneuvoksentie
  - 2 ja 4, 10-21-43-1 (kuva 01)
  - 6, 10-21-43-8
  - 18, 10-401-11-146
  - 20, 10-401-11-149
  - 21, 10-401-11-169
  - 22, 10-401-11-95 (kuva 02)
  - 23, 10-401-11-62 (kuva 03)
  - 24, 10-401-11-53 (kuva 04)
  - 25, 10-401-11-44
  - 26, 10-401-11-35
  - 27, 10-401-11-15
  - 29, 10-401-8-61
  - 31, 10-401-8-62
  - 33, 10-401-8-63
  - 35, 10-401-8-64
  - (vanhempi: 12, Kurikkalan huvila, 1900-luvun alku, 10-21-40-1).
- Korpitie
  - 1, 10-401-11-147
- Majuritie
  - 6, 10-401-11-82 (kuva 05)
  - 7, 10-401-11-72
  - 8, 10-401-11-83 (kuva 06)
  - 10, 10-401-11-92
  - 11, 10-401-11-196
- Lampitie
  - 1, 10-401-11-89
  - 2, 10-21-57-6
  - 5, 10-401-11-90
  - 10, 10-401-11-195
  - 11, 10-401-11-94
  - 12, 10-401-11-93

2 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

02 (A) ALAVUS (ALAVUS)

aluekohde

0205 ASEMANSEUDUN ASEVELIKYLÄ

Maisema

Taajamaan liittyvä jälleenrakennuskauden asuinalue.

Tasainen, entinen peltomaa. Kohdealueen itä- ja eteläpuolilla on eri-ikäisiä uudempia kaavotettuja omakotitaloalueita, pohjoispuolella teollisuusalue ja länsipuolella talousmetsää.

Rakennusperintö

Asevelitien ja Lehtotien varressa on nauhamaisesti sijoittuneina muutama 1940–1950-luvun yksi- tai puolitoistakerroksinen tyyppitalo. Alueen rakenne noppamaisine asuinrakennuksineen ja mataline ulkorakennuksine on säilynyt hyvin. Myös rakennusten hahmo on säilynyt, joskin niissä on tehty melko paljon peruskorjausluontoisia muutoksia.

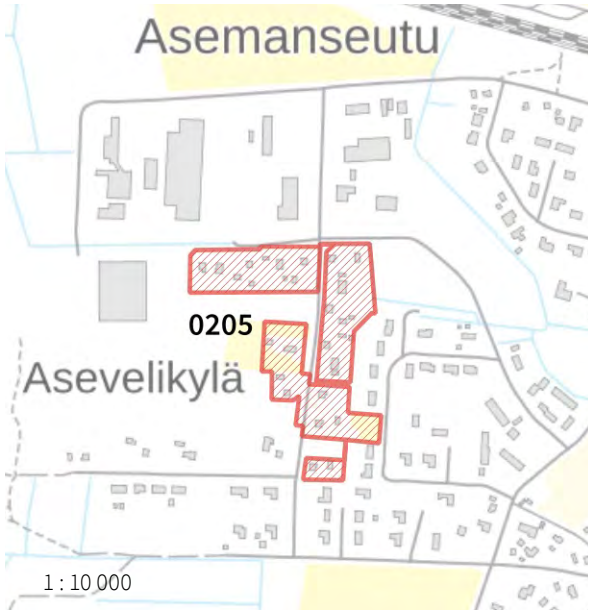

Historia

Asevelikylän rakentaminen liittyy maanhankintalain (1945) mukaiseen jälleenrakennustoimintaan.

Arvotyypit

Asutushistoriallinen

Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- Asevelitie (kuva 01)
  - 8, 10-21-35-1
  - 10, 10-21-35-2
  - 11, 10-21-35-5
  - 12, 10-21-35-3
  - 13, 10-401-11-222
  - 14, 10-21-35-4
  - 16, 10-21-35-5
  - 18, 10-401-11-124
  - 20, 10-401-11-123
  - 24, 10-21-28-4.
- Lehtotie
  - 2, 10-401-10-184 (kuva 02)
  - 4, 10-401-10-185 (kuva 03)
  - 6, 10-21-49-2 ja
  - 8, 10-401-10-291.

02 (A) ALAVUS (ALAVUS)

0206 KUIVASJÄRVEN SAIRAALA

pistekohde

Rakennus ja rakennusaika	Sairaala 1954–1957, laajennettu 1965
Osoite	Kuivasjärventie 105
Kiinteistö	10-401-20-41
Suunnittelija	Arkkitehti Aarno Raveala
Käyttötarkoitus	Terveydenhoito

Maisema

Metsäinen maaseutu.

Sairaala sijaitsee Kuivasjärven rannalla n. 5km päässä Alavuden taajaman keskustasta. Sairaala-alueen itäosassa on sairaalatoimintaan aiemmin liittynyt vanhempi maatilakokonaisuus. Nykyiseen sairaalakiinteistöön kuuluu sairaalan ja maatalon talouskeskuksen lisäksi 1960-luvun rivitalo ja talousrakennuksia.

Sairaalalle johtaa pitkä, varttunut ja harvinaisen komea koivukuja ja aluetta ympäröi puisto. Järvi on luonnonsuojelualuetta.[1]

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

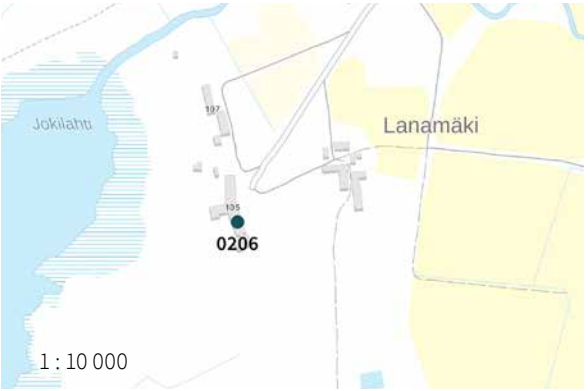

Rakennusperintö

Vuonna 1954 rakennettu ja vuonna 1957 käyttöön otettu B-mielisairaala on arkkitehtonisesti kunnianhimoinen ja rakennusteknisesti laadukas 1950-luvun laitosrakennus. Pitkä volyymi käsittää toisiinsa kytkettyjä siipiosia. Pääjulkisivun keskellä sijaitseva päätyaihe antaa kohteelle vahvan oman identiteetin. Myöhemmät peruskorjaukset eivät ole merkittävästi heikentäneet ulkoarkkitehtuurin laatua.

Historia

Rakennus on entinen B-mielisairaala. Suomessa rakennettiin B-mielisairaaloina vuosien 1952–1978 välisenä aikana vuonna 1952 säädetyn mielisairaslain perusteella. Kohde on yksi Etelä-Pohjanmaan neljästä itsenäisestä B-mielisairaalasta (Alavuden Kuivasjärvi, Lapuan Sairaalanmäki, Teuvan Lehtiharju, Vimpelin Järviseutu).[2]

B-mielisairaala muutettiin Kuivasjärven yleiseksi sairaalaksi 1978. Sairaala lopetettiin 1998.[3] Nykyisin sairaalassa on vanhusten tehostettua palveluasumista.

Arvotyypit

Sosiaalihistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Kyläkuvallinen

2 Teija Ahola: Terveyttä kaikille. B-mielisairaalat 1950-luvulta 1970-luvulle. Museovirasto 2015.

3 Sairaanhoitopiirin johtajan Jaakko Pihlajamäki 2014. Seitsemän kovaa päätöstä. http://www.epshp.fi/sairaanhoitopiiri/johtajan_blogi/seitseman_kovaa_paatosta.5852.blog

02 (B) ALAVUS (TÖYSÄ)

0207 OHEI, LAPIKAS JA HAKA

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

Maisema

Väljä kylätaajama.

Kohteet sijaitsevat Töysän Keskustien ja Töysänjoen risteysalueelle sijoittuvan Töysän kirkonkylän vanhassa keskustassa, joka on varsin puustoinen ja väljästi rakennettu. Alueen pohjoispuolella sijaitsee Ponnenjärvi, mutta kasvillisuuden vuoksi järvelle ei ole näköyhteyttä. Alue on säilyttänyt osia 1900-luvun alun ilmeestään kaupallisen keskuksen siirryttyä 1900-luvun puolivälin jälkeen Tuurin aseman seudulle.

Rakennusperintö

Kohdealue käsittää kolme yhteisön laajasti käyttämää rakennusta: kaksi teollisuusrakennusta ja entisen elokuvateatterin. Tiilirakenteinen entinen nahkatehdas sijaitsee Töysänjoen partaalla, edelleen toiminnassa oleva Töysän kenkätehdas siitä pohjoisen suuntaan ja entinen elokuvateatteri näiden välissä. Kiinteästi niiden yhteydessä on myös vanhempi nuorisoseurantalo (1907, laajennukset 1953, 1987, peruskorjaus 2001, Seurapolku 1, 402-24-26).

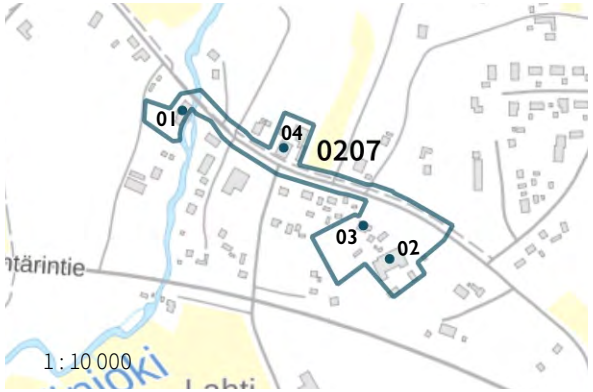

Töysän entisen nahkatehtaan klassistishenkinen, kalkkihiekkatiilirunkoinen teollisuusrakennus sijaitsee Töysänjoen töyräällä. Sen kylkeen alavirran puolelle rakennettiin savitiilinen laajennus 1940-luvulla. Molempien alkuperäinen arkkitehtuuri on keskeissymmetristä ja harkittua sekä rakennusteknisesti laadukasta. Laajennusosan nykyinen n.1970-luvulle ajoittuva ja pulpettimallinen vesikatto sopeutuu pahasti takeltelematta ajallisesti kerrostuneeseen kokonaisuuteen.

Lapikkaan kenkätehdas muodostuu kahdesta 1940-luvun tiilirunkoisesta tehtaasta sekä kahdesta sitä palvelevasta rakennuksesta: 1900-luvun alun asuintalosta (Keskustie 61, Mäkelä 402-24-228) ja kaksiosaisesta varastorakennuksesta. Tehdasrakennukset ovat ajalleen ominaisia, laadukkaita käyttörakennuksia.

Elokuvateatteri Haka on persoonallinen, 1940- ja 1960-lukujen laajennusten myötä syntynyt noppamainen puurakennus. Vesikatossa on sekä auma- että tasakatto-osia.

Historia

Töysänjoen varrelle syntyi teollisuutta 1900-luvun alkupuolelta lähtien. Sekä Ohein ja Lapikkaan pukeutumiseen liittyvät tehtaat että elokuvateatteri aloittivat suunnilleen samaan aikaan, joten ne kuvaavat kylän erityistä vireyttä kyseisenä ajankohtana. Elokuvateatteri Hakan ja kenkätehdas Lapikkaan tontit lohkottiin Pennalan kantatalosta.

Ohei : Paavo O. Heinosen nahkatehdas toimi 1930-luvulta ja valmisti jalkineita ja nahkavaatteita. Tunnettuja tuotteita ovat mm. Ohei-kypärät 1950- ja 1960-luvuilta sekä salmiakinmuotoisista nahkapaloista ommellut kauppakassit 1980- ja 1990-luvuilta. Tehdastoiminta päättyi 1990-luvulla.[1]

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

0207 OHEI, LAPIKAS JA HAKA

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

Lapikas : Arvid Mäkelä perusti toiminimen *Töysän lapikasteollisuus* 1932. Työt tehtiin aluksi asuinrakennuksessa ja omistajana oli virallisesti vaimo Aino Mäkelä. Ulkorakennusta laajennettiin verstaaksi 1935. Aluksi tehtiin vain lapikkaita. Niiden valmistuksen koneellistamisessa tehdas oli edelläkävijä Töysässä, kun voimalähteeksi tehtaalle ostettiin kaksitahtimoottori 1937. N.30 lapikasparin päivätuotanto nousi 50 pariin. Lapikkaiden ohella alettiin valmistaa muitakin kenkiä. Nykyinen tehdasrakennus valmistui 1941. Vuodesta 1949 tehdas jatkoi perillisten toimesta nimellä Töysän Kenkätehdas oy. 1960-luvun lopulla tehtaalla työskenteli 75 henkeä. Nykyisin toiminnasta vastaa kolmas sukupolvi, ja työntekijöitä on n.10. Vuonna 1980 pihasivun jatkoksi tehtiin matalampi siipiosa myymälää varten. Vuodesta 1996 tehtaalla on ollut oma myymälä Tuurissa.[2] Nykyisin toiminnan pääpaino on myynnissä.

Haka : Kohteen ensimmäisinä omistajina olivat Väinö ja Laimi Takala, jotka rakensivat paikalle elokuvateatterin. Elokuvateatterin lisäksi talossa toimi myös omistajan vaimon, Laimi Takalan, pitämä kahvila ja perheen asunto. Teatterirakennus oli alunperin L-mallinen. 1945 rakennusta laajennettiin rakentamalla yläkertaan asuinhuoneita siten, että rakennus sai nykyisen neliöpohjaisen asunsa. Elokuvateatteritoiminta lopetettiin 1965 ja sen jälkeen teatterisali muutettiin varastoksi ja saunatiloiksi. Kahvilan tiloissa toimi Kuuselan kauppa. Nykyisin talossa on vuokra-asuntoja ja puusepänliikkeen varasto. Tilat omistaa Salopuu Kari Salo ky. Tienpuoleisella sivulla ollut elokuvateatterin sisäänkäynti on poistettu.[3]

Ulkorakennuksessa oli 1950-luvun vaihteessa jonkin aikaa sähköliike, ja vuonna 1953 Väinön ja Laimin poika Teuvo Takala perusti siihen puusepänverstaan.

2 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

3 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

Verstaassa valmistettiin alkuaikoina ikkunoita, ovia ja huonekaluja. Verstaassa oli omistajan lisäksi yksi työntekijä, vuodesta 1958 lähtien kaksi, kun vaimo valmistui puusepäksi. Puusepänliikettä laajennettiin kahdesti, 1970-luvun puolivälissä ja 1981, jolloin päätyyn tehtiin lämpökeskus.[4]

Arvotyypit

Teollisuushistoriallinen; Elinkeinohistoriallinen

Rakennustekninen

Kyläkuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 Ohei, teollisuusrakennus, 1930-luku, laajennus 1940
  - Keskustie 40, 10-409-24-440
- 02 Lapikas, kenkätehdas, 1941, laajennettu 1945, 1958, 1961, 1980
  - Keskustie 61, 10-409-24-227
- 03 Lapikas, kenkätehtaan varasto, 1941
  - Keskustie 57, Lapikas 10-409-24-184
- 04 Elokuvateatteri Haka, 1939, muutettu 1945, 1980-luvulla
  - Keskustie 44, 10-409-24-135
- 05 Elokuvateatteri Hakan ulkorakennus, puusepänliike, ent. varasto, 1939, muutettu 1975 ja 1981
  - Keskustie 44, 10-409-24-135.

4 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

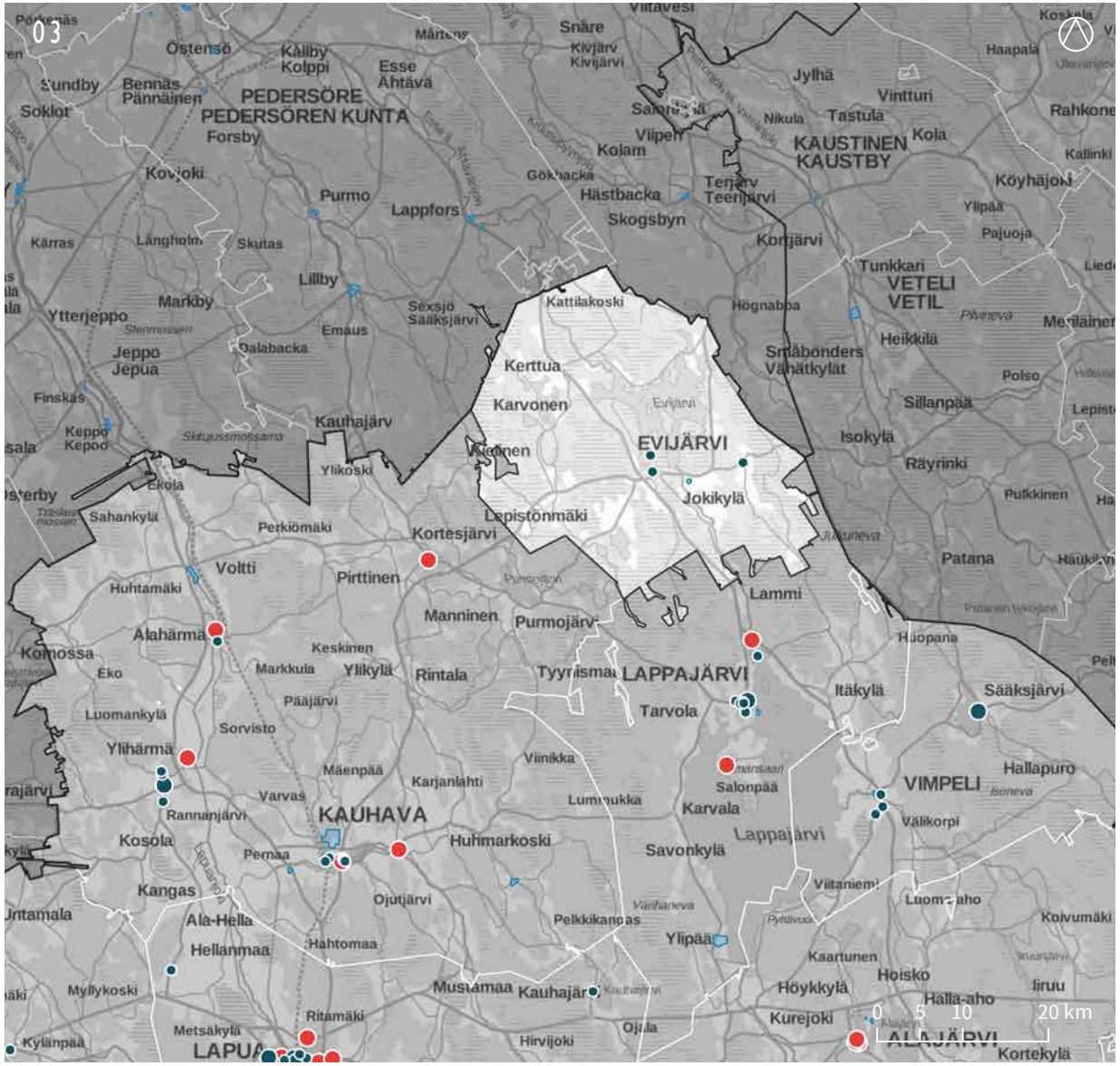

03 *Evijärvi 1: 500 000*

- *Aluekohteet (yhtenäiset)*
- *Aluekohteet, osa vanhempaa kokonaisuutta*
- *Pistekohteet*
- *Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY2009), Museovirasto.*

Taustakartta: MML.

pistekohde

0301 TELTAMOLA

Rakennus ja rakennusaika	Pappila 1954
Osoite	Kirkkotie 78
Kiinteistö	52-401-5-48
Suunnittelija	rkm Rikhard Sulkakoski
Käyttötarkoitus	Asuminen, ent. seurakunnan hallinto

Maisema

Kirkonkylän taajama.

Kohde sijoittuu Kirkkotien varteen suuren Evijärven vesistön Kniivilänlahden itärannalle. Kohdetta vastapäätä tien toisella puolella on RKY1993 kohteena ollut 1700-luvulla rakennettu, 1800-luvulla nykyasuunsa muutettu kirkko kellotapuleineen. Kirkkoa ympäröi vanha hautausmaa. Kirkon kohdalla maisematyyppi vaihtuu agraarimaisemasta taajama-alueeseen. Etelämpänä Kirkkotien itäpuolella on pieni nauhamaisesti sijoittunut jälleenrakennuskauden asutusalue.[1]

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

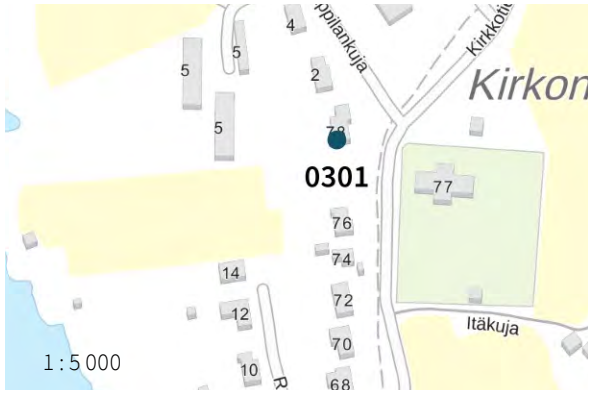

Pappilan sijainti kirkon ja järven välisessä puutarhassa on maisemallisesti erityinen.

Rakennusperintö

1950-luvun pappila, Teltamola, on tiilirunkoinen rakennus ja ajalleen ominaisen laadukas sekä arkkitehtonisesti että rakennusteknisesti. Rakennuksen konventionaalista massoittelua piristävät ajankohtana muodikkaat puhtaaksi muuratut yksityiskohdat, kulmaerkkerit ja avokatokset. Rakennus edustaa rakennusajalleen tyypillistä, mutta nykyisin harvinaistunutta rakennustapaa.

Historia

Pappilan tontti lohkottiin Kniivilän kantatalosta 1930-luvulla muodostetusta Hautakedosta vuonna 1955.[2]

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen; Kirkkohistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

2 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

Kuvat: Kirsi Niukko 2016 ja Google 2009.

pistekohde

0302 KUNNANTALO

Rakennus ja rakennusaika	Kunnantalo 1987
Osoite	Viskarinaukio 3
Kiinteistö	52-401-7-304
Suunnittelija	Arkkitehtitoimisto Seppo Autio Ky
Käyttötarkoitus	Hallinto, julkispalvelut

Maisema

Kunnan väljä keskusta.

Vehreä ja väljästi rakennettu, pienikokoinen kuntakeskus Evijärven vesistöjen välisessä kumpuilevassa maastossa. Kunnantalo sijaitsee Kauppatien keskusraitilta hieman sivussa eikä siltä ole näköyhteyttä päätielle.

Rakennusperintö

Evijärven kunnantalon ulkoasu jakautuu vertikaalihahmoiseen valtuustosaliin ja pienempien, polveilevien ikkunoiden rytmittämiin virastosiipiin. Veistoksellinen, tiiliverhottu ulkoasu on rakennusaikansa hallintoarkkitehtuurille tyypillinen ja kuvaa sellaisenaan aikakauden edustusrakentamisen todellisuutta täsmällisesti.

Historia

Rakennuksessa toimii Evijärven kunnanhallinto ja postin paikallisjakelu. Lisäksi tiloja käyttävät kokouksiin ja muihin tapaamisiin erilaiset paikalliset ryhmät ja seurat.

Arvotyypit

Hallintohistoriallinen

Arkkitehtoninen

Taajamakuvallinen

Kuvat: Santeri Viinamäki 2018.

pistekohde

0303 SÄRKIKYLÄN / SÄRKIJÄRVEN KOULU

Rakennus ja rakennusaika	Koulu 1935
Osoite	Särkikyläntie 244
Kiinteistö	52-409-4-105
Suunnittelija	Rakennusmestari J. Karvonen
Käyttötarkoitus	Perusopetus

Maisema

Kyläkeskusta.

Koulu sijaitsee maisemallisesti merkittävällä paikalla tien varressa, Särkikylän keskustassa.

Rakennusperintö

Koulutalo on hirsirunkoinen ja rakennusajalleen ominaisen laadukas. Rakennustapa on nykyisin harvinaistunut. Keskeissymmetrisissä julkisivuissa on niukkoja klassistisia piirteitä.

Historia

Rakennus on toiminut koko historiansa kouluna.

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Kyläkuvallinen

Kuvat: Särkikylän koulu.

04 *Ilmajoki 1: 500 000*

- *Aluekohteet (yhtenäiset)*
- *Aluekohteet, osa vanhempaa kokonaisuutta*
- *Pistekohteet*
- *Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY2009), Museovirasto.*

Taustakartta: MML.

04 ILMAJOKI

0401 ILMAJOEN KESKUSTA

Maisema

Tiiviihkö taajamaympäristö, kunnan ydinkeskusta.

Maasto on alavaa ja sen halkaisee syvässä uomassa virtaava Kyrönjoki. Ilkantie ylittää sen luoteis-kaakko -suunnassa. Kyröjoen länsipuolella Ilkantien etelä-puolta hallitsee vanhempaa rakennuskantaa sisältävä Jaakko Ilkan puisto. Säästölä eli Ilmajoen kunnantalo reunustaa sitä maamerkinomaisesti.

Kyröjoen itäpuolella Ilkantien ja Keskustien varsilla on 1900-luvun alkupuoliskolla rakentunutta, tiivistä liikekeskustaa. Kauppatie on Ilmajoen pääkatu, jonka ympärille sijoittuu 1900-luvun aikana kehittynyt liikekeskusta. Asematie on siitä risteävä luode-kaakko -suuntainen katu kohti Ilmajoen rautatieliikennepaikkaa.

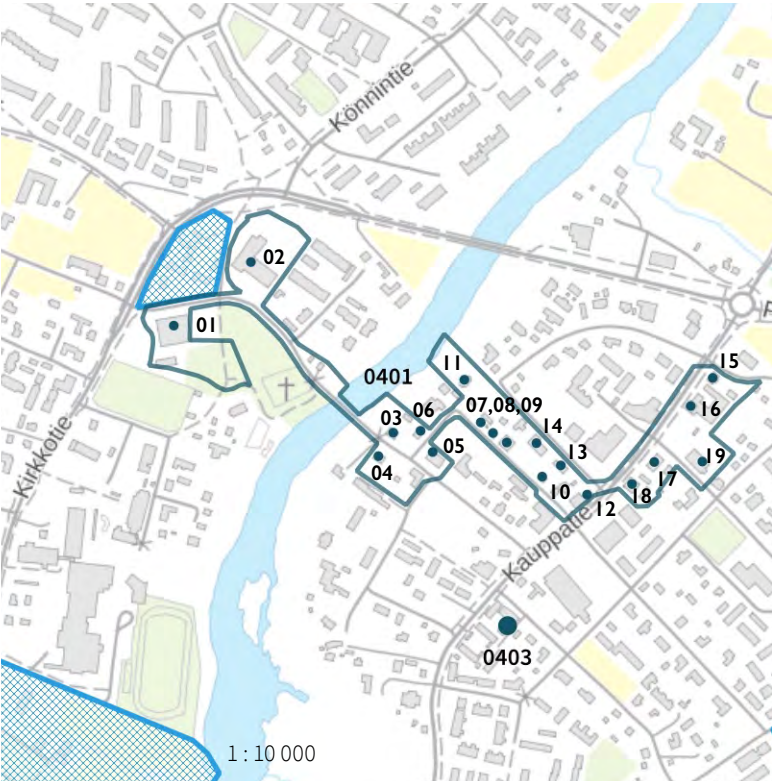

Rakennusperintö

Suurikokoinen, betonirunkoinen kunnantalo on 1960-luvun hallintorakennus, joka poikkeaa ympäristön mittakaavasta. Monumentaalista, kuutiomaista massaa kruunaavat määrätietoisesti muotoillut betoniräystäät ja parvekkeet. Suunnittelijat ovat arkkitehdit Marja ja Keijo Petäjä. Kunnankirjaston rauhallisempi mutta yhtä lailla moderni, huolellisesti detaljoitu ja savitiilivuorattu hahmo muodostaa parin kunnantalon kanssa.

Joen itäpuolen enimmäkseen kaksikerroksinen rakennuskanta muodostaa varsin ehyen 1930–1950-lukujen asuin- ja liikerakennusten kokonaisuuden. Alue on kohteiden erilaajuisista muutoksista huolimatta säilyttänyt alkuperäisen luonteensa.[1] Alueen erityispiirteisiin kuuluvat 1930-luvun funktionalistiset liikerakennukset Sillanpää, kantakrouvi, putka ja paloasema Heikkilänkujalla.

Kauppatien katukuva on moninainen. Tien asuin- ja/tai liikerakennuskanta on hyvin kerroksellista, mitoitukseltaan ja materiaaleiltaan vaihtelevaa, pääosin 1930–1990-luvuilla rakennettua.[2] Alueen päättää idässä Ilmajoen suurikokoinen työväentalo.

1 Pohjanmaan inventointi, EPO 2007.

2 Pohjanmaan inventointi, EPO 2007.

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

0401 ILMAJOEN KESKUSTA

Historia

Rautatien ja aseman rakentaminen 1900- ja 1910-luvun vaihteessa vakiinnutti liikekeskuksen sen nykyiselle paikalle Palonkylään. Voimakkainta alueen rakentaminen ja kasvu on ollut 1930-luvulla. Vanhimpia puurakenteisia liike-ja asuinrakennuksia kauppakadun varrella ovat Äärysen liikekiinteistö 1930-luvulta, Kuusisaaren pienasumus 1900-luvun alusta ja Sepänmaan asuinrakennus 1930-luvulta (Kauppatie 24, 145-410-3-391).[3]

1970-luvulta lähtien vanha katukuva on uusiutunut voimakkaasti. Suomalaiseen tapaan kuntakeskuksen uusi liikerakentaminen on tehty rakentamisajankohdan tapaan vanhaa rakennuskantaa huomioon ottamatta. Ilkantien varren rakennuskanta ja katukuva on kuitenkin säilynyt.[4]

Arvotyypit

Asutushistoriallinen; Elinkeinohistoriallinen;

Hallintohistoriallinen; Aatehistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 Säästölä, Ilmajoen kunnantalo, 1965, arkkitehdit Marja ja Keijo Petäjä
  - Ilkantie 18, 145-410-4-17
  - Säilynyt hyvin alkuperäisenä.
- 02 Ilmajoen kunnankirjasto, 1970-luku
  - Ilkantie 17, 145-410-7-183
  - Säilynyt hyvin alkuperäisenä.
- 03 Sillanpää, ent. Roosin kirjakauppa, 1938, Valle Antila (1936) / Seikkala-Vierokangas (1938)
  - Ilkantie 11, 145-419-0002-1139
  - Funktionalistinen, rakennutti Toini Rankala.
  - Alakerran liiketiloissa oli alun perin Roosin kirjakauppa, kemikaalio ja asuinhuoneisto. Roosin kirjakauppa lopetti 1994, kemikaalio jo aiemmin. Alakerrassa on ollut myös mm. bingo, hammaslääkärin vastaanotto ja Simo Laineen arkkitehtitoimisto. Nykyisin tiloissa on Mikko Rannon arkkitehtitoimisto ja Lelukauppa PiiPoo.[5]
  - Rakennus on säilyttänyt poikkeuksellisen hyvin alkuperäisen luonteensa.
- 04 Pohjola, ent. säästöpankin talo, 1937, arkk. E. Paalanen
  - Keskustie 12, 145-419-0002-0145
  - Ilmajoen säästöpankki on perustettu vuonna 1873. Pohjola on sen ensimmäinen oma pankkirakennus, joka pystytettiin kaupanhoitaja Esko Mesimäen liiketontille. Urakoitsijana toimi vaasalainen

5 Pohjanmaan inventointi, EPO 2007.

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

rkm Juha Lehtola. Ilmajoen uuden säästöpankin valmistuttua vuonna 1974 Pohjola vuokrattiin Ilmajoen nimismiehelle 5 vuodeksi. Vuodesta 1975 kiinteistön on omistanut Etelä-Pohjanmaan Puhelin Oy, nykyinen Vaasan Läänin Puhelin Oy.[6]

- 05 Kipula / Tolppaharjun talo / Siivosen liikekiinteistö, 1953
  - Ilkantie 12, 145-419-0003-0140
  - Talon rakennutti hammaslääkäri Aino Nikkola (ent. Tolppaharju).
  - Alakertaan tehtiin hammalääkärin vastaanottotilat, joista periytyy talon Kipula-nimi. 1970-luvulla kiinteistön osti Pauli Siivonen. Uudet omistajat ostivat talon vuonna 2003.[7] Lisätietoja KIOSKI:ssa.
  - Säilynyt poikkeuksellisen hyvin alkuperäisenä.
- 06 Rantamaa / Latva-Kiskola, asuinrakennus 1938, ulkorakennus 1940-luku
  - Keskustie 21, 145-419-0002-0172
  - Rakennuttajina Iisakki ja Hilda Latva-Kiskola. Iisakki Latva-Kiskola oli Ilmajoen ensimmäinen taksiautoilija.[8]
  - Vuodesta 1966 omistajina olivat Matti ja Ritva Latva-Kiskola, edelleen talo on saman suvun hallussa. Talossa on kolme huoneistoa.
  - II maailmansodan aikana Säästöpankkien keskuspankki siirrettiin Helsingistä tänne evakkoon. N.1945–1953 alakerran tiloissa toimi Aino Nikkolan Hammaslääkärin vastaanotto ja 1950-luvun alusta aina vuoteen 1966 Ilmajoen verotoimisto. Ulkorakennuksessa on kahden auton autotalli ja varasto.[9]
  - Säilynyt poikkeuksellisen hyvin alkuperäisenä.
- 07 Kalmu, asuin- ja liikerakennus, entinen grillli, 1939
  - Keskustie 5, 145-419-0001-0149
- 08 Neliö, asuin- ja liikerakennus, 1947
  - Keskustie 9, 145-419-0001-0267
- 09 Asuinrakennus, 1946
  - Keskustie 13, 145-419-0001-0150
- 10 Mehilä, asuinrakennus, 1946
  - Keskustie 11, 145-419-0001-0236
- 11 Virtanen, asuinkerrostalo, 1941 (kuva Tiina Lehtisaari 2006)
  - Keskustie 15, 145-419-0001-0160

Heikkilänkujan varrella vierekkäin on säilynyt kolme 1930-luvulla rakennettua funktionalista julkisrakennusta:

- 12 Vanha-Tontti (Ilmajoen (kanta-)krouvi), liikerakennus, 1938
  - Kauppatie 11 / Heikkilänkuja 2, 145-419-0001-0151
  - Säilynyt poikkeuksellisen hyvin alkuperäisenä.
- 13 Putka, ent. poliisilaitos, putka ja putkan vartijan asunto, 1937
  - Heikkilänkuja 4, 145-419-0001-0200

6 Pohjanmaan inventointi, EPO 2007.
7 Pohjanmaan inventointi, EPO 2007.
8 Pohjanmaan inventointi, EPO 2007.
9 Pohjanmaan inventointi, EPO 2007.

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

0401 ILMAJOEN KESKUSTA

- 14 Paloasema (rek. nimi Torimaa), 1938, laajennettu 1970-luvulla
  - Heikkilänkuja 6, 145-419-0001-0201
- 15 Luhtasalo, liike- ja asuinrakennus, 1940
  - Kauppatie 4, 145-419-0002-0227
- 16 Hakala, ent. Ketosen rautakauppa, 1953, laajennettu 1960-luvulla
  - Kauppatie 8, 145-419-0001-0414
  - Itäpuolella on laaja varastolaajennus.
- 17 Kulmatalo, entinen Ilmajoen osuuspankki, 1950-luku
  - Kauppatie 12, 145-419-0004-0147
  - Pankki lopetti toiminnan kiinteistössä 1980-luvulla, jolloin uusi pankkirakennus valmistui kauppatien toiselle puolelle. Rakennuksessa on ollut pankin jälkeen monenlaista liiketoimintaa.[10]
  - Rakennusta on muokattu 2010-luvulla väkevästi kokonaan asuinkäyttöön. Kadun puolelle on rakennettu ulokeparvekkeet.
- 18 Äärynen (rek. nimi Rintamaa), liike- ja asuinrakennus, 1938 ja ulkorakennus 1939
  - Kauppatie 14, 145-419-0004-0108
  - Säilynyt poikkeuksellisen hyvin alkuperäisenä.
- 19 Työväentalo (rek. nimi Kansantalo), seurantalo, 1938, muokattu n.1980-luku (kuvaaja Marja Konimäki)
  - Asematie 2, 145-419-0001-0261

10 Pohjanmaan inventointi, EPO 2007.

0401 ILMAJOEN KESKUSTA

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

- Työväentalossa on iso juhlasali n. 150 henkilölle ja ravintola/kahviotilaa.
- Ulkoasussa säilynyt muutamia alkuperäisiä koristeaiheita kuten kattoratsastaja ja pääsisäänkäynnin portaali. Muuten rakennus on kokenut voimakkaita uudistuksia.[11]

11 Pohjanmaan inventointi, EPO 2007.

pistekohde

0402 KOTOKARTANO

Rakennukset ja rakennusaika	Ikääntyneiden päiväkeskus ja palveluasunnot, 1987–1993
Osoite	Könnintie 34a
Kiinteistö	145-426-3-206
Suunnittelija	Arkkitehtitoimisto 8 Studio
Käyttötarkoitus	Terveydenhoito

Maisema

Tiivis kylämiljöö kuntakeskuksen laidalla.

Suurikokoinen palveluasumiskompleksi sijaitsee Kyrönjokivartta seuraavassa vanhassa kyläkeskustassa, jossa on säilynyt paljon vanhaa puurakennuskantaa. Lähimaisemassa sijaitsee useita komeita, klassistisia rakennuksia kuten vanha kunnalliskoti, kunnantalo ja kouluja. Alueen eteläpuolella alkaa tiivis omakotitaloalue, joka liittää alueen Ilmajoen nykyiseen keskustaan.

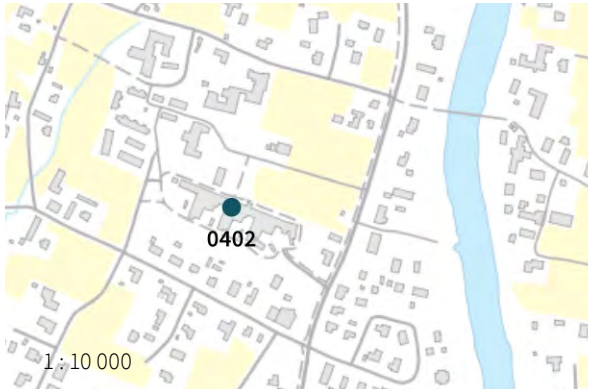

Rakennusperintö

Kotokartano on lähiympäristönsä suurikokoisin ja ainut näkyvästi kivirakenteinen rakennus. Mittakaavakontrastia vähentää kuitenkin rakennuskokonaisuuden mataluus, jakaminen erikokoisiin siipiin sekä pienet puuvuoratut ulokkeet ja erkkerit. Ilmaisukieli pohjautuu ensisijaisesti varhaismodernistien valkoisiksi rapattuihin perusmuotoihin. Kotokartanon suunnitteluaikaan vastaavia suunnittelulähtökohtia käyttivät mm. arkkitehtitoimisto Järvinen-Airas ja arkkitehti Kristian Gullichsen. Rakennus on esteettisesti laadukas esimerkki aikansa arkkitehtuurista.

Arkkitehtitoimisto 8 Studiossa suunnittelivat mm. ilmajokiset arkkitehdit Rainer Mahlamäki ja Juha Luoma.[1]

Historia

Palvelukeskus sijaitsee entisillä Ojanperän tilan mailla.

Palvelukekus Kotokartano tarjoaa ikääntyneiden tehostettua palveluasumista, jossa on kolme eri asumisyksikköä.

Arvotyypit

Arkkitehtoninen

Kyläkuvallinen

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

Kuvat: Helena Teräväinen 2012.

pistekohde

0403 PALONKORTTEERI

Rakennukset ja rakennusaika	Asuinrakennukset A–E, 1993
Osoite	Kauppatie 26
Kiinteistö	145-410-0003-0515
Suunnittelija	Arkkitehti Gerd Hytönen
Käyttötarkoitus	Asuminen

Maisema

Taajaman reunimmaisia keskustarakennuksia ennen lounaan puolella alkavaa maaseutua.

Rakennusperintö

1990-luvun yhtenäinen, pienimittakaavainen ja esteettisesti laadukas asuntola- ja pihakokonaisuus. Huolellisesti suunniteltu arkkitehtuuri on toteutettu ajankohdalleen ominaisella rakennustavalla, johon kuuluu maanvarainen teräsbetonilaatta ja puinen rankorunko.

Asuntojen lisäksi kokonaisuuteen kuuluu samaan aikaan valmistunut yhteistila ja paikalla jo aiemmin sijainnut 1900-luvun alun rakennus. Piha-alueita on kunnostettu 2010-luvulla.

Historia

Vaasan opiskelija-asuntosäätiön rakennuttama opiskelija-asuntolakokonaisuus. Rantaminen liittyy oppilaitoksen laajenemiseen ja ajatukseen koulun roolista sekä opiskelupaikan että asunnon tarjoajana. Rakennuksia käyttää nykyisin Sedu-koulutuskeskuksen Ilmajoen yksikkö.

Arvotyypit

Arkkitehtoninen

Taajamakuvallinen

aluekohde

0404 KOSKENKORVAN KESKUSTA, VANHATIE JA KOSKITIE

Maisema

Tiiviihkö taajamaympäristö, vanha kylänraitti.

Maasto laskeutuu loivasti kohti kaakon puolella virtaavaa Kyrönjokea. Noin puolen kilometrin päässä vastarannalla, maisemallisena maamerkkinä, sijaitsee Koskenkorvan tehtaiden RKY2009-alue.

Sekä Koskitie että Vanhatie seuraavat Kyröjoen uomaa sen pohjoispuolella. Vanhan katumiljöön eteläpuoli on säilynyt varsin hyvin.

Rakennusperintö

Pyhämaa on laadukas ja persoonallinen 1950-luvun julkinen rakennus. Torni on maamerkinomainen ja korostaa rakennuksen julkista luonnetta. Rakennus edustaa rakennusajalleen tyypillistä, mutta nykyisin harvinaistunutta rakennustapaa.

Koskitien eteläpuolen kaksikerroksinen rakennuskanta muodostaa tiiviin ja ehyen 1930–1950-lukujen asuin- ja liikerakennusten kokonaisuuden. Kohteet ovat muutoksista huolimatta säilyttäneet alkuperäisen luonteensa.

Historia

Alueelle alkoi muodostua 1800-luvun lopulta lähtien asemakylä ja sen yhteyteen teollisuutta. Joen länsipuolinen liiketaajama syntyi 1920–1950-lukujen aikana.[1]

Pyhämaan kiinteistö lohkottiin Västin kantatalosta 1948 ilmajoen seurakunnalle. Ilmajoen Koskenkorvalle suunniteltiin kappeliseurakunnan kirkkoa 1950-luvun taitteessa. Nykyisin seurakuntatalona toimivasta, modernistisesta rakennuksesta piti alun perin tulla kirkko. Sen itäpäätyyn tehtiin kellotorni ja sisätiloihin rakennettiin kirkkosali alttareineen ja alttaritauluineen. Kappeliseurakunnan perustaminen ei kuitenkaan toteutunut vaan alue jäi osaksi Ilmajoen seurakuntaa. Kellotorni jäi paikalleen ilman kirkonkelloa. Torni on kyläseuran hoidossa, muuten rakennusta hoitaa Ilmajoen seurakunta.[2]

Arvotyypit

Asutushistoriallinen; Elinkeinohistoriallinen;

Kirkkohistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 Pyhämaa, Koskenkorvan seurakuntatalo, 1951
  - Vanhatie 1, 145-411-1-121

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.
2 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

aluekohde

0404 KOSKENKORVAN KESKUSTA, VANHATIE JA KOSKITIE

- 02 Liiketalo, asuin- ja liikerakennus, 1948
  - Koskitie 5, 145-411-1-97
  - Lohkottu Västinmyllyn kiinteistöstä vuonna 1925.
  - Rakennus on säilynyt hyvin alkuperäisessä asussaan siroine peiterimoituksineen, kolmijakoisine ikkunoineen ja alkuperäisine näyteikkunoineen ja liikkeenovineen.[3]
- 03 Keskus, asuinrakennus, 1938
  - Koskitie 7 a, 145-411-1-47
  - Lohkottu Västin kantatalosta 1929.
- 04 Rajala, asuinrakennus (paritalo), 1939
  - Koskitie 9 a, 145-411-1-351
  - Lohkottu 1930 Västin talosta. Tonttiin on 2006 yhdistetty viereinen Vierulan kiinteistö, jossa on 1958 (ktj) valmistunut paritalo.
- 05 Muuttola, asuin- ja liikerakennus, 1948 (voi olla muutosvuosi)
  - Koskitie 11, 145-411-1-86
  - Lohkottu vuonna 1938 Västin kantatalosta.

3 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

pistekohde

0405 PUSKA, KOSKENKORVAN KANSAKOULU

Rakennukset ja rakennusaika	Kansakoulurakennus 1950, laajennusosa 1998
Osoite	Tuppikuja 2 / Opintie 1
Kiinteistö	145-411-3-121 (koulu) 145-411-3-125 (laajennus)
Suunnittelija	Laajennusosa: Artesiplan Veikko Köykkä Oy
Käyttötarkoitus	Perusopetus

Maisema

Avoin koulualue taajaman reunalla.

Kuiva mäntykangastasanne Koskenkorvan tehdasalueeseen liittyvän tekoaltaan kaakkoispuolella. Etelä-puolella maisema avautuu Nurmikon pelloiksi.

Koulurakennus sijaitsee kaksiosaisen kiinteistön keskellä. Samassa pihassa eri kiinteistön (145-411-3-26) alueella on myös vanhempi puinen koulurakennus vuodelta 1913 sekä sen suuri ulkorakennus (145-411-3-27).

Rakennusperintö

1950-luvulle tyypillinen, laadukas, valtion normaalihintapäätösten mukainen tai niitä mukaileva tiilirunkoinen koulutalo. Rakennus on varustettu koneellisella tulo- ja poistoilmanvaihdolla 2012.

Puurunkoisessa juhla- ja voimistelusalin käsittävässä laajennusosassa on käytetty vanhempaan osaan sopeutuvia muotoaiheita (satulakatto, kuusikulmaiset ikkunat), oman aikansa rakenneratkaisuin.

Historia

Koskenkorvan kansakoulu on lohottu 1913 Koskenkorvan talosta Puska-nimisen torpan paikalle. Se perustettiin ratatyöntekijöiden perheiden muuttaessa alueelle 1900-luvun alkuvuosina.[1]

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Kyläkuvallinen

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

aluekohde

0406 KOSKENKORVAN ASEVELIKYLÄ

Maisema

Jälleenrakennuskauden asuinalue.

Täysin tasainen, entinen peltomaa, jonka luoteispuolella puustoa, koillis- ja lounaispuolella eri-ikäisiä pientiloja ja kaavotettuja omakotitaloalueita, ja kaakonpuolella kantatie 67 (Kurikantie) sekä Kyrönjokivarren peltoaukeat.

Samanikäisten pientalojen pihoille jakaa kolme samansuuntaista tietä Monnintie, Rauhantie ja Taistonpolku sekä niitä yhdistävä Vehkakuja.

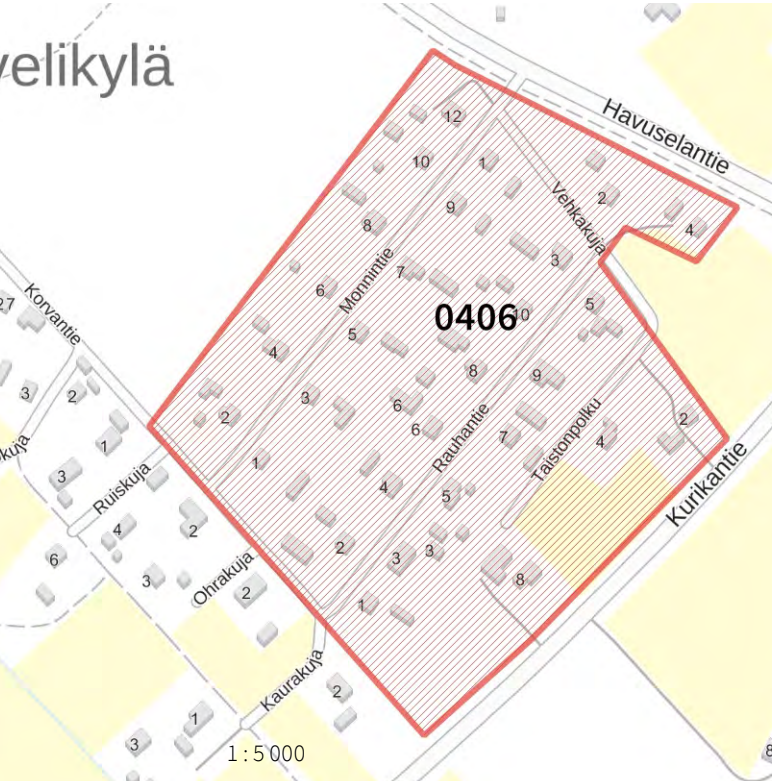

Rakennusperintö

29 jälleenrakennuskauden tilaa, joiden alkuperäinen aluerakenne ja tonttijako ovat säilyneet.

Asuinrakennukset ovat 1940–1960-luvun yksi- tai puolitoistakerroksisia tyyppitaloja. Rakennusten ulkoasuun on tehty varsin vähän muutoksia, minkä vuoksi niillä on arkkitehtuurin alkuperäisyyteen liittyviä arvoja.

Kokonaisuus on edustava esimerkki taajamaan väljästi sijoitetusta ns. rintamamiestaloalueesta.

Historia

Asevelikylä on lohkottu vuonna 1953 rintamamiesten ja siirtokarjalaisten asuttamiseksi.

Arvotyypit

Asutushistoriallinen

Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- Monnintie 1–12
- Rauhantie 1–10
- Taistonpolku 2, 4 ja 8
- Vehkakuja 1–5

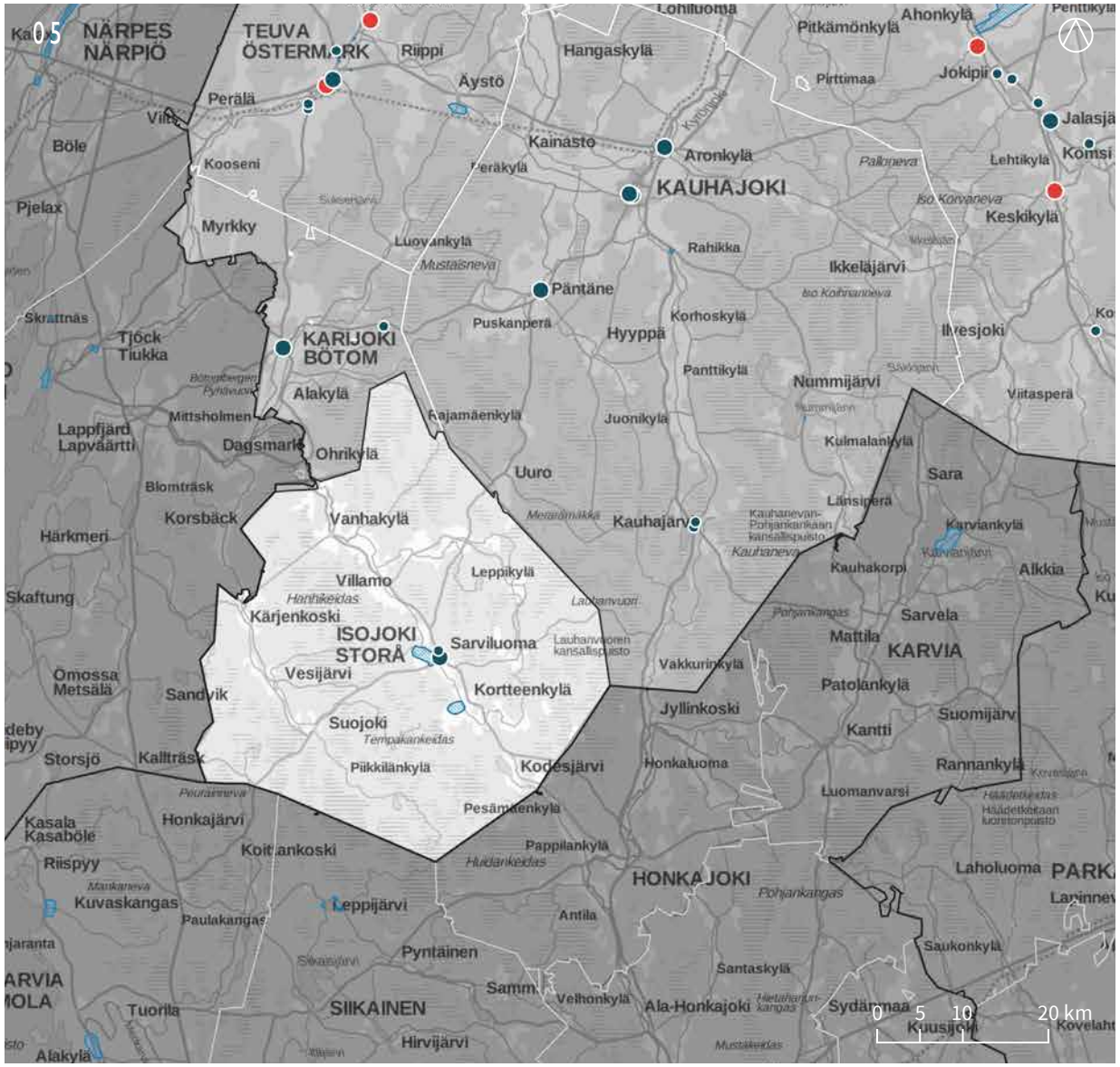

05 *Isojoki 1: 500 000*

- *Aluekohteet (yhtenäiset)*
- *Aluekohteet, osa vanhempaa kokonaisuutta*
- *Pistekohteet*
- *Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY2009), Museovirasto.*

Taustakartta: MML.

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

0501 ISOJOEN KESKUSTA

Maisema

Kunnan väljä raittikeskusta.

Ydinkeskustassa, Isojoki-joen suuntaisella harjanteella seisoo kirkko (RKY2009), jonka pohjoisnurkalta risteävät joen suuntainen Kristiinantie-Honkajoentie sekä Suojoentie ja Teollisuustie. Kristiinantien-Honkajoentien varressa on bulevardimaisesti istutettuja, erilajisia puita.

Kohderakennukset sijaitsevat kirkkomaan ympärillä ja ovat siksi maisemallisesti erityisen merkityksellisiä. Kristiinantienvarren 1940- ja 1950-luvun rakennukset tiivistävät muiden vanhempien kohteiden lailla kirkonkylän keskusraitin katutilaa. Kirkkopuiston takana lounaaseen ja länteen avautuu näkymä Isojokilaakson kyläasutuksen ja Isojoen kirkkomaiseman RKY2009-alueelle.

Rakennusperintö

Isojoen keskustan rakennuskanta on historiallisesti kerroksista. 1940–1960-luvun rakennukset ovat vähäeleisiä mutta laadukkaita ja hyvin säilyneitä aikansa rakennustavan edustajia. Rakennukset ovat rakennusajalleen tyypillisiä mutta nykyisin harvinaistuneita.

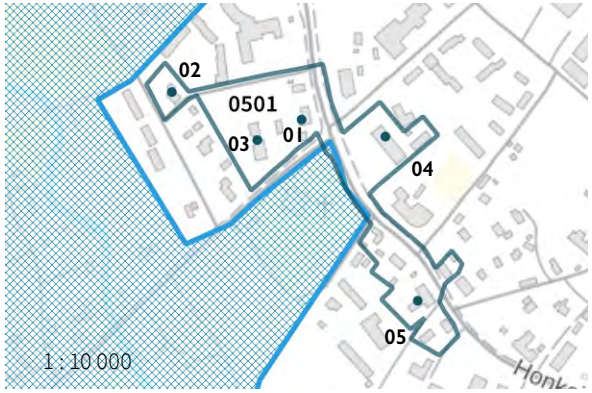

1970-luvun virastotalo on entinen valtion virastotalo ja sijoitettu katulinjasta etäämmälle edustuspuistikon taakse. Sen arkkitehtuuri on ajankohdalleen tyypillistä, modulaariseen betonielementtirakentamiseen perustuvaa ja luonteeltaan tarkoituksellisen anonyymiä. Samankaltaisia ovat mm. entiset valtion virastotalot Ilmajoella ja Jalasjärvellä.

Historia

Kristiinantie on vanha maantie, joka noudattelee 1840-luvun pitäjänkartassa esiintyviä linjauksia.[1] Keskustan vanhimpiin merkkirakennuksiin kuuluu esimerkiki vanha kansakoulu 1800-luvun puolelta (Teollisuustie 3, 151-402-11-1). Kohderakennuskannan valmistuminen liittyy Isojoen väestön kasvuun jälleenrakennuskaudella. 1946 valmistunut paloasema Majala (151-402-0001-0146) on vastikään purettu.

Arvotyypit

Elinkeinohistoriallinen; Hallintohistoriallinen

Sosiaalihistoriallinen; Kirkkohistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 Pihlaja, asuin- ja liikerakennus, n.1942, arkk. Lauri Sipilä (Turku)
  - Kristiinantie 2, 151-402-42-2
  - Rakennusajalleen ominainen, teknisesti laadukas tiilirunkoinen ja aumakattoinen talo maisemallisesti keskeisellä sijainnilla kirkkoa vastapäätä.
  - Arkkitehdin tuotantoa, kunnantaloja, kouluja ja liikerakennuksia, on erityisesti Turun seudulla.

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

0501 ISOJOEN KESKUSTA

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

- 02 Terveystalo, 1950, arkkitehti Bertel Saarnio
  - Terveystalontie 3, 151-402-35-9
  - Bertel Saarnio aloitti 1946 terveystalojen tyyppisuunnittelun Mannerheimin Lastensuojeluliiton terveystalovaliokunnan toimeksiantona.[2]
  - Rakennus on laadukas, niukkaeleinen mutta ajankohtaansa nähden epätavallisen suurikokoinen puurakennus jälleenrakennuskauden alusta. Hyvin säilynyt.
- 03 Seurakuntatalo, 1960, arkkit. Veikko Larkas, laajennus 1975, Eero Kivelä.
  - Suojoentie 1, 151-402-2-61
  - Terveystalon tapaan siro puurakennus, jossa kuitenkin edellistä enemmän modernistisia eleitä kuten korotettu pulpettikatto, nauhaikkunat ja sattumanvaraisesti asetellun näköiset kurkistusikkunat.
  - Laajennus sijoittuu seurakuntatilojen taakse rakennuksen länsipuolelle. Myös pääkuistia on muokattu jälkikäteen.
- 04 Isojoen virastotalo, 1978, Enkovaara & Kumppanit
  - Teollisuustie 1 a / Honkajoentie 2, 151-402-46-0
  - Rationalistinen hallintorakennus. Esivalmistetut elementit ovat ajankohtaansa nähden keskimääräistä huolellisemmin suunnitellut ja toteutetut. Ulkoseinäelementin verhoilu on tummanruskeaa tiiltä.
- 05 Asuin- ja liikerakennus, 1950-luku
  - Honkajoentie 7, 151-402-21-1
  - Rakennusjankohdalleen ominaisen laadukas, tiilirunkoinen ja satulakattoinen asuin- ja liiketalo. Talossa on erilliset asuin-, liiketila- ja varastosiivet.

2 Teija Ahola: Terveyttä kaikille. Terveystalot ja kunnanlääkärintalot 1940-luvulta 1960-luvulle. MV ja Selvitystyö Ahola 2014. S.23.

pistekohde

0502 KIRKONKYLÄN KOULU

Rakennukset ja rakennusaika	Koulu, opettajain asuntola ja varastorakennus 1956
Osoite	Kristiinantie 15 a ja 15 b
Kiinteistö	151-402-25-0
Suunnittelija	Arkkitehti Viljo Saarinen (Kurikka)
Käyttötarkoitus	Perusopetus, asuminen

Maisema

Opetusympäristö liikekeskustan pohjoispuolella.

Rakennukset sijaitsevat vapaamuotoisesti kuivamaastoisessa rinteessä laajemman Koulukolmio-oppilaitosympäristön yhteydessä. Piha on soraa ja kunttaista metsänpohjaa.

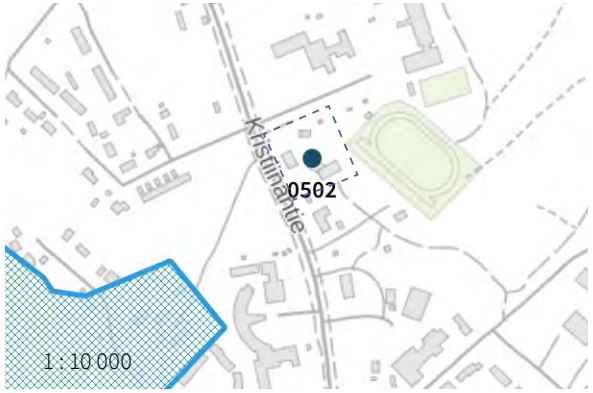

Rakennusperintö

Alakoulu, asuntola ja talousrakennus muodostavat 1950-luvun modernistinen koulukokonaisuuden. Koulu- ja asuinrakennukset ovat arkkitehtonisesti erityisen laadukkaita, rapattuja tiilirakennuksia. Muodonannoltaan vanhakantaisempi mutta rakennustavaltaan yhtä lailla laadukas ulkorakennus on puurakenteinen.

Rakennusten ulkoasussa on useita huolellisesti suunniteltuja yksityiskohtia. Koulun julkisivujen vastikäinen korjaus ja ikkunoiden ja ulko-ovien uusiminen ei ole heikentänyt alkuperäisarkkitehtuurin luettavuutta.

Arkkitehti Viljo Saarisen tuotantoon kuuluu myös vastikään purettu Liuhtarin koulu Lapualla.

Historia

Vanhempi Isojoen kansakoulu sijaitsee lähempänä Isojoen kirkkoa. Nykyisen ympärille alkoi rakentua koulukeskus 1960-luvun lopulla.

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

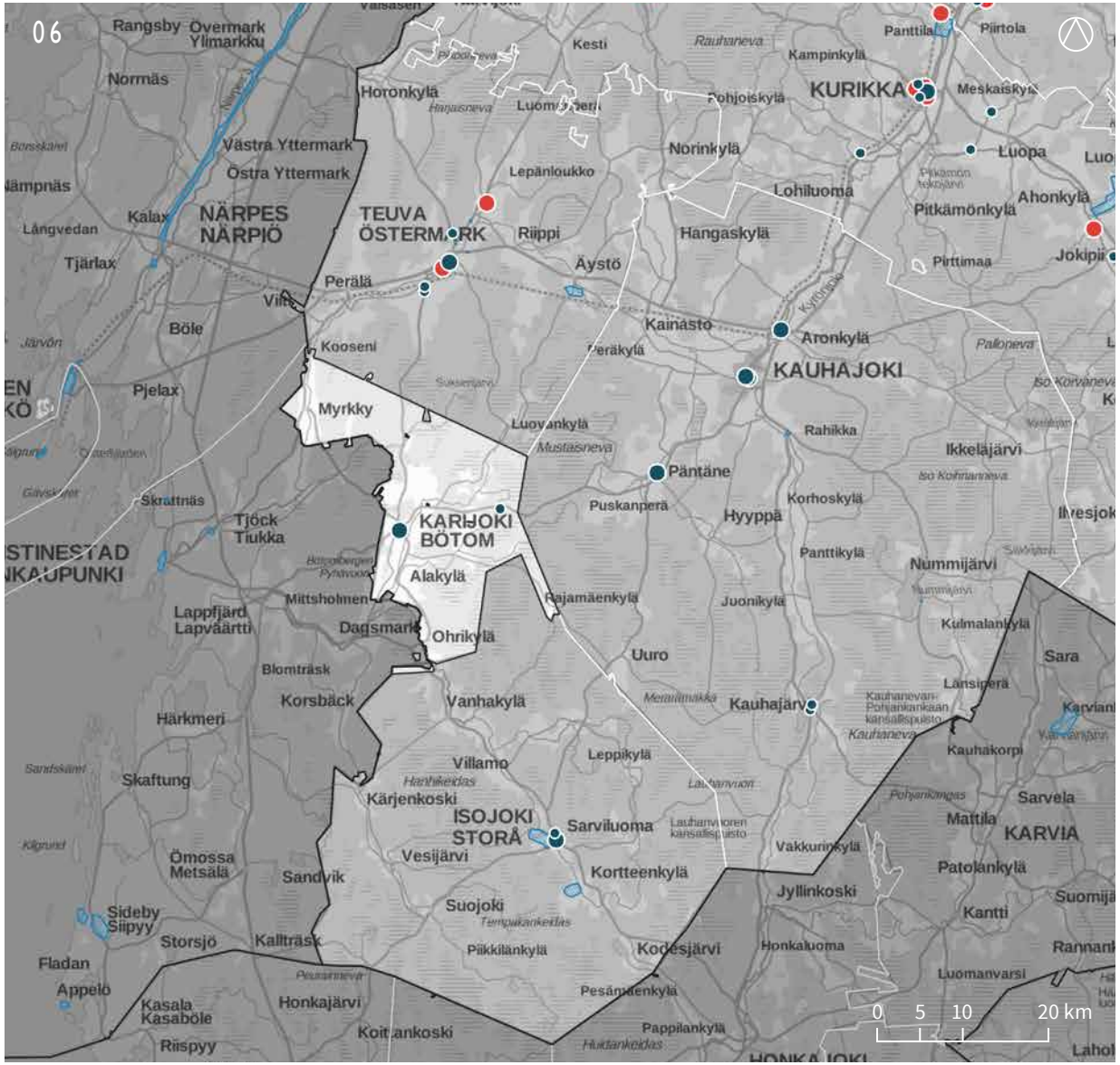

06 *Karijoki 1: 500 000*

- *Aluekohteet (yhtenäiset)*
- *Aluekohteet, osa vanhempaa kokonaisuutta*
- *Pistekohteet*
- *Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY2009), Museovirasto.*

Taustakartta: MML.

06 KARIJOKI

0601 KARIJOEN KESKUSTA, KRISTIINANTIE

Maisema

Kunnan väljä raittikeskusta.

Ydinkeskustaa määrittää Kristiinantien-Kauhajoentien ja Alakyläntien risteys. Näiden teiden varrella on sekä 1900-luvun loppupuolen asuin- ja liikerakennuksia että maatilojen rakennuskantaa. Ydinkeskustan vanhemman rakennuskannan tärkeimpiä jäseniä ovat Kristiinanatien eteläpuolella sijaitseva, Etelä-Pohjanmaan vanhin nuorisoseurantalo Kotola (Kristiinantie 10, 1905) ja Alajärventien risteyksen kaakkoispuolella seisova vanha kunnantalo (Alakyläntie 2). Uudempi kunnantalo sijaitsee sen luoteispuolella.

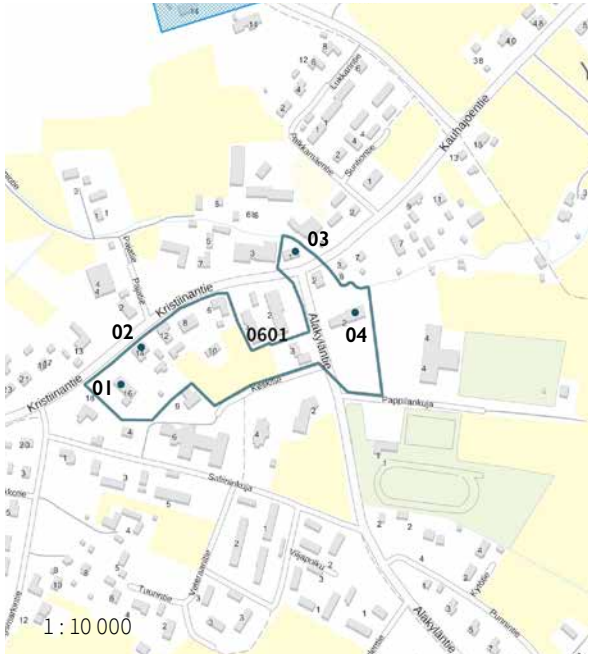

Asuin- ja liikekeskustaa ympäröi Karijoki-joen laakea viljelysmaisema. RKY2009-alue Kirkkomaa sijaitsee kohdealueen pohjoispuolella liikekeskustasta irrallaan.

Rakennusperintö

Kristiinatien varren rakennuskanta on historiallisesti kerroksista. Alkujaan 1940–1950-luvulla valmistuneet asuin- ja liikerakennukset sekä paloasema ovat vähäeleisiä mutta laadukkaita aikansa rakennustavan edustajia.

Näitä hieman varhaisemmassa meijerissä on sekä klassistisia että funktionalistisia arkkitehtuuripiirteitä. Aumakattoiseen pääosaan liittyy tasakattoa imitoiva matalampi lämpökeskusosa. Alkuperäinen käyttötarkoitus on selkeästi luettavissa. Rakennus on arkkitehtonisesti harvinaisen edustava ja hyvin säilynyt.

Historia

Maanteiden risteyspaikkaan kehittyneen maaseututaajaman aluerakenne myötäilee vanhoja maantielinjauksia.[1] Nykyinen rakennuskanta on syntynyt 1900-luvun aikana.

Arvotyypit

Asutushistoriallinen; Elinkeinohistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

0601 KARIJOEN KESKUSTA, KRISTIINANTIE

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 Kotimaa, Karijoen meijeri, 1940, Keskusosuusliike Hankkijan suunnitteluosasto
  - Kristiinantie 16, 218-404-0001-0046
- 02 Asuin- ja liikerakennus, n.1950, laajennettu 1963: Kesko Oy:n rakennustoimisto
  - Kristiinantie 14, 218-404-0001-00211
  - Yksinkertainen, rapattu liiketalo, jonka näyteikkunat pienennetty jälkikäteen. Toisessa kerroksessa asuintiloja.
  - Liikerakennuksessa toimi alun perin elintarvikekauppa 1980-luvun loppuun saakka. Lähes koko 1990-luvun alakerrassa toimi kahvila-ravintola, minkä jälkeen koko rakennus oli asuntokäytössä, kunnes 2010-luvulla osa alakerrasta otettiin toimistokäyttöön.
- 03 Luoma, ent. Karijoen Säästöpankki, 1952, arkk. Elsi Borg
  - Kristiinantie 1, 218-404-0001-0245
  - Liiketila on sisäänvedetty julkisivusta, ja sitä tukee sirojen kaksoispilarien galleria. Alunperin rapattu rakennus on paneloitu 2000-luvulla ja rakennus on suureksi osaksi menettänyt alkuperäiset piirteensä.
- 04 Paloasema, 1950-luku, laajennettu useaan kertaan, korjattu 1990-luvulla
  - Alakyläntie 2, 218-404-4-192

pistekohde

0602 KANKALON KOULU

Rakennukset ja rakennusaika	Kankalon koulu 1951
Osoite	Kankalontie 22
Kiinteistö	218-404-0014-0061
Suunnittelija	Arkkitehti K. Routio (Helsinki)
Käyttötarkoitus	Asuminen, ent. perusopetus

Maisema

Metsän ja viljelysmaan vuorottelema maaseutukylä.

Vanhaa koulu sijaitsee Kankalon kylässä, n. 8 kilometrin päässä Karijoen keskustaajamasta itään, lähellä Kauhajoen kunnan rajaa. Maasto on tasainen. Maisema sulkeutuu peltoja reunustaviin metsiin.[1]

Koulu sijaitsee kylän pohjoispäässä, avoimen viljelymaiseman reunalla, asutuksesta hieman erillään. Kauhajoentie 663 kulkee pohjoispuolella n.150m päässä.

1 Pohjanmaan inventointi, EPO 2007.

Rakennusperintö

Koulutalo on vuonna 1951 suunniteltu, rakennusajankohdalleen ominaisen laadukas, rapattu tiilirakennus, jonka tilajäsentely on modernin ihanteiden mukaisesti luettavissa julkisivuaukotuksen perusteella. Pääsisäänkäynnin yhteydessä on puhtaaksi muuratut pilarit. Samankaltainen koulu on rakennettu esimerkiksi Ähtärin Inhaan.

Historia

Koulun toiminta päättyi 1980-luvun puoliväliin mennessä. Rakennus on sen jälkeen ollut asuinkäytössä.

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Kyläkuvallinen

Kuvat: Sari Tallgren 2006.

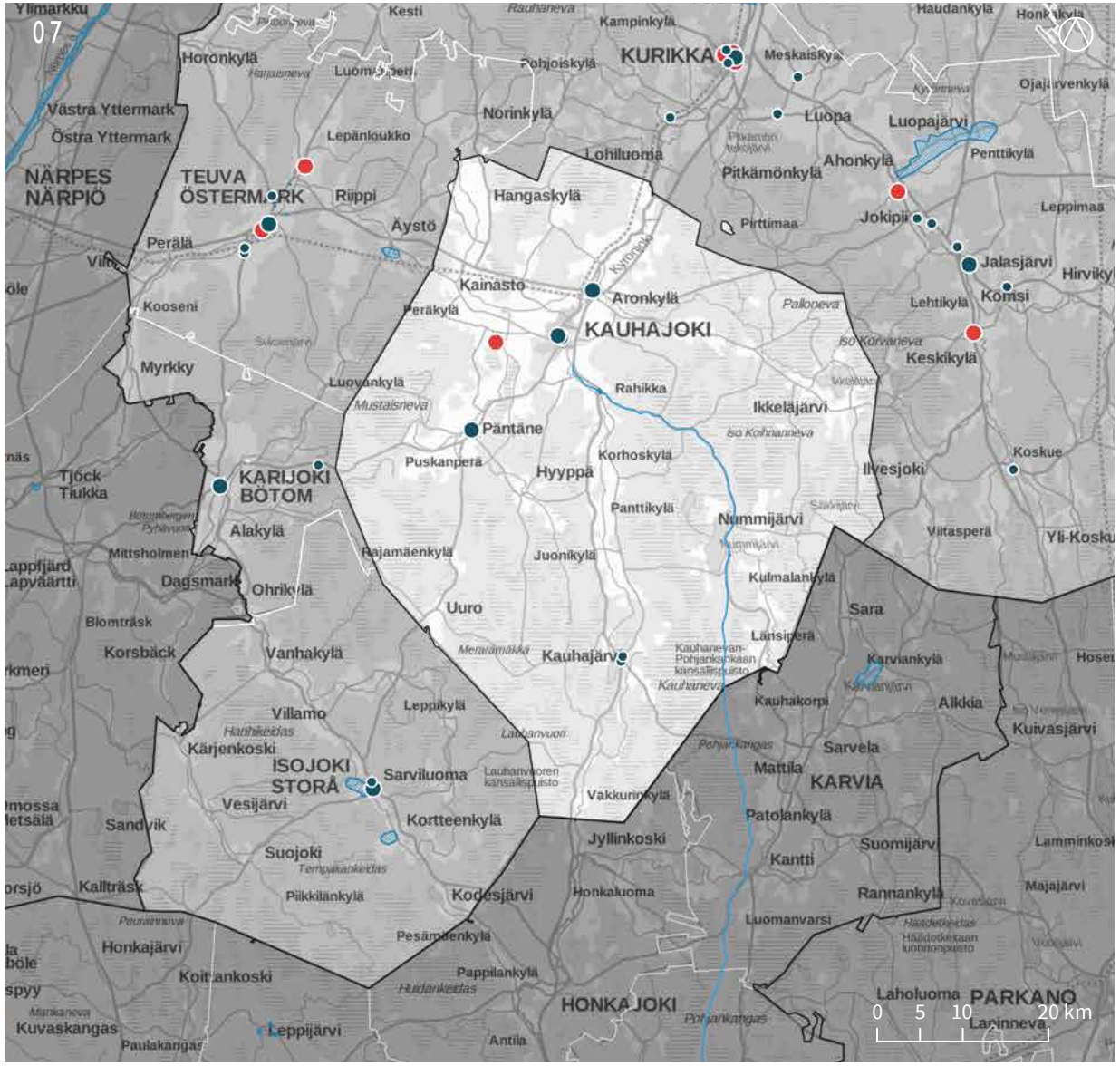

07 *Kauhajoki 1: 500 000*

- *Aluekohteet (yhtenäiset)*
- *Aluekohteet, osa vanhempaa kokonaisuutta*
- *Pistekohteet*
- *Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY2009), Museovirasto.*

Taustakartta: MML.

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

0701 KAUHAJOEN KESKUSTA, TOPEEKA

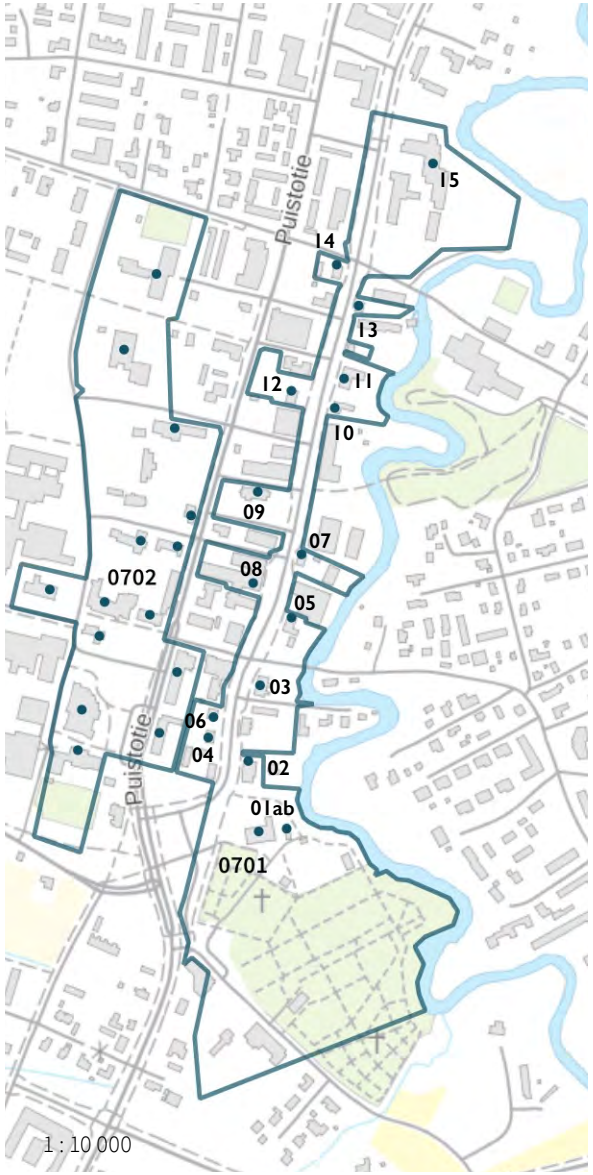

Maisema

Maakunnan kolmanneksi suurimman kaupunkikeskustan matala ja verrattain tiivis liikekeskusta.

Etelä-pohjoissuuntainen Topeeka on toinen Kauhajoen keskustan kahdesta pääraitista, ja niistä vanhempi. Tien varrella sen molemmin puolin on liikerakennuksia ja liike-asuinrakennuksia lähes kilometrin matkan kirkolta pohjoiseen päin aina Urheilutielle asti. Tämän jälkeen rakennuskanta muuttuu uudemmaksi ja kaupunkirakenne löyhemmäksi. Topeekan itäpuoli laskeutuu Kyrönjoen leveään uomaan. Lähistöllä ei ole RKY2009-kohteita.

Rakennusperintö

Topeekan varren rakennuskannassa on jäseniä lähes jokaiselta 1900-luvun vuosikymmeneltä. Maamerkiksi kohoaa modernistinen kirkko, jota ympäröi historiallinen hautausmaa puistoineen ja sankarihautoineen. Kirkkoympäristöön kuuluu myös uusi seurakuntatalo sekä liikekiinteistö nimeltä Seurakuntatalo (1920), joka on nykyisin muussa käytössä.[1]

Inventoitu rakennuskanta on pääosin 1930–1960-lukujen niukkailmeistä mutta laadukasta, asumista ja liiketiloja yhdistävää rakentamista. Erityisen huolellisesti on toteutettu entinen yhdyspankki (Pankkila / Joentörmä). Uudempina, viitseliäästi suunniteltuina ja toteutettuina kohteina joukosta erottuvat 1970-luvun linja-autoasema, 1980-luvun hotelli Kauhajoen krouvi ja 1990-luvun koulutuskeskus (nyk. SEDU).

Osa liikekiinteistöistä oli inventointiaikaan tyhjillään. Alueella on myös tehty uudistuksia aivan viime aikoina. Esimerkiksi kiinteistö Topeeka 31 (232-405-2-778) on alkujaan 1960-luvulta, mutta on laajennettu ja uudistettu tunnistamattomaksi 2010-luvulla.

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

0701 KAUHAJOEN KESKUSTA, TOPEEKA

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

Historia

Topeekan linjaus on nähtävissä jo 1700-luvun kartoilla. Liikekeskusta alkoi muodostua kirkon läheisyyteen 1800-luvun lopulta lähtien. Kirkko on kahdeksas samalla paikalla.[2]

Arvotyypit

Asutushistoriallinen; Elinkeinohistoriallinen;

Kirkkohistoriallinen; Sivistyshistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Kaupunkikuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 Kauhajoen kirkko, 1958, Veikko Larkas; suntion talo ja hautausmaa (kuvat edellisellä sivulla)
  - Topeeka 9, 232-405-4-177
  - Ilmeikäs, vaikuttava kirkko ja rakennusajankohdalleen ominaisen laadukas suntion talo.
  - Kirkon ympäristö on kunnostettu 1996.
- 02 Koivuniemen Yrityskiinteistö (alkup. Arvo Koivu), 1961, Reino Österman/Tukkukauppojen Oy
  - Topeeka 11, 232-405-2-793
  - Matala, modernistinen liiketalo kirkkomaan vieressä.
- 03 Kiinteistö-Oy Kauhajoen Lehtiaro (alkup. Toivo Korhonen), 1951
  - Topeeka 17, 232-405-2-502
  - Niukkailmeinen, laadukkaasti viimeistelty kolmikerroksinen asuin- ja liikerakennus.

2 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

0701 KAUHAJOEN KESKUSTA, TOPEEKA

- 04 Kiinteistö-Oy Kauran Kulma (alkup. J. Rahkola), 1960, Ahti Liikala
  - Topeeka 18, 232-405-2-561
  - Yksi kadun harvoista puisista rakennuksista.
- 05 Pankkila / Joentörmä, ent. Yhdyspankki, 1956, arkk. Jaakko Tähtinen
  - Topeeka 19, 232-405-0002-2280
  - Pääurakoitsijana oli Maaseudun Rakennus Oy Jalasjärveltä.
  - Samoja piirustuksia mukaillen on toteutettu pankkirakennus Lapualle (Poutuntie 1, 408-404-3-320).
  - Alkuperäisen pengerrys- ja istutussuunnitelman on laatinut puutarha-arkkitehti I. Fontell.[3]
- 06 Asuin- ja liikerakennus Ojanen Jaana (ent. Niemen valokuvaamo), n.1950-luku
  - Topeeka 20, 232-405-2-560
  - Harvinaisen hyvin säilynyt kohde.
- 07 Asuin- ja liikerakennus JKP Rakennus Oy, 1930-luku
  - Topeeka 23, 232-405-2-419
- 08 Hotelli Kauhajoen krouvi, 1988, Pasi Hakala
  - Topeeka 30, 232-405-2-2362, 232-405-2-2361, 232-405-2-783, 232-405-2-834, 232-405-2-839
  - Arkkitehtuurissa korostuvat betonirakenteet ja sisä- ja ulkotilojen rajojen käivyttäminen.
- 09 Kauhajoen linja-autoasema, 1983, Arkkitehtuuritoimisto Jorma Virkki (Helsinki)
  - Sanssikuja 2 / Topeeka 34, 232-405-2-835, 232-405-2-2466

3 Pohjanmaan inventointi, EPO 2007.

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

- Hyvin säilynyt asema, laadukkaita yksityiskohtia, mutta tekniset rakenteet heikkolaatuisia (esim. seinien eristys ala-arvoinen).

- 10 Suupohjan Osuuspankki (ent. Sammallahti), 1961, suunn. Etelä-Pohjanmaan maanviljelysseuran rakennustoimisto
  - Topeeka 35, 232-405-2-2082
- 11 Asuin- ja liikerakennus Mannila Kalevi, Kari ja Ritva, ent. Bio Marlon, 1960, suunn. Matti Nurmi
  - Topeeka 37, 232-405-2-1115
  - Vanha elokuvateatteri. Vieressä vanhempi Vieremä (Karvian kauppa / Suupohjan Kauppakeskus), 1926 (Topeeka 39, 232-405-2-288).

Aumakattoisia liikerakennuksia klassismin ja funktionalismin taitteesta:

- 12 Jauhopeukalo / Ojalan Pakari (ent. Kauhajoen Säästöpankki), 1934
  - Topeeka 42, 232-405-2-2409
- 13 Asuin- ja liikerakennus (Kauhajoen kenkäkauppa), Rainoma (Instrumentarium), 1930-luku
  - Topeeka 43, 232-405-2-492
  - Ikkunat uusittu 2000-luvulla.
- 14 Asuin- ja liikerakennus Kauhajoen kukkakauppa, 1930-luku
  - Topeeka 50, 232-405-2-511
- 15 Kauhajoen koti- ja laitostalousoppilaitos nyk. koulutuskeskus SEDU, 1992, Arkkitehtitoimisto Sakari Aartelo ja Esa Piironen
  - Topeeka 47, 232-405-2-2310
  - Arkkitehtuuri 1990-luvun viileää eleganssia.

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

0702 KAUHAJOEN HALLINTOKESKUKSEN YMPÄRISTÖ

- Vieressä on Sööpari, Kauhajoen kotitalouskoulun edustava, rapattu tiilirakennus 1920-luvulta.

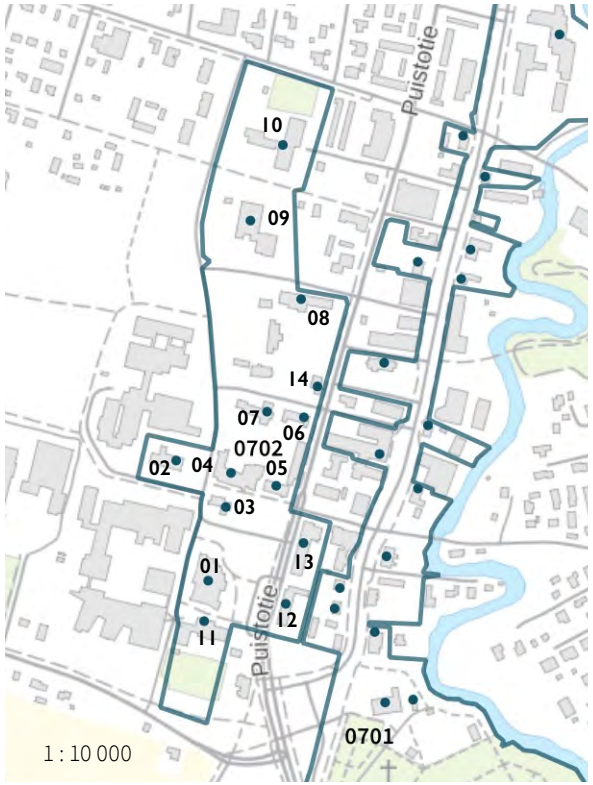

Maisema

Maakunnan kolmanneksi suurimman kaupunkikeskustan hallintokeskus.

Alue koostuu hallinto-, kulttuuri ja opetusrakennuksista, joita yhdistää mutkitteleva Prännärintie. Alueen keskivaiheilla sijaitsee vanha Sanssin kartano näyttävine puistoineen. Kartanon eteläpuolella on hallinto- ja kulttuurirakennusten alue, jota yhdistää 1900-luvun puolivälin kaupunkisuunnittelulle ominaiseen tapaan laaja pysäköintialue. Alueen etelä- ja pohjoispäissä on opetusrakennusten aluita.

Itälaidan etelä-pohjoissuuntainen Puistotie on toinen Kauhajoen keskustan kahdesta pääraitista. Hallintokeskuksen lähellä sen rakennuskanta on kaupunkimaista, mutta pohjoisemmas edetessä kadun itäpuoli alkaa saada takapihaluonnetta.

Tarkastelualue on osa Kauhajoen keskustan laajempaa kampusaluetta, joka käsittää myös terveysaseman, koulukeskuksen ja ammatti-instituutin rakennuskannat.

Lähistöllä ei ole RKY2009-kohteita.

Rakennusperintö

Kohdealueen julkiset rakennukset on suunniteltu 1950–1980-luvuilla. Rakennukset ovat arkkitehtonisesti kunnianhimoisia, ja kuvaavat ilmeikkäästi aikansa rakennustyyppien sovittautumista vaihteleviin julkisiin tehtäviin. Kokonaisuus on varsin monimuotoinen sekä mittakaavallisesti, materiaaleiltaan että muodonnoltaan. 1960-luvun Puistotie 21 ja Ullantie 8 ovat hienostuneita toimistorakennuksia, joissa suuret eleet ja varsin pieni koko tuottavat positiivisen kontrastin.

Historia

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

0702 KAUHAJOEN HALLINTOKESKUS

Ennen nykyistä hallintokeskusta paikalla oli Knuuttilan tilan viljelysmaita. Puistotie on muodostettu osissa 1950-luvulta lähtien.[4] Nykyinen leveä asu on syntynyt 1990-luvun alussa.[5]

Arvotyypit

Hallintohistoriallinen; Sivistyshistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Kaupunkikuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

232-405-2-2466 :

- 01 Knuuttila, Kauhajoen kirjasto, 1989, arkk. Touko Saari ja sisustusarkkitehti Marka Karppanen
  - Prännärintie 2
  - Rakennuksessa sijaitsee myös Panula-Opisto.
  - Pohjaltaan viuhkamainen ja yleishahmoltaan veistoksellinen mutta yksityiskohtien toteutuksel-ta rakennusajalleen melko tavanomainen kulttuu-rirakennus.
- 02 Kauhajoen hammashoitola / perheneuvola, 1937, Lääkintöhallitus / arkk. Toivo Löyskä
  - Prännärintie 6
  - Funktionalistinen entinen sairaala. Toimi 12. sota-sairaalana jatkosodassa 22.3.–15.5.1940.[6]
  - Ainut keskusta-alueen funktionalistinen rakennus. Massiivitiilirunkoinen rakennus, jossa tehty varsin raskaita korjauksia.
  - Rakennuksesta on jätetty purkuhakemus.
- 03 Rewellin talo / Lääkäritalo, nyk. käsityökeskus; 1950, arkk. Viljo Revell (?) / Bertel Saarnio, Lääkintö-hallitus
  - Prännärintie 7
  - Vanhaan sairaala-alueeseen liittynyt laadukas tiilirunkoinen asuinrakennus. Polveileva rakennus muistuttaa hyvin paljon Bertel Saarnion Joensuu-hun suunnittelemaa Lastentaloa eli Gävlenlinnaa.

4 Peruskartat 1968, 1984, Maanmittauslaitos.

5 Anne Ketola, Kauhajoen kaupunki.

6 KA: Arkistonmuodostaja: 12. Sotasairaala (talvisota).

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

0702 KAUHAJOEN HALLINTOKESKUS

- 04 Knuuttila / Kauhajoen kaupungintalo, 1983, Arto Sipinen
  - Prännärintie 9
  - 1980-luvun veistoksellista monumentaaliarkkitehtuuria laajan tuotannon tehneeltä, julkisiin rakennuksiin keskittyneeltä arkkitehdilta.
- 05 Kansalaisopisto, Kauhajoen vanha kunnantalo, 1953, arkkitehtitoimisto Lappi-Seppälä ja Martas (Johannes Lappi-Seppälä ja Iikka Martas)
  - Puistotie 22
  - kaksi 1950-luvun laadukasta, tiilirunkoista rakennusta, joiden arkkitehtuuri ajankohdalle ominaisesti vähäeleistä mutta huolellista. Kaksi korkeampaa osaa ja matala siipiosa niiden välissä, joka kuluu osaksi puistotien suuntaista rakennusta.
- 06 Kauhajoen tukikoti (Attendo) (ent. neuvola), 1966, arkk. Touko Saari
  - Ullantie 8
  - Esteettisesti viimeistelty rakennus, jossa ilmeikkäästi jäsennetyt julkisivut.
  - Rakennus on peruskorjattu ja muutettu palvelukodiksi 2004.

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

0702 KAUHAJOEN HALLINTOKESKUS

- 07 Ullantien neuvola, 1958, Maaseudun keskusrakennustoimisto / arkk. Erkki Rautiala
  - Ullantie 10
  - Matala, kaksiosainen, rakennusajalleen ominaisen laadukas tiilirakennus.
  - Neuvolatoiminta kohteessa päättyi 2010-luvulla
- 08 Paloasema, 1949
  - Puistotie 30
  - Laadukas tiilirakennus paloaseman tyyppipiirteillä, letkutornilla ja ajo-ovilla. Laajennusosa.
- 09 Kauppaoppilaitos, 1965, 1984, arkk. Touko Saari
  - Prännärintie 17, 232-405-2-1872
  - Oppilaitoksen perusti Kauhajoen kunta 1963. Siirtyi 1979 kuntainliiton omistukseen. 1984 valmistui lisärakennus, joka sisältää liikuntasalin, kolme luokkatilaa ja varastotiloja.[7]
  - Rakennus on julkisivuiltaan pääosin keskeissymmetrinen ja horisontaalisti jäsennelty rationaalinen koulurakennus. Asettelussa on yhtäläisyyksiä Seinäjoen kauppaoppilaitoksen kanssa. Päädyt ovat umpinaiset ja kylkiosissa on nauhaikkunat. Alkuperäisissä yksityiskohdissa on kupariverhous.

7 Liisa Ruismäki: Kauppaoppilaitos. Kauhajoen museo. http://kauhajoenmuseo.fi/historia/kauppis/kauppis.html

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

0702 KAUHAJOEN HALLINTOKESKUS

- 10 Sanssin koulu 1929, laajennusosat 1957, 1962, arkk. Viljo Saarinen
  - Prännärintie 21, 232-405-2-1994
  - Suurikokoinen koulutontti liikekeskustan ja asuinalueen taitteessa, kuivassa kangasmaastossa.
  - Raivolan pitäjästä 1929 tuodusta huvilasta rakennettu vanha puukoulu, Kunnallistalo, johon liittyy vuonna 1957 valmistunut lisärakennus sekä 1962 valmistunut Tuunaisen siipi.[8] Vuoden vaihteessa 2019–2020 siipi purettiin (kuva siivestä oikeassa alakulmassa). Matala kokonaisuus on arkkitehtonisesti tasapainoinen ja laadukas, ja asettuu maastoon sopuisasti, modernismin ihanteiden mukaisena onnistuneena toteutuksena. Yhtenäisestä ilmeestä huolimatta kukin rakennusvaihe on helposti luettavissa.
  - Eduskunta kokoontui puisen Kunnallistalon liikuntasalissa ollessaan Helsingistä evakossa talvisodan aikana 5. joulukuuta 1939 – 12. helmikuuta 1940. Koulussa ehdittiin pitää 34 täysistuntoa. Koulussa on tapauksen muistona Eduskuntasalimuseo, joka peruskorjattiin 2006. Eduskuntasalimuseo on Eduskuntatalon ja Sibelius-akatemian lisäksi ainoa jäljellä oleva eduskunnan historiallinen kokoontumistila.[9]

8 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

9 Eduskunta.fi

0702 KAUHAJOEN HALLINTOKESKUS

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

- 11 Kirjastonpolku, Kauhajoen lukio (ent. Kirkonkylän kansakoulu) / Orasmaa, 1952, Viljo Revell
  - Kirjastopolku, 232-405-0002-0342, 232-405-2-2466
  - Niukkaeleinen, tiilirunkoinen koulutalo, jossa kolme erikorkuista osaa. Ulkoasun vaihtelevat yksityiskohdat kertovat melko raskaista muutoksista.
- 12 As.Oy Kauha-Sato, asuinrakennus, 1962, arkk. Touko Saari
  - Puistotie 19, 232-405-2-1873
  - Rakennusajankohdalleen erittäin ominainen asuinkerrostalo rajaa Puistotien katutilaa ja muodostaa parin yhdessä viereisen valtion virastotalon kanssa.
- 13 Virastorakennus, entinen valtion virastotalo, 1963, arkkitehdit Airi ja Mauri Karkulahti
  - Puistotie 21, 232-405-2-1112
  - Rakennusajankohdalleen tyypillinen, sarjallisuuden kautta anonyymiyttä tavoitteleva hallintorakennus. Pieni koko ja suuret elkeet tuottavat ilmeikkään kontrastin.
  - Kohde ollut vuosia käyttämättömänä sisäilmaongelmien vuoksi.
- 14 As.Oy Kauhajoen Tubila (ent. tuberkuloositoimisto), 1958, arkk. Veikko Larkas ja arkk. Jaakko Paatela
  - Puistotie 26, 232-405-2-1908
  - Laadukas tiilirunkoinen rakennus.

KAUHAJOKI

0705 ARONKYLÄ

Maisema

Tiiviihkö kyläkeskusta.

Kohdealue sijoittuu Aronkylän Kauppatien ja siitä risteävän Asematien varsille. Maisemaa halkovat Kyrönjoki, Suupohjan rata ja kantatie 67.

Nykyisin Kauppatienä tunnettu vanha maantie kulkee joen länsireunaa muuttuen Kauhajoen keskustaan tultaessa Kattilakoskentieksi ja yhtyy etelässä Topeekaan.[1]

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

Rakennusperintö

Kauppatien varrella on useita enimmäkseen 1940- ja 1950-luvuilla valmistuneita, pienikokoisia ja arkkitehtonisesti laadukkaita osia sisältäviä asuin- ja liikerakennuksia. Rakennukset sijaitsevat pääosin kiinni tiereunassa. Kokonaisuutta hämärtää niiden keskelle 1970-luvulla rakennettu hallimainen liikerakennus pysäköintiaukioineen.

Länsi-itä -suuntaisen Asematien varrella on lähinnä vanhempaa asuinrakennuskantaa. Tie päättyy Aronkylän rautatieasema-alueeseen, johon kuuluu mm. asemanhoitajan asunto (1927).

Historia

Aronkylän alue alkoi 1900-luvun alkupuolelta lähtien muodostua raideliikenteen ansiosta liikekeskustaksi etelämpänä sijaitsevan Kauhajoen keskustan rinnalle.[2]

Arvotyypit

Asutushistoriallinen; Elinkeinohistoriallinen;

Aatehistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Kyläkuvallinen

2 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

Kauppatien asuin- ja liikerakennukset

- 01 Maasilta-Muurimäen asuinrakennus (ent. Säästöpankki), 1954
  - Kauppatie 28, 232-401-7-266,
- 02 Tasanko U ja P Oy:n asuinrakennus, 1938
  - Kauppatie 30, 232-401-7-276
- 03 Harjun asuinrakennus, 1953
  - Kauppatie 31, 232-401-7-232
- 04 Rintalan asuinrakennus, 1940
  - Kauppatie 33, 232-401-7-173
- 05 Leponiemen asuin- ja liikerakennus (ent. Osuuskauppa), 1936
  - Kauppatie 36, 232-401-7-453
- 06 Heikkilän asuin- ja liikerakennus (ent. Mattila), 1934
  - Kauppatie 42, 232-401-7-128
- 07 Kiint.Oy Enonkulma (ent. Osuuskassa), 1950
  - Kauppatie 46; 232-401-45-3,

Asematiellä:

- 08 Seurojentalo, entinen suojeluskuntatalo, n.1910-luku, uudistettu ja laajennettu 1950-luvulla
  - Asematie 12, 232-401-44-3
  - Edustalla on vuoden 1918 tapahtumien muistomerkki.

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

0706 PÄNTÄNEEN KYLÄ

Maisema

Tiivis raittikylä Päntäneenjoen varrella.

Ympäröivä maisema on laakeaa Päntäneenjokilaakson viljelysmaata. Päntäneenkyläntie seurailee jokiuomaa. Kohdealueen vanhempaan rakennuskantaan kuuluu suurikokoisia kylärakennuksia kuten koulu- ja seurantaloja, kantatalojen talouskeskuksia ja asuin- ja liikerakennuksia. Enemmistö rakennuksista on sijoitettu pihan taakse etäämmälle tiestä. Raitin varrella on istutettua puustoa.

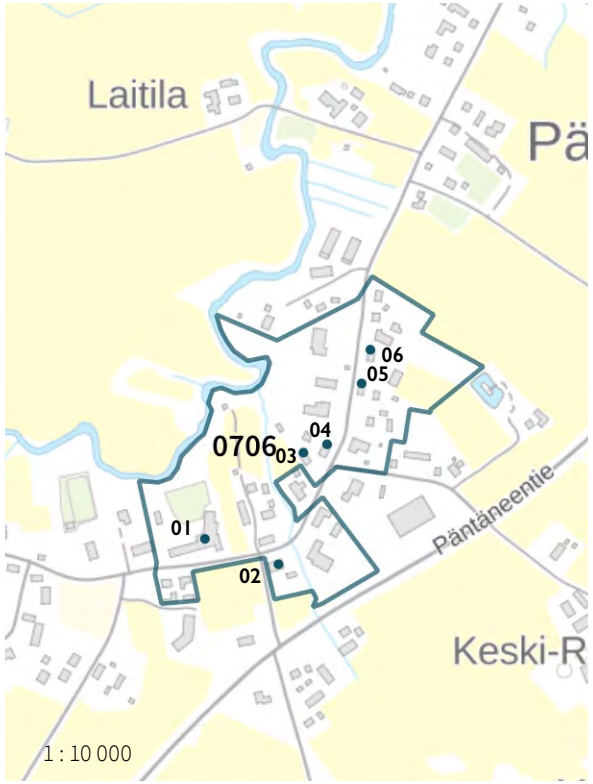

Rakennusperintö

Päntäneenkyläntien varren uudempia rakennuskanta on ajallisesti kerrostunutta ja rakennusaikoihinsa nähden varsin tyypillistä. Laadukkaimpiin jäseniin kuuluvat 1950-luvun tiilirunkoiset Kassatalo ja Toivola.

Eteläosassa sijaitsevan koulun eri-ikäisten vaiheiden arkkitehtuuri sulautuu toisiinsa harvinaisen onnistuneesti.

Historia

1500-luvulla kylässä oli kuusi kantataloa. Kylän nykyinen keskus alkoi kehittyä 1800-luvun lopulta lähtien Rahkolan talon maalle.[1]

Arvotyypit

Asutushistoriallinen; Elinkeinohistoriallinen;

Sivistyshistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Kyläkuvallinen

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

KAUHAJOKI

0706 PÄNTÄNEEN KYLÄ

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 Päntäneen koulu ja kirjasto, 1957, laajennus 1998
  - Keturinkyläntie 5, 232-413-0001-0009
- 02 Kassatalo, asuin- ja liikerakennus, 1954
  - Päntäneen paikallistie 1, 232-413-0001-0182
- 03 Vainiola, asuinrakennus, 1949
  - Päntäleen paikallistie 14, 232-413-0001-0244
- 04 Alamäki, asuinrakennus, 1965
  - Päntäneen paikallistie 18, 232-413-0001-0129
- 05 Tuuri, asuinrakennus, 1937
  - Päntäneen paikallistie 29, 232-413-0001-0092
- 06 Toivola, asuin- ja liikerakennus, 1952
  - Päntäneen paikallistie 31, 232-413-0001-0136

pistekohde

0707 KAUHAJÄRVEN KIRKKOYMPÄRISTÖ

Rakennukset ja rakennusaika	Kirkko, 1951, hautausmaa 1934
Osoite	Kiviluomantie 842
Kiinteistö	232-403-0014-0069
Suunnittelija	Jaakko Pelto
Käyttötarkoitus	Seurakuntatoiminta

Maisema

Syrjäinen kyläkirkko ja hautausmaa.

Kalmistola eli Kauhajärven hautausmaa kirkkoineen on sievä julkisluonteinen ympäristö paikallisteiden risteyksessä. Kirkkomaa rajoittuu kaikilta sivuiltaan metsään, lähinnä mäntykankaaseen. Varsinainen kylä sijaitsee kirkosta erillään noin puolen kilometrin päässä, eikä sinne ole puuston vuoksi näköyhteyttä.

Rakennusperintö

Puinen kirkko on rakennusaikaansa nähden arkkitehtuuriltaan varsin vanhakantainen mutta yhtenäinen. Muodonannossa on kivirakentamisperinteen otetta. Rakentamistapa oli harvinaistumassa jo kirkon rakentamisen aikaan ja on sittemmin käynyt hyvin uhanalaiseksi.

Historia

Kauhajärven kyläksi kutsutaan entisen Hyypän rekisterikylän alueella sijaitsevan Kauhajärven pohjoispuolelle muodostunutta asutusta. Vuoden 1712 maakirjakarttaan on merkitty viljelysten keskellä oleva uudistila, Kauhajärven kantatalo, joka sijaitsee edelleen samoilla paikkeilla ja sen rakennuskanta on vanhaa. Järven itäpuolelle syntyi asutusta jo viimeistään 1800-luvun alussa. Kylätiet noudattelevat vanhoja linjauksia.[1]

Hautausmaa perustettiin hankalien liikenneyhteyksien vuoksi ennen kirkkoa. Roosa ja Nestori Rinta-Kauhajärvi lahjoittivat hautausmaa-alueen vuonna 1934. Kyläläiset raivasivat alueen talkoilla. Hautausmaa vihittiin käyttöön vuonna 1937.[2]

Jaakko Pellon suunnitteleman Kauhajärven kirkon rakentaminen aloitettiin kesällä 1949. Kirkon urakan ottivat vastuulleen Kauhajärven kylästä kotoisin olleet Nikolai Kujanpää ja Salomon Saarela. Kirkon rakentajina toimivat hyyppäläiset miehet. Hirret veistetiin paikanpäällä käsityönä pääosin seurakunnan metsästä tuoduista puista. Kirkko vihittiin käyttöön 1951.[3]

Arvotyypit

Kirkkohistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Kyläkuvallinen

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.
2 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.
3 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

pistekohde

0708 KAUHAJÄRVEN NUORISOSEURANTALO TAPIOLA

Rakennukset ja rakennusaika	Seurantalo, 1953
Osoite	Honkajoentie 21
Kiinteistö	232-403-0014-0148
Suunnittelija	-
Käyttötarkoitus	Yhdistystoiminta

Maisema

Pienen kylän puustoinen laita-alue.

Maasto laskeutuu kohteen länsipuolella loivasti kapean pellon ylitse matalaan Kauhajärveen. Itäpuolella kulkee kantatie 44, jonka molemmilla puolin on kuivaa, mäntyvaltaista talousmetsää.

Kohteen piha-alue on varsin arkinen, sorattu sisäänajopiha. Seurantalon eteläpuolella saman kiinteistön alueella on käytöstä poistettu kuivaamorakennus.

Kantatietä pitkin etelästä päin tultaessa Tapiola on Kauhajärven kylän lähestymisestä ilmoittava ensimmäinen maamerkki.

Rakennusperintö

Tapiolan nuorisoseurantalo on vähäeleinen, hallimainen, puurakenteinen juhlatalo. Yleishahmo on alkuperäinen, joskin peruskorjauksessa on menetetty ulkoasun alkuperäistä detaljiikkaa.

Historia

Tapiola palveli alkujaan kyläläisten kokoontumispaikkana, jossa käytiin päättämässä kylän yhteisistä asioista, harrastamassa ja ennen kaikkea viihtymässä. 1970-luvulla Tapiolan tanssit oliva suosittuja, mutta 1980- ja 1990-luvuilla toiminta oli vähäistä. Rakennuksen peruskorjaus valmistui vuonna 2000, ja sen jälkeen toiminta on jälleen virinnyt.[1]

Arvotyypit

Aatehistoriallinen

Rakennustekninen

Kyläkuvallinen

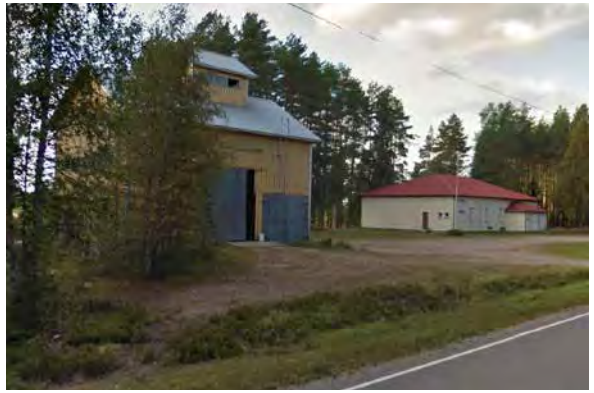

1 Yhdistyksen sivut: www.kauhajarventapiola.net

Kuvat: Kauhajoki-seura ja Google 2011.

aluekohde

0709 KOKONKYLÄ

Maisema

Väljä nauhakylä avarassa viljelymaisemassa

Avoimia viljelysmaita sekä niiden lomaan harvaan sijoitettuja pihapiirejä, joihin kuuluu asuinrakennuksen lisäksi yksi tai useampi piharakennus. Pihapiirit on rajattu viljelysmaista korkeilla pensailla tai puustolla. Alueen itäosassa virtaa Päntäneenjoki.

Rakennusperintö[1]

Alueella sijaitsee Ruotsista kesällä 1940 saatuja lahjoitustaloja. Yhteensä Ruotsi lahjoitti 2000 omakotitaloa Suomelle. Talojen alkuperäisestä lukumäärästä Kokonkylässä ei ole varmaa tietoa, mutta taloja on ollut ainakin kymmenen: viisi rakennettiin Karjalankadun varteen, kaksi nykyisen Jokilammintien varteen, kaksi nykyisen Vuorenmäentien varteen ja yksi nykyisen Peltokujan varteen. Rakennuksiin on tehty muutoksia, laajennuksia ja osa on purettu.

Historia[1]

Ensimmäiset asukkaat olivat lähinnä Kaakkois-Suomesta Metsäpirtistä saapuneita perheitä. Rakennusten ympärillä ovat sijainneet asutustilan viljelysmaat.

Arvotyypit

Asutushistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Kyläkuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 Kaipio, n. 1941
  - Vuorenmäentie 281, 232-405-22-47
- 02 Karjala, n. 1941
  - Karjalankatu 125, 232-405-22-40
- 03 Suokas, n. 1941

1 Viljo Suokas: Kaakkoisimman Suomen eli Metsäpirtin asukkaiden tulo ja sijoittuminen Kokonkylään. s. 229–236 kirjassa Kaksoosveräjältä yli Huikunkosken. Toim. Pentti Kili. Suupohjan kirjapaino: Kristiinankaupunki 1995.

0709 KOKONKYLÄ

aluekohde

- Karjalankatu 143, 232-405-22-103

- 04 Karjalankatu, 1940-luku, 161, 232-405-22-104
- 05 Roju, n. 1941
  - Karjalankatu 181, 232-405-22-66
- 06 Nuora, n. 1941
  - Karjalankatu 213, 232-405-21-6

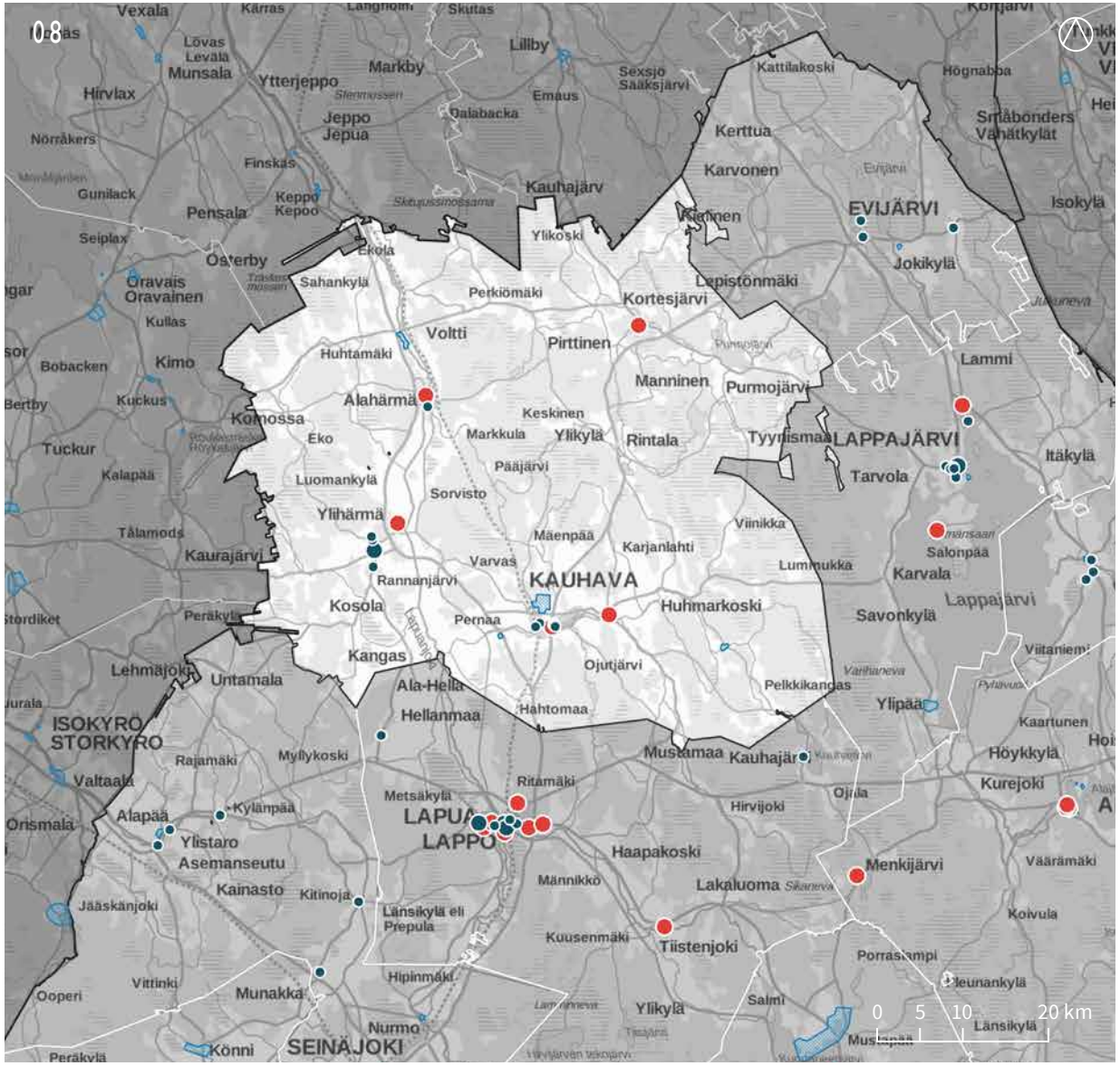

08 *Kauhava 1: 500 000*

- *Aluekohteet (yhtenäiset)*
- *Aluekohteet, osa vanhempaa kokonaisuutta*
- *Pistekohteet*
- *Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY2009), Museovirasto.*

Taustakartta: MML.

08 (A) KAUHAVA (YLIHÄRMÄ)

aluekohde

0801 HÄRMÄN SAIRAALAN ALUE

Osoite	Mäntyhovintie 2, Koivukuja 5, Tuulentuvantie 2
Kiinteistö	233-409-2-209, 233-409-2-227, 233-409-1-350
Suunnittelija	Arkkitehti Ilmari Launis (1933), arkkitehti Veikko Larkas (1950–1960-l.)
Käyttötarkoitus	Terveydenhoito

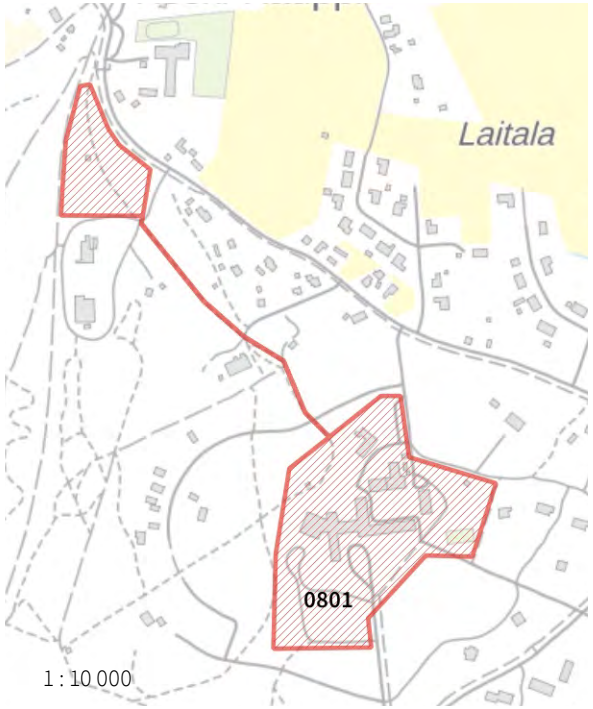

Maisema

Sairaala-alue havupuuvaltaisessa metsikössä.

Härmän entisen parantolan alue sijoittuu tuberkuloosiparantoloille tyypilliseen tapaan raikkaaseen ja parantavana ympäristönä pidettyyn mäntymetsään.[1] Kokonaisuus sijaitsee Ylihärmän taajaman itälaidalla n. 500m päässä Lapuanjoen länsirannasta.

Sairaalan rakennukset on sijoitettu pääosin 90 asteen kulmassa toisiinsa nähden, toiminnallisen logiikan mukaan järjestettyinä. Rakennusten välissä on puistikoita.

Sairaala-alueelle johtaa etelästä suora, edustava sisääntuloväylä, Mäntyhovintie, jonka näkymäpäätteenä on sairaalan torni. Tornista avautuu laajoja näkymiä yli lakeuksien. Varsinaista sairaalaa ympäröi alunperin henkilökunnalle suunniteltu asuinrakennuskanta.

Rakennusperintö

Alueen koko rakennuskanta liittyy sairaalatoimintaan.[2]

Härmän tuberkuloosiparantolan vanhimmat osat (01) ovat rakennustavaltaan laadukkaita tiilirakennuksia. Arkkitehtuuri yhdistelee klassistisia ja funktionalistisia aiheita. Sairaalan juhlava yleisilme kertoo ajankohtana julkisiin rakennuksiin liitetystä edustuksellisuuden tavoitteesta. Edustava rakennuskanta kuvasi yhteiskunnan asemaa omilla jaloillaan seisovana sivistysvaltiona.

Rakennuksen ulkoasussa on yhtäläisyyttä samanikäisen, Alvar Aallon suunnitteleman Paimion parantolan (1929–1933) kanssa. Härmän sairaalan ulkoasu on kuitenkin klassistisempi.

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

2 Härmän sairaalan alueen asemakaava 2005.

aluekohde

0801 HÄRMÄN SAIRAALAN ALUE

1950- ja 1960-lukujen taitteen laajennusosa (02) on ajankohdalle ominaista, harkitusti jäsenneltyä ja rakennustavaltaan laadukasta julkista rakentamista. Ulkoasun vaatimattomuus viestii rakennuskannan roolin pienenemisestä yhteiskunnan kuvana. Uusiksi arkkitehtuuritavoitteiksi oli asetettu rakentamisen taloudellisuus ja ihmisen mittakaava.

Alueen länsiosassa sijaitsevan uudehkon osastorakennuksen (03) arkkitehtuuri on aumakattoineen, pylväineen ja tiililaattaisine ikkunakehyksineen rakennuskannan vanhakantaisin. Alueen pohjoisosissa sijaitsevat eri-ikäiset, pienikokoiset huoltorakennukset kuvaavat sairaalan tukitoimintojen kehittymistä.

Historia

Parantolan historia liittyy 1920–1930-lukujen aikana virinneen kansanliikkeen toimintaan, jonka vaikutuksesta Suomeen ryhdyttiin valtion tuella perustamaan tuberkuloosiparantoloita.[3]

Parantola (160 sairassijaa) muutettiin sairaalaksi 1930-luvun lopulla. Sairaalan laajennustyöt (126 sairassijaa) alkoivat vuonna 1957. Samalla pääsisäänkäynti siirrettiin tornin juuresta nykyiselle paikalleen. Uudisosaan rakennettiin myös hallisiipi, jota käytettiin tarkoitukseensa vain muutama vuosi. Myös vanhaa puolta uusittiin vuosina 1959–1961. Myöhemmin sairaalarakennusta on laajennettu myös länsisivustalla.[4]

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen (terveydenhuolto)

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

3 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

4 Härmän sairaalan alueen asemakaava 2005.

aluekohde

Kohteet [5]

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 Sairaala, ent. tuberkuloosiparantola, lämpö- / tekniikkakeskus, laboratoriorakennus (nyk. Hoiva-kartano), kappeli ja ylilääkärin asunto 1933
- 02 Sairaalan laajennusosa 1960, 2 henkilökunnan asuntoloina toiminutta kerrostaloa (1954 ja 1961) sekä lääkärien talot (1961)
- 03 Sairaalan laajennusosa, n.1990-luku
- 04 Vedenottamo, n. 1933

5 Härmän sairaalan alueen asemakaava 2005.

pistekohde

0802 YLIHÄRMÄN KIRKONKYLÄN KOULU

Rakennukset ja rakennusaika	Koulu 1957, laajennus 1980-luku
Osoite	Järventie 14
Kiinteistö	233-424-1-124
Suunnittelija	-
Käyttötarkoitus	Perusopetus

Maisema

Taajama kirkonkylän ja viljelymaiseman rajalla.

Koulu sijaitsee kaupunginosan keskustan tuntumassa Järvenkylässä, Ylihärmän kahdesta pääraitista toisen varrella. Kohteen länsipuolella virtaa kapea Naarasluoma.

Rakennusperintö

Puretaan lähivuosina: 1950-luvulle tyypillinen, laadukas, valtion normaalihintapäätösten mukainen tai niitä mukaileva tiilirunkoinen koulutalo ja opettajien asuinrakennus. Rakennuksia yhdistää ulkokatos. Koulurakennusta on laajennettu etelään ja pohjoiseen päin 1980-luvulla. Laajennusosa on istutettu paikoilleen huolellisesti. Sopeuttavat elementit (satulakatto, rapatut julkisivut) on toteutettu oman aikansa rakenneratkaisuin.

Historia

Opettajien asuinrakennus on muutettu koulun käyttöön vuonna 2002. Koulussa toimivat esikoulu, luokat 1-6 ja pienryhmä. Tiloissa kokoontuvat myös kansalaisopisto, musiikkiopisto ja paikalliset liikuntaseurat.[1]

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

1 suomi.fi, Kauhavan kaupunki.

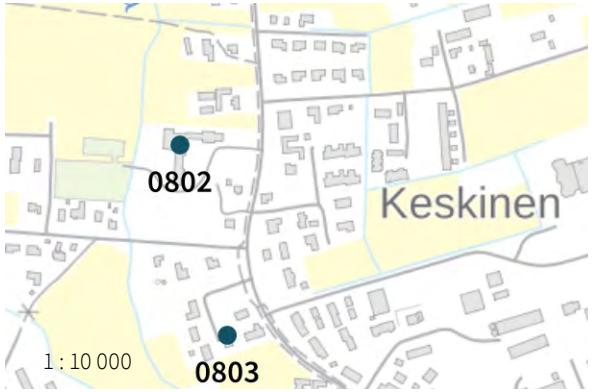

KAUHAVA (YLIHÄRMÄ)

pistekohde

0803 YLIHÄRMÄN VAPAASEURAKUNTA

Rakennukset ja rakennusaika	Kokoontumisrakennus, 1940-luku, ja kaksi ulkorakennusta
Osoite	Järventie 6
Kiinteistö	233-424-1-24
Suunnittelija	-
Käyttötarkoitus	Seurakuntatoiminta

Maisema

Taajama kirkonkylän ja viljelymaiseman rajalla.

Kohde sijaitsee kaupunginosan keskustan tuntumassa Järvenkylässä, Ylihärmän kahdesta pääraitista toisen varrella. Kohteen länsipuolella virtaa Naarasluoma.

Asfaltoitu piha on arkinen.

Rakennusperintö

Kolme 1940-luvun puurunkoista rakennusta, joiden rakennustapa on ajankohdalleen erityisen tyypillinen mutta nykyisessä rakennuskannassa harvinaistunut. Kokonaisuus on säilynyt harvinaisen hyvin alkuperäisessä asussaan.

Historia

Rakennusten alkuperäinen käyttötarkoitus oli meijeri ja siihen liittyvä toimisto.[1]

Arvotyypit

Aatehistoriallinen

Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

1 Kauhavan kaupunki.

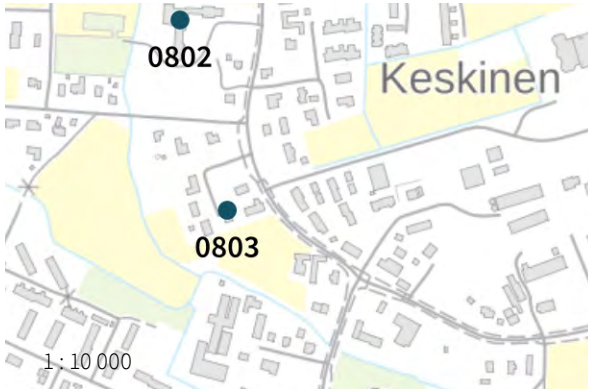

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

0804 IISAKKILAN PIENTALOALUE

Maisema

Jälleenrakennuskauden asuinalue.

Väljä jälleenrakennuskauden pientaloalue Ylihärmän keskustan etelälaidalla, Ylihärmän kirkonseudun RKY2009-alueen itäpuolella. Maasto kohoaa kohti kirkkoa. Kohderakennusten joukossa on uudempia ja vanhempia pientaloja.

Rakennusperintö

Kohderakennukset ovat puurunkoisia asuintaloja 1940–1950-luvuilta. Samankaltaisia väljiä pientaloalueita muodostettiin 1940-luvulta alkaen sadoille Suomen paikkakunnille kautta maan. Kohteita ympäröivä rakennuskanta on ajallisesta kerrostuneisuudestaan huolimatta varsin tasapainoinen, ja sijainti kirkonmäen juuressa vahvistaa alueen maisemallista merkitystä.

Historia

Asutusalue on syntyi Ylihärmän toisen pääraitin, nykyisen Päämajantien, varteen 1940-luvulta alkaen.

Maanhankintalain (1945) mukainen jälleenrakennus toteutettiin taajama- ja kaupunkialueilla kaavoituksen keinoin.[1]

Arvotyypit

Asutushistoriallinen

Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 Iisakkilantie 4, 233-424-30-6
- 02 Peltorannantie 5, 233-424-2-120
- 03 Peltorannantie 6, 233-424-2-113, 233-424-2-452
- 04 Päämajantie 27, 233-424-2-182
- 05 Päämajantie 32, 233-424-26-3

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

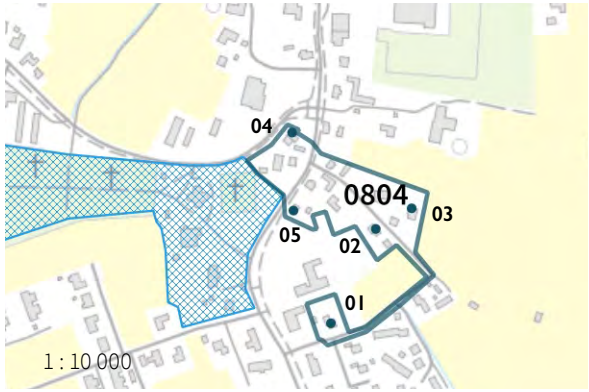

KAUHAVA (YLIHÄRMÄ)

pistekohde

0805 KIISTOLA, SUOJELUSKUNTATALO

Rakennukset ja rakennusaika	Suojeluskuntatalo 1944
Osoite	Rannanjärventie 89
Kiinteistö	233-427-2-89
Suunnittelija	Etelä-Pohjanmaan maanviljelysseuran rakennustoimisto
Käyttötarkoitus	Yhdistystoiminta

Maisema

Puustoinen laitataajama.

Kohde sijaitsee Ylihärmän keskusta-alueen eteläosassa, Kiistolan yleisurheilukentän ja pesäpallostadionin laidalla. Nykyinen kenttä on 1980-luvulta, mutta paikalla on ollut vanhempi urheilukenttä jo vuodesta 1924.[1] Urheilu- ja seuratoiminta liittyvät perinteisesti yhteen, ja myös Kiistolassa seurantalo ja kenttä muodostavat kokonaisuuden.

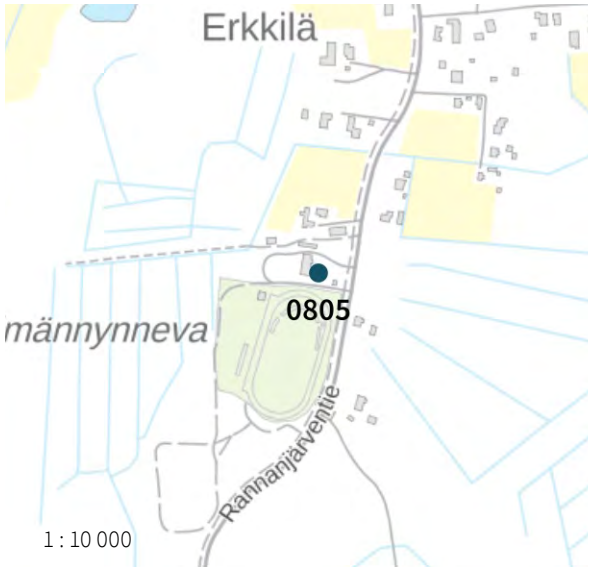

Rakennusperintö

Suurikokoinen yhteisöä palveleva rakennus on ajankohdan maaseuturakentamiselle ominainen. Arkkitehtonisesti vanhakantainen mutta suurikokoinen ja näyttävä hirsirakennus kuuluu myöhäisimpiin tämän laadukkaan rakennustavan edustajiin Suomessa.

Historia

Ylihärmän Suojeluskunnnan toimitalo rakennettiin Etelä-Pohjanmaan maanviljelysseuran rakennustoimistossa Seinäjoella 18.4.1933 valmistuneiden rakennuspiirustusten mukaan.[2] Suojeluskuntalaisten ja Lottien talkoovoimin toteuttamat rakennustyöt kestivät sotien vuoksi vuoteen 1944 asti. Suojeluskuntien lopettamisen jälkeen talo siirtyi urheiluseuran omistukseen, jolloin Ylihärmän Junkkarit antoi sille nimen Kiistola. Rakennuksen tiloissa toimi aluksi myös 1946 perustettu yhteiskoulu.[3]

Arvotyypit

Aatehistoriallinen

Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

1 Ylihärmän Junkkareiden historiikki. https://yliharman-junkkarit.sporttisaitti.com/tietoa-seurasta/historia/ ; Ylihärmän entisen suojeluskuntatalon muistomerkki. http://www.epmuisto.fi/page77.html

2 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

3 Ylihärmän entisen suojeluskuntatalon muistomerkki. http://www.epmuisto.fi/page77.html

Kuvat: Kirsi Niukko 2016 ja Google 2009.

08 (B) KAUHAVA (ALAHÄRMÄ)

aluekohde

0806 ALAHÄRMÄN KESKUSTA

Maisema

Taajaman tiiviihkö raittikeskusta.

Kohderakennukset sijaitsevat Alahärmän pääraitin, Härmäntien, molemmin puolin. Tien eteläosissa on uudempaa asuin- ja liikerakennuskantaa, kuten 1980-luvulla valmistunut entinen osuuspankki. Länsipuolella on 1960- ja 1970-lukujen asuinkerrostaloja sekä terveyskeskus. Kohdealue rajautuu pohjoisosassa RKY2009-kirkkoympäristöön. Liikekeskustaa ympäröi Lapuanjoen viljelysmaisema.

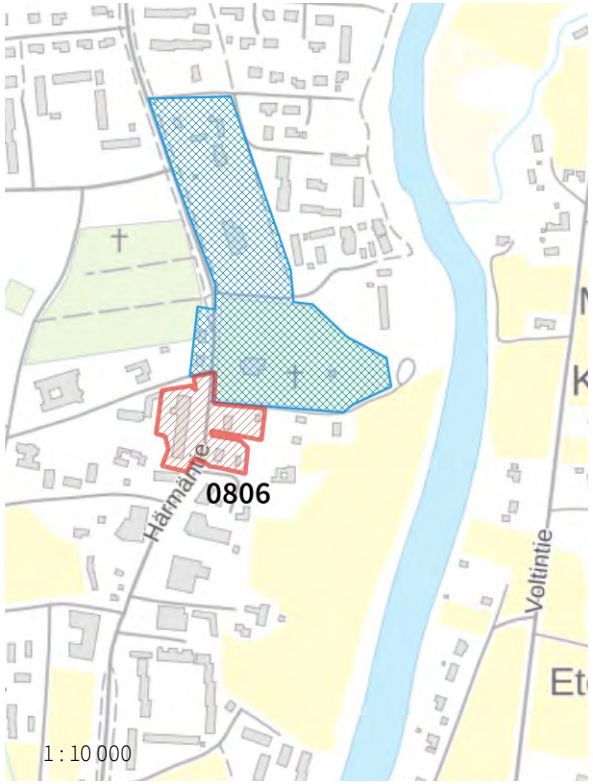

Rakennusperintö

Kohdealueella on kaksi 1900-luvun puolivälin paikkeilla tiiviisti kirkkomaiseman yhteyteen syntynyttä asuin- ja liikerakennusta sekä 1960-luvun kunnantalo. Asuin- ja liikerakennukset ovat rakennustavaltaan laadukkaita, ja niiden sijainti katulinjassa vahvistaa kyläraitin tiivistä luonnetta.

Kunnantalo on omaleimainen, matala hallintorakennus, jossa on hienoja yksityiskohtia, kuten esimerkiksi paikalla valettu betoniräystäs ja sen herkkäpiirteiset kuparivalaisimet. Sisäänkäynnin viereiseen ulkoseinään on istutettu keraaminen Alahärmän vaakuna.

Historia

Rakennuskanta liittyy suunnilleen samaan vaiheeseen entisen Alahärmän kunnan kehityksessä. Kunnan liitytyä Seinäjokeen kunnantalossa on jatkanut Kauhavan kaupungin Alahärmän palvelutoimisto, musiikkiopisto ja nuorisotoimi.

Arvotyypit

Hallintohistoriallinen; Elinkeinohistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 Kuntala, Kunnantalo, 1964
  - Härmäntie 18, 233-411-21-1
- Liike- ja asuinrakennukset, 1940–1950-luvut
  - 02 Härmäntie 25, 233-411-21-4
  - 03 Härmäntie 27, 233-411-21-7

pistekohde

0807 HÄRMÄN LUKIO

Rakennukset ja rakennusaika	Koulurakennus, vanhin osa n.1930-luku, pääosa 1955, laajennus 1968, kirjastolaajennus 1995
Osoite	Koulukuja 5
Kiinteistö	233-411-12-109 233-411-12-32
Suunnittelija	laajennus 1995: arkkitehti Touko Saari
Käyttötarkoitus	Lukio-opetus ja kirjastopalvelut

Maisema

Koulualue taajaman reunalla.

Härmän lukio sijaitsee Lapuanjoen töyräällä osana uudempaa Härmän koulukeskuksen kampusta. Kampuksen ympärillä on viljelysmaita.

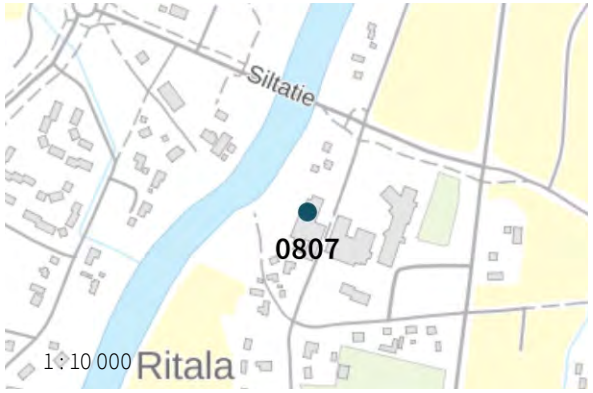

Rakennusperintö

Puretaan lähivuosina: Vanhin Alahärmän lukion rakennusosa on puurakenteinen ja valmistunut 1930- tai 1940-luvulla. Sitä on muokattu vuonna 1995 valmistuneessa korjauksessa varsin raskaasti. Nykyinen lukiorakennus, varsinainen tiilirunkoinen osa, on vuodelta 1955. Eteläinen laajennusosa vuodelta 1968 istuu sen arkkitehtuuriin moitteetta. Näiden itäkylkeen vuonna 1995 valmistunut kirjastolaajennus ottaa suunnitteluajalleen ominaisesti muotokieleensä viitteitä sekä useista ympäröivistä rakennuksista että taidehistoriasta yleensä. Lopputulos on varsin monimuotoinen ja lisää ennestään moniaineksisen koulukokonaisuuden arkkitehtonista sekavuutta. Samaan aikaan toteutettu vanhempien osien peruskorjaus ei ole merkittävästi heikentänyt tiilirunkoisten koulujen ulkoarkkitehtuuria.

Historia

Alahärmä sai 1959 luvan laajentaa 5-luokkainen keskikoulu 8-vuotiseksi yliopistoon johtavaksi kouluksi. Ensimmäiset ylioppilaat valmistuivat 1962. Lukion saaminen Alahärmään oli merkittävä edistys myös naapurikunnille, jotka saivat nuoriaan Härmän lukioon. Itsenäisenä koulumuotona lukio aloitti 1973, jolloin keskikoulu erotettiin kolmivuotiseksi peruskoulun yläasteeksi, ja lukio liitettiin kunnan koululaitokseen.[1]

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

1 Alahärmän koululaitos 120 vuotta. Alahärmän koululautakunta, 1990.

08 (C) KAUHAVA (KAUHAVA)

pistekohde

0808 KAUHAVAN KIRJASTO JA MUSEO

Rakennukset ja rakennusaika	Kirjasto ja museo 1988
Osoite	Kauppatie 88
Kiinteistö	233-403-4-459
Suunnittelija	Arkkitehti Saara Juola
Käyttötarkoitus	Kulttuuripalvelut

Maisema

Taajaman väljä liikekeskusta.

Liikekeskustan rakennuskanta on ajallisesti kerrostunutta, mutta laajojen pysäköintialueiden vuoksi se ei muodosta kokonaisuutta. Kirjaston tontti on osittain pysäköintialuetta ja osittain nurmetettu.

Rakennusperintö

Kauhavan kirjasto ja museo on veistoksellinen 1980-luvun julkinen rakennus, jossa on erityisen ilmeikäs sisäänkäyntijulkisivu. Arkkitehtuurissa on kestäviä esteettisiä arvoja. Ajankohdalleen ominainen rakennustapa sisältää useita riskirakenteita.

Arkkitehti Saara Juola on suunnitellut myös mm. Kurikan ja Ähtärin kirjastot.

Historia

Kauhavan pääkirjaston kanssa samassa rakennuksessa sijaitsee Kauhavan puukko- ja tekstiilimuseo ja Kauhavan taidegalleria KAARI.[1]

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen

Arkkitehtoninen

Taajamakuvallinen

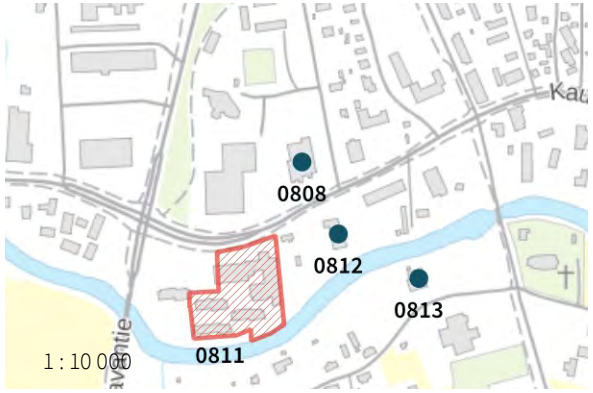

1 Kauhavan kaupunki. https://www.kauhava.fi/palvelut/kirjasto_ja_tietopalvelut/kirjastot/kauhava

aluekohde

0809 JYLHÄKOSKEN MYLLY JA SÄHKÖLAITOS

Maisema

Kauhavanjoen avoin viljelysmaisema.

Mylly ja sähkölaitos seisovat Kauhavanjoen vastakkaisilla jyrkillä töyräillä. Näiden itäpuolella on Myllytien silta. Asuinrakennus sijaitsee näiden kaakkoispuolella Myllytien itäpuolella.

Mylly- ja voimalaitoskokonaisuus muodostaa patorakenteineen ja yhdessä luonnonympäristön kanssa vaikuttavan kokonaisuuden.

Rakennusperintö

1940-luvun savitiilestä muurattu mylly on arkkitehtonisesti varsin arkinen, mutta suuren kokonsa, laadukkaan rakennustapansa ja erityisen sijaintinsa vuoksi näyttävä rakennus.

1920-luvun jyrkkälappeisen voimalaitoksen arkkitehtuurissa näkyy rakennusaikansa näkemys yhdyskuntatekniikkaa palvelevan rakennuskannan roolista uuden ajan temppelinä. Kohteet suunniteltiin ja rakennettiin symboliarvon edellyttämällä hartaudella.

Näiden vieressä oleva asuin- ja liikerakennus kuvaa paikalle myllyn vuoksi syntynyttä liiketoimintaa. Itse talo on rakennusajankohdalleen ominainen, laadukas tiilirakennus. Rakennus edustaa rakennusajalleen tyypillistä, mutta nykyisin harvinaistunutta rakennustapaa.

Historia

Nykyisessä sähkölaitoksessa oli alun perin voimalaitos ja mylly. Sähköntuotanto aloitettiin 1924 ja jatkuu edelleen. 1940-luvun Koskenrannan vehnämyllyn toiminta loppui 1980-luvun alussa.[1]

Arvotyypit

Teknologiahistoriallinen; Elinkeinohistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Kyläkuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 Niska, sähkölaitos, n.1920
  - Myllytie 39, 233-403-17-25
- 02 Koskenranta, vehnämylly, 1943
  - Myllytie 49, 233-403-18-32
- 03 Asuinrakennus, ent. liike- ja asuinrakennus, 1940-luku
  - Myllytie 50, 233-403-68-0.

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

KAUHAVA (KAUHAVA)

0810 VALTION VIRASTOTALO

pistekohde

Rakennukset ja rakennusaika	Virastorakennus 1974
Osoite	Nikolaintie 6a
Kiinteistö	233-401-1-825
Suunnittelija	Arkkitehti Matti Hirvonen / Rakennushallitus
Käyttötarkoitus	Terveydenhoito, ent. julkishallinto

Maisema

Taajaman väljä liikekeskusta.

Laaja hallinto- ja liikerakennusten korttelialue sijaitsee vanhan liikekeskustan länsipuolella. Enemmistö rakennetusta maa-alasta on liikenteen tai pysäköinnin käytössä. Virastotalon länsipuolella on kapea istutettu puutarhavyöhyke.

Rakennusperintö

Varmaotteisen rationaalinen 1970-luvun julkinen rakennus. Rakennustapa on ajankohdalleen ominainen eli sisältää useita riskirakenteita.

Virastorakennuksen takana on alkuperäisessä kunnossa oleva henkilökunnan kolmen asunnon asuinrakennus.

Historia

Rakennus on valmistunut valtion virastotaloksi. Valtio rakennutti autonomian ajan alusta lähtien satoja siviilihallinnon virastotaloja ympäri Suomea. Kulta-aika kesti kesti 1950-luvulta 1970-luvulle. Valtio luopui Kauhavan virastotalosta 2010.[1] Nyt tiloissa on terveydenhuollon palveluja. Myös käräjäoikeus järjestää salissa edelleen istuntoja toisena Etelä-Pohjanmaalla.

Arvotyypit

Hallintohistoriallinen

Arkkitehtoninen

Taajamakuvallinen

1 Markus Manninen: Valtion virastotalot 1809–1995. Arkkitehtitoimisto MANARK, Senaatti-kiinteistöt 2018.

KAUHAVA (KAUHAVA)

aluekohde

0811 SUOMEN YRITTÄJÄOPISTO

Rakennukset ja rakennusaika	Koulu 1955, laajennukset 1970–1990-luvuilla ja asuntolat 1980–2000-luvuilla
Osoite	Kauppatie 107 ja 109
Kiinteistö	233-403-1-320; 233-403-4-524; 233-403-70-0
Suunnittelija	-
Käyttötarkoitus	Opetus, hallinto

Maisema

Taajaman väljä liikekeskusta.

Koulualue Kauhavanjoen rannalla, Kauhavan liikekeskustassa. Enemmistö tontista on pysäköinnin käytössä. Jokiuomaa reunustaa puutarhavyöhyke.

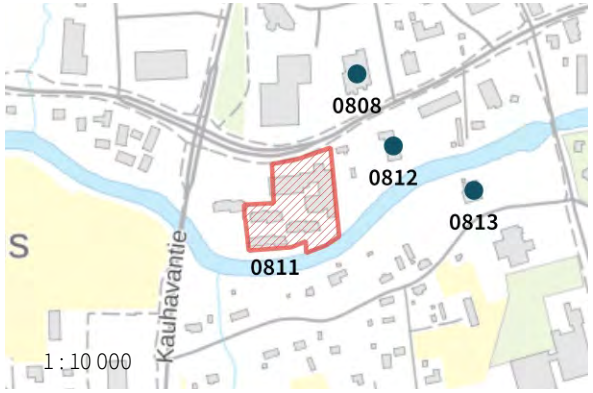

Rakennusperintö

Puretaan vuonna 2020: Yrittäjäopiston kokonaisuuteen kuuluu 1950-luvulla valmistunut ja sittemmin monessa vaiheessa laajentunut ja uudistettu, entinen kauppaopiston koulutalo (01), sekä kolme puurunkoista luhtikäytäväasuntolarakennusta (02, 03 ja 04). Rakennuskantaa yhdistävät vaalea väritys ja loivat satulakatot. Toteutukset ovat ajankohdilleen ominaisia ja varsin tavanomaisia. Alkuperäisen, nelikerroksen koulutalon arkkitehtuurissa on laadukkaita piirteitä, joita kuitenkin myöhemmät muutokset ja laajennusosat ovat supistaneet.

Historia

Rakennus valmistui Kauhavan kauppaoppilaitokseksi. Sittemmin rakennukseen muutti Pohjanmaan yrittäjäopisto (1990-luvulta alkaen Suomen yrittäjäopisto). 1968 perustettu yrittäjäopisto tarjoaa koulutusta, asiantuntija- ja työelämäpalveluita. Yrittäjäopistolla on Kauhavan päätoimipaikan lisäksi pisteet Hämeenlinnassa, Seinäjoella ja Teuvalla.[1]

Vuodesta 2013 alkaen Kauhavan kaupungintalo on toiminut Yrittäjäopiston tiloissa.[2] Tiloissa toimii myös mm. Kauhavan lukio, Kauhavan yläkoulu, Te-toimisto, elokuvateatteri ja lounasravintola.

Arvotyypit

Elinkeinohistoriallinen; Hallintohistoriallinen

Taajamakuvallinen

1 Suomen Yrittäjäopisto. https://www.syo.fi/suomen-yrittajaopisto/tarinamme

2 Anssi Leppänen: Kauhavan kaupungintalo muutti Yrittäjäopistolle. YLE 15.2.2013.

KAUHAVA (KAUHAVA)

0811 YRITTÄJÄOPISTO

aluekohde

08 (C) KAUHAVA (KAUHAVA)

pistekohde

0812 NUORISOSEURANTALO LEHTOLA

Rakennukset ja rakennusaika	Seurantalo 1955
Osoite	Kauppatie 113
Kiinteistö	233-403-4-11
Suunnittelija	Rakennusmestari Lauri Jalonen
Käyttötarkoitus	Yhdistystoiminta

Maisema

Taajaman väljä liikekeskusta.

Ympäröivä keskustan rakennuskanta on ajallisesti kerrostunutta, mutta laajojen pysäköintialueiden vuoksi se ei muodosta kokonaisuutta. Kohdetontti rajoittuu eteläpuolella Kauhavanjokeen, länsipuolella Yrittäjäopistoon ja puukkoseppä ja puukkotehtailija Iisakki Järvenpään kotitalon pihaan ja pohjoispuolella leveän Kauppatien takana arkkitehti Saara Juolan suunnittelemaan kirjasto-museoon. Kauppatien puolella laajaa piha-aluetta rajaa luonnonkivistä muurattu aita. Seurantalon edusta on pääosin pysäköintialuetta.

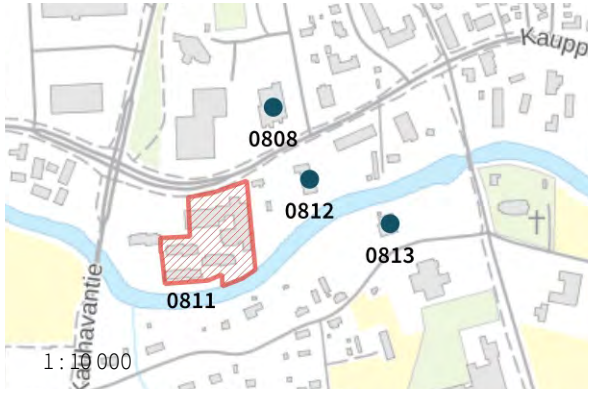

Rakennusperintö

Nuorisoseurantalon ulkoasu on rakennusaikaansa nähden hieman vanhakantainen. Ikkunoiden ja ulko-ovien muoto ja koko talon kokoinen kellarikerros ovat 1950-luvulle ominaisia ratkaisuja, mutta ulkoverhouksen vaaleansiniset pilasterimaiset korosteet ja kehysaiheet ovat rakennusajalle epätyypillisiä. Verhousta on mahdollisesti täydennetty jälkikäteen. Klassististen ja jälleenrakennuskaudelle tyypillisten modernien ratkaisujen yhdistäminen tekee rakennuksen arkkitehtonisesta yleisilmeestä epävarman.

Historia

Kauhavan Nuorisoyhtiö, Suomen ensimmäinen nuorisoseura, perustettiin Kauhavalla 1881. Kauhavan Nuorisoseuran perustava kokous pidettiin 1890. Ensimmäinen toimitalo rakennettiin nykyisen Kosolan koulun paikalle 1891. Uusi toimitalo rakennettiin nykyisen talon paikalle 1901. Taloa laajennettiin 1931, ja sitä alettiin yleisesti kutsua Seurahuoneeksi. Talo tuhoutui tulipalossa 1947. Palon jälkeen sen tilalle rakennettiin tilapäinen tanssi- ja kokoontumispaikka, Rauniohovi. Siinä toimittiin vuoteen 1955 asti, jolloin nykyinen toimitalo valmistui.[1] Rakennus on edelleen aktiivisessa käytössä, ja siellä on parhaillaan meneillään peruskorjaus.

Arvotyypit

Aatehistoriallinen

Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

1 Kauhavan Nuorisoseura. http://www.kauhavannuorisoseura.fi

08 (C) KAUHAVA (KAUHAVA)

pistekohde

0813 PUUKKOLA

Rakennukset ja rakennusaika	Teollisuusrakennus 1958
Osoite	Passinraitti 32
Kiinteistö	233-403-3-67
Suunnittelija	-
Käyttötarkoitus	Pienteollisuus

Maisema

Taajaman väljä keskusta.

Teollisuusrakennus sijaitsee Kauhavanjoen eteläranalla vastapäätä Kauhavan kirkkoa.

Rakennusperintö

Teollisuusrakennus on ajankohdalleen tyypillinen, teräsbetonirunkoinen rakennus. Ominaispiirteisiin kuuluvat loiva satulakatto, nauhaikkunat ja pääsisäänkäynnin yläpuolinen siro katos.

Historia

Puukkotehdas on koko historiansa ajan toiminut Iisakki Järvenpää Oy:n puukkotehtaana. Iisakki Järvenpää (1859–1929) oli suomalainen itseoppinut puukkoseppä ja puukkotehtailija, jota pidetään yhdessä serkkunsa Juho Kustaa Lammin kanssa perinteisen kauhavalaisen puukkomallin luojana. Järvenpää toimi puukkoseppänä vuodesta 1879 alkaen ja vuosina 1898–1904 Kauhavan puukkotehtaan työnjohtajana. Järvenpää perusti oman puukkotehtaan vuonna 1904.[1]

Iisakki Järvenpään kotitalo (viim. 1850-luku) sijaitsee joen toisella puolella osoitteessa Kauppatie 111.

Arvotyypit

Elinkeinohistoriallinen

Henkilöhistoriallinen

Taajamakuvallinen

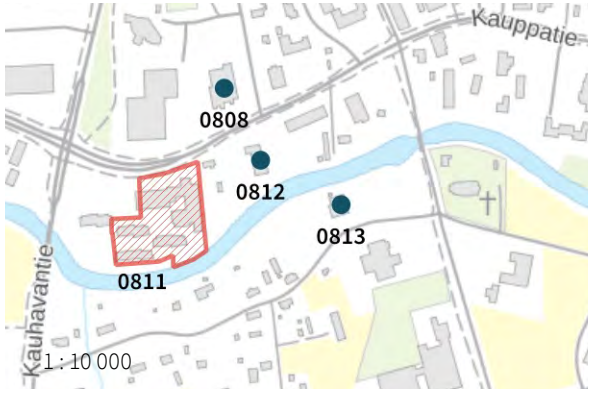

1 Kauhavan osayleiskaavan kulttuuriympäristöselvitys osa II – asemakaava-alueet 2018.

Kuvat: Kaisa Mäkiniemi 2017.

08 (C) KAUHAVA (KAUHAVA)

pistekohde

0814 OSUUSKAUPAN VILJASIILOT

Rakennukset ja rakennusaika	Siilorakennus 1941
Osoite	Tuomitie
Kiinteistö	233-401-1-899
Suunnittelija	-
Käyttötarkoitus	Varastointi

Maisema

Rautatieympäristö kuntakeskustan reunalla.

Viljasiilokokonaisuus sijaitsee rautatien varressa ja on ympäristönsä kiistaton maamerkki. Ympärillä on matalaa omakotitaloaluetta.

Rakennusperintö

Osuuskaupan viljasiilo on funktionalistinen, kookas siilorakennus, joka on toteutettu paikalla teräsbetonista liukuvalumenetelmällä. Toiminnallisista lähtökohdista huolimatta rakennuksen sommittelu on arkkitehtonisesti laadukasta. Siilorakennusta on vuosien kuluessa täydennetty metallirunkloisilla ja -kuorisilla laajennusosilla.

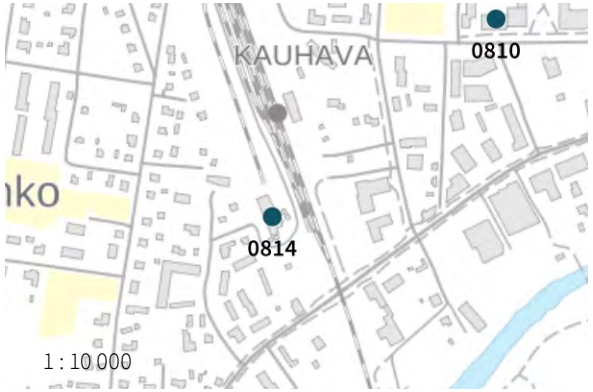

Historia

Osuuskauppa rakennutti viljasiiloja liikenneyhteyksien ääreen perustamisestaan lähtien, mutta ensimmäinen liukuvalumenetelmällä valettu mylly oli arkkitehti Erkki Huttusen SOK:lle suunnittelema Viipurin mylly, joka valmistui 1932.[1] Lapuan viljasiilo kuuluu yhtä lailla menetelmän varhaisimpiin toteutuksiin.

Arvotyypit

Teollisuushistoriallinen; Elinkeinohistoriallinen

Rakennustekninen

Kaupunkikuvallinen

Kuva: Kaisa Mäkiniemi 2017.

1 RKY: Valtion viljavarasto. Seinäjoki. Museovirasto.

aluekohde

0815 KORTESJÄRVEN ENTINEN KUNNANVIRASTO JA KUKKOLA

Maisema

Taajaman hallinto- ja liikekeskusta.

Pienimittakaavainen keskusta-alue Kortesjärven kirkon tuntumassa. Entinen kunnantalo sijaitsee edustusaukion (pysäköintialue) takana. Kukkola sijaitsee aivan nykyistä katulinjaa vasten ja Kortesjärven kirkon tapulia vastapäätä, ja muodostaa sen kanssa tiiviin katutilan Kortesjärven ytimeen.

Rakennusperintö

Entinen kunnantalo on varmaotteinen moderni hallintorakennus. Tummat nauhaikkunat ja vaaleat betonielementtiseinät muodostavat kontrastisen, varhaismodernismin massoitteluratkaisuista ammentavan kokonaisuuden. Rakennus on kuitenkin varhaisia esikuviaan esteettisesti jäykempi ja umpimielisempi, mikä johtuu energiakriisin pienentämistä ikkunoista sekä esivalmistettujen elementtien kömpelyydestä.

Kukkola (Kukkola I, Kirkkovainio) on kaksiosainen liikerakennus, johon kuuluu vanhempi kaksikerroksinen osa ja sen yksikerroksinen laajennusosa. Laajennusosa on todennäköisesti 1960- ja 1970-lukujen taitteesta.

Pääosa on muurattu massiivirakenteena savitiilestä, ja on rakennusajalleen ominaisen laadukas liikerakennus. Ulkohahmo on osuuskaupan liikerakennuksille ominainen, joskin osuuskaupan rakennuksista poikkeavasti Kukkola on jätetty rappaamatta.

Historia

Kortesjärvi liittyi Kauhavan kaupunkiin vuonna 2009, minkä jälkeen kunnantalolle haettiin uusia käyttötarkoitusia. Tiloissa toimii nykyisin Suomen jääkärimuseo, Kauhavan kaupungin palvelutoimisto ja erilaisia seuroja ja kerhoja, mm. nuorisotilat.

Kukkolaan kuuluvat tontit on lohkottu Kirkonalueesta 1940, 1969 ja 2009.[1]

Arvotyypit

Hallintohistoriallinen; Elinkeinohistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

Kohteet

- Kortesjärven entinen kunnantalo, 1970-luku
  - Jääkärintie 80, 233-443-10-276.
- Kukkola, 1951
  - Jääkärintie 64, 233-443-10-147, 233-443-10-230, 233-443-881-0, 233-443-10-126.

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

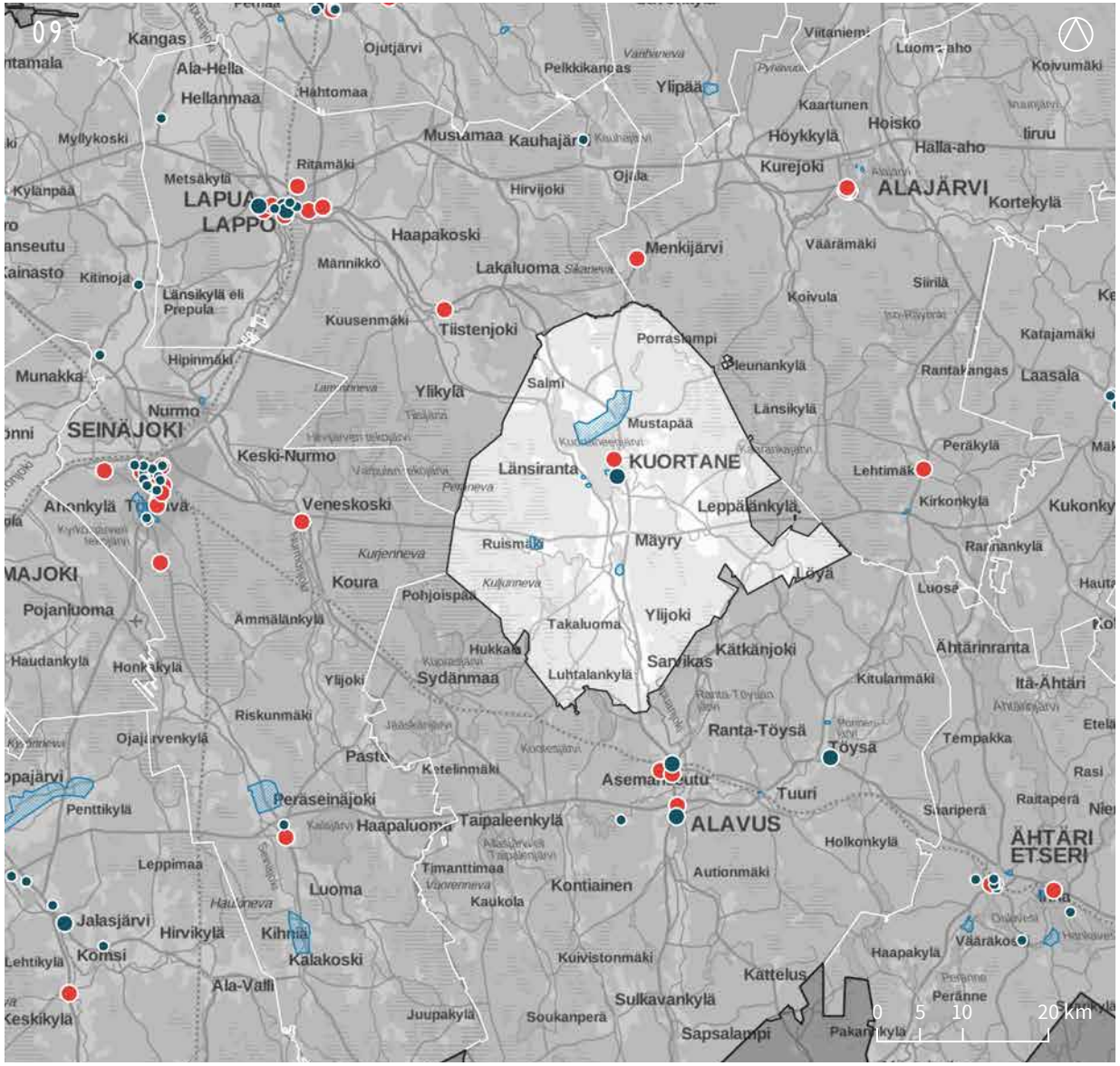

09 *Kuortane 1: 500 000*

- *Aluekohteet (yhtenäiset)*
- *Aluekohteet, osa vanhempaa kokonaisuutta*
- *Pistekohteet*
- *Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY2009), Museovirasto.*

Taustakartta: MML.

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

0901 KUORTANEEN KESKUSTIE

Maisema

Kuntakeskuksen taajama.

Kohdealue seurailee Kuortaneen Keskustietä. Pohjoispäähän puistomaiseen ympäristöön on rakentunut kulttuurin, hallinnon ja terveydenhuollon keskus. Keski- ja eteläosissa on asuin- ja liikerakennuksia. Runsaan kasvillisuuden ansiosta katumiljöön ilme on puistomainen ja vehreä. Alue muodostaa taajamakuvallisesti poikkeuksellisen yhtenäisen kokonaisuuden. Maaseudun ja taajaman rajan voi lukea harvinaisen selkeästi Sandbackan ja tien vastakkaisella puolella sijaitsevan kiinteistön muodostamassa porttimaisessa kohdassa.[1]

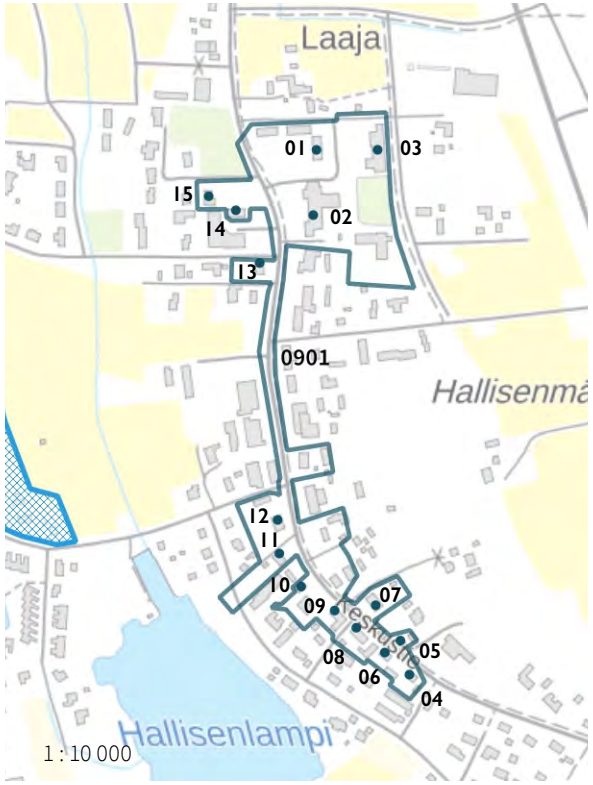

Rakennusperintö

1940-luvun koulu Kumaja on rakennustavaltaan ajankohtansa rakennuksille ominainen, laadukas tiilirakennus. Vanhakantaisessa arkkitehtuurissa 1920-luvun klassistiset periaatteet yhdistyvät 1930-luvun funktionaalisiin vaikutteisiin. Myöhemmät korjaukset ovat jonkin verran heikentäneen alkuperäisarkkitehtuuria.

Kumaja I on Kuortaneen kunnantalo, jonka veistoksellinen, tiiliverhottu ulkoasu on rakennusaikansa arkkitehtuurille varsin tyypillinen. Huolellisesti suunniteltu ja hoidettu avoin puutarha nostaa kokonaisuuden vertaistensa yleisen tason yläpuolelle.

Keskustien muut kohteet ovat pääosin tiilirunkoisia ja rapattuja, rakennusteknisesti laadukkaita, auma- tai satulakattoisia 1940–1950-luvun asuin- ja liikerakennuksia. Kohteinen monilukuisuus sekä tiiviihkö kadun varren asettelu tekee alueesta erityisen. Kokonaisuuteen kuuluu myös Apteekin taloon (n.1920-luku) liittyvä entinen paloasema.

Historia

Kumaja on alun perin tehty kansakouluksi. Tontilla on ollut myös ulkokäymälä ja puuliiteri (purettu). Koulu siirtyi rakennuksesta pois 1970-luvun alussa. Kunnankirjasto aloitti tiloissa vuonna 1982 ja toimii rakennuksessa edelleen.[2]

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

2 Kuortane II, Kuntakeskuksen ja Mäyryn yleiskaava-alueen rakennusinventointi II 2004.

0901 KUORTANEEN KESKUSTIE

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

Nykyisen terveyskeskuksen yhteydessä sijaitsevat vanha Lääkärintalo ja Terveystalo sijaitsevat Terveystilan tontilla. Tontti on muodostettu yhdistämällä maata Alahallisista ja Elsolasta vuonna 1950. Elsolasta on erotettu vuonna 1952 lisämaa Terveystila II. Edelliset on yhdistetty vuonna 1979. Tontit ovat alunperin kuuluneet Hallilan talon maihin. Rankorakenteiset ja tiilivuoratut rakennukset on rakennettu ruotsalaisten lahjoitusvaroin. Lääkärintalon alakerrassa on ollut lääkärin vastaanotto. Talossa asui ja piti vastaanottoa lääkäri Jouko Laitakari (samanniminen piti Ähtärissä höyrysahaa), jonka mukaan rakennusta kutsuttiin Joukolaksi. Terveystaloa kutsuttiin Jennyläksi talossa kätilönä toimineen Jenny Mäki-Hallilan mukaan.[3]

Muut Keskustien kohderakennukset on Rakennus- ja huoneistorekisterin (RHR) mukaan valmistuneet 1952. Todennäköisesti kyse on vain merkintävuodesta, ja rakennusten valmistumisessa on enemmän variaa.

Arvotyypit

Hallintohistoriallinen; Asutushistoriallinen;

Elinkeinohistoriallinen; Sivistyshistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

3 Kuortane II, Kuntakeskuksen ja Mäyryn yleiskaava-alueen rakennusinventointi II 2004.

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 Kumaja, kirjasto, 1941, rkm Frans V. Rekola
  - Koulukuja 4, 300-401-30-369
- 02 Kumaja I, Kuortaneen kunnantalo, 1983, Arkkitehtitoimisto Seppo Autio Ky
  - Keskustie 52, 300-401-30-581
- *Puretaan vuonna 2021:* 03 Alvarin koulu, 1960, Maaseudun keskusrakennustoimisto Oy
  - Koulukuja 6, 300-401-30-369
- Keskustien asuin- ja liikerakennuksia:
  - 04; 24, 300-401-30-579
  - 05; 25, 300-401-30-111
  - 06; 27, Tyynelä, 300-401-30-68
  - 07; 28, Honkaharju, puurunkoinen, 300-401-30-161
  - 08; 29, 300-401-30-107
  - 09; 31, 300-401-30-141
  - 10; 35, Kipinätupa, ent. paloasema (toimi 1990-luvun alkuun), 300-401-30-550
  - 11; 37, Rautalampi, 300-401-30-177
  - 12; 39, 300-401-30-65, purkulupaa haettu
  - 13; 53, 300-401-30-202
  - *Puretaan vuonna 2020:* 14 ja 15; 57 ja 59, Joukola ja Jennylä eli Lääkärintalo ja Terveystalo, vanha neuvola, päiväkoti, molemmat 300-401-30-500, 1950, rkm Arvo Kontola (Kuortane). Rakennettu ruotsalaisten lahjoitusvaroin.

10

13

11

14

12

15

aluekohde

0902 KUORTANEEN URHEILUOPISTO

Maisema

Metsäinen taajama-alue järven rannalla.

Kuortaneen urheiluopiston alue muodostaa yhdessä urheilukentän kanssa mäntykangasmaastoisen liikuntaympäristökokonaisuuden Aholanharjun alueelle, kantatie 66:n varrelle, laajan Kuortaneenjärven rannalle. Urheiluopiston alueella risteilee jalankulun käytäväverkosto. Suurikokoisten, väljästi sijoitettujen rakennusten välissä on laajoja pysäköintialueita.

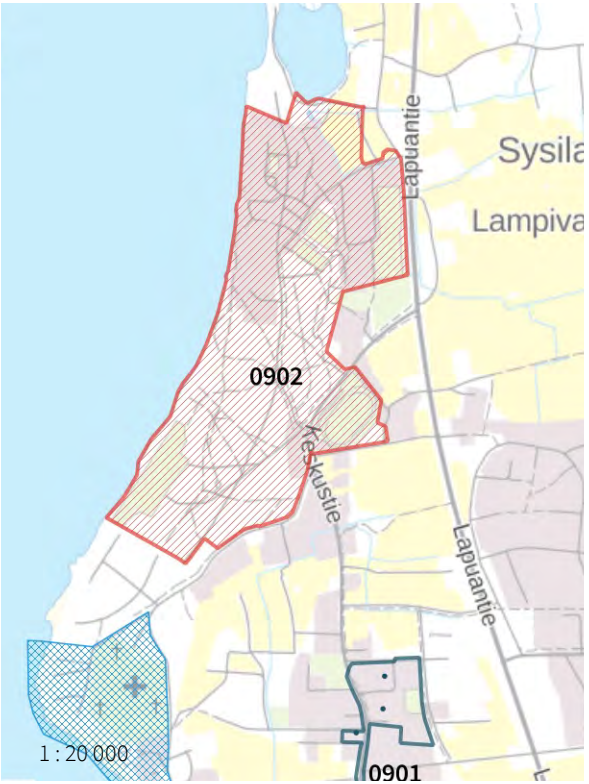

Rakennusperintö

Alueella on eri-ikäisiä opisto- ja liikuntarakennuksia sekä kenttiä. Vanhimpiin kuuluu 1950-luvun majoitusrakennuskanta. Maisemassa näkyvimpiä ovat suurikokoiset urheiluhallit, joista 1970-luvun Kuortane-halli on jänteikkäältä alkuperäisarkkitehtuuriltaan varsin hienostunut. 1960-luvun kaarihallit ovat liimapuurunkoisia kaarihalleja ja ajankohtansa toteutuksina kohtalaisen harvinaisia. Alueella on säilynyt myös viisi 1950- ja 1960-lukujen puurunkoista, ajankohdille ominaista majoitusrakennusta sekä lukuisia uudempia, niiden arkkitehtuuria enemmän vai vähemmän seuraavia majoitusrakennuksia. Suurin osa alueen rakennuskannasta nykyinen päärakennus mukaan luettuna on 1990–2000-luvulta. Ne ovat ajankohdalleen tyypillisesti elementtirakenteisia ja arkkitehtuuriesteetiikaltaan tavanomaista. Alue on jatkuvassa muutoksen tilassa.

Historia

Tausta : [1]

Urheiluopiston perustaminen linkittyy jälleenrakennuskaudella käynnistyneeseen rakennetun hyvinvoinnin ajanjaksoon. 1940-luku oli urheiluopistojen perustamisen kulta-aikaa. Pohjanmaan Urheiluopisto perustettiin kuortanelaisten Asko ja Impi Jokisen ajatuksesta. Opiston toiminta käynnistyi vuonna 1950, kun ensimmäinen opistorakennus valmistui nykyisen urheiluhotellin paikalle. Nimi muutettiin Kuortaneen urheiluopistoksi 1970.

Urheiluopistot toimivat valmennus- ja kurssikeskuksina luonnonkauniilla paikoilla, etäällä taajamista. Urheiluopistot suunniteltiin alunperin urheilijoille mutta niistä tuli koko kansan liikuntapaikkoja 1980-luvulla.

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

aluekohde

0902 KUORTANEEN URHEILUOPISTO

Vuoden 1980 liikuntalaki korosti liikuntaharrastuksen terveyttä lisäävää sekä urheilun kansoja lähentävää vaikutusta. Myös liikunnan tutkimuksesta ja opetuksesta tuli tärkeä osa toimintaa. Vuonna 1952 Suomessa oli 10 erilaisten urheiluliittojen tai säätiöiden perustamaa urheiluopistoa, vuonna 2009 11. Kuortaneen vuotuisilla yleisurheilukisoilla on ollut Eliittikisa-arvo vuodesta 1991.

Vuonna 1932 perustetun urheilukentän läheisyyteen 1950 perustettu urheiluopisto on vaikuttanut merkittävästi niin maakunnan kuin koko maan liikunta- ja urheilukulttuuriin. Alue kuvastaa kansalaistoiminnan, urheilujärjestön toiminnan ja urheilulajien kehitystä sekä urheiluopistoille asetettujen valtakunnallisten hallinnollisten säädösten, ohjauksen ja rahoituksen kehitystä.

Kuortaneen opisto toimii nykyisin olympiavalmennuskeskuksena. Kohteessa järjestetään kesäisin eliittikisoja.

Muutosvaiheet : [2]

1947 arkkitehti Einari Teräsvirta ihastui alueeseen ja laati opistosuunnitelmaluonnoksen, jonka toteuttaminen tuolloin arvioitiin liian kalliiksi. 100 hengen opiston opistorakennuksen, saunan ja kenttien rakennuspiirustusten laatiminen annettiin Seinäjoen kauppalaninsinööri Väinö Erkkilälle. Aholankankaan alue vuokrattiin 1947. Alueelle oli ihanteellisten ilmasto-olosuhteitten takia kaavailtu keuhkotautiparantolaa, joka toteutui Ylihärmään.

Ensimmäisenä valmistui hirsisauna 1948 (korvattu uudella 1990). Matalan järven vuoksi laiturista tehtiin 111

2 Hyvinvointi-Suomen liikuntaympäristöt teemahanke 2011–2012. Kuortaneen opisto. Museovirasto. http://liikuntaymparistot.nba.fi/read/asp/r_alueraportti.aspx?alue_id=100179

metriä pitkä. Opiston päärakennus Eppula valmistui 1950. Väinö Erkkilä piirsi kolmikerroksisen puurunkoisen talon, jossa oli mm. voimistelusali ja painihalli, ruokasali, keittiö, luentosali ja vuodepaikkoja. Eppula korvattiin vuonna 2005 uudella päärakennuksella, jonka yhteyteen valmistui myös liikuntahotelli.

Opiston johtajana oli 1950-luvulla Jukka Uunila, jonka aikana alueelle nousi rakennus joka vuosi. Myöhemminkin, eritoten 1980-luvulla, rakentaminen urheiluopiston alueelle on ollut vilkasta. 1970 valmistui uimahalli ja otettiin käyttöön myös kaksi uutta majoitusrakennusta. 1979 valmistui Sysimaja niminen majoitusrakennus, jonka tilalle nousi keväällä 2018 uusi majoitusrakennus Kostintupa. 1992 valmistui Honkala, edelleenkin toimiva hotellityyppinen kaksikerroksinen majoitusrakennus. 2005 valmistui uusi päärakennus sekä liikuntahotelli.

Opiston ensimmäiset rakennukset rakennettiin mäntykangasalueelle, kookkaimmat liikuntarakennukset sen sijaan myöhemmin hankitulle mäntymetsän itäpuoliselle pellolle (mm. Kuortanehalli, jäähalli, Kuortaneen lukio).

Rakennuskanta on täydentynyt viimeksi keväällä 2019 kantatien varteen pystytetyllä palloiluhallilla.[3]

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen (liikuntapaikat)

Arkkitehtoninen

Taajamakuvallinen

3 Kuortaneen urheiluopisto. https://www.kuortane.com

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 Kukun Maja, 1952
  - Keskustie 84, 300-401-28-75
- 02 Urheilukenttä, avattu 1932 (korjattu 1950, 1986, 2002, laajennettu 1971, 1986, 2015) ja katsomo, 2010-luku
  - Keskustie 84, 300-401-28-75
- 03 Voimisteluhalli, 1960-luvun alku
  - Vilpostie 11, 300-401-28-85
- 04 Palloiluhalli, 1962, Touko Saari, laajennukset 1973 ja 1984, myös Touko Saari
  - Vilpostie 18, 300-401-28-85
- 05 Kuortane-halli, 1970-luku
  - Opistotie 1, 300-401-28-85, 300-401-878-50
- 06 Uimahalli, 1969, arkk. Usko Ahti
  - Opistotie 1, 300-401-28-85
- Vilpostie, 300-401-28-85 :
  - *Puretaan lähivuosina:* 07 Rantamaja, 1952, rkm Arvo Kontola
  - *Purettu vuosien 2019–2020 välillä:* 08 Pihamaja, majoitusrakennus, 1956, arkk. Sulo Kalliokoski
  - *Puretaan lähivuosina:* 09 Rantamaja 1959, Suunnittelu Oy E. Niemelä (Oulu)
  - *Puretaan lähivuosina:* 10 Opiston johtajan uusi asuinrakennus, 1959.
  - *Purettu vuosien 2019–2020 välillä:* 11 Pihamaja, majoitusrakennus ja 2 talonmiehen asuntoa, 1965
  - 12 Ritola ja Koskela, 1984, Rati Oy ja rakennusarkkitehti Sakari Lähteinen

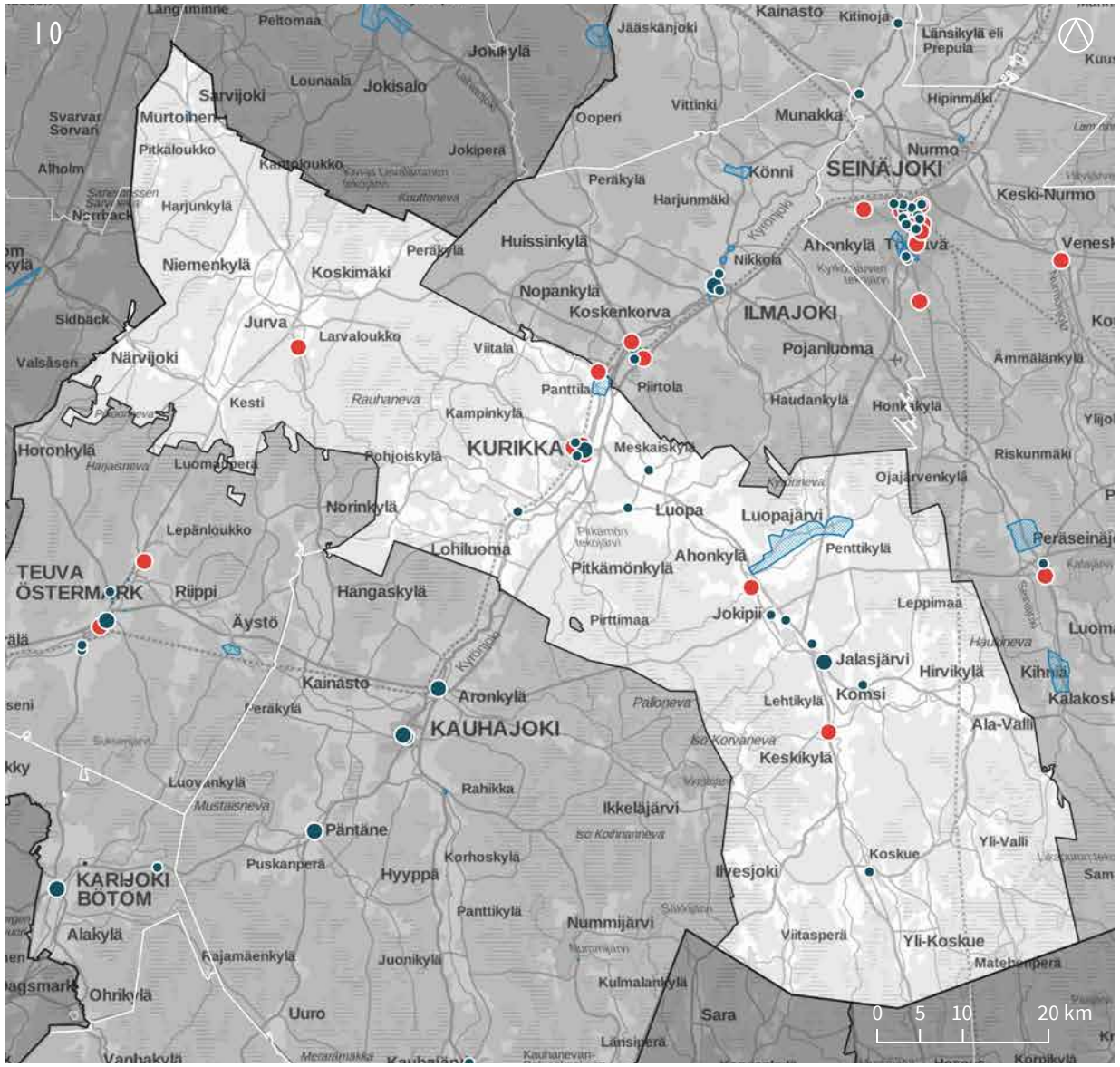

10 *Kurikka 1: 500 000*

- *Aluekohteet (yhtenäiset)*
- *Aluekohteet, osa vanhempaa kokonaisuutta*
- *Pistekohteet*
- *Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY2009), Museovirasto.*

Taustakartta: MML.

10 (A) KURIKKA (JALASJÄRVI)

aluekohde

1001 JOKIPIIN PELLAVATEHDAS

Osoite	Pellavatehtaantie 32, 35
Kiinteistö	164-404-2-424 (tiilirakennukset), 164-404-1-117 (puurakennukset)
Suunnittelija	Olavi Koskinen
Käyttötarkoitus	Teollisuus

Maisema

Pienteollisuusmiljöö avoimessa viljelysmaisemassa.

Jokipiin pellavatehtaan alue sijaitsee avoimen Jokipiin kulttuurimaiseman ympäröimänä Jalasjoen rantatöyräällä. Paikalla virtaa Pystylänkoski. Pihapiirissä on lehtipuustoa.

Rakennusperintö

Kokonaisuuteen kuuluvat tiilestä muuratut entiset kehräämö-, kutomo-, mylly- ja varastorakennukset, höyläämö ja sähkömuuntaja sekä puurunkoiset tehtaanjohtajan asuinrakennus karja- ja ulkorakennuksineen.[1] Kutomomestarin asuinkiinteistö sijaitsee alueen pohjoisosassa, eikä ole puuston vuoksi näköyhteydessä tuotantorakennuksiin.

Laadukkaasti toteutetut ja historiallisesti ilmeikkäät rakennukset muodostavat vaikuttavan kokonaisuuden, josta alkuperäinen toiminta on helposti luettavissa.

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

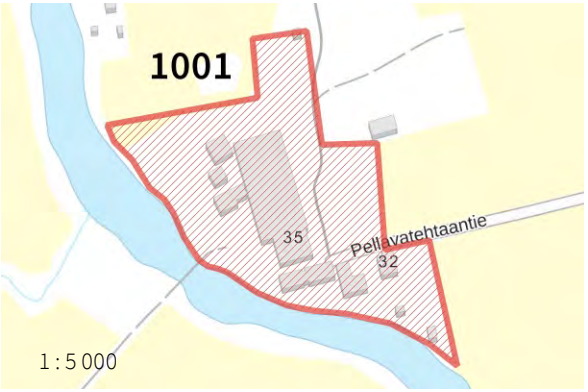

Historia [2]

Vuonna 1920 maatalon poika Asser Laurila perusti paikalle, Pystylänkoskeen, sahan ja myllyn. Saha ja mylly valmistuivat vuonna 1921, mutta paloivat vuonna 1927. Vuoden 1937 palossa myös uudet tuhoituivat jälleen, tiilistä konehuonetta lukuunottamatta. Saha ja mylly rakennettiin uudelleen, tällä kertaa tiilestä. Jauhomyllyn rinnalle rakennettiin myös valssimylly. Vilkkainta rakennusaikaa oli 1940-luku.

Vuonna 1937 valmistui ensimmäinen villakehräämö. Sodan jälkeen monialayritys käsitti sahan, myllyn, valssimyllyn ja villakehräämön. Vuonna 1951 perustettiin yritykseen puuvillakehräämö. Ensimmäinen kutomakone hankittiin vuonna 1952 ja aloitettiin pellavakankaiden valmistus. Sahaustoiminta lopetettiin vuosina 1957–58, myllyt 1960-luvun alussa ja puuvillakehräämö vuonna 1967. Eniten työntekijöitä yrityksessä oli 1950-luvulla, jolloin se työllisti lähes sata ihmistä.

Vuonna 1955 yrityksen nimi muutettiin Jokipiin villa- ja pellavakehräämö Oy:ksi ja toimintaa jatkoivat Asser Laurilan pojat, Juhani ja Risto Laurila. Vuonna 1991 johtajaksi tuli Juhanin poika Timo Laurila. Vuodesta 1998 yrityksen nimenä on ollut Jokipiin Pellava Oy.

Lisätietoja KIOSKI:ssa.

2 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016; Jalasjärven keskustan OYK-inventointi 2005.

aluekohde

1001 JOKIPIIN PELLAVATEHDAS

Arvotyypit

Teollisuushistoriallinen; Elinkeinohistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Kyläkuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija

- 01 Tehdasrakennus, n.1937; laajennuksia mm. kehräämön 2. kerros ja lämpökeskus 1940-luku, Olavi Koskinen; teollisuustilaa 1970- ja 1980-luvulta.
  - Sementtitiilestä muurattu villakehräämö ja 3-kerroksinen punatiilestä muurattu entinen saha kuuluvat rakennuksen vanhimpiin osiin. Nykyään rakennuksessa on kutomo-, tehtaanmyymälä-, ompelimo- ja toimistotiloja.[3]
- 02 Mylly, 1937, Olavi Koskinen
- 03 Tiilinen varastorakennus, 1940-luku, Olavi Koskinen
- 04 Puinen varastorakennus, 1940-luku, Olavi Koskinen
- 05 Tehtaanjohtajan asuinrakennus, 1920-luku, Asser Laurila[4]

3 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016; Jalasjärven keskustan OYK-inventointi 2005.

4 Rakennusvalvonnan arkisto Jalasjärvi / Kurikka.

pistekohde

1002 JOKIPIIN JALKINETEHDAS

Rakennukset ja rakennusaika	Tehdasrakennus 1930-luku, n.1953
Osoite	Jokipiintie 124, 127
Kiinteistö	164-404-24-0
Suunnittelija	Unto Koivusaari 1952 ja 1953
Käyttötarkoitus	Teollisuus

Maisema

Suurikokoisten teollisuusrakennusten ryväs tiiviin kyläkeskuksen keskellä. Ympärillä peltoja. Maisemaa leikkaavat länsi- ja itäpuolilla Jalasjoki ja valtatie 3.

Jokipiin keskusta sijaitsee Jalasjokilaaksossa, metsäselänteeltä työntyvällä niemellä, vanhan valtatie 3:n ja Tokerotien risteyksessä. Tiiviin kyläkeskuksen muodostavat lähinnä 1900-luvun alussa rakennetut, hirsirunkoiset asuin-, liike ja yhteisölliset rakennukset sekä Jalkinetehtaan tehdasrakennukset.[1]

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016; Jalasjärven keskustan OYK-inventointi 2005.

Rakennusperintö

Jalkinetehtaan tiilestä muurattu, suurikokoinen ja monimuotoinen rakennus on kehittynyt vaiheittain. Vanhimmat säilyneet osat ovat todennäköisesti 1930-luvulta, mutta suurin osa rakenteista 1950-luvulta. Lupaa konehuoneeen ja polttoainekatoksen rakentamiseksi haettiin 1952, ja tehdasrakennuksen laajentamiseksi 1953.[2] Viimeisimmät laajennukset on toteutettu erillisinä, mittakaavaltaan kyläkeskustan rakennuskannasta voimakkaasti erottuvina halleina olemassa olevan tehdaskennuksen viereen.

Historia

Jokipiin keskusta rakentui 1900-luvun alussa Jokipiin jalkinetehtaan yhteyteen, lähelle Jokipiin vanhaa kyläaluetta.[3] Jalkinetehtaan taustalla on Juho Viljanmaan 1916 ostama nahkurinverstas. Juhon kuoltua verstas siirtyi hänen kolmelle pojalleen. He alkoivat valmistaa lapikkaita, pieksuja ja hevosvaljaita. 1928 perustettiin verstaan yhteyteen oma myymälä. Vuonna 1933 vanhemmat veljekset myivät osuutensa nuorimmalle Urholle, joka alkoi laajentaa ja koneistaa nahkaverstasta. 1930-luvun lopulla verstas työllisti nahkurien lisäksi n.30 suutaria. Sotien jälkeen yritys alkoi valmistaa erilaisia työjalkineita sekä juoksu- ja hiihtokenkiä. 1980-luvun puolivälissä kenkätehdas Aaltosen urheilu- ja suojajalkinevalmistus siirtyi Jalaksen omistukseen.[4]

Arvotyypit

Teollisuushistoriallinen; Elinkeinohistoriallinen

Rakennustekninen

Kyläkuvallinen

2 Rakennusvalvonnan arkisto Jalasjärvi / Kurikka.

3 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

4 Vierikko, Virve ym.: Jokipii: kirja kotikylästämme, s. 224–226. Jalasjärvi: Jokipiin kylän kirjatoimikunta, 1996.

KURIKKA (JALASJÄRVI)

pistekohde

1003 METSOLAN KOULU

Rakennukset ja rakennusaika	(Metsolan vanha koulu, 1800-luvun loppu,) Metsolan koulun II osa 1953
Osoite	Jokipiintie 8
Kiinteistö	164-404-0001-0426
Suunnittelija	Maaseudun keskusrakennustoimisto
Käyttötarkoitus	Perusopetus

Maisema

Taajaman reuna-alue viljelysmaan laidalla.

Entinen Kruununvoudin virka-asunto ja koulurakennus sijaitsevat metsäselänteen ja peltoaukean reuna-alueella, muuta maastoa korkeammalla. Pihasta avautuu näkylä Jalasjärvelle.[1] Rakennusten matala kumpare sijaitsee aivan valtatie 3:n varrella.

1 Pohjanmaan inventointi, EPO 2007.

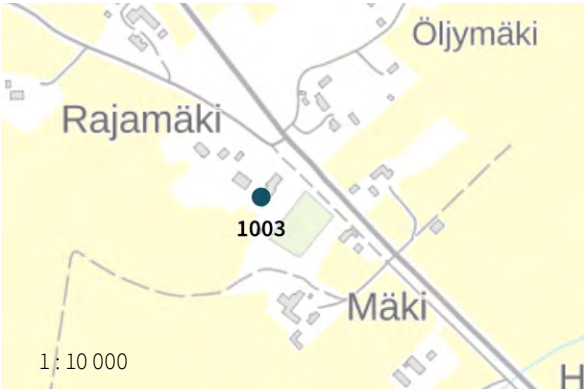

Rakennusperintö

1950-luvun koulutalo on rakennusajankohdalleen tyypillisesti laadukas rakennus, joka on toteutettu Maaseudun keskusrakennustoimiston tyyppipiirustuksilla.[2] Rakennus on säilynyt pääosin alkuperäisessä asussaan. Ikkunat on uusittu ja kate vaihdettu tiiltä imitoivaksi profiilipeltikatteeksi 2000-luvulla.

Vanhemman hirsirakennuksen siirtämisestä Kurikan keskustaan on ollut suunnitelmia.[3] Muutos vähentäisi merkittävästi nykyisen kouluympäristön historiallista luettavuutta.

Historia

Koulurakennus toimii edelleen alakouluna.[4] Vanhassa päärakennuksessa on kansalaisopiston tiloja.[5]

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen

Rakennustekninen

Kyläkuvallinen

2 Rakennusvalvonnan arkisto Jalasjärvi / Kurikka.

3 Suunnitelma: Pitkäaikaistyöttömät siirtävät vanhan koulun keskustaan. YLE 11.10.2018. https://yle.fi/uutiset/3-10449823

4 Kurikan kaupunki: Metsolan koulu Jalasjärvi. https://kurikka.fi/varhaiskasvatus-ja-opetus/peruskoulut/peruskoulut/metsolan-koulu-jalasjarvi/

5 Pohjanmaan inventointi, EPO 2007; Kurikan kansalaisopiston opinto-ohjelma 2018–2019.

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

1004 JALASJÄRVEN LIIKEKESKUSTA, KESKUSTIE

Maisema

Taajaman väljä liikekeskusta.

Ydinkeskustassa, Jalasjoki-joen suuntaisella harjanteella seisoo RKY2009-alueeseen kuuluva kirkko, jonka etelänurkalta risteävät joen suuntainen Keskustie ja Rajalan siltakatu. Keskustien varrella on asuin- ja liikerakennuksia 1900-luvun alkupuolelta 2000-luvulle. Kohderakennukset sijaitsevat kirkkomaan ympärillä. Niiden kanssa Keskustien 1900-luvun historialliseen kerrostumaan liittyy Jalasjärven seurakuntatalo (1939), joka sijaitsee kirkkoympäristön RKY2009-alueella.

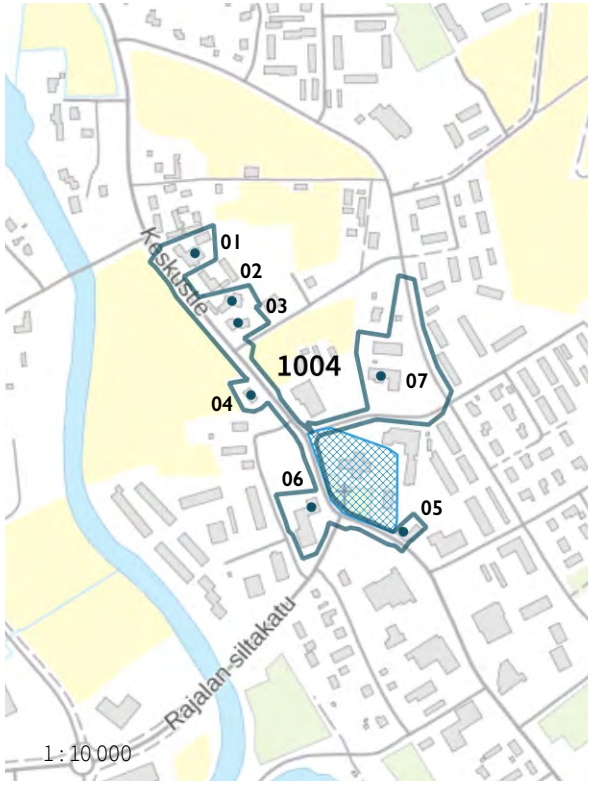

Maasto on kumpuilevaa. Keskustan kohdalla se laskeutuu määrätietoisesti kohti Jalasjoen uomaa. Maastomuotoja noudatteleva, mutkitteleva tiestö tekee taajamasta persoonallisen ja poikkeavan verrattuna muihin Etelä-Pohjanmaan liikekeskustoihin. Uudisrakennusten sijoittelu ja tien varressa olevat parkkipaikat ovat rikkoneet vanhan raittimaiseman.[1] Myös kirkonmäkeen rakennetut matalat rivitalot ovat heikentäneet keskustan ilmettä.

Rakennusperintö

Kohderakennukset ovat pääasiassa 1950–1960-lukujen kaksikerroksisia, tiilirunkoisia ja satulakattoisia taloja, joissa on ensimmäisesä kerroksessa liiketiloja ja toisessa asuntoja. Keskustan tärkeimmässä risteyksessä sijaitseva Säästöpankin talo on aikansa pienehkön kuntakeskuksen rakentamiselle harvinaisesti kolmikerroksinen.

Jalasjärvi-talo on 1970-luvun huolella suunniteltu kunnantalo. Varsin hallittu koko ja vapaahko asettelu puistoon liittävät rakennuksen ajalleen epätavanomaisen sopuisasti naapurina olevaan kirkkoympäristöön.

Historia

Jalasjärvi erotettiin omaksi seurakunnaksi 1858.[2] Alueella oli kuitenkin pitkään lähinnä maatiloja ja viljelysmaata, ja nykyinen liikerakennukset ovat pääosin rakennuspaikkojensa ensimmäisiä.

1 Pohjanmaan inventointi, EPO 2007.
2 RKY: Jalasjärven kirkkoympäristö.

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

1004 JALASJÄRVEN LIIKEKESKUSTA, KESKUSTIE

Arvotyypit

Asutushistoriallinen; Elinkeinohistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

Asuin- ja liikerakennukset

- 01; asuin- ja liikerakennus (nyk. Veikon Kone), 1955, laajennus 1976, Juhani Hautala (Seinäjoki)
  - Keskustie 4, 164-403-8-383;
- 02; Syväojan talo (nyk. Neste huolto), 1959,
  - Keskustie 8, 164-403-8-1204
- 03; asuin- ja liikerakennus (Kallen Värikeskus Oy), 1961, Unto Koivusaari; laajennus (varasto) 1966, rkm. L. Lahti (Kurikka)
  - Keskustie 10, 164-403-8-425
- 04; Asusteen / Viljanmaan talo, n.1952
  - Keskustie 15, 164-403-8-475
- 05; Hyttisen entinen liikekiinteistö 1936, laajennus (Taksi) 1962, ins. Jorma Koskinen
  - Keskustie 16, 164-403-8-200
- 06; Säästöpankki, 1950, Olavi Koskinen
  - Keskustie 21, 164-403-8-248
- 07 Jalasjärvi-talo, Jalasjärven entinen kunnantalo (Kivirinne), n.1975, arkkitehtitoimisto Veikko Voutilainen & Co (Helsinki)
  - Kirkkotie 4, 164-403-8-641.

KURIKKA (JALASJÄRVI)

pistekohde

1005 JALASJÄRVEN VESITORNI

Rakennukset ja rakennusaika	Vesitorni 1976
Osoite	N3441H1; 280764, 6937448
Kiinteistö	164-403-11-104
Suunnittelija	Insinööritoimisto R.J. Heiskanen & Co
Käyttötarkoitus	Yhdyskuntatekniikka (vesihuolto)

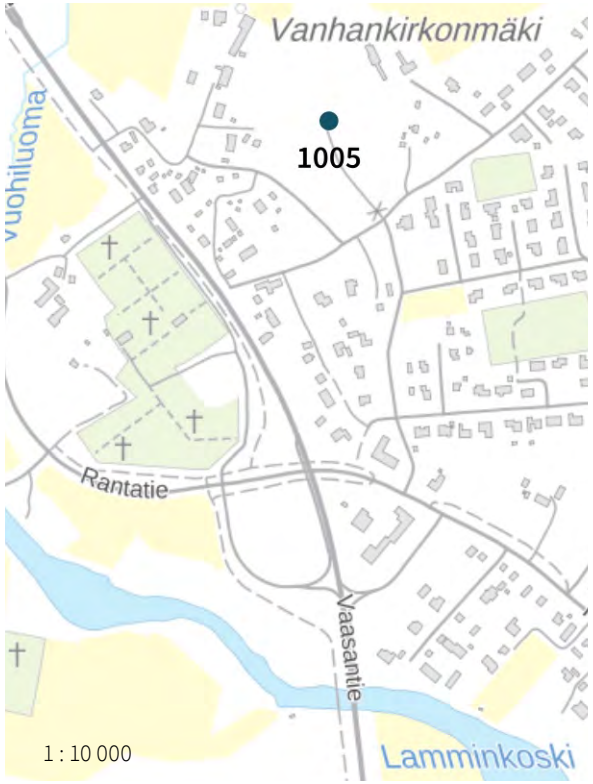

Maisema

Taajamakeskustan laita-alue.

Vanhankirkonmäkenä tunnettu alue sijaitsee kantatie 3:n varrella n.1,5 km Jalasjärven keskustasta luoteeseen. Tuntumassa sijaitsevat Jalasjärven museo ja Jalasjärven hautausmaa.

Puustoinen mäki on lähialueen korkein kohta, ja vesitorni sen näkyvä maamerkki.

Rakennusperintö

35 metriä korkea torni, 500m³ ylävesisäiliö.

Enemmistö Suomen vesitorneista on yksilöllisesti suunniteltuja paikallisia maamerkkejä. Enemmistö nykypäivään säilyneistä vesitorneista rakennettiin 1970-luvulla. Jalasjärven vesitorni on monijalkaista mallia, jonka kaltainen on esimerkiksi Mäntsälän vesitorni (myös 1976) Uudellamaalla. Samaa tyyppiä edustaa myös esimerkiksi Alvar Aallon suunnittelema Tapiolan vesitorni (1971) Espoossa.

Historia

-

Arvotyypit

Teknologiahistoriallinen

Taajamakuvallinen

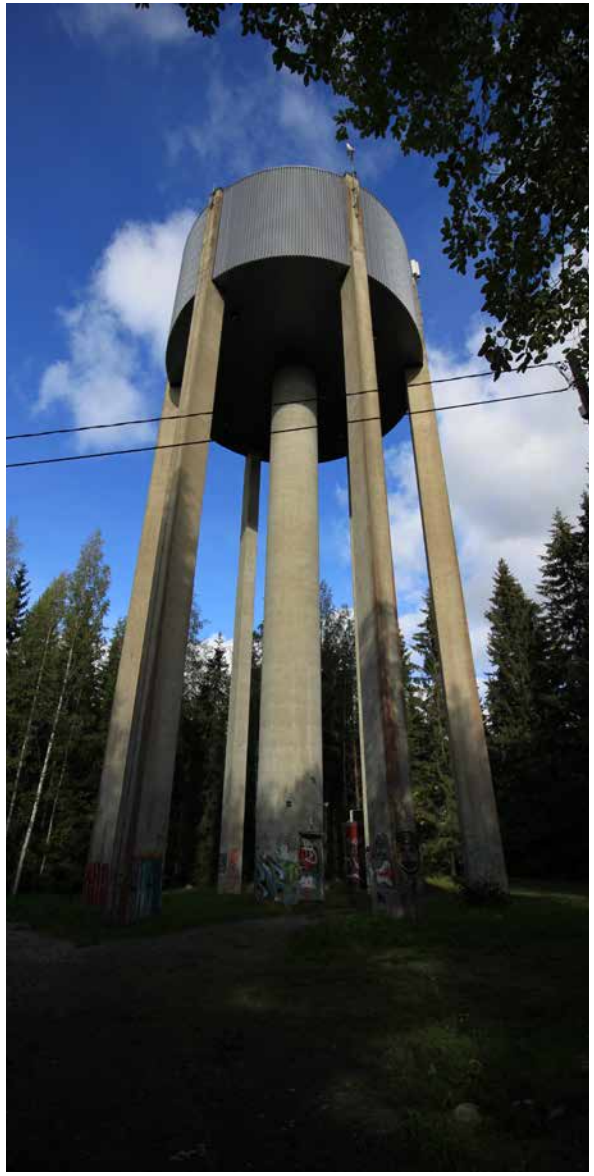

pistekohde

1007 KOSKUEN ESSO

Rakennukset ja rakennusaika	Vanha huoltoasema 1958–1962, uusi huoltoasema 1966–1974
Osoite	Tampereentie 1550b
Kiinteistö	164-409-1-251
Suunnittelija	Esso-yhtiön rakennusosasto et al.
Käyttötarkoitus	Huoltoasemapalvelut (tyhjillään)

Maisema

Avoin viljelysmaisema Koskut-järven länsirannalla.

Huoltoasema sijaitsee Tampereentien vanhan, sittemmin lännempää ohitetun linjauksen varrella, osana tien vartta pitkin levittäytynyttä Koskuen kylää. Pihassa on kaksi eri-ikäistä huoltoasemarakennusta ja De Havilland Vampire-lentokone betonijalustalla.

Rakennusperintö

Vanhempi asuin- ja korjaamorakennus on ajankohdalleen tyypillinen, laadukas tiilirunkoinen talo vuodelta 1958, suunnittelijana Unto Koivusaari (2. kuva). Korjaamon laajennus 1962, myös Unto Koivusaari.

Uudempi huoltoasemarakennus polttoaineenjakelukatoksineen, kahvio-myymälöineen ja ajoneuvohuoltohalleineen on Esso:n tyyppipiirustuksin toteutettu ja ajankohdalleen ominainen kokonaisuus, jossa on useita laajennusosia. Yleisasu on konstruktivistinen. Rakennusvaiheet: Uudempi huoltoasema / baari 1966, Esso; Huoltoaseman laajennus ja liikerakennuksen muutos 1968, varastorakennus 1970 ja huoltoaseman laajennus 1971, Mikko Kaski; Autokorjaamon laajennus 1971, Veikko Puranen; Varaston laajennus 1974, Niilo Latvala.[1]

Historia

Koskuen Esson 1. rakennus valmistui valtatie 3:n varteen vuonna 1959. Aluksi Esso tarjosi vain polttoaineiden myyntiä sekä kone- ja autohuoltoa. 1960-luvulla Essolle avattiin erillinen, ympäri vuorokauden auki oleva baari, joka oli sellaisena Suomen ensimmäisiä. Sittemmin Essoa laajennettiin useaan otteeseen. Koskuen Esso oli vielä 1980-luvullakin erityisesti kuorma-autonkuljettajien suosima levähdyspaikka, ja se lukeutui monena vuonna Koskuen suurimpiin työnantajiin. Valtatie 3:n linjauksen siirron jälkeen kävijät vähenivät, ja Koskuen Esso lopetti toimintansa vuonna 1994.[2]

Suomalaisessa huoltoasemakulttuurissa Koskuen Esso muistetaan edelleen eri puolilla Suomea. Parhaina päivinään Koskuen Essolle poikkesivat kaikki mahdolliset julkkikset ministereistä misseihin, laulajiin ja orkestereihin. Varsinkin viikonloppuyöt olivat kiireisiä, kun väki siirtyi viereisestä, suositusta Nuijan tanssipaikasta jatkamaan seurustelua Koskuen Essolle. Kansan ja julkkisten kohtaamispaikka ehti palvella kylää ja koko maata lähes neljä vuosikymmentä.[3]

Arvotyypit

Elinkeinohistoriallinen; Liikennehistoriallinen

Kyläkuvallinen

1 Rakennusvalvonnan arkisto Jalasjärvi / Kurikka.

2 Nevala, Aino et al: Suomesta pois Koskuelle. 2003. S.176–178, 484.

3 *Kahvi ei ole vanhaa, jos pihassa on 30 rekkaa.* Päivi Rautanen / YLE 17.1.2016; *Koskuen Esso avasi ovensa yhdeksi päiväksi – kahvijono kiemurteli kuin ennen vanhaan.* Päivi Rautanen / YLE 20.5.2017.

KURIKKA (JALASJÄRVI)

1008 HIRVIJÄRVEN KOULU, KOMSI

pistekohde

Rakennukset ja rakennusaika	Koulutalot 1939 ja 1955
Osoite	Koulukuja 2
Kiinteistö	164-401-2-155
Suunnittelija	Maaseudun keskusrakennustoimisto
Käyttötarkoitus	Perusopetus

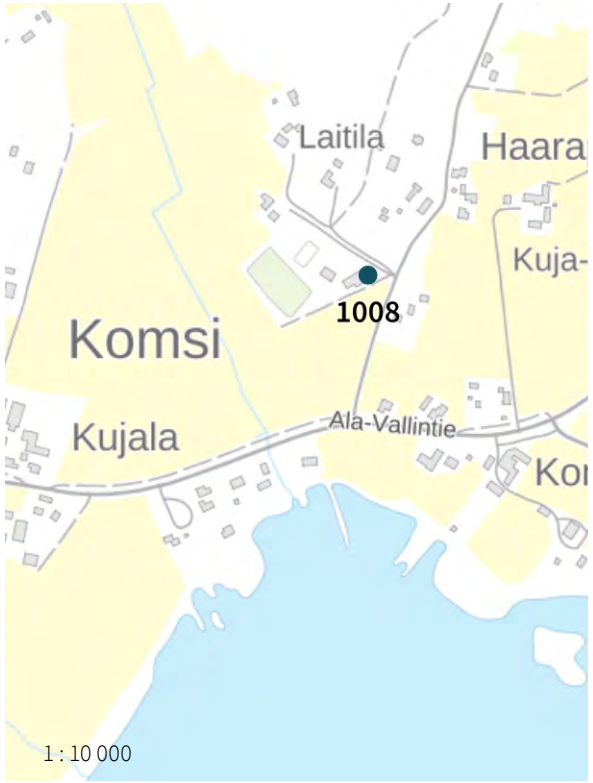

Maisema

Agraarimaisema.

Pientiloista ja erillistaloista koostuva kylä vuorottelevan pelto- ja metsämaan keskellä. Maasto laskeutuu hyvin loivasti kohti matalaa Hirvijärveä.

Koulu on rakennettu Hirvijärven pohjoispuolelle, metsäselänteen ja peltoaukean reuna-alueelle. Pihapiirissä sijaitsee kaksi koulurakennusta.[1]

Rakennusperintö

Puurakenteinen 1930-luvun koulutalo ja tiilirunkoinen 1950-luvun koulutalo ovat rakennusajalleen tyypillisiä ja laadukkaita, ja toteutettu tyyppipiirustuksilla.[2] Nykyisessä kouluverkossa molemmat tyypit ovat harvinaistuneet. Molemmat ovat säilyneet lähellä alkuperäisestä asuaan, joskin katteet ja osa ikkunoista sekä kaikki ulko-ovet on uusittu.

Historia

Komsinkylän kansakoulun rakennustyöt aloitettiin vuonna 1938 ja rakennus valmistui seuraavana vuonna 1939. Sotien jälkeen oppilasmäärä kasvoi. Uusi, isompi koulurakennus valmistui vuonna 1955.[3]

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen

Rakennustekninen

Kyläkuvallinen

1 Jalasjärven keskustan OYK-inventointi 2005.

2 Rakennusvalvonnan arkisto Jalasjärvi / Kurikka.

3 Jalasjärven keskustan OYK-inventointi 2005.

aluekohde

1009 ENTINEN LIMONADITEHDAS

Maisema

Agraarimaisema

Pienteollisuuskokonaisuus laajan peltoaukean laidalla, valtatie 3:n varrella. Pellot ovat osa Mustajoen varren viljelymaisemaa. Kohde on maisemallinen kiintopiste Tampereentien varrella.

Rakennusperintö

Entisen limonaditehdaan yhteydessä on neljän kiinteistön alueella yhteensä kuusi pienteollisuuteen liittyvää, 1900-luvun puolivälin tuotanto- ja varastorakennusta.

Samassa pihapiirissä virvoitusjuomatehtaan kanssa on vaatetehdas Jalas-Vaatteen entinen tehdas ja varastoja. Tehtaan ulkoasu tien suuntaan on säilynyt alkuperäisenä. Pihan suuntaan rakennus on muutettu autokorjaamoksi.[1] Tiilirakennuksen vieressä on 1930–1940-luvun, kohtalaisen alkuperäisessä kunnossa oleva varasto. 1960-luvun suuremmat varastohallit pihan pohjoislaidalla on uudistettu raskaasti 2000-luvulla.

1 Jalasjärven keskustan OYK-inventointi 2005.

Historia

Jalasjärven virvoitusjuomatehtaan perusti Armas Lehtinen 1920-luvulla. Tehdas toimi ensin vanhassa meijerissä. Uusi omistajan suunnittelema rakennus valmistui vanhan meijerin viereen 1930-luvulla. Sittemmin meijeri purettiin. Virvoitusjuoman valmistus on ollut 1900-luvun alussa maaseudulla harvinainen elinkeino.[2]

Tehdas työllisti useita kyläläisiä. Ennen toista maailmansotaa tehtaan osti Valde Paloluoto. Hänen poikansa Matti perusti samaan pihapiiriin Jalas-Vaatteen vuonna 1958, jolloin virvoitusjuomien valmistus oli jo lopetettu. Tehtaan alakerta muutettiin autokorjaamoksi n.1970-luvulla.[3] Nykyisin autokorjaamo ei ole toiminnassa. Lisätietoja KIOSKI:ssa.

Arvotyypit

Elinkeinohistoriallinen

Rakennustekninen

Kyläkuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 Limonaditehdas, 1930-luku, Armas Lehtinen
  - Mantilanmäentie 4a, 164-406-7-126
- 02 Jalas-Vaatteen tehdas- ja asuinrakennus, 1958
  - Mantilanmäentie 4b, 164-406-7-46, 164-406-7-73

2 Jalasjärven keskustan OYK-inventointi 2005; Keskikylän kyläkirja, 1997.

3 Jalasjärven keskustan OYK-inventointi 2005.

10 (B) KURIKKA (JURVA)

aluekohde

1010 JURVAN VANHA VEISTOKOULU

Maisema

Taajaman reuna-alue.

Kotikoulunmäen vanha veistokoulu sijaitsee pohjois-eteläsuuntaisella, kuivan kangasmetsän harjanteella Jurvan keskustaajaman eteläosassa. Länsipuolella kulkevan seututie 685:n takana sijaitsee luterilainen hautausmaa. Itäpuolella Peuranluoman notkossa on Luomalan pientiloja ja -taloja.

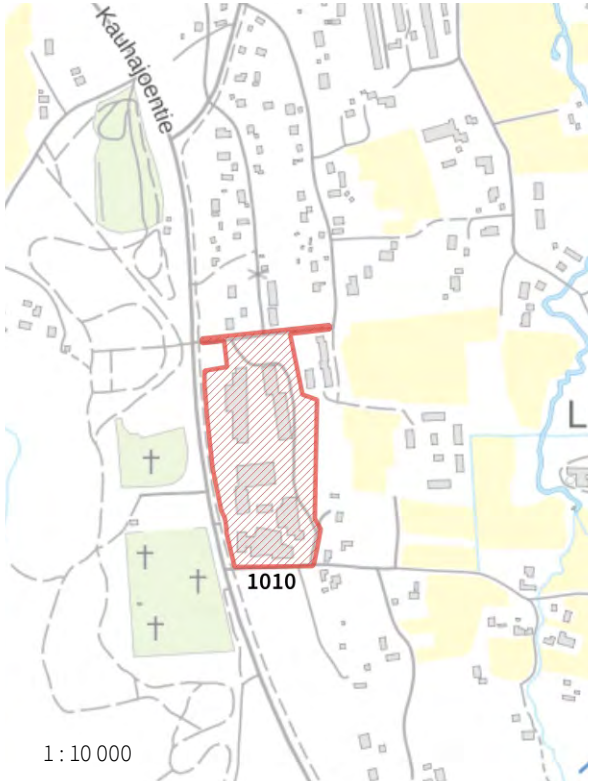

Rakennusperintö

Varsin yhtenäistä mittakaavaa edustavaan kouluympäristöön kuuluu useita eri-ikäisiä opetusrakennuksia, joista vanhin on 1900-luvun alusta.

Kokonaisuus on arkkitehtonisesti tasapainoinen ja kertoo selväsanaisesti koulun kehityksestä. Vaikuttavimpiin osiin kuuluu 1950-luvun tiilirunkoinen koulutalo, joka on edustavampi versio aikansa lähtöjäänkin laadukkaasta tyyppiratkaisusta, sekä 2000-luvun alun uusi päärakennus Sella, jonka puuarkkitehtuuri yhtenäistää onnistuneesti miljöön muuten varsin monimuotoista ilmettä.

Historia

Pohjanmaalaisen käsityötaidon opettamista varten tilattomalle väestölle 1911 perustettu Jurvan Veistokoulu laajeni Pohjanmaan Nikkarikeskukseksi. Kunta osti koulun 1962. Koulua laajennettiin 1967 Sulo Kalliokosken piirustuksin. Asuntola valmistui 1978. Puutyöosastolle tehtiin uudet työtilat 1979. 1900-luvun loppuvuosina koulu muutettiin ammattikorkeakouluksi. Vuonna 2004 valmistui arkkitehtuurikilpailun voittaneen Mauri Mäki-Marttusen suunnittelema uusi koulurakennus, joka nimettiin vuonna 2010 Sellaksi.[1] Sellan rakentamisen mahdollistivat EU:n aluekehitysrahat Suomen liittyessä EU:iin.

Ammattikorkeakoulu lakkautettiin 2014. Sen jälkeen Sellaan muutti Kurikan kaupungin keskushallinnon henkilöstö väistöön, kun kaupungintalossa oli todettu sisäilmaongelmia. Sella on nykyisin yrityskäytössä sekä kokous- ja juhlatiloina.

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

aluekohde

1010 JURVAN VANHA VEISTOKOULU

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 Koulurakennus, 1956, Veikko Salervo
  - Kotikouluntie 1, 301-414-11-313
  - Koulua laajennettiin 1967 Sulo Kalliokosken piirustuksin.[2]
- 02 Asuntola, 1990-luku
  - Kotikouluntie 1, 301-414-11-4
- 03 Asuntola, 1978, uudistettu 2000-luvulla
  - Mäkikuja 1, 301-414-11-4
- 04 Puutyöosaston työtilat, 1979
  - Mäkikuja 1, 301-414-11-5
- 05 Uudempi koulurakennus Sella, 2004, arkk. Mauri Mäki-Marttunen
  - Veistokouluntie 2, 301-414-11-3

2 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

10 (C) KURIKKA (KURIKKA)

1011 KURIKAN YDINKESKUSTA

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

Maisema

Kuntakeskuksen tiivis julkisten rakennusten kortteli.

Kyrönjoen varrella sijaitsevaa kävelykorttelia rajaavat länsi-itäsuuntaiset Paulaharjuntie ja Seurapuistikko sekä etelä-pohjoissuuntaiset Laurintie ja Kurikantie.

Viljo Saarisen suunnittelema vanha paloasema (Keskuspuistikko 26, 301-5-5-4), ilmeikäs 1950-luvun alun rakennus, on purettu vastikään.

Lähistöllä ei ole RKY2009-kohteita.

Rakennusperintö

Alue koostuu useista erikokoisista ja -luonteisista julkista toimintaa palvelevista rakennuksista, jotka on sijoitettu ruutukaavaa mukaillen. Tarkasteltu rakennuskanta on valmistunut 1930–1980-luvuilla, mutta alueella on myös rakennus (Kauppalantalo) 1920-luvulta.

Alueen keskellä on yksi keskusta-alueen vanhimmista säilyneistä rakennuksista, puurakenteinen 1930-luvun seurakuntatalo Kurikkala, joka toimii nykyisin kansanopistona. Rakennus on aikakaudelleen tyypillinen maaseudun julkinen rakennus.

1950-luvulla valmistuneita rakennuksia on useita. Merkittävin niistä on Aarne Ervin suunnittelema Kurikan yhteiskoulun osan A, jota tosin on varsin voimakkaasti uudistettu 1990-luvulla. Yhteiskoulun pohjoispuolella on entinen kunnanlääkärin talo sekä samalla rakennustavalla toteutettu, katutilaa tiivistävä asuin- ja liikerakennus Paulaharjuntie 3:ssa. Lähetyskanttuuri, Kurnu ja nykyisin Psykiatrian poliklinikkana toimiva asuin- ja liikerakennus koulukorttelin eteläpuolella liittyvät samaan rakennusvaiheeseen. Näistä Psykiatrian poliklinikka on arkkitehtonisesti aivan erityisen laadukas kokonaisuus.

Idässä, joen puolen puistomaisessa rinteessä sijaitsevat Kurikan seurakuntakeskuksen laajat, 1960-luvulla valmistuneet tilat. Betonibrutalistisen kokonaisuuden veistoksellisuus hahmottuu erityisesti jokirannasta katsottuna. Muuten asettelu on ajankohdalleen edistyksellisen rationalistinen ja horisontaali. 1980-luvulla alueen länsilaitaan valmistunut kirjastorakennus on monella tasolla sen perillinen, mutta asettelu on orgaanisempi.

Lisätietoja KIOSKI:ssa.

Historia

Kurikan kirkonkylän laajeneminen alkoi 1920-luvulla. Tälloin hahmoteltiin myös nykyinen asemakaava, johon vaikuttaa 1913 valmistunut Suupohjan rata. Kurikasta tuli kauppala vuoden 1966 alussa ja lakimuutoksen myötä edelleen kaupunki vuonna 1977.[1]

1 Jaakkola, Riitta: Rintakylissä ja larvamailla. Kurikan kulttuuriympäristöohjelma. Kurikan kaupunki 2014. S.18 ja 23.

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen; Kirkkohistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Kaupunkikuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 Kurikkala, kansalaisopisto, entinen seurakuntatalo, n.1936, 1940-luku, rkm Sameli Hakola nuorempi.
  - Kurikantie 16, 301-5-5-3
  - Kurikan kaupunki osti rakennuksen seurakunnalta ja lahjoitti sen Kurikkalan kannatusyhdistykselle n.1969. Rakennus remontoitiin 1979 ja muutettiin päiväkodiksi, joka toimi tiloissa 1991 asti. Nykyisin rakennus on kansalaisopiston juhla- ja harrastekäytössä ja tiloissa toimii ruokala/pitopalvelu. Rakennuksen ulkoasu on säilynyt hyvin.[2]
  - Vesikatetta ollaan uusimassa tiilisestä teräspeltiseksi kesällä 2019.[3]
- 02 Kurikan yhteiskoulu, 1950, arkk. Aarne Ervi
  - Kurikantie 18, 301-5-5-4
  - Koulu on kurikkalaisten ylpeys ja tärkeä osa katukuvaa. Koulu on säilynyt kohtalaisen alkuperäisessä ulkoasussaan lukuunottamatta läntisen puolen sisäänkäyntiä, jota uudistettiin voimakkaasti vuoden 1993 saneerauksen yhteydessä. Muutoksia on kokenut myös alunperin juhlasalina toiminut länsipääty, joka on muutettu auditorioksi. Pohjoisosaan on tehty laajennus.[4]
  - Rakennus on ollut näkyvä maamerkki Kurikantiellä jo pitkään. Kohde oli rakentuessaan koko kylän rakennushanke. Suunnittelija oli arvostettu arkkitehti.[5]
- 03 Palomäki (A. Alasen talo) / Kurikan kunnanlääkärin talo, 1950-luku, arkk. Aarne Ervi
  - Kurikantie 20 / Paulaharjuntie 1, 301-404-15-421
  - Ervin yhteiskoulurakennuksen vieressä, liittyy sijainnin, suunnittelijan, arkkitehtuurin ja rakennustavan osalta koulukokonaisuuteen.
- 04 Asuin- ja liikerakennus, 1950-luku
  - Paulaharjuntie 3 / Keskuspuistikko 23, 301-404-15-4
  - Ervin yhteiskoulurakennuksen vieressä, liittyy sijainnin ja rakennustavan osalta koulukokonaisuuteen.
- 05 Kurnu (entinen Metsäkoulu, kirjasto, neuvola, Kirkon koulu), 1935, uudistettu 1956, rkm Frans V. Rekola (kouluhallituksen mallipiirustuksia mukaillen) [6]
  - Keskuspuistikko 20, 301-404-8-1
  - Valmistui Kirkon kansakouluksi. Koulutoiminta oli katkolla 1939–1945, jolloin tiloissa toimi sotasairaala. Koulukäytössä vuoteen 1956 asti, jolloin uudistettiin perusteellisesti kirjastoksi ja neuvolaksi. 1970-luvun lopulla kirjasto laajensi tilojaan yläkerrassa. Neuvolan muuttaessa pois vuonna 1979 kirjasto otti käyttöönsä myös alakerran. Vuonna 1982 tiloihin muutti Tuomarniemen metsäkoulu. Metsäkoulun poistuttua talo oli hetken vajaakäytössä, kunnes vuonna 1995 siitä tehtiin nuorisotalo. Nykyään rakennus toimii nuoriso-

2 Kurikan vanhat ja uudet inventoinnit tulevalta OYK alueelta 2007.

3 Kurikkalan katto vaihtuu tiilestä peltiin. Kurikka 30.7.2019.

4 Kurikan vanhat ja uudet inventoinnit tulevalta OYK alueelta 2007.

5 Kurikan vanhat ja uudet inventoinnit tulevalta OYK alueelta 2007.

6 Kurikan vanhat ja uudet inventoinnit tulevalta OYK alueelta 2007.

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

keskus Kurnuna. Sisätiloihin tehtiin massiivinen remontti vuonna 2008.[7]

- 06 Psykiatrian poliklinikka, ent. Kurikan synnytyslaitos, 1957, rkm Raimo Luokkamäki
  - Keskuspuistikko 15, 301-5-3-4
  - Hallittu, monimuotoinen, erityisen laadukas 1950-luvun rakennus.
- 07 Lähetyskanttuuri, asuin- ja liikerakennus, 1950-luku
  - Kurikantie 19, 301-5-2-3.
- 08 Kurikan lukio, 1970-luku
  - Keskuspuistikko 21, 301-5-5-4
  - Rakennusajankohdalleen ominaista, huolellista, rationalistista kouluarkkitehtuuria.
- 09 Seurakuntakeskus, 1968, arkk. Pekka Pitkänen
  - Kurikantie 21, 301-404-5-267
  - Rationalistinen, betonibrutalistinen seurakuntakeskus keskeisellä paikalla Saveenlahteen laskevassa rinteessä.
- 10 Kurikan kirjasto, 1982, arkk. Saara Juola
  - Seurapuistikko 2, 301-5-6-1
  - Pohjamuodostaan viuhkamainen rakennus koulukorttelin kumatontilla. Pääsisäänkännin edessä on Samuli Paulaharjun muistomerkki. Aikansa arkkitehtonisena esimerkkinä hieno yksilö, joka omaa kestävää esteettistä arvoa.[8]

7 Kurikan vanhat ja uudet inventoinnit tulevalta OYK alueelta 2007.
8 Kurikan vanhat ja uudet inventoinnit tulevalta OYK alueelta 2007.

aluekohde

1012 KURIKANTIEN LIIKETALOT JA TALO AUKIA

Maisema

Pääosin matalia liikerakennuksia käsittävä raitti ydinkeskustan itäreunalla.

Etelä-pohjoissuuntainen Kurikantie seurailee Kyröjoen uomaa. Pohjoispuolella sijaitsee Kurikan kirkko. Maisema on varsin vahvasti pysäköintialueiden hallitsema, mutta kohdealueella muutama säilynyt vanhempi rakennus kantaa muistikuvaa tiiviimmän kyläkuvan ajalta.

Kohteiden rinnalla katukuvassa on Kurikan kirkko sekä eri-ikäisiä puurunkoisia asuinrakennuksia ja 1900-luvun loppupuolen liikerakennuksia.

Lähistöllä ei ole RKY2009-kohteita.

Rakennusperintö

Kohteet 01–03 ovat 1940–1950-luvun asuin- ja liikerakennuksia ja rakennusajalleen tyypillisesti laadukkaita, muurattuja ja satulakattoisia tiilirakennuksia. 04, 1960-luvun kerrostalo on myös satulakattoinen mutta betonirunkoinen.

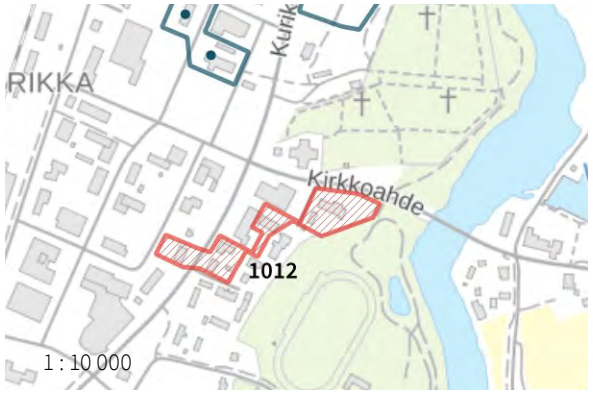

Luhtalan talo on yksityistalo, jonka ensimmäinen ja toinen vaihe ovat puurunkoisia ja valmistuneet 1954 ja 1960-luvun taitteessa. 1971 valmistunut länsiosa on kalkkihiekkatiiltä. Yhteensä rakennettua tilaa on lähes 500 neliömetriä.[1]

Historia

Alue Kirkkoahteelta Saumantielle oli peruskarttojen perusteella 1900-luvun puolivälissä varsin yhtenäinen asuin- ja liikerakennusten alue. Kohderakennuksia lukuun ottamatta lännenpuoleiset rakennukset on korvattu uudemmilla liikekiinteistöillä ja pysäköintialueilla 1900-luvun loppupuolella.

Luhtalan talo [2]

Arkkitehti Aarne Ervin suunnitteleman yksityiskodin rakennutti tekstiiliyrittäjä Oiva Luhtala (mm. Okeva Oy, Kulo-Sauma Oy) perheelleen. Tontti muodostettiin 1950-luvulla useista seurakunnalle ja KOP:ille (Kansallis–Osake–Pankki) kuuluneista tonteista. Arkkitehtisuunnitelmat ovat vuodelta 1953. Rakennusta on laajennettu useassa vaiheessa kahden eri arkkitehdin suunnitelmien mukaan. Myös autotallirakennusta on rakennettu vaiheittain kohti pohjoista.

1950-luvun lopulla rakennuksessa vieraili presidentti Urho Kekkonen.

1971 taloa laajennettiin länteen. Tilaa tuli yhteensä lähes 500 neliömetriä. 1980-luvulla Luhtalat muuttivat 1950-luvun taloon Kankaantie 17:ssä ja Luhtalan taloon tuli vuokralaisia.

Marjo Aukia (Luhtaloiden tytär) ja Jaakko Aukia muuttivat Luhtalan taloon 1992–1993. Heidän mukaansa talo

1 Lê Anh Huy 2016.

2 Lê Anh Huy 2016.

aluekohde

tunnetaan Aukian talona. Myöhempiä sisätilamuutoksia on suunnitellut rakennusmestari Raimo Luokkamäki ja arkkitehti Hilkka Maija Antila.

Arvotyypit

Asutushistoriallinen; Elinkeinohistoriallinen;

Teollisuushistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Kaupunkikuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

1940–1950-luvun asuin- ja liikerakennukset:

- 01 Louhivesi
  - Kurikantie 5, 301-005-0016-0005
- 02 Korpikosken talo
  - Kurikantie 7, 301-404-0003-0243
- 03 Talvitie
  - Kurikantie 6, 301-404-0003-0316
- 04 Asunto Oy Ahteenpuisto, 1965
  - Kulmakuja 3, 301-404-0016-7
- 05 Luhtalan talo / Jokitörmä / Talo Aukia, 1954, 1960, arkkitehti Aarno Ervi; 1971, arkkitehti Riia Hakola
  - Kirkkoahde 3, 301-404-0036-0
  - Kuvat: Lê Anh Huy 2016.

KURIKKA (KURIKKA)

1013 VELSA JA KURIKAN PUUNJALOSTUSTEHDAS

Maisema

Laaja teollisuusalue kuntakeskuksessa.

Teollisuuskiinteistöjen kokonaisuus Kurikan ydinkeskustan ja Nummen ja Aution pientaloalueiden välissä, Suupohjan rataa reunustavalla pienteollisuusalueella. Maasto kohoaa hieman kohti lounasta.

Rakennusperintö

Velsan ja Kurikan puunjalostustehtaan laaja teollisuusrakennuskanta on muurattu savitiilestä 1930–1970-luvuilla. Kokonaisuus on ajankohdan ilmeikkään teollisuusrakentamisen laadukas edustaja. Tehtaan piippu on merkittävä maisemallinen kiintopiste.

Historia

Velsan alue on merkittävä kurikkalainen työllistäjä 1930-luvun lopulta lähtien. Tehtaan piippu on kohonnut pitkään maamerkkinä keskustan alueella. Viereisen Kurikan puunjalostustehtaan entisen kiinteistön kanssa se on muodostanut pitkään Kurikan teollisen keskuksen. Vuonna 1937 valmistui sen ensimmäinen teollisuusrakennus. L-mallista punatiilistä teollisuusrakennusta laajennettiin vuonna 1944. Rakennuskompleksissa toimi aluksi Kurikan Ajokalutehdas. Sen jälkeen siihen perustettiin Kurikan Pyörä Oy. Vuodesta 1940 nimellä Velsa Oy toiminut tehdas alkoi valmistaa muun ohella kumipyöriä. 1970-alussa yritys siirtyi Valmet Oy:lle ja tuotanto uudistettiin. Vuodesta 1987 Valmet metsäkoneet Oy:lle. Teollisuusrakennukset omisti vuonna 2008 Ruukki Oy. Vuodesta 2012 rakennuksessa on ollut Kurikan kaupungintalon toimintoja.[1]

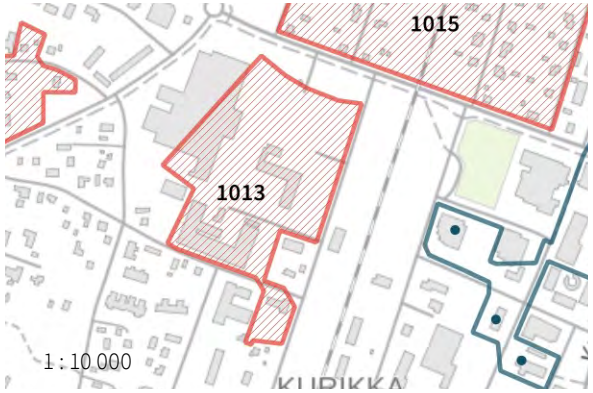

Kurikan puunjalostustehdas on ollut merkittävä osa paikallista teollisuutta jo vuosisadan alkupuolelta lähtien. Alun perin tehdas sijaitsi Kurikan kylässä kahdessa eri paikassa, Jalasjärven maantien varressa nykyisessä Kurikankyläntie 41:ssä ja nykyisen Pohjanmaan kaluste Oy:n alueella. 1920-luvulla tehdas muutti nykyiselle paikalle. Toimitilat rakennettiin 1940- tai 1950-luvulla, ja tehdas toimi laajentaen hiljalleen. Vuonna 1955 rakennettiin lisärakennus ja vuonna 1957 autotalli. Vuonna 1961 laajennettiin jälleen tehdasrakennusta ja vuonna 1964 rakennettiin konttori, maalaamo ja varasto. Vuonna 1970 rakennettiin uusi kuivaamorakennus tontin takaosaan ja vuonna 1973 lastauslaituri. 1970-luvun lopulla tehdas laajensi toimintaansa Ikarin teollisuusalueelle. Kärrytiellä osa tehtaan tiloista kunnostettiin ammattikoulun opetustiloiksi ja sosiaali- ja tehdastiloja laajennettiin. Kurikan puunjalostustehdas teki konkurssin vuonna 1990, jonka jälkeen Kärrytien tehdaskiinteistö oli pitkään tyhjillään. Muutama vuosi sitten tehdaskiinteistön haltijaksi perustettiin Kurikan teollisuuskiinteistöt Oy, jonka pääosakkaana on rakennusyhtiö Seicon Oy Seinäjoelta. Tiloissa on tällä hetkellä pienteollisuutta, kurssitoimintaa jne. Tilat on osin vuokrattu ja osin

1 Kurikan OYK 2009; Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

aluekohde

yritysten omistuksessa. Kurikan puunjalostustehtaan toimintaa jatkaa Kurikan Interiööri Oy.[2] Lisätietoja KIOSKI:ssa.

Arvotyypit

Teollisuushistoriallinen; Elinkeinohistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 Velsa, 1937, laajennettu 1944
  - Kärrytie 1, 301-404-11-1
  - Monisiipinen teollisuusrakennus ja savupiippu
- 02 Kurikan puunjalostustehdas, 1940-luvulta eteenpäin
  - Tossutie 3, Kärrytie 3, 301-404-14-17
  - Tehdasrakennukset 1, 2 ja 3. Kaikki osat on muurattu punatiilestä n.1955. Koko rakennuskokonaisuus on säterikattoinen ja kaikki osat on katettu konesaumatulla peltikatteella.
  - Tehdasrakennus 4. Ilmeisesti alueen vanhin tehdasrakennus, joka on rakennettu punatiilestä. Rakennus on kaksikerroksinen ja satulakattoinen.
  - Autotalli ja piippu. Entinen autotallirakennus on puhtaaksimuurattu tiilirakennus ja nykyisin käytössä sosiaalitiloina. Kaksi kerrosta.
  - Varastohalli. Entinen kuivaamorakennus on vuodelta 1970 ja muutettu varastotiloiksi, jotka on vuokrattu Velsa Oy:lle.
  - Tehtaalla on ollut omistuksessa ilmeisesti useitakin asuinrakennuksia työntekijöitä varten, joista viimeisin on myyty vuoden 1997 syksyllä (tehtaan itäpuolella).[3]
- 03 Puusepänverstas, 1940-luku
  - Tossutie 2, 301-2-1-5.

2 Kurikan vanhat ja uudet inventoinnit tulevalta OYK alueelta 2007; Kurikan OYK 2009.

3 Kurikan vanhat ja uudet inventoinnit tulevalta OYK alueelta 2007.

KURIKKA (KURIKKA)

1014 PIENTEOLLISUUSTALO SAUMA

pistekohde

Rakennukset ja rakennusaika	Teollisuusrakennus 1947
Osoite	Saumantie 9
Kiinteistö	301-2-3-1
Suunnittelija	-
Käyttötarkoitus	Pienteollisuus

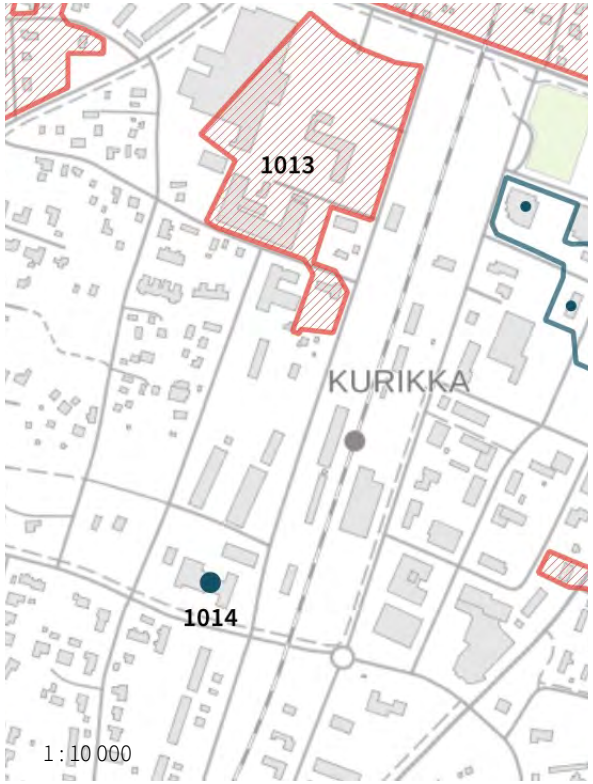

Maisema

Pienteollisuusalue kuntakeskuksessa.

Teollisuusrakennus Sauma sijaitsee Kurikan ydinkeskustan ja Aution ja Jyrän pientaloalueiden välissä, Suupohjan rataa reunustavalla pienteollisuusalueella. Maasto kohoaa kohti luodetta.

Rakennusperintö

Suunnilleen 1940-luvulla valmistunut pienteollisuusrakennus on rakennustavaltaan laadukas, monisiipinen kokonaisuus. Länsipäädyssä on näyttävä, korotettu halliosa, pohjoisessa puurunkoinen siipi. Rakennus edustaa rakennusajalleen tyypillistä, mutta nykyisin harvinaistunutta rakennustapaa.

Historia

Valmistunut mahdollisesti 1947.[1]

Arvotyypit

Teollisuushistoriallinen; Elinkeinohistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

1 Kurikan vanhat ja uudet inventoinnit tulevalta OYK alueelta 2007.

aluekohde

1015 REINIKAN PIENTALOALUE

Maisema

Jälleenrakennuskauden asuinalue.

Tiivis jälleenrakennuskauden pientaloalue Kurikan keskustan pohjoispuolella, Suupohjan radan molemmin puolin. Maasto on tasaista, kasvillisuus on varttunutta ja rehevää. Tiukka ruutukaava rajautuu pohjoisesta Tiilitiehen-Pukkikujaan, etelästä Paulaharjuntiehen, lännestä Savitiehen ja idästä Tarsiantiehen.

Rakennusperintö

Suurin osa Reinikan asuinrakennuksista on 1940–1950-luvulla rakennettuja tyyppitaloja, perusmallisia, puolitoistakerroksisia ns. rintamamiestaloja. Samankaltaisia asuinalueita muodostettiin eri laajuudessa sadoille Suomen paikkakunnille kautta maan. Pientaloalue on säilyttänyt alkuperäisen jälleenrakennuskaudelle ominaisen aluerakenteensa ja ominaisluonteensa.[1]

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

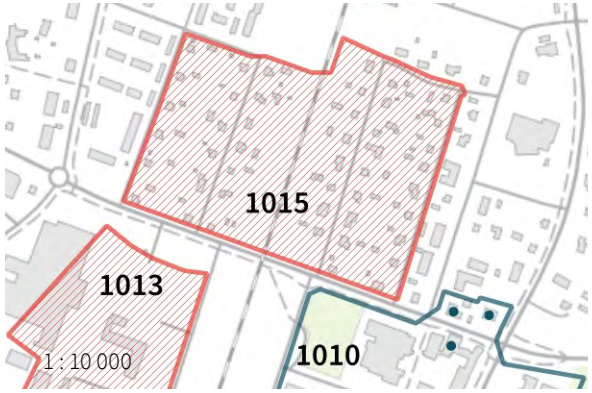

Historia

Asevelikylän rakentaminen liittyy maanhankintalain (1945) mukaiseen jälleenrakennustoimintaan.

Arvotyypit

Asutushistoriallinen

Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- Muuritie 1–13
  - 301-404-33-24–301-404-33-28, 301-3-1-2, 301-3-1-1, 301-404-33-19, 301-404-33-20, 301-404-24-0, 301-3-2-3, 301-404-16-2, 301-404-16-3
- Savitie 1, 3, 5, 7, 9, 11
  - 301-404-33-13–301-404-33-18
- Peltotie 1–18 ja Tarsiantie 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18, Paulaharjuntie 7
  - 301-404-17-1, 301-404-15-8–301-404-15-14, 301-404-34-4–301-404-34-7, 301-404-34-11, 301-404-34-13, 301-404-11-2, 301-404-11-4, 301-404-11-5, 301-404-17-6–301-404-17-8, 301-404-25-4, 301-6-10-1, 301-6-10-2, 301-6-10-4, 301-6-10-8, 301-6-10-12

aluekohde

1016 AUTION PIENTALOALUE

Maisema

Jälleenrakennuskauden asuinalue.

Tiivis jälleenrakennuskauden pientaloalue Kurikan keskustan länsipuolella. Aluetta erottaa keskustapalveluista Suupohjan rata ja sitä reunustava pienteollisuusalue. Kohdealue sijaitsee Paulaharjuntien ja Tuomarintien sekä Oravatien ja Mäkitien rajaamalla alueella.

Rakennukset sijaitsevat tontin tienpuoleisessa laidassa. Kasvillisuus on varttunutta ja rehevää. Maasto on tasaista.

Rakennusperintö

Suurin osa asuinrakennuksista on 1940–1950-luvun tyyppitaloja, perusmallisia, puolitoistakerroksisia ns. rintamamiestaloja. Samankaltaisia asuinalueita muodostettiin eri laajuudessa sadoille Suomen paikkakunnille kautta maan. Pientaloalue on säilyttänyt alkuperäisen jälleenrakennuskaudelle ominaisen alurakenteensa ja ominaisluonteensa ja on edustava esimerkki ns. rintamamiestaloalueesta.

Historia

Maanhankintalain (1945) mukainen jälleenrakennus toteutettiin taajama- ja kaupunkialueilla kaavoituksen keinoin.

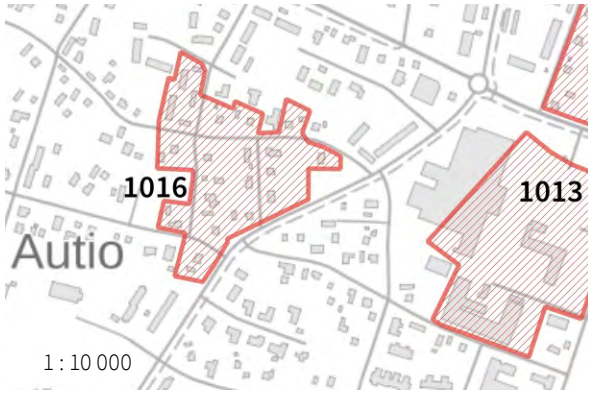

Arvotyypit

Asutushistoriallinen

Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- Umpikuja
  - 1, 301-404-17-14
  - 2, 301-404-25-9
  - 3, 301-404-34-25
  - 4, 301-2-54-6
  - 6, 301-404-34-23
- Suntiontie
  - 2, 301-2-53-6
  - 4, 301-404-34-24
  - 7, 301-404-33-50
  - 8, 301-404-17-10
  - 10, 301-2-55-4
  - 11, 301-404-33-63
  - 13, 301-404-33-61
- Välitie
  - 5, 301-2-54-2
  - 10, 301-2-50-3
- Tuomarintie
  - 1, 301-404-17-12
  - 2, 301-404-47-1
  - 3, 301-404-55-3

KURIKKA (KURIKKA)

1017 NOPANKYLÄNTIEN ASUTUS

Maisema

Jälleenrakennuskauden asuinalue.

Nopankyläntien asutus on mutkittelevan kylätien varteen kaavotettu jälleenrakennuskauden pientaloalue agraarimaisemassa. N. 6,5 km päässä Kurikan keskustasta sijaitseva kylä erottuu selvärajaisena Kyrönjokivarren avarasta viljelysmaisemasta. Lähimaisemaa halkoo Nenättömänluoma sekä Suupohjan rata. Asuinrakennukset sijaitsevat tien puolella suurten pihojen jäädessä talojen taakse. Rakennusten ja tien muodostamat näkymät ovat yllätyksekkäitä. Kohdealue rajautuu eteläosastaan Panttilan RKY2009-alueeseen.

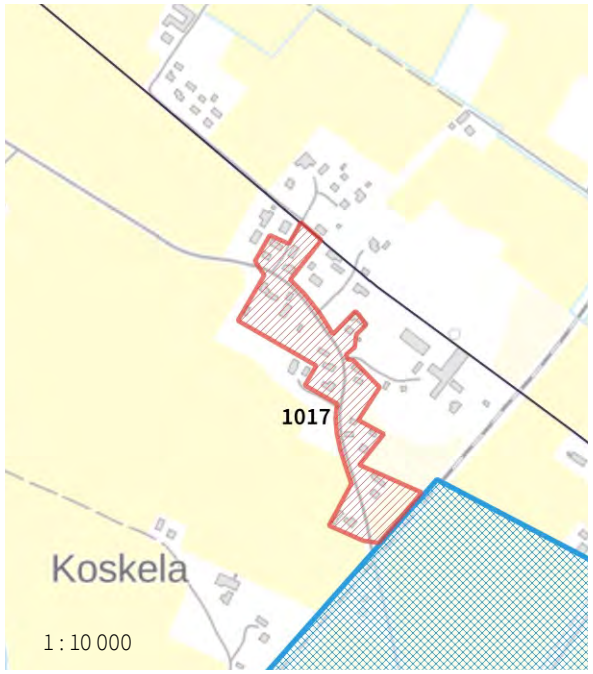

Rakennusperintö

Suurin osa asuinrakennuksista on 1940–1950-luvun tyyppitaloja, perusmallisia, puolitoistakerroksisia ns. rintamamiestaloja. Useimmissa pihoissa on lisäksi asuinrakennuksen ikäinen suurehko ulkorakennus.

Historia

Pientalorakentamisesta muodostui jälleenrakennuskauden asuntorakentamisen vallitseva rakennusmuoto. Jälleenrakentaminen oli luontevaa keskittää maaseudulle, koska 2/3 maan väestöstä asui siellä, ja maaseudun pikainen elvyttäminen oli Suomen elintarviketuotannon kannalta välttämätöntä.[1] Maanhankintalain (1945) mukaisessa maaseudun asutustoiminnassa priorisoitiin kotinsa menettäneitä siirtokarjalaisia.[2]

Arvotyypit

Asutushistoriallinen; Elinkeinohistoriallinen;

Rakennustekninen; Kyläkuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- Nopankyläntie
  - 42, 301-402-2-91; 43, 301-402-2-48; 49, 301-402-3-100; 51, 301-402-3-42; 58, 301-402-3-115; 60, 301-402-3-90; 61, 301-402-3-99, 301-402-3-41; 65, 301-402-3-46; 70, 301-402-3-89; 76, 301-402-3-88; 91, 301-402-3-103
- Rajatie
  - 92, 301-402-3-44

1 Petteri Kummala: Jälleenrakennuskausi. MFA.

2 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

pistekohde

1018 PAULAHARJUN KOULU

Rakennukset ja rakennusaika	Koulurakennus ja opettajien asuinrakennus 1955
Osoite	Koulupolku 1–3
Kiinteistö	301-3-86-3
Suunnittelija	Arkkitehti Veikko Nortomaa
Käyttötarkoitus	Perusopetus

Maisema

Koulualue taajamassa.

Puistomainen mäntykangas jälleenrakennuskauden pientaloalueen vierellä Kurikan keskustan luoteispuolella. Koulun länsipuolella on urheilukenttä ja eteläpuolella Paulaharjuntie, yksi Kurikan keskustan sisääntuloväylistä.

Paulaharjuntien varrella on muuntamokoppi n.1930-luvulta. Samankaltainen rakennelma on säilynyt mm. Teuvan kirkonkylällä osoitteessa Porvarintie n.51 (846-403-64-1).

Rakennusperintö

Koulurakennus ja opettajien asuinrakennus ovat rakennusajankohdalleen tyypillisesti laadukkaita, valtion normaalihintapäätösten mukaisia tai niitä mukailevia tiilirakennuksia. Laajan koulurakennuksen lähtöarkkitehtuuri on uljasta, rakennussiivet muodostavat väliinsä suojaisan välituntipihan. Koulua on korjattu raskaalla kädellä 2000-luvulla, mikä on vaikuttanut kokonaisuuden arkkitehtuuriin heikentävästi.

Historia

Koulu rakennettiin yhdessä Kurikan kirkonkylän kasvun kiihkeimmässä vaiheessa. Koulu on saanut nimensä Samuli Paulaharjun mukaan.

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

KURIKKA (KURIKKA)

1019 MIEDON TIILITEHDAS

pistekohde

Rakennukset ja rakennusaika	Teollisuusrakennus 1928 alkaen
Osoite	Tehtaantie 15
Kiinteistö	301-408-2-363
Suunnittelija	-
Käyttötarkoitus	Teollisuus

Maisema

Teollisuusrakennuskanta avoimessa Kyrönjokilaakson viljelysmaisemassa, Suupohjan radan varrella. Kohteen pohjoispuolella on Tehtaanlammi-niminen tekolampi.

Tehtaan muurattu piippu erottuu pitkälle.

Rakennusperintö

Pääosin tiilestä muurattu teollisuusrakennusten kokonaisuus. Vanhimpiin osiin kuuluvat tehtaan ensimmäinen savupiippu (1928) ja paja (1928). Enemmistö rakennuskannasta on 1940–1960-luvuilta.

Tehtaaseen liittyy myös Suupohjan radan toisella puolella sijaitseva konttori- ja asuinrakennus vuodelta 1939.

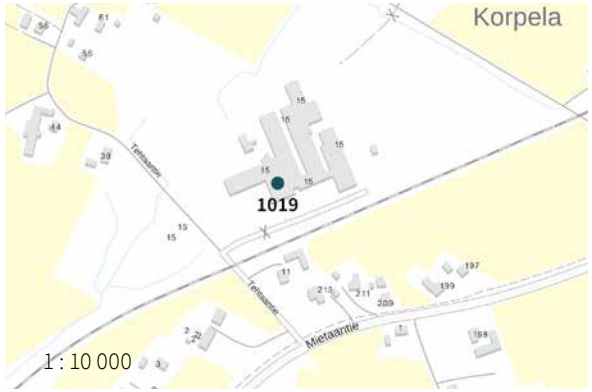

Historia

Miedon tiilitehdas Oy on perustettu 1911. 1912 yhtiö osti tehdasalueen ja savennostopaikan Mietaankylästä Salonmäentien varrelta. Tiilet lyötiin käsin ja poltettiin peltouunissa. Vuonna 1928 rakennettiin uusi tehdas nykyiselle paikalle, omine Suupohjan radasta erkanevine sivuraiteineen. 1. vaiheessa rakennettiin paja ja savupiippu sekä polttouuni, koksilato, ulkokuivaamot ja varasto, joista viimeisimmät on purettu. Muut tuotantorakennukset on rakennettu II:n maailman sodan jälkeen. Toinen tuotantolinja, holvattu rengasuuni ja piippu, rakennettiin 1944–1945. Kamarikuivaamo ja lisälämpökeskus tehtiin 1957 ja savisumppu eli savivarasto 1962. Vuonna 1967 valmisuti tiilivarasto, joka muutettiin konttori- ja sosiaalitiloiksi 1975. Uusi polttouuni, ns. Walter-tunneliuuni, rakennettiin 1973, ja uusi kuivaamo ja konehalli 1983. Lisäksi vuosien saatossa rakennuksia ja tiilenteon valmistuskoneistoa on nykyaikaistettu. Yhtiön osakekanta siirtyi 1979 Oy Partek Ab:lle.[1] Lisätietoja KIOSKI:ssa.

Tiilen valmistus lopetettiin n. vuonna 2000.

Miedon tiilitehdan perustettiin vaiheessa, jolloin teollistuminen alkoi voimakkaasti levitä myös Suomen maaseudulle. Samoihin aikoihin perustettiin Kurikan kauppalaan myös Ajokalutehdas, Kurikan puunjalostustehdas ja Velsa.[2]

Arvotyypit

Teollisuushistoriallinen; Elinkeinohistoriallinen

Rakennustekninen

Kyläkuvallinen

1 Kurikan vanhat ja uudet inventoinnit tulevalta OYK alueelta 2007.

2 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

KURIKKA (KURIKKA)

1020 SALON KOULU

pistekohde

Rakennukset ja rakennusaika	Koulu- ja talousrakennukset 1930
Osoite	Salonkyläntie 128
Kiinteistö	301-411-3-141
Suunnittelija	rkm Frans V. Rekola
Käyttötarkoitus	Varhaiskasvatus, ent. perusopetus

Maisema

Agraarimaisema.

Vanha koulu sijaitsee tienvarsikylässä Kyrönjoen sivuhaaran avoimessa ja erityisen tasaisessa viljelysmaisemassa.

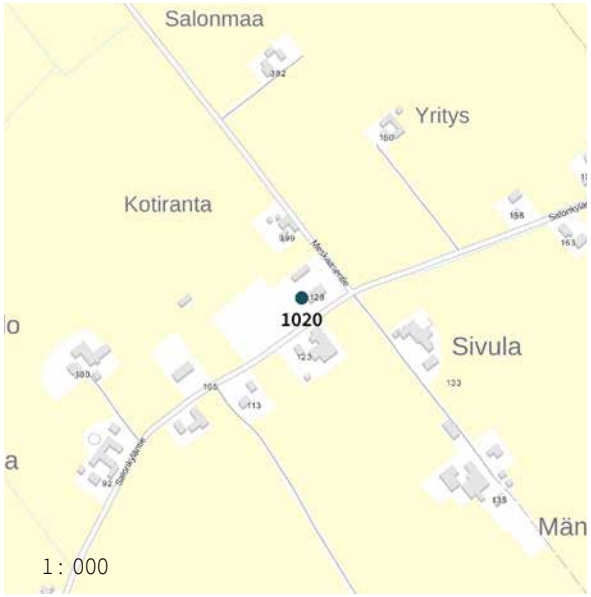

Rakennusperintö

Puhtaaksi muurattu, klassistisesti sommiteltu tiilirakennus on edustava aikansa koulurakennus ja poikkeaa rakennustavaltaan Kurikan muista kouluista. Alkuperäinen ulkoasu on säilynyt hyvin.

Pihan toisella puolella on pitkä, puurakenteinen, saman suunnittelijan suunnittelema ulkorakennus.

Historia

Päätös koulun rakentamisesta syntyi koulupiirejä jakaessa vuonna 1928. Koulu aloitti toimintansa 1930. Alkuaikoina koulussa opetti mm. tunnettu nuorisoseuramies Vihtori Mäkelä (1932–1934). Sodan aikana koulun tiloissa toimi ”ammustehdas”, joka liittyi Myllykylän hylsyjen puhdistuslaitokseen. Vuonna 1981 kouluun rakennettiin sisä-wc:t ja suihkuhuone. Vuonna 1993 uusittiin lahonnut välipohjarakenne.[1]

Koulu lakkautettiin vuoden 1997 tienoilla.[2]

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Kyläkuvallinen

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

2 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

KURIKKA (KURIKKA)

1021 MYLLYKYLÄN KOULU

pistekohde

Rakennukset ja rakennusaika	Kylätalo, ent. kansakoulu, 1931, talousrakennus 1931
Osoite	Myllykyläntie 204
Kiinteistö	301-404-1-198
Suunnittelija	rkm Frans V. Rekola
Käyttötarkoitus	Yhdistystoiminta, ent. perusopetus

Maisema

Agraarimaisema.

Suurten tilojen muodostama joenvarsikylä viljelysmaiseman keskellä. Jalasjoessa on Myllykylän koulun kohdalla suvanto, josta lähtee kanava Pitkämön tekojärveen. Joen yli kulkee näköetäisyydellä kaksi siltaa.

Entinen koulutalo seisoo kylän raitin varrella, joen partaalla ja sitä ympäröi puutarha. Kokonaisuus on tasapainoinen.

Jalasjoen ruoppauksen ja veden pinnan nousun johdosta koulun piha on hieman muuttunut. Kohde on maisemallisesti ehyt ja näyttävä kokonaisuus.[1]

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

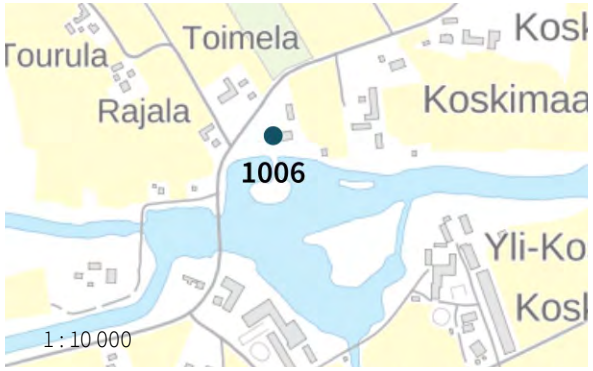

Rakennusperintö

Koulutalo on ihanteellinen 1930-luvun maalaiskoulukokonaisuus. Koulurakennus on arkkitehtonisesti ja rakennustavaltaan erityisen laadukas, rapattu tiilirakennus. Ulkorakennus on puurakenteinen.

Rakennuksessa on ruokala. Sen alkuperäisyys ei ole tiedossa. Kouluruokailu tuli Suomessa pakolliseksi vasta vuodesta 1948 alkaen.

Rakennus on säilyttänyt hyvin alkuperäisen asunsa.

Historia

Koulu muuttui kaksiopettajaiseksi 1932. Johtava opettaja Tuomas Evald Yrttimaa asui perheineen koululla ja hänen vaimonsa Selma rakensi koululle kauniin puutarhan. Talvisodan aikana koulussa toimi hylsyjen puhdistuslaitos. Alakerran tiloissa on toiminut neuvola. Vuonna 1981 rakennettiin suihku ja wc-tilat alakertaan osin entisiin neuvolan tiloihin. Vuonna 1988 koululle tehtiin puutarhasuunnitelma, jota toteutettiin hiljalleen talkootyönä. Samana vuonna remontoitiin koulun johtajan asuinhuoneisto. Koulutoiminta loppui toukokuussa 1995. Rakennus siirtyi maa- ja kotitalousseuran omistukseen keväällä 1996 ja toimii nykyisin kylätalona.[2]

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Kyläkuvallinen

2 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

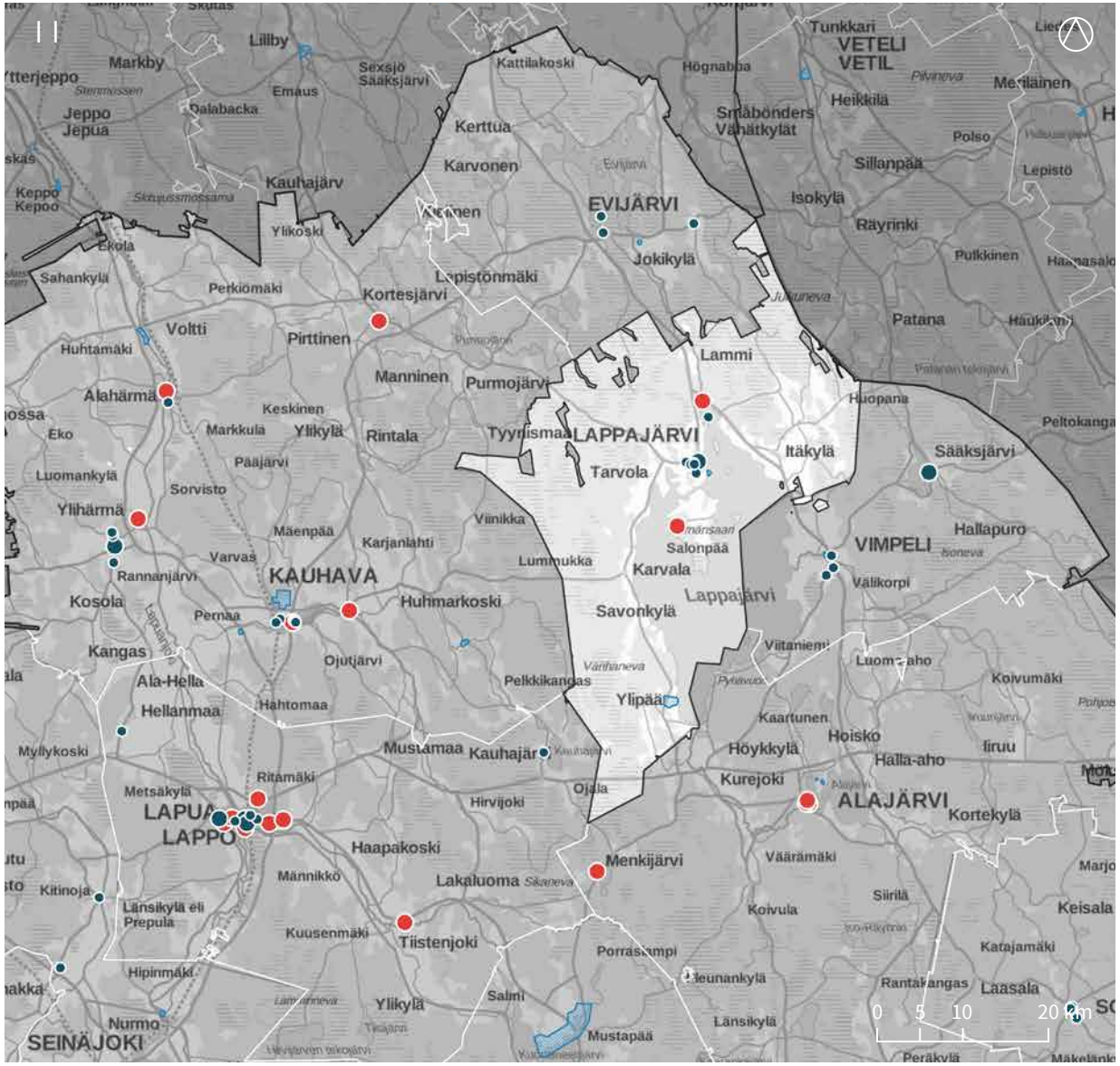

Lappajärvi 1: 500 000

- *Aluekohteet (yhtenäiset)*
- *Aluekohteet, osa vanhempaa kokonaisuutta*
- *Pistekohteet*
- *Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY2009), Museovirasto.*

Taustakartta: MML.

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

1101 NISSINTIEN JA MANEESITIEN LIIKERAKENNUKSET

Maisema

Vanha tiiviihkö liikekeskusta.

Lappajärven keskustan pohjoisreunalla, Nissintien ja Maneesintien risteyskohdan paikkeilla, sijaitsee Lappajärven keskustaajaman vanhempi, tiivis liikekeskusta (kuva 00). Aluetta ympäröivät erikokoiset, osittain käytöstä poistetut peltomaat. Alle 200m päässä itäpuolella on Lappajärven vesistön ranta.

Rakennusperintö

Alueen pohjoisosassa on kolme noppamaista, aumakattoista ja kaksikerroksista 1930-luvun puurakennusta, jotka seisovat kiinni katulinjassa. Esimmäisissä kerroksessa on alun perin ollut liiketiloja ja toisissa asuntoja.

Niiden eteläpuolella on hieman vähemmän yhtenäinen mutta lähes yhtä lailla katumiljöötä tiivistävä kokoelma enimmäkseen kaksikerroksisia ja tiilirunkoisia 1940–1950-lukujen asuin- ja liikerakennuksia. Risteysaluetta hallitsee 1990-luvun pankkirakennus, jonka lippulaivamainen ulkonäkö soveltuu varsin täsmällisesti sen nykyiseen käyttöön helluntaiseurakunnan rukoushuoneena. Risteyksessä järven puolella on myös alkujaan 1970-luvun market-huoltoasema, joka jonkin verran latistaa vanhan liikekeskustan katukuvaa. Risteysalueen rakennuskannan julkisivuja on kunnosteltu vastikään. Nissintie 23:ssa sijainnut puurunkoinen asuinrakennus on vastikään purettu.

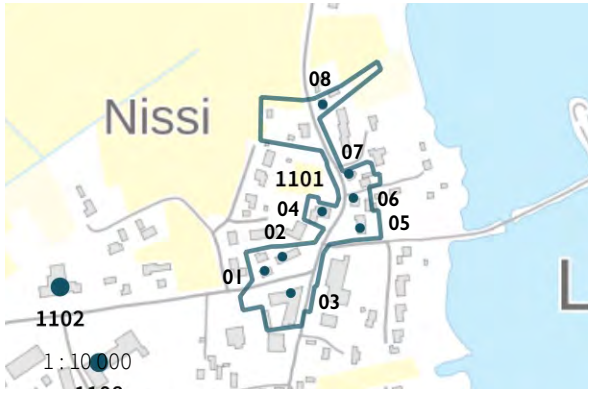

Historia

Liikekeskusta on rakentunut Nissin talon maille 1950-luvun puoliväliin mennessä.[1]

Arvotyypit

Elinkeinohistoriallinen

Rakennustekninen

Kyläkuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 Ala-Nissi, 1937
  - Maneesintie 14, 403-402-9-165
  - Rakennuttajat Väinö ja Liisi Savola. Tiilirunkoinen.
  - Julkisivuiltaan rakennus on alkuperäisessä asussaan. Itäpäädyssä on ollut ainakin 2010-luvun ajan uskonnollinen ilmoitus.
- 02 Simatrala, 1950-luku
  - Maneesintie 16, 403-402-9-174
  - Suurikokoisen, tiilirunkoisen ja rapatun rakennuksen edessä on pieni toriaukio.
- 03 Helluntaiseurakunta, entinen Säästöpankki, 1990-luku, uudistettu 2001 ja 2009 [2]
  - Maneesintie 13 / Nissintie 33, 403-402-9-171

1 Peruskartta 1954. MML.

2 Lappajärven helluntaiseurakunta. https://www.lappajarvenhelluntaiseurakunta.fi/seurakunnan-historiaa/

1101 NISSINTIEN JA MANEESITIEN LIIKERAKENNUKSET

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

- Graafinen 1990-luvun pankkirakennus tiiviisti katulinjassa.

- 04 Asuin- ja liikerakennus, 1940–1950-luku
  - Nissintie 27, 403-402-9-55
  - Puurunkoiseen rakennukseen liittyy kulmittain vanhempi varasto- ja ulkorakennus.
- 05 Virkala, ent. lääkärintalo, 1954 (kuva Kirsi Niukko 2016)
  - Rakuunatie 4, 403-402-9-175
  - Tiilirunkoiset päädyt ja puurunkoiset kylkiosat.
- 06 Kaijala, Saarekallen liikekiinteistö, 1949 (kuva Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016)
  - Hermanninpolku 1, 403-402-9-39
  - Saarekallen kauppa toimi vuosina 1949–1956, sen jälkeen apteekkina, nykyisin asuinkäytössä. Ulkoverhous ja ikkunat on uusittu n. 1980-luvulla. Talousrakennus (1948) on alkuperäisessä asussa.
- 07 Kultalahti, ent. Lauri Eskelin vaatturiliike, 1945 (kuva Kirsi Niukko 2016)
  - Nissintie 24, 403-402-8-47
  - Rakentaminen alkoi 1939, sodan vuoksi valmistui vasta 1945. Toimi kunnantalon palon (1965) jälkeen pari vuotta kunnantalona. Nykyisin asuinkäytössä. Ulkoasu kohtalaisen hyvin säilynyt.
- 08 Kujala, 1939 (kuva Kirsi Niukko 2016)
  - Nissintie 20, 403-402-9-46
  - Rakennuttivat Niilo Ja Helmi Kujala. Alkuaikoina toimi myös matkustajakoti. Alkuperäinen ulkoasu on säilytetty.[3]

3 Kohteiden 01 ja 05–08 lähteet: Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

pistekohde

1102 OSUUSPANKKI

Rakennukset ja rakennusaika	Liikerakennus, 1992
Osoite	Maneesintie 4
Kiinteistö	403-402-76-3
Suunnittelija	-
Käyttötarkoitus	Liiketoiminta

Maisema

Kunnan väljä liikekeskusta.

Lappajärven uudehko keskusta ja sen päätiestö on rakentunut loivalla mäellä sijaitseville entisille peltomaille 1980-luvulta alkaen. Osuuspankin eteläpuolella on suurikokoisia, pysäköintialueiden ympäröimiä liike- ja julkisia rakennuksia, kuten Lappajärven kunnanvirasto (1968). Pohjoispuolella on tasaista peltomaisemaa. Vanhan ja uuden liikekeskustan välissä on lyhimmillään vain noin sata metriä, mutta ero kylärakenteessa on ilmeinen.

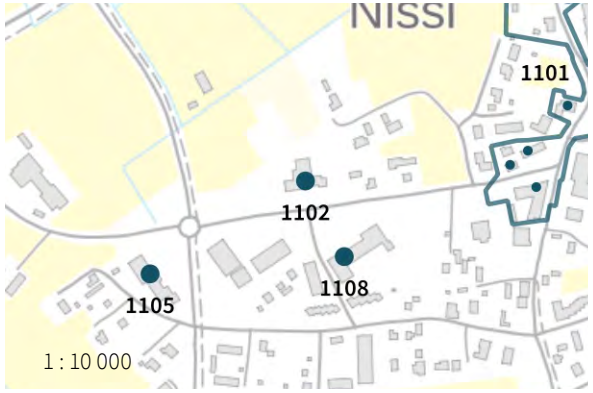

Rakennusperintö

Lappajärven Osuuspankin pääkonttori liittyy mittakaavaltaan kyläkeskuksen uudempaan, suurikokoiseen rakennuskantaan. Keskeissymmetria ja maan tason pylväiköt korostavat monumentaalista luonnetta. Moniaiheinen arkkitehtuuri on ajankohtansa pankkirakentamiselle ominainen, mutta väljässä kylärakenteessa sillä on epätavallisen laaja maisemavaikutus.

Historia

Lappajärven Osuuspankki on POP Pankki -ryhmittymään kuuluva osuuspankki. Lappajärven Osuuskassa perustettiin vuonna 1924 Tarvolassa. Lappajärven Kirkonkylään toiminta muutti vuonna 1945.[1]

Arvotyypit

Arkkitehtoninen

Elinkeinohistoriallinen

Taajamakuvallinen

1 Järviseudun historia 2. 1983. s.327.

pistekohde

1103 LAPPAJÄRVEN KIVIKOULU

Rakennukset ja rakennusaika	Koulu, 1938
Osoite	Kivikouluntie, Tyyneläntie 7
Kiinteistö	403-402-44-57
Suunnittelija	-
Käyttötarkoitus	Perusopetus

Maisema

Erillinen koulupiha taajaman reunalla.

Koulua ympäröi kumpuileva peltomaisema. Rakennus sijaitsee pihakumpareensa korkeimmalla kohdalla varttuneen, istutetun puuston keskellä. Koulun piha on laaja ja rajoittuu maisemallisesti pääosin peltoihin.

Pihan pohjoispuolella kulkee seututie 711.

Rakennusperintö

Pohjaltaan L-muotoinen Kivikoulu on laadukas, tiilirunkoinen koulutalo. Ulkoasun arkkitehtuurissa yhdistyy muotoaiheita sekä keskeissymmetriseltä, klassistiselta 1920-luvulta että niukkailmeisemmältä ja käyttötarkoituslähtöiseltä 1930-luvulta. Ulkoasu on säilynyttänyt pääosin alkuperäisen luonteensa, vaikka ikkunat on uusittu ja ulkomaalaus toteutettu synteettisellä maalilla 2010-luvulla.

Rakennus asettuu harkitusti loivaan rinteeseen ja hallitsee koulupihaa itseoikeutetusti.

Historia

1930-luvulla kansakouluna perustettu Lappajärven kirkonkylän ala-aste lakkautettiin vuonna 2005.

Tämän jälkeen rakennus on ollut Lappajärven Rauhanyhdistyksen käytössä.[1]

Lukuvuoden 2018 alusta alkaen koulu on palannut opetuskäyttöön, kun Lappajärven yhteiskoulussa todettiin sisäilmaongelmia. Kivikoulu vuokrattiin alkuopetukselle sekä luokille 0.–2.[2]

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Kyläkuvallinen

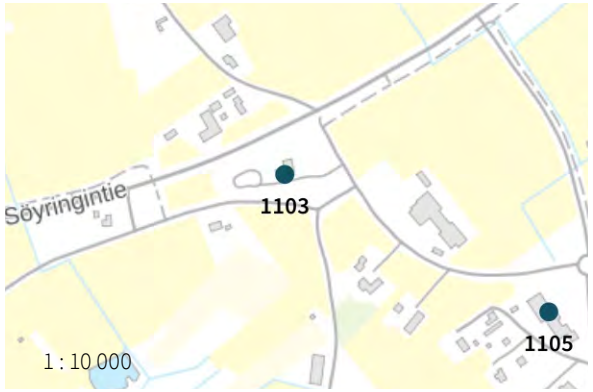

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

2 YLE 14.8.2018: Sisäilmaongelmat ajoivat keskustan koululaiset evakkoon Lappajärvellä. https://yle.fi/uutiset/3-10351303;

YLE 10.5.2019: Kunnan kaikissa kouluissa epäillään sisäilmaongelmia. https://yle.fi/uutiset/3-10775539

pistekohde

1104 KUNNANKIRJASTO JA LUKIO

Rakennukset ja rakennusaika	Lappajärven lukio ja kunnankirjasto 1950, 1959, 1962, laajennettu 2004
Osoite	Hyytisentie 5, Koulukuja
Kiinteistö	403-402-6-133; 403-402-7-132
Suunnittelija	-
Käyttötarkoitus	Lukio-opetus ja kirjastopalvelut

Maisema

Suurikokoinen opetusrakennusten kokonaisuus pienessä taajamassa.

Ympäröivä kokonaisuus käsittää Järviseudun Ammattiinstituutin (ent. kotiteollisuuskoulu), Lappajärven lukion, Lappajärven kunnankirjaston sekä liikunta- ja urheilukenttien alueet.

Rakennusperintö

Purettu syksyllä 2019: Matala, kalkkihiekkatiilestä muurattu, modernistinen koulurakennus, jossa pitkät nauhaikkunat, loiva satulakatto ja kevyt sisäänkäyntikatos. Matalampi kirjastosiipi ja korkeaikkunainen liikunta- ja juhlasali erottuvat modernismin toimintojen erottuvuutta korostavan ihanteen mukaisesti pitkuliaisesta luokkasiivestä. Muotokieli ja rakennustapa ovat ajankohdalleen erityisen tyypillisiä. Arkkitehtuuri on esteettisesti varsin huolellista mutta rakenteet vaikeasti korjattavia ja siten tyypillisesti elinkaareltaan lyhyitä.

Rakennuksen lounaispuolella on betonirunkoinen, rakennustavaltaan ajankohdalleen äärimmäisen tyypillinen laajennusosa 2000-luvun alusta. Dekoratiivisten julkisivujen ote on postmodernistinen.

Historia

Lappajärven keskikoulu perustettiin 1945. Koulu toimi aluksi seurakuntatalossa, oma koulutalo valmistui 1950. Lisärakennukset valmistuivat 1959 ja 1962. Ylioppilastutkinto-oikeus 1965.[1] 1969 kunnan omistukseen: keskikoulusta tuli kunnallinen keskikoulu ja lukiosta Lappajärven yhteislukio. Peruskoulujärjestelmän myötä 1974 koulun nimi muuttui Lappajärven lukioksi.[2]

2018 koulussa todettiin sisäilmaongelmia. Ns. vanha puoli (1950- ja 1960-lukujen osat) tyhjennettiin kesän 2018 jälkeen. Yhteiskoulun purkaminen ja uuden koulurakennuksen suunnittelu vanhan paikalle on aloitettu.[3] Sisäilmaongelmista on raportoitu myös 2000-luvun alkupuolella rakennetussa lukio-osassa.[4]

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen; Arkkitehtoninen;

Taajamakuvallinen

1 Suomen yksityisten oppikoulujen digitaalinen matrikkeli. Lappajärven keskikoulu 1945-1962; Lappajärven yhteiskoulu 1962-1969 http://www.yksityiskoulut.fi/yksityiskoulujenmatrikkeli/lappajarven.htm

2 Lappajärven lukio vuodesta 1962. Lappajärven lukion vanhat, arkistoidut nettisivut. https://web.archive.org/web/20010108212100/http://www.japo.fi/~lalu/historia/index.htm

3 YLE 14.8.2018. Sisäilmaongelmat ajoivat keskustan koululaiset evakkoon Lappajärvellä. https://yle.fi/uutiset/3-10351303.

4 YLE 10.5.2019: Kunnan kaikissa kouluissa epäillään sisäilmaongelmia. https://yle.fi/uutiset/3-10775539

pistekohde

1105 VALTION VIRASTOTALO

Rakennukset ja rakennusaika	Virastotalo n.1984
Osoite	Kärnäntie 11
Kiinteistö	403-402-9-143
Suunnittelija	Arkkitehtitoimisto Seppo Autio Ky
Käyttötarkoitus	Hallinto, julkiset lähipalvelut, liiketoiminta

Maisema

Kunnan väljä liikekeskusta.

Lappajärven uudehko keskusta ja sen päätiestö on rakentunut loivalla mäellä sijaitseville entisille peltomaille 1980-luvulta alkaen. Virastotalon itäpuolella on suurikokoisia, pysäköintialueiden ympäröimiä liike- ja julkisia rakennuksia. Pohjoispuolella on peltomaisemaa.

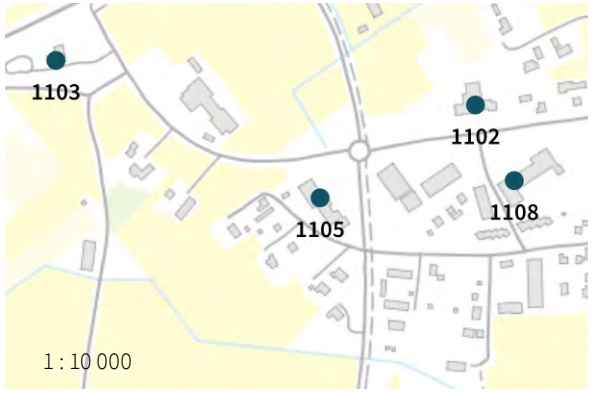

Rakennusperintö

Virastotalo edustaa materiaaliselta ilmeeltään rauhallista ja massoittelultaan veistoksellista, 1950-luvun tiiliarkkitehtuurista periytyvää hallintorakentamista. Rakennustapa on ajankohdalleen ominainen. Samanikäisiä ja -tyyppisiä hallintorakennuksia ovat esimerkiksi kunnantalot Kuortaneella ja Evijärvellä, kaupungintalo Alavudella ja nykyinen POP pankki Alahärmässä.

Historia

Kiinteistö Oy Lappajärven Virastotalossa on toiminut alun perin posti, poliisi KELA ja oikeuslaitos. Nykyisin kunnanvaltuusto kokoontuu vanhassa käräjäsalissa. Rakennuksessa toimii myös kirkkoherranvirasto ja taloustoimisto, sekä useita yksityisiä yrityksiä.

Arvotyypit

Hallintohistoriallinen

Arkkitehtoninen

Taajamakuvallinen

aluekohde

1106 HALKOSAAREN TANSSILAVA

Maisema

Virkistysalue niemimäisessä saaressa.

Havumetsäinen saari Lappajärven laskujoen Välijoen niskassa Hepolahden ja Kalettomanlahden välissä.

Rakennusperintö

Huviympäristö puustoisessa saaressa.

1961 valmistuneet virkistysaluerakenteet muodostavat arkkitehtonisesti harvinaisen yhtenäisen ja laadukkaan kokonaisuuden. Teemaan kuuluvat pyöreät muodot, jotka on toteutettu ajankohtana edullisista rakennusaineista.

Rakennuskannan luonne saa lisävoimaa voimakkaasta luonnonympäristöstä, virtaavasta vedestä ja järvi- ja metsämaisemista.

Historia

Suurin osa Suomen tanssilavoista rakennettiin 1950–1960-lukujen aikana. Suomalaiseen kesänviettokulttuuriin kuuluvat lavatanssit vakiintuivat 1900-luvun alussa iltamakulttuurin myötä seurojentalojen toiminnaksi. Lavatanssit olivat yleistä ja yhteistä ajanvietettä yli luokkarajojen. Lavoja rakennettiin yhdistysten toimesta usein talkoovoimin näyttävään paikkaan vesistöjen ääreen. Vuonna 1993 tanssilavan läheisyyteen rakennettiin myös kesäteatteri.[1]

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen (huvirakennukset)

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Maisemakuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

Itäkyläntie 99, 403-403-16-0, kaikki vuodelta 1961, rkm Nestori Viinamäki.

- 01 Lippuluukku,
- 02 silta ja
- 03 tanssilava

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

LAPPAJÄRVI

1107 KUSTAA VILKUNAN KESÄPAIKKA

Osoite	Kiimalahdentie 139
Kiinteistö	403-402-2-149
Suunnittelija	-
Käyttötarkoitus	Loma-asuminen

Maisema

Haja-asutusalue järven rannalla.

Kohde sijaitsee Kärnän saaren länsirannalla, Kiimalahden pohjukassa. Rakennukset sijoittuvat pihapiiriin vapaasti. Rakennusryhmän takana on mökkitie ja kuusivoittoista talousmetsää. Tontin sivuilla on loma-asuntoja. Ranta-alue on loiva hiekkaranta, jossa on kivikkoinen, osittain muokattu penkka ja sen takana muutamia mäntyjä. Ranta on puoliavoin ja rakennukset näkyvät osittain järvelle.[1]

Rakennusperintö[2]

Paikalle on siirretty rakennuksia 1930–1950-luvuilla. Tontilla on iso tuparakennus, kaksi aittaa, hirsinen liiteri, sauna, mökistä laajennettu huvila ja elementtirakenteinen sauna. Osa rakennuksista on on vuoraamattomia hirsirakennuksia, osa rankorunkoisia. Rakennukset muodostavat yhtenäisen talonpoikaisrakennusten ryhmän. Rakennuksia on korjattu vuosittain.

Rakennuskannasta voidaan erottaa kaksi kerrostumaa. Vanhinta, vaatimatonta kesäasumista alueella edustavat sauna, hirsisestä kalamajasta laajennettu mökki ja pienet hirsiset aitat; myöhempää vaihetta päärakennus ja uudempi sauna. Vanhojen, Etelä-Pohjanmaan eri kunnista paikalle siirrettyjen talonpoikaisrakennusten alkuperäinen luonne on rakennusten siirtämisistä ja korjauksista huolimatta säilynyt. Rakennukset muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden.

Historia[3]

Kohde liittyy yliopiston professorina ja kansatieteilijänä toimineen akateemikko Kustaa Vilkunan ja hänen perheensä historiaan.

Opettaja Perälä siirsi 1930-luvulla Kärnän saaren Kiimalahden rannalle hirsisen kalamajan. Liisa ja Kustaa Vilkuna ostivat paikan 1941 perheelle kesäpaikaksi. Paikan maa-alue (2 ha) on erotettu Mantelan talon maista. Liisa ja Kustaa Vilkuna perheineen viettivät Kärnässä kesiä 1940-luvun alusta lähtien. Vilkunan perhe käytti paikkaa vuoteen 1987. Liisa Vilkunan kuoleman jälkeen loma-asunto myytiin Apen perheelle.

Arvotyypit

Henkilöhistoriallinen

Rakennustekninen

Maisemakuvallinen

1 Eija-Liisa Kangas 1997 / täydentänyt Päivi Viitaharju 2006.

2 Eija-Liisa Kangas 1997 / täydentänyt Päivi Viitaharju 2006.

3 Lappajärven kulttuurihistoriallisesti merkittävät rakennukset ja rakennelmat 1998 / täydentänyt Päivi Viitaharju 2006.

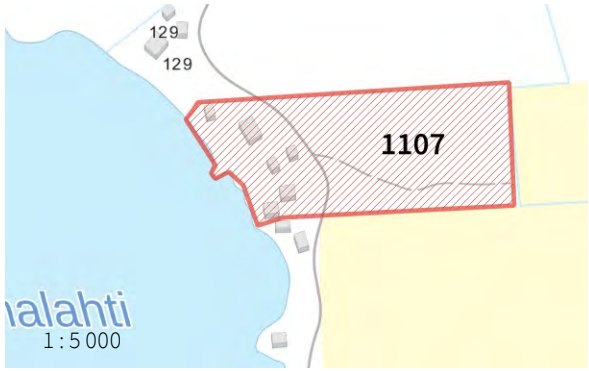

pistekohde

1108 LAPPAJÄRVEN KUNNANVIRASTO

Rakennukset ja rakennusaika	Kunnanvirasto 1969, 1970-luku
Osoite	Maneesintie 5
Kiinteistö	403-402-9-170; 403-402-9-85
Suunnittelija	-
Käyttötarkoitus	Hallinto, julkiset lähipalvelut, liiketoiminta

Maisema

Kunnan väljä liikekeskusta.

Lappajärven uudehko keskusta ja sen päätiestö on rakentunut loivalla mäellä sijaitseville entisille peltomaille 1980-luvulta alkaen. Kunnanviraston ympärillä on suurikokoisia, pysäköintialueiden ympäröimiä liike- ja julkisia rakennuksia.

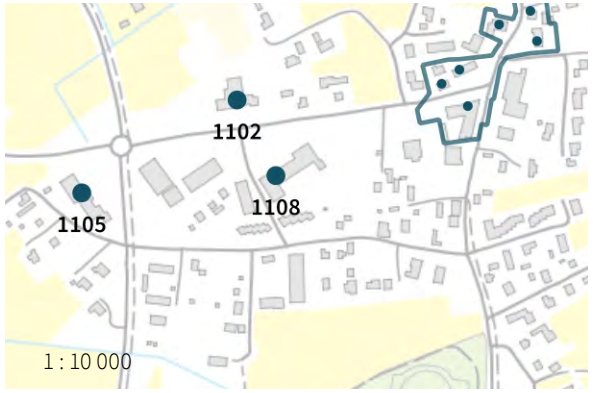

Rakennusperintö

Lappajärven kunnanvirasto muodostuu kahdesta hieman eri-ikäisestä osasta, joista pienemmässä ja vanhemmassa on toimistotiloja ja lämpökeskus, ja suuremmassa, osittain kaksikerroksissa osassa varsinaiset hallintotilat sekä paloasema.

Kunnanvirasto edustaa rauhallista ja massoittelultaan veistoksellista julkista rakentamista. Modernistisen arkkitehtuurin lähtökohtina ovat Le Corbusier -henkisesti pilareille nostetut, nauhaikkunaiset ja tasakattoiset massat. Vanhemmassa osassa eleet ovat vaatimattomampia.

Rakenteet ovat ajankohdilleen ominaisia. Molempien vaiheiden runko on pääosin betonia, mutta vanhemmassa osassa myös tiilellä on kantavia tehtäviä. Uudemmassa osassa tiiltä on vain yksikerroksisen osan vuorauksessa.

Uudemman osan julkisivukäsittely on uudistettu 2000-luvulla.

Historia

Kunnanvirasto rakennettiin vanhan kunnantalon tuhouduttua tulipalossa 1968. Nykyisin rakennus on kunnanvaltuuston kokoontumiseen liian pieni, joten se kokoontuu vanhassa Valtion virastotalossa (kohde 1105).

Arvotyypit

Hallintohistoriallinen

Arkkitehtoninen

Taajamakuvallinen

pistekohde

1109 KIVITIPPU

Rakennukset ja rakennusaika	Hotelli 1989, 1997
Osoite	Nykäläntie 137
Kiinteistö	403-403-2-204
Suunnittelija	Arkkitehtitoimisto Juha Larkas & Co Ky; Parkatti & Salonen Oy Uniplan
Käyttötarkoitus	Matkailu- ja majoituspalvelut

Maisema

Kylpylä-hotellikokonaisuus puistomaisemassa.

Niemen kärkeen sijoittuva kylpylä-hotellikokonaisuus, johon kuuluu varsinaisen hotellirakennuksen lisäksi erillisiä majoitusrakennuksia mökeistä kerrostaloihin. Lähiympäristössä on mm. metsäisiä virkistysalueita, uimaranta ja golfkenttä. Maasto on kumpuilevaa. Hotellille johtaa päätieltä (Kantatie 68) pitkä, istutettu puurivi.

Rakennusperintö

Hotellirakennus on 1980-luvun postmodernia arkkitehtuuria, jonka leikkisyyttä punaiset laajennusosat entisestään korostavat. Jo perushahmoltaan graafista ulkoasua on tehty runsaammaksi teräskatoksilla, lasiseinillä, ympyräikkunoilla ja laattamosaiikeilla. Runko muodostuu ajankohdalle ominaisesti betonielementeistä.

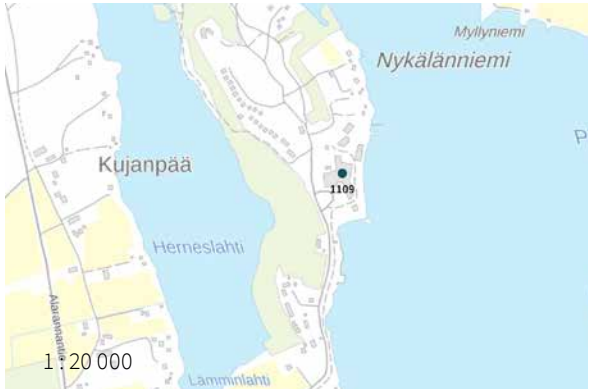

Historia

Ennen hotellia alueella toimi Nykälän Riihiravintola ja leirintäalue. Lomayhtymä Oy hankki Nykälänniemen tontin 1985 ja sai hotellin rakentamiseen tukea Raha-automaattiyhdistykseltä ja Lappajärven kunnalta. Urakoitsijaksi valittiin Rakennustoimisto A Puolimatka Oy. Peruskivi muurattiin 1988 ja rakennus valmistui 1989. Golfkenttä avattiin 1991 ja laajennettiin 2001. 1994 Kivitipussa avattiin Meteoriittikeskus.[1] 1997 Kivitipun ravintola ja aula uusittiin. Julkisivu uudistui mm. punertavalla tornilla sisäänkäynnin vieressä. Vuonna 1999 Kivitipun etupihalle valmistui Cafe bar Rantakirppu kesäravintola.[2] Kivitipun laajennukset valmistuivat 2009. Hotellin taloudellinen ahdinko alkoi 2013 ja hotelli suljettiin vaiheittain 2015. Vuosina 2015–2016 hotellissa toimi väliaikaisesti turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskus. Lomayhtymän yhtiöt luopuivat Kivitipusta 2016, ja paikan ostivat kunta ja kolmen yrittäjän yhteenliittymä. 2017 Kivitippua korjattiin ja hotelli avattiin uudelleen.[3]

Arvotyypit

Elinkeinohistoriallinen

Arkkitehtoninen

1 Järviseudun Sanomat 16.6.1988; 29.10.2008; 19.5.1988; 25.8.1988; 22.11.1990; 18.7.1991; 11.7.2001.

2 Järviseudun Sanomat 18.11.2009 ja 12.5.2004.

3 Päivi Rautanen: Kylpylähotelli Kivitippu saatiin vihdoin myytyä Lappajärvellä. YLE 28.10.2016; Elina Kaakinen: Kivitippu pyritään saamaan matkailukäyttöön jälleen ensi kesänä. YLE 2.11.2016.

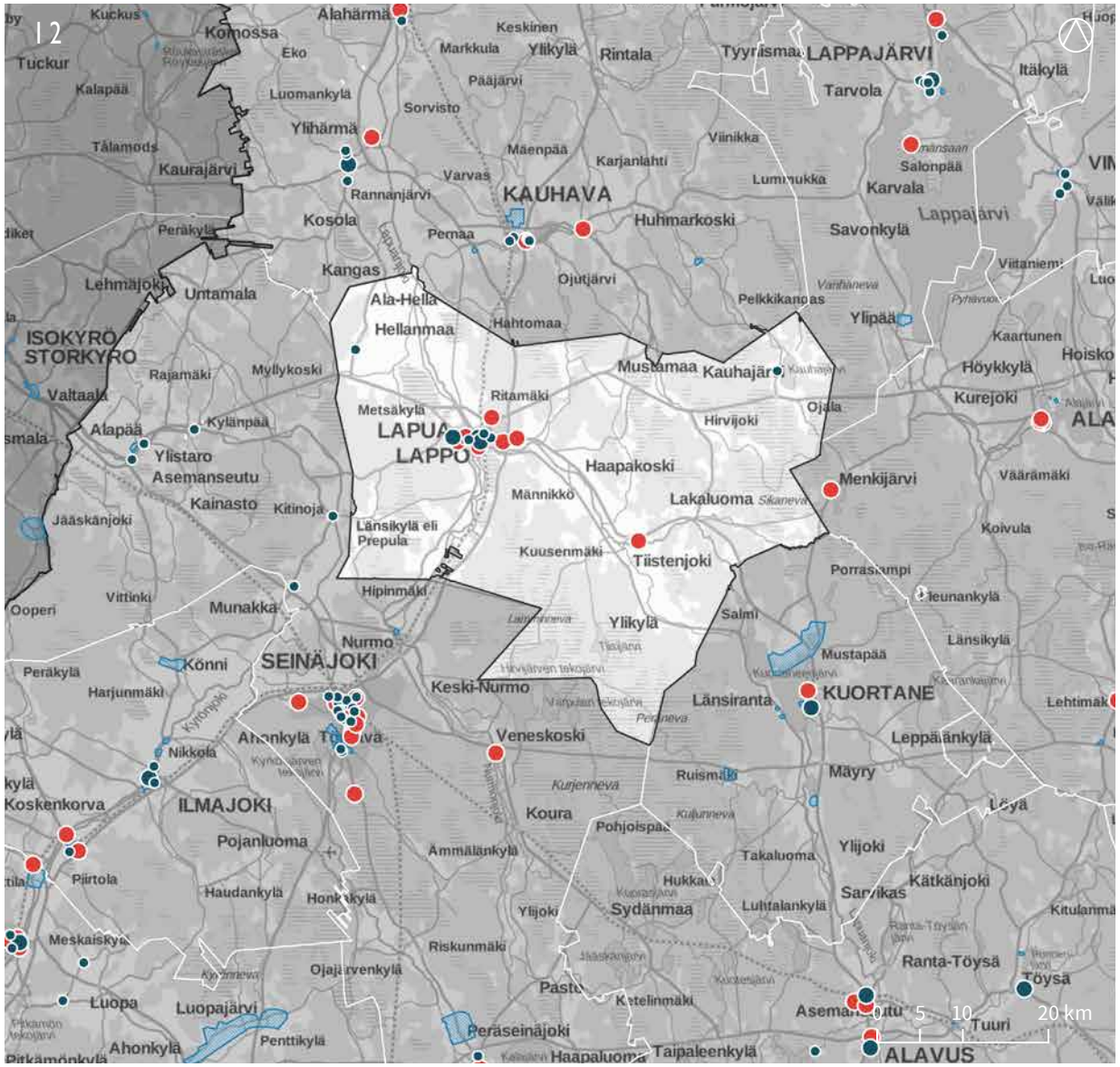

12 *Lapua 1: 500 000*

- *Aluekohteet (yhtenäiset)*
- *Aluekohteet, osa vanhempaa kokonaisuutta*
- *Pistekohteet*
- *Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY2009), Museovirasto.*

Taustakartta: MML.

12 LAPUA

1201 LAPUAN KESKUSTA, KAUPPAKADUN YMPÄRISTÖ

Maisema

Pienen kaupungin tiivis ydinkeskusta.

Kohdealue käsittää ydinkeskustan liikekiinteistöt ns. Kosolanristeyksen pohjoispuolella. Alue rajautuu etelässä Lapuan tuomiokirkon ympäristön RKY2009 alueeseen.

Rakennusperintö

Lapuan kaupungin ydinkeskustan alueelle muodostuu historiallisesti kerroksinen, alueen kehitysvaiheita kuvastava kokonaisuus. Alueella on useita hyvin säilyneitä liiketaloja 1900-luvun taitteesta vuosisadan puoliväliin. Kaupungintalo on vuodelta 1924.[1]

Inventoidut kohteet ovat pääosin 1930–1960-lukujen niukkailmeistä mutta laadukasta rakentamista. Erityisen huolellista arkkitehtuuria on Kauppakadulla. Hieno kohde on myös 1990-luvulla viitseliäästi suunniteltu ja toteutettu Lapuan Osuuspankki, joka liittyy Kauppakatuun pitkän katoksen välityksellä.

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

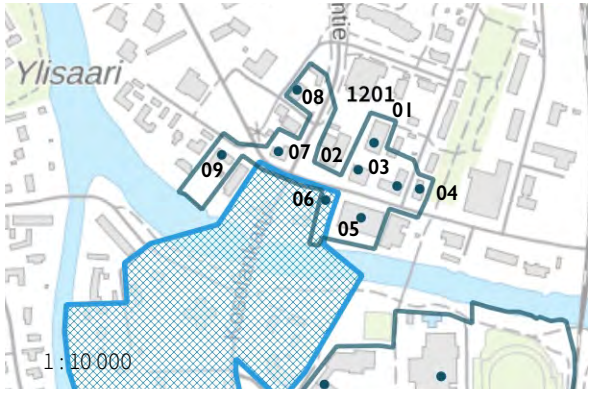

Liikerakennuskanta on enimmäkseen 2–3-kerroksista ja sijoittunut samoihin aikoihin levennetyn kadun varteen. Rakennuksen muodostavat harvinaisen laajan, osuuskaupan suunnittelutoimintaa edustavan kokonaisuuden. Kohderakennuskanta ilmentää 1950-luvun alusta alkanutta Lapuan kasvua ja liike-elämän kehittymistä.

Historia

Nykyinen Kauppakadun ympäristö oli 1900-luvun alussa tiiviisti rakennettu ja elinkeinoelämältään vilkas. Myös Lapuan ensimmäinen asemakaava oli varsin kaupunkimainen. Lapualla oli aikeita muuttaa Kirkonkylä taajaväkiseksi yhdyskunnaksi, mutta hanke hautautui I maailmansodan aikana. Lapuan keskusta kehittyi valtavasti erityisesti 1950- ja 1960-lukujen aikana. Kunnasta tehtiin kauppala 1964 ja kaupunki 1977.[2] Modernistinen kaupunkiajattelu alkoi näkyä rakentamisessa vuoden 1965 jälkeen, kun asemakaavan mukaan rakennusten ei enää tarvinnut noudattaa

2 Lapua. Keskustan liike- ja asumisalueen osayleiskaava. Perusselvitykset: Maisemaselvitys, kaupunkikuva 6.11.2009, s.28.

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

katulinjausta. Kauppakadun luonne muuttui täysin, kun matalien puurakennusten rajaamaa katua levennettiin nelikaistaiseksi ja marketit nousivat keskustaan. Vuonna 1994 aloitettu Kauppakatu -projekti pyrki palauttamaan kadun aseman liiketoiminnan keskuksena, joka sillä oli ollut vielä 1950-luvulla.[3]

Arvotyypit

Asutushistoriallinen; Elinkeinohistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Kaupunkikuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 Lapuan Osuuspankki, 1994, arkk. Jyrki Tasa / arkkitehtitoimisto Nurmela-Raimoranta-Tasa
  - Kauppakatu 4 C, 408-1-120-3
  - Osuuspankki rakennutti kohteen omistamansa Sampola-rakennuksen pohjoispuolelle.
- 02 Sampola, asuin- ja liikerakennus, 1954, Suomen Osuuskauppojen Keskuskunnan (SOK) rakennusosaston (Helsinki) arkk. Arthur Elg
  - Kauppakatu 4a, 408-1-120-5
  - Rakennuttaja Lapuan osuuskauppa (per. 1904). Alakertaan sijoitettiin osuuskaupan maatalous- ja rautakauppa ja pubi. Toisessa kerroksessa oli hotelli ja ravintola. Talossa oli myös asuntoja. Lapuan osuuspankki osti Sampolan kiinteistön 1986, minkä jälkeen liiketilat vuokrattiin ulos.[4]

3 Mentula Antti: Suuntaviivoja Pohjanmaan arkkitehtuuri 1900-luvulla. 2005. S.55.

4 Lapuan osayleiskaavan kulttuuriympäristöselvitys 2010.

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

- Niukkailmeinen, laadukkaasti viimeistelty kolmikerroksinen asuin- ja liikerakennus.

- 03 Lapuan Kassatalo Oy, 1954, Arkkitehtuuritoimisto Lappi-Seppälä ja Martas (Helsinki)
  - Kauppakatu 6, 408-1-120-6
  - Hallittu ulkoasu. Sama toimisto suunnitteli mm. Kauhajoen vanhan kunnantalon.
- 04 Asunto Oy Teuvola, 1964, Tukon arkk. Reino Österman
  - Kauppakatu 8, 408-1-112-1
  - Modernistisen arkkitehtuurin tavoitelluin kuvasto miniatyyrikoossa. Rakennus säilynyt harvinaisen hyvin alkuperäisessä asussaan.
- 05 Sokoksen liikerakennus, 1969, SOK:n rakennusosaston (Helsinki) arkk. Pauli Lehtinen
  - Kauppakatu 5, 408-1-141-3
  - Market-tyyppisen liikerakennuksen rakennutti Lapuan Osuuskauppa.[5]
  - Määrätietoinen muotokieli.
- 06 Toivosen liiketalo (Väinö Toivonen), nyk. Kahvila Aarla, 1955, Kesko Oy:n rakennustoimiston (Helsinki) arkk. Seppo Hytönen
  - Kauppakatu 3, 408-404-2-77
- 07 SYP:n pankkirakennus, 1953, arkk. Jaakko Tähtinen
  - Poutuntie 1, 408-404-3-320
  - Suomen Yhdyspankki rakennutti pankkitalon Kosolanristeykseen. Pankki toimi tässä vuoteen 1995, jolloin KOP ja SYP sulautuivat uudeksi Merita Pankki OY:ksi. Tämän jälkeenkin tiloja on vuokrattu ulos.[6]
  - Säilynyt harvinaisen hyvin alkuperäisessä asussaan. Oleellinen osa Kosolan risteystä ja Kauppakadun 1950-luvulla uudistunutta rakennuskantaa.[7]
  - Ollut välillä keltaiseksi rapattu.[8]
  - Kohde on hyvin samanlainen kuin saman arkkitehdin suunnittelema entinen Yhdyspankki Kauhajoella (Topeeka 19, 1956). Myös Virroilla (Virtaintie 31) on samankaltainen. Todennäköisesti samoja piirustuksia on käytetty myös muualla.
- 08 Asuin- ja liikerakennus (Lapuan Sähkö Oy), 1948
  - Valtuustontie 1, 408-1-123-1
  - Rakennutti Lapuan Sähkö Oy (per. 1921) paikalla olleen hirsisen toimitalon paikalle, joka paloi 1947.
  - 1950–1955 tiloissa toimi Lapuan osuuskassa, myöhemmin mm. Lapuan kaupungin osastoja.[9]
  - Säilynyt hyvin alkuperäisessä asussaan.
- 09 Haapojan liiketalo, liikerakennus, 1954
  - Ullankatu 2, 408-1-41-0
  - Yksikerroksinen, aumakattoinen liikerakennus, jossa on suuret näyteikkunat ja pitkä siipiosa kohti jokea.
  - Persoonallinen liikerakennus liittyy aumakattonsa vuoksi lähiympäristön muihin aumakattoisiin rakennuksiin.

5 Lapuan osayleiskaavan kulttuuriympäristöselvitys 2010.

6 Lapuan osayleiskaavan kulttuuriympäristöselvitys 2010.

7 Lapuan osayleiskaavan kulttuuriympäristöselvitys 2010.

8 Mentula Antti: Suuntaviivoja Pohjanmaan arkkitehtuuri 1900-luvulla. 2005. S.38.

9 Lapuan osayleiskaavan kulttuuriympäristöselvitys 2010.

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

1202 KOULUALUEEN YMPÄRISTÖ

Maisema

Pienen kaupungin julkisten rakennusten alue, hallitsevimpina koulut.

Alue asettuu luode-kaakkosuuntaisen Koulukadun varrelle. Lännen puolella alue rajautuu Lapuan tuomiokirkon ympäristön RKY2009 alueeseen, ja kirkko näkyykin luoteessa Koulukadun päätteenä. Pohjoisessa aluetta erottaa keskustan kaupallisista toiminnoista Lapuanjoki. Idän ja etelän puolilla ympäristössä on omakotiasutusta.

Koulukadun maisemaa hallitsee kaksi suurikokoista koulukokonaisuutta, Lapuan keskuskoulu (1.–6. luokat) ja Yläkoulu. Niiden toimintaan liittyy myös kadun varrella olevia vanhempia puurakennuksia. Koulupihoja vastapäätä Koulukadun eteläpuolella on 1960-luvun alun ortodoksinen rukoushuone. Kaikkien näiden itäpuolella sijaitsee Lapuan keskusurheilukenttä vuodelta 1989.[1]

1 Urheilukenttä kesäksi remonttiin. Lapuan sanomat 23.5.2019.

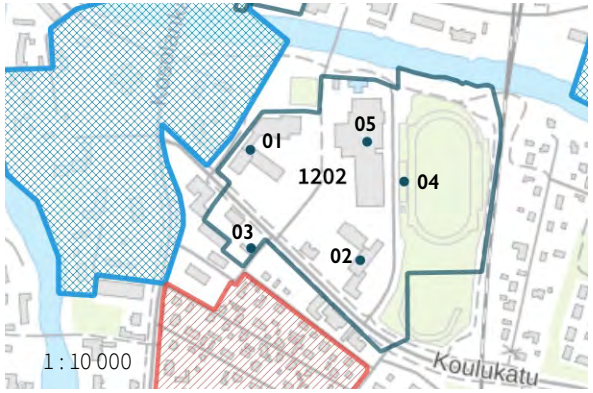

Rakennusperintö

Rakennuskanta on vaiheittain 1920–1970-luvuilla rakentunutta ja väljästi aseteltua. 1920–1950-lukujen rakennukset ovat rakennusaikansa mukaisesti laadukkaasti toteutettuja, edustuksellisia ja selvästi julkisen identiteettinsä kantavia, enimmäkseen tiilestä muurattuja rakennuksia. Tätä uudemmat rakennusvaiheet ovat pääsääntöisesti matalia ja sijoitettu taustalle.

Alueella on lisäksi muutamia opetukseen liittyviä vanhempia puurakennuksia.

Urheilukentän sirot, teräsrunkoiset katsomo ja selostuskoppi ovat ilmeikkäitä ja harkiten suunniteltuja hyötyrakennuksia ja -rakenteita.

Historia [2]

Koulukadun pohjoispuoli alkoi muodostua koulualueeksi 1800-luvun lopulla, kun 1869 toimintansa aloittaneelle kansakoululle valmistui oma rakennus pappilan maalle vuonna 1871. Yhteiskoulu perustettiin 1904, ja oman talon se sai nykyisen yläkoulun paikalle vuonna 1907. Yhteiskoulun lisäksi Lapualla toimi 1915–1926 reaalipainotteinen yhteiskoulu eli maanviljelyslyseo, jonka 1919 valmistunut koulutalo on säilynyt osoitteessa Koulukatu 5.

Peruskoulu-uudistuksessa 1974 yhteiskoulusta ja maanviljelyslyseosta tuli yläaste, ja kansakoulusta ja kansalaiskoulusta kirkonkylän ala-aste.

Keskuskoulu : Kansakoulurakennus tuhoutui palossa 1919. Vuonna 1921 sen paikalle valmistui kaksikerroksinen, tiilirunkoinen kansakoulurakennus. Vuonna 1925 pihapiiriin rakennettiin kaksikerroksinen, hirsirunkoinen opettajien asuntola (Puukoulu) ulkora-

2 Lapuan osayleiskaavan kulttuuriympäristöselvitys 2010.

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

kennuksineen. Koulussa oli ahdasta jo 1930-luvulla. Vuosina 1955–1956 vanha koulurakennus peruskorjattiin ja laajennettiin luokkasiivellä, viidellä opettajien asunnolla ja vahtimesterin asunnolla. Kansalaiskoulu sai pohjoispuolelleen uudisosan vuonna 1958.

Yläkoulu : Vanhaan Yhteiskouluun valmistui 1951 kolmikerroksinen, tiilirunkoinen laajennusosa. Vanha yhteiskoulu kuitenkin paloi samana vuonna, ja sen paikalle rakennettiin välittömästi kaksikerroksinen rakennusosa. Tilat peruskorjattiin 2000-luvulla.

Ortodoksinen rukoushuone : Rukoushuone rakennettiin 1961–1962. Rakennuksessa oli kirkkotila ja talonmiehen asunto. Kate oli alun perin tiiltä, mutta uusittiin profiilipeltiseksi 2000-luvun alkupuolella. Samoihin aikoihin uusittiin ulkoverhous. Asunto-osa on ollut 1990-luvulta asti seurakuntatiloina.

Koulualueen kouluhistoria on pitkä ja koulut ovat vaikuttaneet merkittävästi Lapuan kehittymiseen. Yhteiskoulu oli perustamisen aikaan Etelä-Pohjanmaan ensimmäinen ja valtakunnallisesti ensimmäisiä maaseutukuntiin perustettuja oppikouluja. Oppilaita Lapuan yhteiskouluissa oli koko maakunnasta. Koulut ovat myös vaikuttaneet Lapuan kirkonkylään kasvuun, ja mm. eteläpuolisen Siirilän omakotialueen syntyyn.[3]

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Kaupunkikuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 Lapuan Yläkoulu, 1951, laajennus n.1975, peruskorjaus 1990-luvulla, arkk. Hilkka Maija Antila
  - Koulukatu 4, 408-10-1048-1
  - Edustava tiilirunkoinen koulutalo.
  - Pohjoispuolella sijaitseva laajennus liittyy pääosaan yhdyskäytävällä.
- 02 Lapuan keskuskoulu, 1921, 1956
  - Koulukatu 8, 408-10-1049-3
  - Vuoden 1921 osan suunnitteli rkm Juho Kukkula.
  - Raskas peruskorjaus 2000-luvulla, arkkitehtitoimisto Jääskeläinen Oy.
- 03 Ortodoksinen rukoushuone, pyhittäjä Serafim Sarovilaisen rukoushuone, 1962, arkk. Ilmari Ahonen
  - Koulukatu 7, 408-404-7-216
  - Kirkkosali, kellotorni ja asuntosiipi.
- 04 Urheilukentän katsomo ja selostamo, 1989, arkk. Helena Teräväinen
  - Urheilukatu 3, 408-10-84-0.
- 05 Uimahalli, 1966, arkk. Touko Saari
  - Urheilukatu 4-6, 408-10-1049-4, 408-10-1049-5.

3 Lapuan osayleiskaavan kulttuuriympäristöselvitys 2010.

aluekohde

1203 SIIRILÄN PIENTALOALUE

Maisema

Pienen kaupungin tiivis ja yhtenäinen asuinalue.

Lapuan keskustan eteläreunalla Lapuanjoen ja Nurmonjoen risteyksessä sijaitseva Siirilän kaupunginosa käsittää kirkkoon liittyvän RKY2009-alueen, koulualueen ja pientaloalueen. Koulualue sijaitsee kaupunginosan pohjoisosassa, ja tarkasteltu pientaloalue alkaa heti sen eteläpuolelta. Itäsivultaan Siirilä rajautuu Pohjanmaan rataan ja lännessä Nurmonjokeen, joskin yhtenäistä pientalokanta on vain Siirilän-tien itäpuolella. Etelässä yhtenäinen asuinalue ulottuu Vihtorintiehen asti. Sen eteläpuolella vuorottelevat loivat, entiset rantapellot ja pienet taloryhmät, joiden väliin uusi omakotiasutus on levittäytymässä.

Pihojen kasvillisuus on monipuolista ja rehevää. Puita on runsaasti.

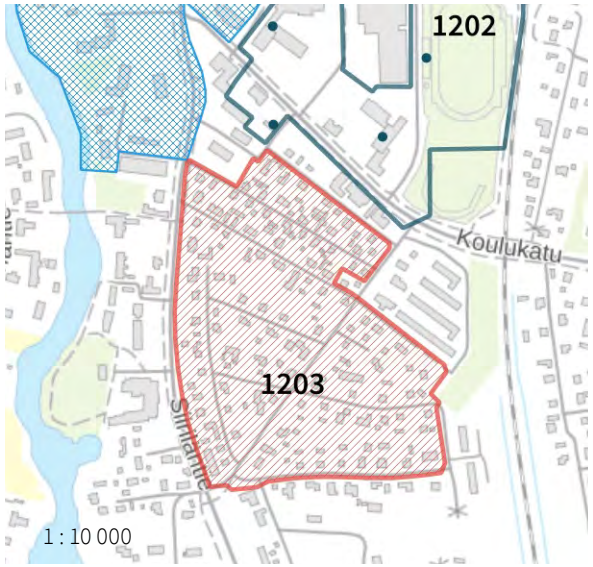

Rakennusperintö

Tiivis ja harvinaisen laaja 1910–1950-lukujen pientaloalue. Tiheästi rakennettu pohjoisosa on syntynyt 1900-luvun alkuvuosikymmenillä, väljempi eteläosa 1940-luvulta alkaen. 1970-lukua uudempia rakennuksia Siirilässä on alueen itä- ja keskiosissa.

Alueella on myös Terijoelta Lapualle siirrettyjä huvilarakennuksia tai niiden osia.[1]

Rakennuskanta on ajankohdilleen ominaista, pääosin puurunkoista, satulakattoista ja kooltaan vaatimatonta pientaloa ulkorakennuksineen. 1900-luvun alkupuolen rakennusrungot ovat todennäköisesti pääosin hirttä, 1950-luvulta alkaen rankorakenteisia ja sahanpurueristeisiä. Sodan jälkeen valmistunut rakennuskanta on pääosin tyyppitaloja, puolitoistakerroksisia ns. rintamamiestaloja, mutta joukossa on myös tiilirunkoisia vapaammin suunniteltuja kohteita.

Asuinrakennukset sijaitsevat tiiviissä rivissä katutilan varressa, ulkorakennukset ovat enimmäkseen pihan puolella. Rakennuksia on muutettu ja korjattu eri aikoina. Jämpti asettelu ja pieni koko yhdistävät muuten yksilöllistä rakennuskantaa.

Historia

Nurmonjokivarressa sijaitsi 1500-luvulla Pirilän, Kauppilan ja Saaren kylät, joista kussakin oli useita taloja. Siirilässä, nykyisen Jokilaakson alueella, sijaitsi Lapuan toinen kirkko vuodesta 1597 lähtien. 1800-luvulla Siirilän alueella oli pappiloita sekä ainakin Saurun, Leskelän, Kauppilan ja Marielundin maatilat.[2]

1 Lapuan keskustaajaman ja ympäristön kulttuuriympäristöselvitys. Lapuan kaupunki, Maankäyttö- ja kiinteistöosasto 2011.

2 Lapuan osayleiskaavan kulttuuriympäristöselvitys 2010.

aluekohde

1203 SIIRILÄN PIENTALOALUE

Kun kauppatoiminta alkoi kasvaa ja monipuolistua Lapuan kirkonkylässä 1880-luvulta lähtien, levittäytyi kauppa myös Lapuanjoen eteläpuolelle. Siirilästä alkoi muodostua koulualue 1800-luvun lopulla. Ensimmäiset pientalot rakennettiin jokivarteen 1910-luvulla, ja 1920–1930-luvuilla pientaloalue alkoi kasvaa koulujen läheisyyteen ilman asemakaavaa. Monessa Siirilän talossa oli jo 1910-luvulta lähtien vuokralla yhteiskoululaisia. Siirilän pientaloalue laajentui sotavuosien jälkeen useilla kaduilla etelään, jolloin kaupunginosaan muodostui myös 1940–1950-luvun pientaloalue.[3]

Arvotyypit

Asutushistoriallinen

Rakennustekninen

Kaupunkikuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

01 Pääosin 1910–1930-lukujen pientaloja ulkorakennuksineen:

- Lukkarinkatu
  - 4, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20
  - 408-401-3-144, 408-401-25-24, 408-401-25-30, 408-401-25-16, 408-401-25-15, 408-10-1043-3, 408-401-25-12, 408-10-1043-2
- Leskelänkatu
  - 1, 3, 5, 7, 9, 11
  - 408-401-2-33– 408-401-2-38
- Saurunkatu
  - 1–17
  - 408-401-3-55– 408-401-3-58, 408-401-3-60– 408-401-3-70, 408-10-1034-1, 408-10-1034-4
- Antinkatu
  - 1–15
  - 408-10-1036-12, 408-10-1035-1, 408-401-3-40, 408-10-1035-2, 408-10-1038-1–408-10-1038-4, 408-401-3-97, 408-401-3-44, 408-10-1033-2

3 Lapuan osayleiskaavan kulttuuriympäristöselvitys 2010.

aluekohde

1203 SIIRILÄN PIENTALOALUE

02 Pääosin 1940–1950-lukujen pientaloja ulkorakennuksineen:

- Jussinkatu
  - 1, 3, 5, 7
  - 408-10-1042-2, 408-401-3-125–408-401-3-127
- Liisankatu
  - 3, 4, 5, 6, 7, 9
  - 408-401-25-21–408-401-25-24, 408-401-25-16
- Annankatu
  - 3, 4, 5
  - 408-401-25-14, 408-401-25-11, 408-401-25-13
- Heikinkatu
  - 1–13
  - 408-401-25-31– 408-401-25-37, 408-401-25-29, 408-401-25-28, 408-10-1042-1
- Malmivaarankatu
  - 1, 3, 8, 9, 11
  - 408-401-25-9– 408-401-25-10, 408-401-25-5, 408-401-25-19, 408-401-25-20
- Vihtorintie
  - 9–24
  - 408-10-1001-1, 408-10-1001-3, 408-401-25-44, 408-401-25-52, 408-401-25-43, 408-401-25-54, 408-401-25-42, 408-401-25-56, 408-10-1043-4, 408-10-1001-7, 408-401-25-40, 408-401-29-5, 408-401-25-39, 408-401-29-4
- Siiriläntie
  - 16, 18, 20, 22, 24, 28, 30
  - 408-10-1036-2, 408-401-25-1– 408-401-25-3, 408-401-1036-7, 408-401-25-5– 408-401-25-7

pistekohde

1204 TEORAN TALOT

Rakennukset ja rakennusaika	3 pienkerrostaloa, 1949
Osoite	Teorantie 3
Kiinteistö	408-8-836-2
Suunnittelija	-
Käyttötarkoitus	Asuminen

Maisema

Matalien kerrostalojen kaupunginosa.

Enimmäkseen uudempia asuinkerrostaloja käsittävä väljä asuinympäristö n.150m päässä Lapuanjoesta ja n.300m päässä Lapuan patruunatehtaan RKY2009-alueesta.

Rakennusperintö

Yhtenäinen 1940- ja 1950-lukujen taitteen kaksikerroksisten pienkerrostalojen kokonaisuus. Rakennukset ovat ajankohdalleen tyypillisesti vähäeleisiä mutta laadukkaita, satulakattoisia, tiilikatteisia ja rapattuja asuintaloja, jotka ovat uudistetuista parvekkeista huolimatta säilyttäneen alkuperäisen ilmeensä hyvin.

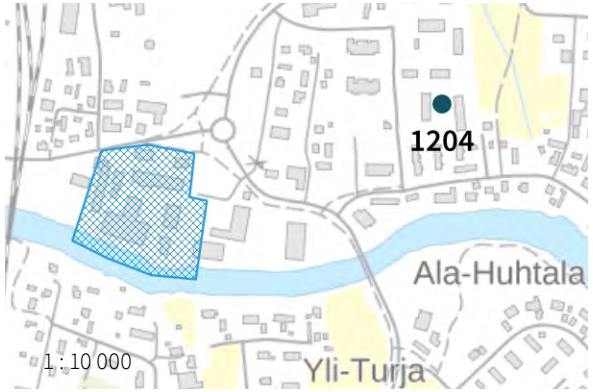

Rakennusten välissä on leikkikenttä. Pihassa on myös 1970-luvun teräsrunkoinen autokatos.

Historia

Pienkerrostalot rakennettiin vuonna 1923 perustetun Patruunatehtaan (RKY2009) työntekijöiden työsuhdeasunnoiksi.[1] Nykyisin rakennukset ovat kaupungin vuokra-asuntoina.

Rakennukset on peruskorjattu ja parvekkeiden kaiteet uusittu 1990-luvun lopulla.

Arvotyypit

Asutushistoriallinen; Teollisuushistoriallinen

Rakennustekninen

Kaupunkikuvallinen

Kohteet

- 01 Rakennus A
  - Itäisin, kokonaisuuden suurikokoisin rakennus.
- 02 Rakennus B
  - Läntisin.
- 03 Rakennus C
  - Pohjoisin.

1 Lapua. Keskustan liike- ja asumisalueen osayleiskaava. Perusselvitykset: Maisemaselvitys, kaupunkikuva 6.11.2009.

aluekohde

1205 SAIRAALANMÄKI

Maisema

Sairaalarakennusten kokonaisuus esikaupunkialueella.

Sairaalanmäki sijaitsee Liuhtarissa Lapuanjoen pohjoispuolella ja Pohjanmaan radan itäpuolella. Alue rajoittuu idässä Sairaalantiehen ja pohjoisessa kantatie 66:een. Sairaalantien itäpuolella on tiivis, eri-ikäisten omakotitalojen alue.

Maasto laskee loivasti kohti länttä ja Lapuanjokea. Puuvartinen kasvillisuus on mäntyvaltaista.

Rakennusperintö

Sairaalanmäki muodostaa varsin selkeän suurikokoisten, valkoisten rakennusten kokonaisuuden, jossa on osia 1950-luvulta 1990-luvulle. 1950- ja 1960-luvun sairaalarakennukset ovat laadukkaita, 1950-luvun rakennus ensisijaisesti rakennusteknisesti ja 1960-luvun rakennukset esteettisesti. 1980-luvun sairaalakokonaisuus, nykyinen terveyskeskus, on sijaintinsa ja kokonsa vuoksi alueen näkyvin rakennus, ja edustaa ajalleen ominaista horisontaalia ja anonyymiä, joskin määrätietoista, laitosarkkitehtuuria. 1990-luvun mielenterveyskeskuksessa on suunnitteluaikansa julkisille rakennuksille ominaista postmodernia muotokieltä. 1980-luvun matala vanhainkoti on pitkään käytäväverkostoon perustuva monisiipinen kompleksi, jonka tavanomaisessa muotokielessä on viitteitä sekä suomalaiseen että välimerelliseen perinnerakentamiseen.

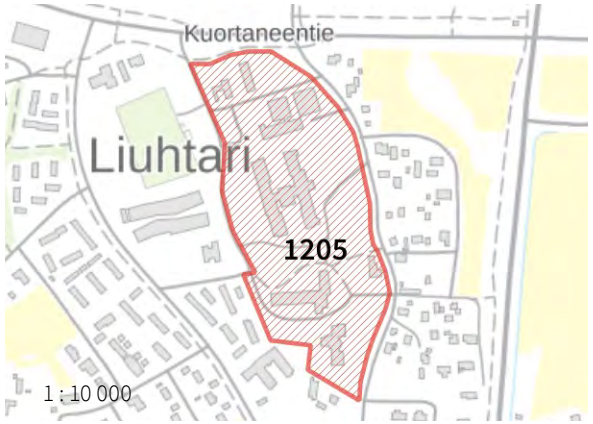

Historia [1]

Liuhtarin maalle rakennettiin ensimmäinen sairaala 1897. Sairaalan läheisyyteen rakennettiin vanhainkoti 1904. Vanhainkodin yleisen osaston rinnalle perustettiin 1906 mielisairaalaosasto ja myöhemmin myös sairasosasto. Mielisairasosastolle rakennettiin erillinen rakennus 1911–1912. Vanhainkodin yhteydessä toimi myös maatila 1960-luvulle asti.

1920-luvulla sairaalan yhteyteen perustettiin mielisairaalaosasto. Lapuan kunnalliskoti uudistettiin perusteellisesti sotien jälkeen, ja mielisairasosasto sai uudet tilat 1952 (Liuhtarin kiinteistö) laajentamalla ja korjaamalla vanhainkodin päärakennusta 1953–54 ja sairasosastoa 1955.

1957 perustettiin Alajärven, Ylistaron, Kortesjärven ja Lapuan yhteinen kuntainliitto ylläpitämään yhteistä B-mielisairaalaa. Lapuan kunnaliskodin mielisairasosastoa laajennettiin tämän jälkeen 140 hoitopaikkaa sisältäneeksi mielisairaalaksi, jonka toiminta käynnistyi 1962. 1960-luvulla uudet sairaalarakennukset päätettiin rakentaa Liuhtarin sairaalan vanhalle tontille. 1980-luvulla vanhat vanhainkotirakennukset purettiin ja tontille rakennettiin Hopearinteen ja kaupunginsairaalan tilat.

Kohde edustaa sotavuosien jälkeistä sairaanhoidon kehitystä ja kuntien yhteisiä sairaanhoidon hankkeita.

1 Lapuan osayleiskaavan kulttuuriympäristöselvitys 2010.

aluekohde

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen (terveydenhuolto)

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 Liuhtarin kiinteistö (toimintakeskus Jukantupa, entinen Liuhtarin B-sairaala ja alunperin Oksasen nahkatehtaan johtajan asunto), 1952, laajennukset 1955; 1962 arkk. Into Pyykkö
  - Sairaalantie 7b, 408-8-855-7
  - Kaksikerroksinen, satulakattoinen, 1950-luvun sairaalarakennus, jossa on länteen pitkä, kaksi-kolmikerroksinen 1960-luvun siipiosa.
  - Kaksiosaisen 1950-luvun rakennuksen osista pohjoisempi on vuodelta 1952, eteläisempi 1955.
- 02 Psykiatrinen poliklinikka, Liuhtarin mielenterveyskeskus, työterveyshuolto, 1990, arkk. Hilkka Maija Antila
  - Sairaalantie 9, 408-8-855-2
- 03 Mäntykoto, 1962, arkk. Into Pyykkö
  - Sairaalantie 7a, 408-8-855-3.
  - Kohteelle on haettu purkulupaa.
- 04 Vanhainkoti Hopearinne, 1990, arkk. Veijo Martikainen
  - Sairaalantie 5, 408-8-855-1
- 05 Terveyskeskus, ent. Lapuan kaupunginsairaala, ja ent. Työterveystalo, 1967, arkk. Veijo Martikainen, laajennus 1992 ja peruskorjaus 2001
  - Sairaalantie 3, 408-8-855-1
  - Peruskorjaamattomalle Työterveystalolle on haettu purkulupaa.

aluekohde

1206 HONKIMÄEN PIENTALOALUE

Maisema

Jälleenrakennuskauden asuinalue taajaman reunalla.

Honkimäen asutus sijoittuu Kuortaneentien eli kantatie 66:n molemmille puolille. Alueella on noin 50 pientaloa. Alueen reunoilla on 1960–1990-lukujen matalia omakotitaloja. Länsipuoleltaan alue rajautuu Honkimäen teollisuusalueeseen (1960–2000-luvun teollisuusrakennuksia) ja pohjois- ja koillisosiltaan viljelymaihin. Alueen eteläosan lähiympäristössä on loivia Lapuanjokeen laskevia peltoja, Honkimäen maatilapihapiiri sekä muutamia jälleenrakennuskauden maatilapihapiirejä.[1]

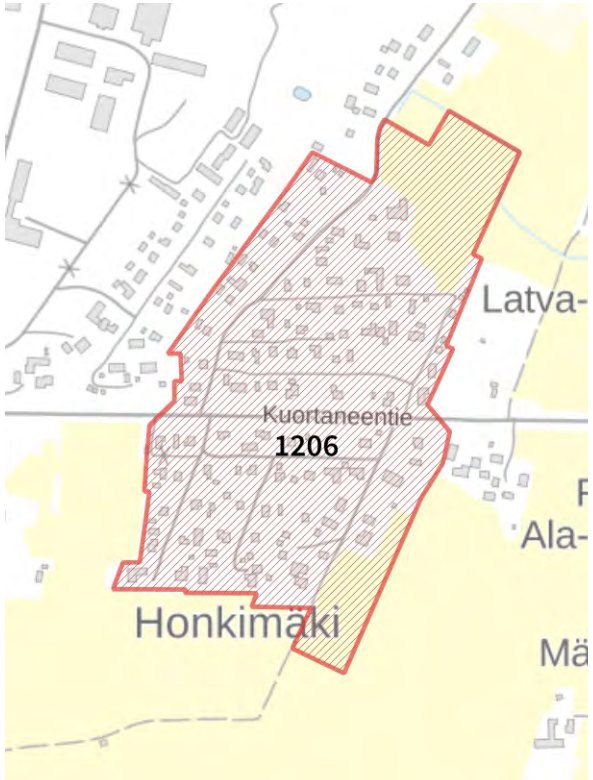

Pihoissa on monimuotoista, hoidettua puutarhakasvillisuutta.

Vastaavanlaisia mutta pienempiä asuinalueita Lapualla on mm. Tikantien ja Vieritien ympäristöissä.

Rakennusperintö

Honkimäki on varsin laaja ja yhtenäinen jälleenrakennuskauden asuinalue. Pientalot ovat pääosin yksi- tai puolitoistakerroksisia 1950-luvun tyyppitaloja, ns. rintamamiestaloja. Joukossa on myös 1960-luvun matalampia asuintaloja. Useilla tonteilla on rankorunkoinen talousrakennus.

Lähes kaikissa asuinrakennuksissa on betoniperustus, lautaverhoilu, satulakatto ja umpikuisti. Huomattavaan osaan asuintaloja on tehty jonkinlainen laajennus 1960-luvulla tai myöhemmin, joihinkin niin suuri, että koko rakennuksen luonne on muuttunut. Muutoksista huolimatta jälleenrakennuskauden omakotitaloasumisen luonne on säilynyt. Ehjiten 1940–1950-lukujen asussaan on säilynyt Koivulantien länsipuoli ja Honkamaantien varsi.[2]

Historia

Honkimäen omakotitaloalue on syntynyt jälleenrakennuskaudella, 1940-luvun lopulla ja 50-luvulla. Sotavuosien jälkeen Lapualla rakennettiin paljon omakotitaloja erityisesti Liuhtariin, Ritamäelle, Koskikylään ja Honkimäelle. Liuhtari ja Honkimäki olivat suosittuja

1 Lapuan osayleiskaavan kulttuuriympäristöselvitys 2010.
2 Lapuan osayleiskaavan kulttuuriympäristöselvitys 2010.

aluekohde

asuinpaikkoja, kun Liuhtariin valmistui kuusiluokkainen kansakoulu 1953.[3]

Arvotyypit

Asutushistoriallinen

Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- Honkamaantie
  - 1–11
  - 408-405-14-29–408-405-14-36, 408-405-18-1, 408-405-18-6, 408-405-18-7
- Hongistontie
  - 3, 4, 5, 6, 9, 10
  - 408-405-14-1, 408-405-14-2, 408-405-14-7, 408-405-15-1, 408-405-18-11, 408-405-18-12
- Honkarannantie
  - 2, 6, 7, 9, 15, 19
  - 408-405-2-190, 408-405-2-84, 408-405-6-147, 408-405-6-148, 408-405-6-183, 408-405-6-184, 408-405-6-149
- Kanuunatie
  - 3–7, 9–11
  - 408-405-14-3–408-405-14-6, 408-405-6-189, 408-405-6-171, 408-405-6-172
- Koivulantie
  - 2, 4, 6, 7, 10, 12–22
  - 408-405-6-55, 408-405-6-85, 408-405-6-44, 408-405-9-14–408-405-9-19, 408-405-9-5, 408-405-6-62, 408-405-6-117, 408-405-6-227
- Mäntyrannantie
  - 1, 3, 5, 6, 7
  - 408-405-2-148–408-405-2-151, 408-405-6-108
- Metsärannantie
  - 1–9
  - 408-405-6-57–408-405-6-61, 408-405-6-201, 408-405-6-98, 408-405-6-219, 408-405-6-118
- Kangasmäentie
  - 1, 3, 4, 5, 6, 8
  - 408-405-6-84, 408-405-6-45, 408-405-6-48, 408-405-6-83, 408-405-6-47
- Mäntymaantie
  - 1, 3, 5, 6, 7, 9
  - 408-405-15-2, 408-405-6-46, 408-405-6-127, 408-405-6-82, 408-405-6-181, 408-405-6-182

3 Lapuan osayleiskaavan kulttuuriympäristöselvitys 2010.

aluekohde

1207 SAARENKANKAAN PIENTALOALUE

Maisema

Pientaloalue taajaman reunalla.

Saarenkangas sijaitsee keskustaajaman länsireunalla, tiheästi rakennetun Välilän kaupunginosan ja Nurmonjokea seurailevien Ilkan ja Keisalan kaupunginosien länsipuolella. Saarenkankaan länsipuolella kohoaa

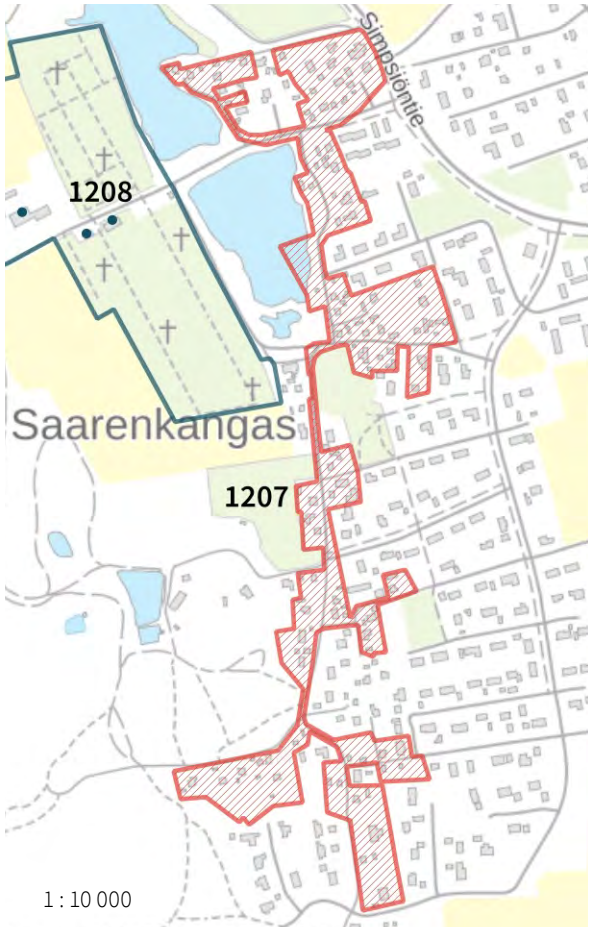

Simpsiönvuori (130m mp), joka paikoin on Saarenkankaan kohdalla jyrkkäreunainen.[1]

Saarenkankaan alue on jokilaakson ja selänteen väliin sijoittuvaa reunavyöhykettä: osittain mäen alarinnettä ja osittain tasaista laaksoa. Kaupunginosa on lähes kokonaan pientalovaltaista asuntoaluetta. Alueella voidaan karkeasti erottaa metsän ja peltoalueen rajaukseen sijoittuvien 1920–1950-luvun asuintalojen vyöhyke, sen itäpuolella 1980-luvun matalien omakotitalojen vyöhyke ja edelleen itään päin 2000-luvun omakotitalojen alue.[2]

Alueen keskellä on useita veden täyttämiä hiekkakuoppia, joita käytetään uimapaikkoina. Näiden länsipuolella on Simpsiön hautausmaa.

Rakennusperintö

Saarenkangas käsittää ajallisesti kerroksellista omakotiasutusta.

Saarenkankaantien varteen sijoittuvalla vanhimmala vyöhykkeellä on tällä hetkellä 12 viimeistään 1930-luvulla rakennettua asuintaloa ja 25 1940–1950-luvun puolitoista- tai yksikerroksista omakotitaloa. 1920–1930-luvun asuintalot ovat kaksi-kolmehuoneisia hirsitaloja. Tonteilla on asuinrakennusten lisäksi yksi tai useampia pieniä talousrakennuksia. Osa talosta on korjattu ja laajennettu kesäkäyttöön tai vakituisiksi asunnoiksi, osa pihapiireistä on tyhjillään rapistumassa. Talojen väliin sijoittuva Saarenkankaantie on maastomuotoja seuraileva, kapea hiekkatie, jossa paikoin avautuu lyhyitä, omaleimaisia pihanäkymiä.

1 Lapuan osayleiskaavan kulttuuriympäristöselvitys 2010.
2 Lapuan osayleiskaavan kulttuuriympäristöselvitys 2010.

Yhtenäisyyttä rikkovat varsin usein vanhempien talojen väliin sijoittuvat uudemmat omakotitalot.[3]

Saarenkankaan luonteeseen vaikuttavat Simpsiön hautausmaa sekä veden täyttämät hiekkakuopat. Alueella on myös muutamia pieniä puistoalueita, joissa on pelikenttä ja leikkipuisto (Iisakin puisto, Monttupuisto ja Pelttarinpuisto).[4]

Samantapaista rakennuskantaa on myös pohjoispuolisella Kukkukankaalla, jossa asuinalueen ilme on kuitenkin hajanaisempi.

Historia [5]

Saarenkangas oli Ilkan ja Keisalan alueen tilojen viljelymaata, johon alkoi 1800- ja 1900-lukujen taitteessa syntyä pienasumuksia. Vuonna 1825 alueen itäosaan perustettiin hautausmaa. Sotavuosien jälkeen vanhojen pienasumusten lomaan, Saarenkankaantien tuntumaan rakennettiin omakotitaloja. Pieni puolitoistakerroksisten pientalojen alue syntyi myös Simpsiöntien läheisyyteen Kukkukankaan tuntumaan (Kukkukankaantie ja Kankaantie). 1980–1990-luvuilla rakennettiin omakotitaloalue Saarenkankaan ja Saarentien väliin, vanhimmasta asutuksesta itään.

Saarenkankaan alueella kulkevista kaakko-luodesuuntaisista hiekkaharjuista otettiin tie- ja rakennushiekkaa 1940-luvulta 1970-luvulle. Alueelle syntyi useita pieniä hiekkakuoppia, jotka täyttyivät vedellä. Konnontien varressa toimi vuosina 1950–1965 Hietalan saha ja höyläämö. 1980-luvulla alue rakennettiin omakotialueeksi.

3 Lapuan osayleiskaavan kulttuuriympäristöselvitys 2010.

4 Lapuan osayleiskaavan kulttuuriympäristöselvitys 2010.

5 Lapuan osayleiskaavan kulttuuriympäristöselvitys 2010.

Arvotyypit

Asutushistoriallinen

Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- Harjuntie 3, 7, 8, 9
- Nikkarintie 6, 8, 12
- Tyynismaankuja 1, 2, 3, 4
- Kappelintie 5, 7, 9
- Mantelintie 1, 3, 5 (kuva 02), 6, 7, 9, 10 (kuva 04), 12
- Varjosentie 4, 6
- Saarenkankaantie
  - 1, 2, 4, 6, 7, 8
  - 12, 14, 16, 18 (kuva 01) + pumppuhuone n.11 (408-404-7-48, kuva 03))
  - 13, 15, 21, 22, 23 (kuva 05), 24, 25, 30, 33, 52, 54, 56, 58
- Urheilumajantie 20
- Vesitornintie 2, 4, 6, 8, 10, 12
- Ilkanpolku 9, 12, 14 (/ Pelttarinpolku 9), 15
- Konnonpolku 12, 17 (kuva 06)
- Lillvisintie 19

LAPUA

1208 SIMPSIÖN HAUTAUSMAA

Maisema

Väljä hautausmaa-alue taajaman laidalla.

Simpsiön hautausmaa sijaitsee Saarenkankaan länsiosissa, vanhan Simpsiönvuorelle johtaneen tien eli Kappelintien molemmin puolin. Lännen puolella on peltoa ja sen takana metsäinen mäki. Hautausmaa-alueen itäpuolella on paikoitusalue ja vesialtaina toimivat hiekkamontut. Vanhan puolen kiviaidan vierestä kulkee Mantelintie.[1] Lounaispuolella on helluntaiseurakunnan ja vapaakirkon hautausmaa, jonne hautaaminen aloitettiin vuonna 1954.

Hautausmaa-alue on lohkottu 11 eri kiinteistön maista.[2] Hautausmaan vanhinta aluetta ovat Kappelintien eteläpuolella sijaitsevat lohkot, jotka rajoittuvat kaakossa kuusikäytävään. Ns. vanha puoli (per. 1825) on rajattu matalalla luonnonkiviaidalla. Kolme kaakko-luodesuuntaista hiekkakäytävää jakaa alueen neljään lohkoon. Käytäviä reunustavat paikoin isojen koivujen rivistöt. Koivujen lisäksi alueella kasvaa isoja mäntyjä ja kuusia. Alueella on erimuotoisia hautamuistomerkkejä.[3]

Kappelintien pohjoispuolella sijaitseva ns. uusi puoli (otettu käyttöön 1945) jakautuu pääkäytävillä ja poikkikäytävillä 14:ään lohkoon. Pääkäytäviä reunustavat koivu- ja mäntyrivit. Kappelintien varressa on kuusirivistö. Alueen pohjoispäässä on uurnalehto ja puolivälissä Lapuan patruunatehtaan räjähdysonnettomuudessa v. 1976 kuolleiden muistomerkki. Uurnalehto tuhkattuja varten perustettiin 1988, ja tunnustuksettomien hautausmaa 2006. [4]

Nykyään hautausmaan kokonaispinta-ala on 7,5 ha. Vanhalla puolella hautatyypit vaihtelevat hiekkahaudasta nurmihautaan, uudella puolella lähes kaikkia hautoja peittää nurmi.

Rakennusperintö

Hautausmaan rakennuskanta on ajallisesti varsin kerrostunutta. Rakennuksista kaksi vanhinta, siunauskappeli (1930) ja talvihauta (1842, kuva 00), ovat huolellisesti toteutettuja, klassistisia muotoaiheita kantavia puurakennuksia. Ne muodostavat hautausmaan rakennuskannan ytimen.

1970-luvun huoltorakennus on sijoitettu uudemman hautausmaan puolelle tiheän kuusiaidan taakse eikä se ole näköyhteydessä vanhempiin rakennuksiin. Sen vaatimaton ulkoasu toistaa käyttötarkoituksen arkisuutta.

2000-luvun ruumiskellari on sijoitettu samaan linjaan siunauskappelin ja talvihautarakennuksen kanssa, mikä

1 Eija-Liisa Kangas 2010.
2 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

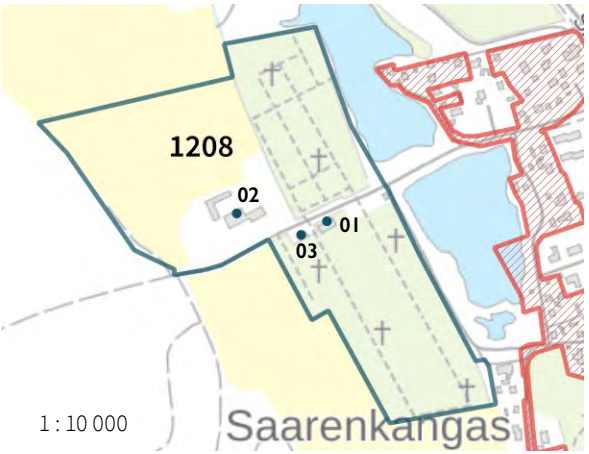

3 Lapuan osayleiskaavan kulttuuriympäristöselvitys 2010.
4 Lapuan osayleiskaavan kulttuuriympäristöselvitys 2010.

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

tukee rakennuksen liittymistä muuhun hautausmaan rakennuskantaan. Sen sijaan ruumiskellarin rakennusaikaansa nähden epätavallisen monimuotoinen ja dekoratiivinen ulkoasu rikkoo alueen yhtenäisyyttä erottumalla muista, punaisiksi maalatuista rakennuksista.

Rakennuskannan lisäksi hautausmaan kulttuuriympäristöä määrittävät hautamuistomerkit ja vanha kuusiaita.

Historia [5]

Uusi hautausmaa tarvittiin, kun kirkon ympärillä sijainnut hautausmaa kävi ahtaaksi. Hautausmaa perustettiin 1825 Matti Saarenpään lahjoittamalle maalle ja ympäröitiin kiviaidalla. 1820-luvun jälkeen Simpsiöstä tuli Lapuan ainoa hautausmaa, kun hautaus kirkolla lopetettiin (Kauhajärvelle hautausmaa saatiin 1869 ja Tiistenjoelle 1928).

1842 hautausmaan koillisnurkkaan valmistui talvihauta, joka palveli alkujaan routa-aikaan vainajien kylmäsäilytystilana. 1900-luvulla talvihautaa käytettiin vuoden ympäri. Nykyisen ulkoasunsa päätysisäänkäynteineen, palkistoineen ja pylväineen rakennus sai rakennusmestari Veikkolan suunnittelemassa korjauksessa 1932.

Hautausmaan viereen valmistui 1930 Kauno S. Kallion suunnittelema siunauskappeli ja talousrakennus. Hautausmaata laajennettiin 1945 vieritse kulkeneen maantien (nyk. Kappelintie) toiselle puolelle Ilmari Virkkalan suunnitelmien mukaan.

Simpsiön hautausmaalla on tavallisten perhe- ja sukuhautojen lisäksi useiden maakunnallisten ja valtakunnallisten merkkihenkilöiden hautoja. Mm. piispat J.R. Koskimies, Väinö Malmivaara ja Olavi Kares on haudattu alueelle. Paikallisia, maakunnallisia ja valtakunnallisia vaikuttajia lepää paikalla poikkeuksellisen paljon Etelä-Pohjanmaan mittakaavassa.[6]

Arvotyypit

Kirkkohistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

Hautausmaa Kappelintie 12 ja 19

- 01 Siunauskappeli, 1930, arkk. Kauno S. Kallio
  - 408-404-12-50
  - Rakennustöistä vastasivat Kustaa Lahtinen ja Matti Hemminki. Sisäpäätyjen maalaukset, ovesta astuttaessa taakse jäävä *Työ lakeudella* ja alttarin yllä odottava *Elävä toivo* ovat Onni Ojan maalaamia. Kappeli on peruskorjattu 1982. Kappelin kellon on lahjoittanut Lapuan Osuuskauppa vuonna 1930.[7]
  - Siunauskappelia uudistettiin vuosina 1966 ja 1982.
- 02 Huoltorakennus, 1972/1974, rm. Vilho Tuomaala, traktoritallilaajennus 1982
  - 408-404-12-295
- 03 Uusi ruumiskellari, 2009, rakennusarkk. Kimmo Hakola
  - 408-404-7-89

5 Lapuan osayleiskaavan kulttuuriympäristöselvitys 2010.

6 Lapuan osayleiskaavan kulttuuriympäristöselvitys 2010.

7 Lapuan osayleiskaavan kulttuuriympäristöselvitys 2010.

pistekohde

1209 OSUUSKAUPAN VILJASIILOT

Rakennukset ja rakennusaika	Teollisuusrakennus 1939
Osoite	Makasiinintie 12
Kiinteistö	408-404-5-224
Suunnittelija	-
Käyttötarkoitus	Varastointi

Maisema

Keskustaan liittyvä ratapihan teollisuusympäristö.

Kohde sijaitsee Lapuan rautatieaseman RKY2009-aluetta vastapäätä ja liittyy Pohjanmaan radan maisemaan. Sen eteläpuolella on lautarakenteinen, 6–7 kerrosta korkea viljasiilo ja tasakattoinen varastorakennus. Länsipuolella on rautatie ja asema-alue. Koillispuolella on peltoa.[1]

Rakennusperintö

1930-luvun viljasiilo-varasto-myymälärakennus, jossa on 2-kerroksinen varasto-osa ja 7-kerroksiset viljasiilot. Viljasiilo on valettu paikalla betonista, muut osat on muurattu punatiilestä. Itäsivulla on pitkä lippakatos ja lastaussilta. Näihin on myöhemmin liitetty uusia rakennuksia ja rakennelmia.

Rakennus on monimuotoinen ja ilmeikäs aikansa teollisuusrakennus, joka kuvaa teollistuvan ruoantuotannon keskittymistä ja kiinteää yhteyttä rautatieverkostoon.

Historia

Lapuan Osuuskauppa pyrki 1910-luvulla kehittämään vilja-, siemen- ja rehukauppaa. 1915 osuuskauppa rakensi ratapihalle hirsisen makasiinin, joka paloi 1937. Kesään 1939 mennessä valmistui uusi rakennus, jonka urakoi rkm Kalle Koskinen. Uuteen rakennukseen sijoitettiin koneita, mm. viljan esipuhdistaja, viljanlajittelija, peittauslaite ja automaattivaaka. Rakennukseen on myöhemmin liitetty lautaverhoiltu varasto-osa ja uusi sisäänkäynti sekä toiseen päähään peltisiä viljasiiloja. Lapuan osuuskauppa liittyi Etelä-Pohjanmaan Eepee-osuuskauppaan 1992. Lapuan agrimarket-myymälä, S-rautamarket ja Multasormi muuttivat alueelta uusiin tiloihin 2009.[2]

Kohde on vain vuoden nuorempi kuin Valtion viljavaraston 1. oma siilo (RKY2009) Seinäjoella, josta tuli myöhempien valtion viljasiilojen perustyyppi. 1. liukuvalumenetelmällä valettu mylly oli arkkitehti Erkki Huttusen SOK:lle suunnittelema Viipurin mylly, joka valmistui 1932.[3]

Arvotyypit

Teollisuushistoriallinen; Elinkeinohistoriallinen

Rakennustekninen

Kaupunkikuvallinen

1 Lapuan osayleiskaavan kulttuuriympäristöselvitys 2010.

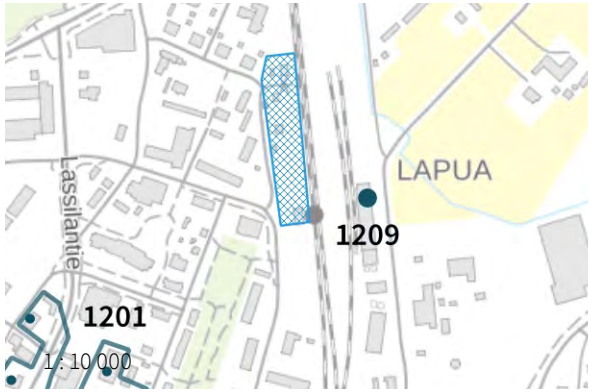

2 Lapuan osayleiskaavan kulttuuriympäristöselvitys 2010.

3 RKY: Valtion viljavarasto. Seinäjoki. Museovirasto.

pistekohde

1210 KISSANKELLON PÄIVÄKOTI

Rakennukset ja rakennusaika	Päiväkoti 1991
Osoite	Ilkanpellontie 1 / Ilkankuja 11
Kiinteistö	408-6-610-2
Suunnittelija	Kaupunginarkkitehti Helena Teräväinen
Käyttötarkoitus	Varhaiskasvatus

Maisema

Taajaman omakotitaloalue 1900-luvun lopulta.

Kohdetta ympäröivä Ilkan kaupunginosa oli 1990-luvun alkuun asti pääosin peltoa. Enemmistö ympäröivästä rakennuskannasta on valmistunut 1990-luvulla tai sen jälkeen. Kesällä 2019 päiväkodin länsi- ja eteläpuolilla on vielä kaksi n. 9 ha kokoista rakentamatonta aluetta.

Maasto on tasaista. Itäpuolella n. 400m päässä Nurmonjoki liittyy Lapuanjokeen.

Päiväkodin tontilla on runsaasti nuorta, istutettua puustoa.

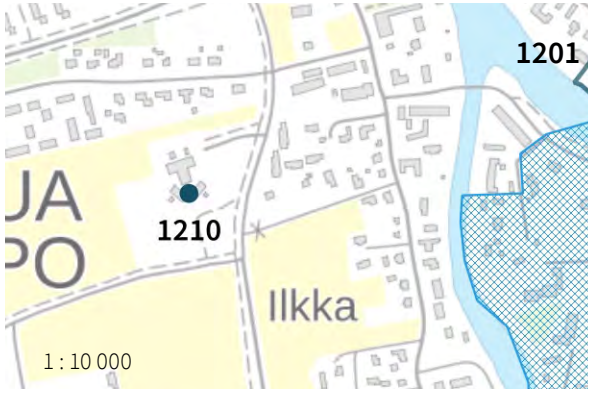

Rakennusperintö

Kissankellon päiväkoti käsittää rimalaudoitetun 1990-luvun rakennuksen ja vaakapaneloidun 2000-luvun laajennuksen sen pohjoispuolella.

Laajennuksen toteutus on tavanomainen.

Vanhemman osan ulkoasua määrittää pieni mittakaava, johon liittyvät vaihtelevat, pienipiirteiset julkisivut ja vesikatot. Ulkoasun esteetiikka ammentaa erilaisista historiallisista lähteistä. Muotokielessä on fragmentteja 1920-luvun puisista pientaloista, ja rakennusmassan läpäisevät katosreitit muistuttavat umpipihojen perinteisiä solia, läpiajettavia porttiaittoja. Rakennustekniikka on ajankohdalleen tyypillinen, mutta yksityiskohdat on toteutettu keskimääräistä viimeistellymmin.

Pienipiirteinen ulkoarkkitehtuuri ilmentää suunnitteluajankohtansa varhaiskasvatusympäristöihin liittyviä ihanteita. Rakennus on säilynyt pääosin alkuperäisessä asussaan.

Historia

Päiväkodin rakentaminen liittyy Ilkan omakotitaloalueen kasvuun 1980-luvulta alkaen.

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen

Arkkitehtoninen

Taajamakuvallinen

aluekohde

1211 RITAMÄEN ASUTUS

Maisema

Jälleenrakennusajan pientaloalue.

Ritamäen kaupunginosa sijaitsee mäkirinteessä Keskustan koillispuolella. Omakotitalovoittoinen kaupunginosa on laaja ja laajenemassa edelleen kohti pohjoista. Alueen reunoilla on teollisuutta. Tarkasteltu jälleenrakennuskauden pientaloalue sijaitsee kaupunginosan keskiosissa valtatie 16:n (Alajärventie) molemmin puolin.

Maasto on kuivahkoa rinnettä ja mäen lakialuetta. Puuvartinen kasvillisuus on mäntyvoittoista. Tontit ovat pääosin erikokoisia, rakennusten sijoittelu vaihtelevaa ja tiet maastomuotoja seurailevia sorateitä.

Alueen keskeisiä kulkuväyliä ovat 1960-luvulla rakennettu, itä-länsisuuntainen valtatie 16, sen pohjoispuolelle sijoittuva, mutkitteleva Mäkitie, pohjoiseen suuntautuva Vanhatie, sekä Ritamäentie ja Ritavuorentie.[1]

1 Lapuan osayleiskaavan kulttuuriympäristöselvitys 2010.

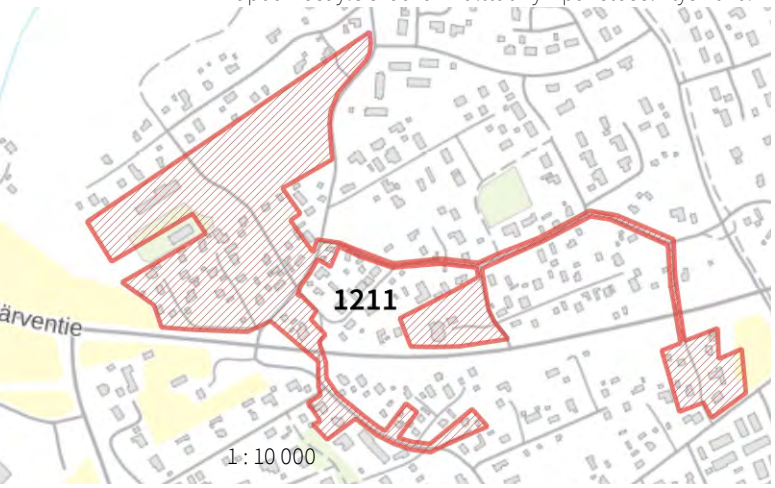

Rakennusperintö

Ritamäen rakennuskanta on ajallisesti kerroksellista. Alueella on peruskorjattuja 1900-luvun alkupuolen pienasumuksia, 1940–1950-luvun omakotitaloja, talousrakennuksia, autotalleja ja verstaita sekä eri-ikäisiä uudempia omakotitaloja. Vaikka Ritamäen alueella on 1940-luvun lopulla tai 1950-luvulla rakennettuja pientaloja yhteensä noin 80, ovat talot sijoittuneet eri puolille kaupunginosaa, eikä alueella ole yhtenäisiä jälleenrakennuskauden katukokonaisuuksia. Ainoat yhtenäiset taloryhmät sijaitsevat Ritamäen koulun ja lavan välisessä ympäristössä sekä Laaksontiellä.[2]

Olemassa olevat jälleenrakennuskauden rakennukset ovat pääosin yksi- tai puolitoistakerroksisia 1950-luvun tyyppitaloja, ns. rintamamiestaloja. Useilla tonteilla on rankorunkoinen talousrakennus. Lähes kaikissa asuinrakennuksissa on betoniperustus, lautaverhoilu, satulakatto ja umpikuisti.

Rakennuskannan kohokohtia ovat yhteisölliset rakennukset Ritamäen koulu ja tanssilava. Koulu on kolmiosainen, rakennusajankohdalleen tyypillinen laadukas 1950-luvun tiilirunkoinen koulutalo. Samassa vuonna 1951 pidetyssä kokouksessa kunnanvaltuusto päätti myös Ränkimäen (nyk. Liuhtarin, purettu) koulun rakentamisesta. Koulurakennukset olivat toistensa peilikuvia ja ensimmäisiä valmistuneita sivukäytäväkouluja Etelä-Pohjanmaalla.

Puurunkoinen, pääosin kahdeksankulmainen tanssilava on valtatie 16:n rakentamisen jälkeen toiminut Lapuaa lähestyttäessä Ritamäen maamerkkinä.

2 Lapuan osayleiskaavan kulttuuriympäristöselvitys 2010.

Historia [3]

Ritamäen alueella oli pienimuotoista mökkiasutusta jo 1800-luvulta lähtien, mutta kylän laajamittaisempi rakentaminen alkoi vasta 1900-luvulla. Ritamäki oli kirkonkylän talojen sarkojen reuna-aluetta: peltoa, laitumia, metsänreunaa ja metsäistä mäkirinnettä, joka 1920-luvulla tunnettiin mökkiasutuksesta ja "viinanjoppauksesta". Alueen maine ei 1900-luvun alussa ollut mairitteleva. 1900–1940-luvuilla väestö kasvoi jo merkittävästi.

Sota-ajan jälkeen Ritamäelle rakennettiin paljon uusia pientaloja. 1950-luvun puolivälissä Ritamäellä oli jo yli 500 äänivaltaista asukasta ja paljon lapsia. Kun oma koulu valmistui 1954, Ritamäen ja Ritakallion suosio lapsiperheiden asuntoalueena kasvoi. 1970-luvun alussa asukkaita oli 1085.

Koulun urheilukenttä valmistui 1955. 1960-luvulla Ritamäen luonne muuttui jonkin verran, kun alueen halki rakennettiin valtatie 16 ja siihen liittyvä kantatie 66:n osuus.

Betonirakenteinen vesitorni kohosi Ritamäen laelle vesihuollon tarpeisiin ja Ritamäen maamerkiksi 1984. Vesitorni on ajankohdalleen varsin tyypillinen kartiojalkainen vesitorni.

Lisätietoja KIOSKI:sta.

Arvotyypit

Asutushistoriallinen; Sivistyshistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 Ritamäen koulu, 1954, arkk. Viljo Saarinen / Sulo Kalliokoski
  - Kaunistontie 10, 408-404-5-143
  - Rakentamisen urakoi Rakennustoimisto Vilho Terho Seinäjoelta.
  - Vesikatto uusittiin 1994, juhlasalia ja luokkia korjattiin 1990-luvulla. Talonmiehen asunto muutettiin 1997 opettajien huoneeksi, kansliaksi ja sosiaalitiloiksi.
- 02 Ritamäen lava, 1947
  - Kirnukorventie 3, 408-404-4-351
  - Lapuan työväenyhdistyksen ja Ponnistuksen kesätanssilava valmistui talkootyönä. Myös kunnossapito tapahtuu talkootyönä.
  - 1990 lavalle rakennettiin lisäsiipi nostamalla vanhaa siipiosaa. 2001 lavalle asennettiin vesijohto ja wc:t ja tehtiin uusi katto. Ravintolatilat korjattiin 2002 ja esiintymislava 2004.
  - Lavan ympäristö on paikoitusaluetta.

Jälleenrakennuskauden yhtenäiset asutukset:

- Kaunistontie 2, 3, 4, 7, 8 (kuva 03)
- Lähteentie 1–8 (kuva 04)
- Tuulensuuntie 2–7
- Vanhatie 1, 3, 6, 7
- Rajalantie 11, 15, 16, 18
- Laaksontie 1, 3, 4, 6

3 Lapuan osayleiskaavan kulttuuriympäristöselvitys 2010.

pistekohde

1212 LEMPINTIEN RIVITALOT

Rakennukset ja rakennusaika	Asuinrakennukset A–E, 1997
Osoite	Lempintie 1 ja 3
Kiinteistö	408-3-336-1; 408-3-9901-1601; 408-3-335-2
Suunnittelija	Arkkitehti Helena Teräväinen ja rakennusarkkitehti Kirsi Tamppari
Käyttötarkoitus	Asuminen

Maisema

Kaupunkitaajaman asuinalue.

Uudehko pientaloalue Lapuanjoen vanhassa kulttuurimaisemassa.

Lempintien erilliset asuin- ja talousrakennukset muodostavat suojattuja umpipihamaisia yksiköitä.

Rakennusperintö

1990-luvun yhtenäinen, pienimittakaavainen ja esteettisesti laadukas rivitalokokonaisuus. Yleishahmoltaan siroissa rakennuksissa on kapea runkosyvyys, murrettu satulakatto, kaksiosaiset pilarit ja harkitusti vaihtelevat puiset ulkoverhoukset. Rakennustapa on ajankohdalleen ominainen.

Historia

Alue oli peltona 1990-luvulle asti, jolloin se kaavotettiin omakoti- ja rivitaloalueeksi. Nykyinen ympäröivä rakennuskanta on kohtalaisen yhdenikäistä.

Kohderakennukset suunniteltiin kaupungin vuokra-asunnoiksi ja toimivat siinä käytössä edelleen.

Arvotyypit

Asutushistoriallinen

Arkkitehtoninen

Taajamakuvallinen

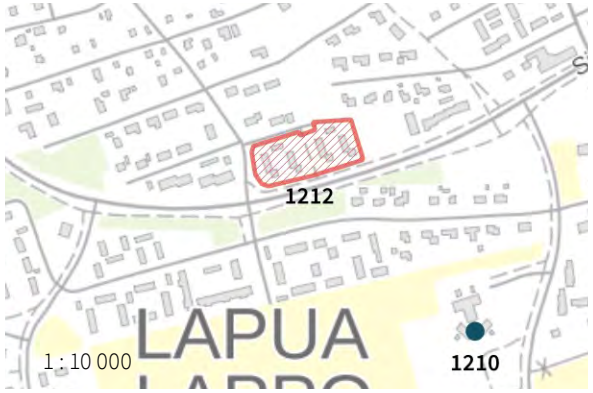

pistekohde

1213 KAUHAJÄRVEN KIRKKO JA HAUTAUSMAA

Rakennukset ja rakennusaika	Kirkko 1983 (hautausmaa 1869, tapuli 1923)
Osoite	Kirkkotie 21
Kiinteistö	408-409-2-27, 408-409-2-112, 408-409-2-22
Suunnittelija	rakennusarkkitehti Erkki Karvala / rakennusarkkitehti Markku Koskinen (tapulin arkkitehti Alvar Aalto)
Käyttötarkoitus	Seurakuntatoiminta

Maisema

Kyläkirkko vanhan kyläasutuksen ja avointen peltomaisemien keskellä.

Kauhajärven kylä Lapuan ja Lappajärven rajan tuntumassa on muodostunut selkeärajaisen Kauhajärven ympäri kulkevan maantien varsille laajana aukeavaan peltomaisemaan.[1] Kirkko ja kellotapuli sijaitsevat länsirannan keskivaiheilla. Kirkon ympärille levittäytyy kyläkirkkoyhdistyksen ylläpitämä hautausmaa.[2]

1 Museoviraston VAT-ehdotus 1999.

2 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

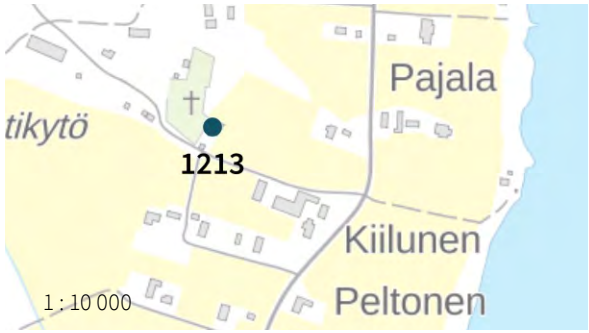

Kirkkomaalta näkyy peltojen ylitse Kauhajärvelle, ja kirkko tapuleineen erottuu maisemassa kaukaa järven ulapalta.

Rakennusperintö

Kauhajärven kirkko on 1900-luvun loppupuolella vakiintuneen arkkitehtuuri-ihanteen mukainen täydennysrakennus, joka ottaa väri-, muoto- ja materiaaliaiheita sekä palaneesta kirkosta että säilyneestä kellotapulista. Historiaviitteet on kuitenkin yhdistetty modernilla estetiikalla ja rakennustavalla. Palaneen kirkon tavoin myös uusi kirkko on kahdeksankulmainen, tosin kulmista kaksi on ulkoa katsottaessa sisänurkkia.

Historia

Kauhajärven kylä, joka vielä 1900-luvun alussa kuului Lappajärven pitäjään, sai oman kyläkirkon jo 1860-luvulla. Vuonna 1869 valmistuneen kirkon viereen rakennettiin 1923 Alvar Aallon suunnittelema tapuli. 300-paikkainen, pohjaltaan kahdeksankulmainen kyläkirkko tuhoutui tulipalossa vuonna 1981.[3] Uudesta kirkosta järjestettiin kilpailu, jonka voitti Arkkitehtitoimisto Erkki Karvala – Matti Sivennoinen – Markku Koskinen. Kirkko valmistui vuonna 1983. Rakennuttaja oli Kauhajärven kyläkirkkoyhdistys.[4]

Kauhajärven kirkon vieressä on kyläkirkkoyhdistyksen ylläpitämä hautausmaa, johon on haudattu kyläläisiä vuodesta 1869 lähtien. Vastaperustetulle sankarihautausmaalle pystytettiin Kaarlo Lamminheimon suunnittelema sankaripatsas vuonna 1950.[3]

Arvotyypit

Kirkkohistoriallinen; Henkilöhistoriallinen

Arkkitehtoninen

Kyläkuvallinen

3 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

4 Hulluarkkitehti.fi: Karvalan kirkot 2014.

aluekohde

1214 TIISTENJOEN KYLÄKIRKONMÄKI

Maisema

Viljelysmaiseman ympäröimä kirkonmäki.

Kyläkeskukseen liittyvä Tiistenjoen kirkonmäki, Torpparinmäki, Lapuanjoen rannalla. Mäellä sijaitseva kirkko hallitsee laajaa viljelymaisemaa. Kirkon juureen, kylän läpi kulkevan kantatie 66:n varteen levittäytyy tiivis, vanha maaseutukylä pienasumuksineen, kantatalojen talouskeskuksineen ja liikerakennuksineen.[1]

Rakennusperintö

Kirkonmäen rakennuskantaan kuuluu 1953 valmistunut kirkko ja hieman nuorempi seurakuntatalo, maakellarimainen talvihauta, puurunkoiset vaunuvaja ja arkkusuoja, kerhotila sekä monitoimitalo.

Hirsirunkoinen kirkko on arkkitehtuuriltaan vanhakantainen, länsitornillinen kyläkirkko, jossa on 1800-luvun loppupuolelta lainautuvia uusgoottilaisia piirteitä. Salissa on 550 istumapaikkaa. Kellotorni on 42 metriä korkea. Julkisivuverhous on raskaasta ilmeestään päätellen uusittu jälkikäteen, tornin kuparikate 2000-luvulla.

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

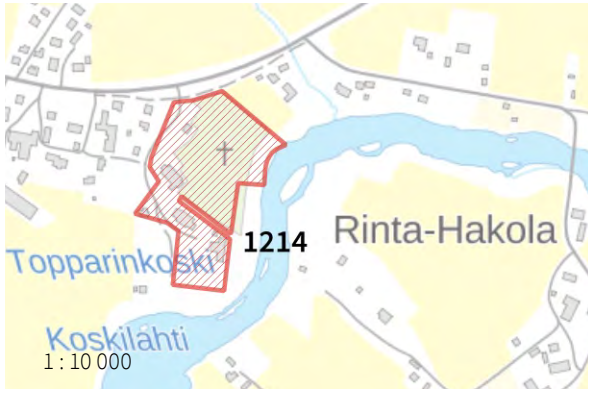

Muut rakennukset ovat rakennusajoilleen ominaisia, arkkitehtonisesti ja rakennustavaltaan varsin vaatimattomia käyttörakennuksia. Seurakuntataloa ja haustausmaahan liittyviä rakennuksia on uudistettu ja korjattu 1990- ja 2000-luvuilla.

Historia

Tiistenjoen ensimmäinen kyläkirkko valmistui vuonna 1915 ja tuhoutui tulipalossa 1941. Samalla paloi suuri osa Topparinmäellä sijainneista taloista. Vuodesta 1945 lähtien ryhdyttiin hankkimaan kirkon rakennustarvikkeita, ja rakennustyöt käynnistyivät keväällä 1950. Kivijalka tehtiin talkootyönä. Puurakenteet teetettiin kuortanelaisilla Takasen veljeksillä. Välillä varoja hankittiin lisää keräyksin ja tehtiin talkootyötä. Kirkko vihittiin käyttöön 27.9.1953. Kirkon omistaa kyläkirkkoyhdistys, joka saa avustusta tuomiokirkkoseurakunnalta. Kyläkirkkoyhdistys tekee aktiivista talkootyötä niin kirkkonsa kuin seurakuntatalonsakin ylläpidossa. Kirkossa järjestetään jumalanpalvelus kahdesti kuukaudessa.[2]

Arvotyypit

Kirkkohistoriallinen

Kyläkuvallinen

2 Lapuan tuomiokirkkoseurakunta: Tiistenjoen kirkko. https://www.lapuantuomiokirkkoseurakunta.fi/kirkot-ja-tilat/tiistenjoen-kirkko

aluekohde

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 Tiistenjoen kyläkirkko, 1953, rkm Eero Ojaniemi
  - Pappilantie 10, 408-408-5-26
- 02 Tiisten talvihauta, n.1950-luku
  - Pappilantie 10, 408-408-5-68
- 03 Vaunuvaja, n.1950-luku
  - Pappilantie 10, 408-408-5-89
- 04 Arkkusuoja, n.2000-luku
  - Pappilantie 10, 408-408-5-89
- 05 Seurakuntatalo, 1962, rkm Eero Ojaniemi
  - Pappilantie 12, 408-408-5-82
- 06 Jyvälä, Tiistenjoen entinen kerhotila, 1950-luku
  - Pappilantie 9, 408-408-878-2
- 07 Monitoimitalo, entinen pappila, 1963, arkkitehti Bey Heng
  - Pappilantie 15, 408-408-5-195
  - Rakennus peruskorjattiin 2007 arkkitehti Kimmo Hakolan suunnitelmien mukaisesti.[3]

Hautausmaa käsittää kiinteistöt 408-408-5-68, 408-408-5-89 ja 408-408-5-221.

3 Ikola, Kaisa: Lapuan tuomiokirkkoseurakunnan kiinteistöjen vaiheita. 2008. S.22.

pistekohde

1215 HELLANMAAN NUORISOSEURANTALO

Rakennukset ja rakennusaika	Nuorisoseurantalo 1930
Osoite	Hellanmaantie 209
Kiinteistö	408-404-7-149
Suunnittelija	-
Käyttötarkoitus	Yhdistystoiminta

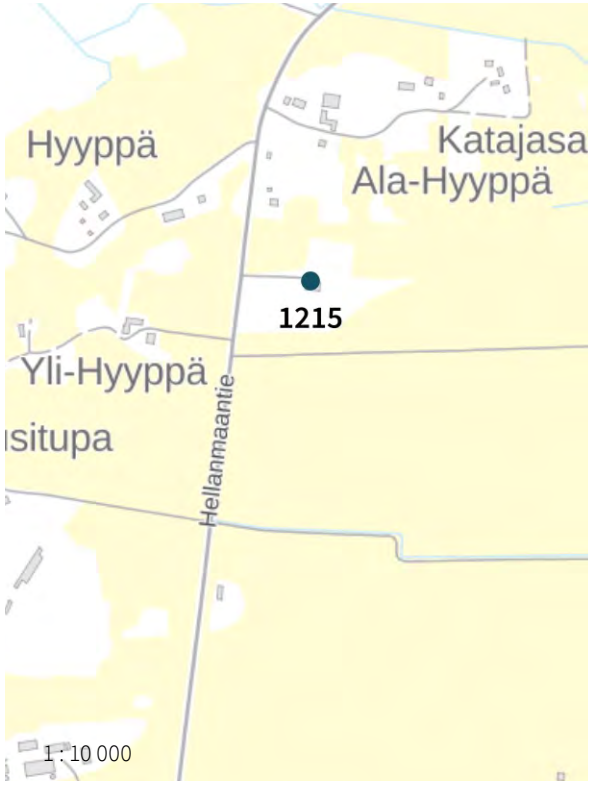

Maisema

Avoin maanviljelysmaisema.

Nuorisoseurantalo sijaitsee Lapuanjokeen liittyvän laajan viljelymaiseman länsireunalla.

Rakennusperintö

Rakennus on ajankohtansa maaseudun rakentamiselle ominainen, suurikokoinen ja rakennustavaltaan laadukas yhteisöä palveleva hirsirakennus. Rakennuksessa on tehty melko paljon muuttavia korjauksia n.1980-luvulla.

Kaikkiaan talossa on tilaa noin 300m².[1]

Historia

Tiilikatto on korvattu peltikatolla 1980-luvulla.[2] Tulisijat on poistettu todennäköisesti samassa vaiheessa.

Arvotyypit

Aatehistoriallinen

Rakennustekninen

Kyläkuvallinen

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

2 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

Kuvat: Google 2009 ja Kirsi Niukko 2016.

SEINÄJOKI

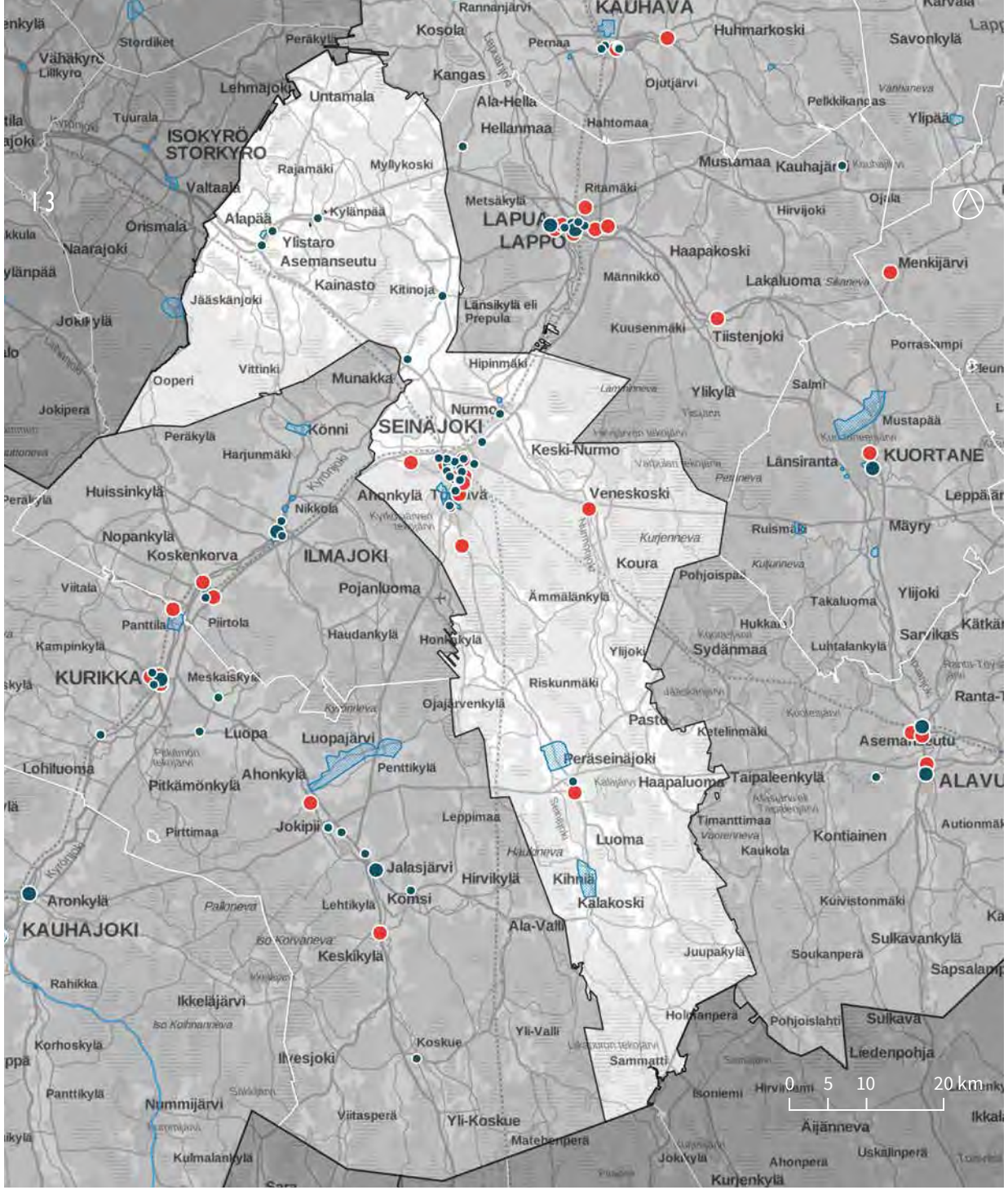

13 *Seinäjoki 1: 500 000*

- *Aluekohteet (yhtenäiset)*
- *Aluekohteet, osa vanhempaa kokonaisuutta*
- *Pistekohteet*
- *Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY2009), Museovirasto.*

Taustakartta: MML.

13 (A) SEINÄJOKI (SEINÄJOKI)

aluekohde

1301 AMMATTIKOULU / SEINÄJOEN SEDU

Maisema

Maakunnan suurimman kaupungin keskusta-alue.

Ammattikoulukokonaisuus rajautuu pohjois- ja länsipuolillaan Seinäjoen keskustan tärkeimpiin läpiajoväyliin Kirkkokatuun ja Vapaudentiehen.

Itäpuolellaan koulualue rajautuu Seinäjoen Aalto-keskuksen RKY2009-alueeseen. Ammattikoulun rakennuskanta muodostaa julkisten rakennusten kokonaisuuden yhdessä Marttilan koulun ja Seinäjoen lyseon, Aalto-keskuksen sekä ammattikoulun kanssa samassa vaiheessa rakennettujen lukion, uimahallin ja palolaitoksen kanssa. Marttilan koulua lukuun ottamatta nämä kaikki rakennukset liittyvät Seinäjoen kaupungiksi tuloon ja uuden kaupungin tarjoamiin palveluihin.[1]

Rakennusperintö

Puretaan lähivuosina: 1960-luvun yhtenäinen ja rakennustekniikaltaan ajalleen ominainen rakennuskanta, johon kuuluu monisiipisten ja -kerroksisten opetusrakennusten lisäksi nelikerroksinen asuntola. Suuria rakennusmassoja on jäsennetty pienempiin osiin ilmeen keventämiseksi. Opetusrakennusten harjakatot ovat epäsymmetrisiä. Ajankohtaansa nähden hieman vanhakantaisen kouluarkkitehtuurin rationaalista ilmettä pehmentävät eläväilmeiset julkisivumateriaalit: päätyjen punatiili ja kylkiseinien roiskerappaus.

1990-luvun opetusrakennus on materiaalin ja mittakaavan tasolla ympäristöönsä sopeutumaan pyrkivä täydennysrakennus.

Opetusrakennuksia on uudistettu 2000-luvulla. Mm. ikkunat on vaihdettu, sisäänkäyntejä muutettu esteettömämmiksi ja talotekniikkaa lisätty. Muutokset ovat heikentäneet alkuperäisen arkkitehtuurin ilmaisuvoimaa.

Nykyisin tiloissa on koulutuskeskus SEDU:n Kirkkokadun toimipiste.

Historia

Ensimmäinen ammattioppilaslautakunta asetettiin kauppalaan 1943. Ammattikoulu aloitti toimintansa syksyllä 1951 Marttilan koulun tiloissa. Ensimmäisenä aloittivat ompelu-, kutomo,- metalli- ja puutyöosasto. Seuraavana vuonna aloitti talousosasto ja neljäntenä sähköasennusosasto. Koska Valtion keskusammattikoulun oli määrä aloittaa toimintansa syksyllä, Seinäjoen oma ammattikoulu lopetettiin 1960. Etelä-Pohjanmaan keskusammattikoulun sijoituskunnasta kiisteltiin pitkään, kunnes lopulta Seinäjoki voitti ja ensimmäinen rakennus valmistui 1961. Koulunkäynti uusissa tiloissa aloitettiin seuraavana syksynä. Aluksi opintolinjoja oli neljä, mutta jo 1970-luvulla niitä oli yhdeksäntoista.[2] Pääosa Kirkkokadun ammattikoulun

1 Seinäjoen yleiskaava-alueen rakennusinventointi 2010–2019.

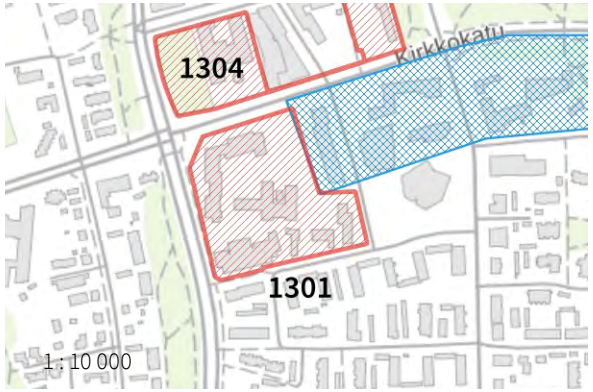

2 Seinäjoen yleiskaava-alueen rakennusinventointi 2010–2019.

aluekohde

rakennuskannasta valmistui vuoteen 1964 mennessä. Etelälaidan opetusrakennus on 1990-luvun alusta.[3]

Koulukokonaisuus edustaa kaupungiksi kohonneen Seinäjoen ensimmäisiä julkisia rakennuksia.

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Kaupunkikuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

743-3-14-8 :

- 01 Päärakennus 1, 1961–1964, Toimi Hämäläinen
  - Kirkkokatu 10 (luoteisnurkka)
- 02 Opetusrakennus 2, 1961–1964, Toimi Hämäläinen
  - Kirkkokatu 10 (tontin keskellä)
- 03 Opetusrakennus 3, 1991, Arkkitehtitoimisto Seppo Kasanen Oy
  - Kirkkokatu 10 (lounaisnurkka)
- 04 Konehalli, 1961–1964, Toimi Hämäläinen
  - Ammattikoulunkatu 3
- 05 Asuntola, 1961–1964, Toimi Hämäläinen (kuva Google 2009)
  - Ammattikoulunkatu 5
- 06 Asuntolan autotalli, 1961–1964, Toimi Hämäläinen
  - Ammattikoulunkatu 5

3 Peruskartat 1953, 1957, 1969 ja 1983. MML.

aluekohde

1302 KORTTELI 26

Maisema

Maakunnan suurimman kaupungin ydinkeskusta.

Asuin- ja liikerakennusten umpikortteli rajautuu länsipuolellaan Vapaudentiehen, yhteen Seinäjoen keskustan tärkeimmistä läpiajoväylistä. Pohjois- ja eteläpuoliset Kalevan- ja Kauppakadut ovat Seinäjoen tärkeimpiä liikekatuja.

Korttelin itäpuolella on Alvar Aallon suunnittelema ja RKY2009-merkitty Etelä-Pohjanmaan Suojeluskuntapiirin talo.

Korttelin keskellä on pääosin pysäköintiä.

Rakennusperintö

1950- ja 1960-lukujen asuin- ja liikerakennukset muodostavat yhtenäisen, rakennustavaltaan ja arkkitehtuuriltaan laadukkaan kerrostalokorttelin, jossa kukin rakennus hallitsee korttelin yhtä nurkkaa. Kolme 1950-luvun taloa ovat satula- tai aumakattoisia, massaltaan moniosaisen näköisiksi jäsennettyjä suuria kokonaisuuksia, joiden arkkitehtonisena kohokohtana ovat korttelin ulkonurkkiin sijoittuvat liiketilat.

Kaakkoisin 1960-luvun talo on pulpettikattoinen ja erityisesti pääjulkisivun estetiikaltaan lähellä teollisen rakentamisen rationaalisia ihanteita. Kaikki rakennukset ovat rapattuja ja niiden alkuperäisarkkitehtuuri on säilynyt hyvin.

Historia

Seinälinna ja Seinänsuu ovat Seinäjoen ensimmäisiä Arava-rahoitteisia kerrostaloja. Seinälinnan ensimmäinen liiketilavuokralainen oli Alko.[1]

Arvotyypit

Asutushistoriallinen; Elinkeinohistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Kaupunkikuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 As Oy Seinälinna, 1954, arkk. Mauri Karkulahti ja Teuvo Lindfors
  - Porvarinkatu 1 / Kalevankatu 18, 743-1-26-9
  - Porrashuoneiden ikkunoissa on kuusikulmaiset kehykset, ulko-ovet ovat alkuperäiset.
  - Korttelin ulkonurkan liiketilan ikkunoita on pienennetty 1960- tai 1970-luvulla.
- 02 As Oy Seinänsuu, 1954, arkk. Mauri Karkulahti ja Teuvo Lindfors (epävarma suunn.tieto)
  - Vapaudentie 53–55 / Kalevankatu 20, 743-1-26-1
  - Useita erkkereitä, liuskekiviverhottu sokkeli.
- 03 As Oy Seinänhovi, 1959, arkk. Mauri Karkulahti ja Teuvo Lindfors

1 Seinäjoen yleiskaava-alueen rakennusinventointi 2010–2019.

1302 KORTTELI 26

aluekohde

- Kauppakatu 21 / Vapaudentie 51, 743-1-26-7
- Vapaudentien puoleinen pylväiden kannattama pääty muodostaa Vapaudentielle huomattavan maamerkin.

• 04 As Oy Seinäjoen Kauppakatu 19, 1962, Touko Saari
- Kauppakatu 19, 743-1-26-8
- Pulpettikattoinen ja pääjulkisivun puolella nauhaikkunainen rakennus on ilmeikäs esimerkki 1950- ja 1960-lukujen arkkitehtuuripiirteiden yhdistämisestä.

SEINÄJOKI (SEINÄJOKI)

1303 YDINKESKUSTAN LIIKERAKENNUKSET

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

Maisema

Maakunnan suurimman kaupungin ydinkeskusta.

Kohdealue painottuu länsi-itäsuuntaisten Keskus-, Kalevan- ja Kauppakatujen varsille.

Maakuntatalon tontti rajautuu eteläpuolellaan Alvar Aallon suunnitteleman ja RKY2009-merkityn Etelä-Pohjanmaan Suojeluskuntapiirin talon pihaan.

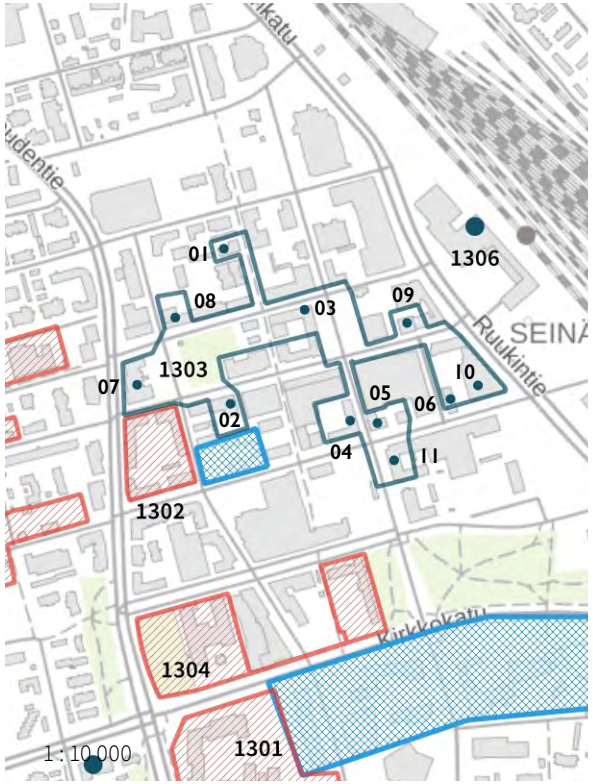

Rakennusperintö

Kohteet ovat ensisijaisesti liiketoimintaa palvelevia rakennuksia. Vanhempaa, 1930–1940-luvuilla valmistuneissa kohteissa arvot liittyvät painottuneesti historiallisiin tapahtumiin, ja uudemmissa, 1950–1970-lukujen kohteissa arkkitehtuuriin. Uudemmat rakennukset ovat kaupungin ja osittain jopa maakunnan edustavimpia esimerkkejä aikansa kaupunkirakentamisesta. Kohteiden välissä ja ympärillä on pääasiassa 1900-luvun jälkipuoliskolla valmistunutta, arkkitehtoniselta laadultaan vaatimattomampaa rakennuskantaa, minkä vuoksi alue ei muodosta kaupunkitilan kannalta yhtenäistä kokonaisuutta.

Historia

Alueen rakentuminen alkoi Seinäjoen rautatieaseman valmistuttua. Ensimmäinen asemakaava on vuodelta 1922 (arkkitehti Harald Andersin). 1930-luvun alussa kauppalan keskus muodostui asemanseudulle. 1920- ja 1930-luvuilla alueelle rakennettiin julkisia ja kaupallisia rakennuksia, joista on säilynyt esimerkiksi Talvitien talo ja muutamia arkkitehti Matti Visannin suunnittelemia tiilirakennuksia (Seurahuone ja nuorisokeskus, ent. Yhteiskoulu). Kaupan keskus oli aluksi Puskantiellä, mutta pian kauppa levisi Keskuskadun, Valtionkadun ja Kauppakadun varsille. Seinäjoen kauppalan uusi asemakaava valmistui 1941. 1960 perustettiin Seinäjoen kaupunki. 1960-luvun alussa nuori kaupunki rakensi paljon julkisia rakennuksia: mm. kauppaoppilaitos, tyttölyseo, ammattikoulu ja uimahalli. Alvar Aallon suunnittelemalla uudella hallintokeskuksella haluttiin kohottaa kaupungin profiilia. 1970-luvulla keskusta-aluetta uudistettiin modernin kaupunkisuunnittelun opein kaupunginarkkitehti Touko Saaren johdolla.[1] Parhaillaan alueella on meneillään uusi kehitysvaihe, jossa 1900-luvun puolivälin ja jopa loppupuolen rakennuskantaa puretaan korkeamman rakentamisen tieltä.

Arvotyypit

Asutushistoriallinen; Elinkeinohistoriallinen;

Aatehistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Kaupunkikuvallinen

1 Rakennusinventointi Seinäjoen kaupungin keskusta-alueella 2011, 6.

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

Ydinkeskustan arvorakennuksia:

- 01 Puistopolku 12, 1958, Suunnittelu Oy E. Niemelä (Oulu)
  - Matti Visannin kuja 12, 743-1-19-9
  - Puistopolku 12 edustaa sotien jälkeistä asuinrakentamista, Seinäjoen keskustan varhaista kaupunkirakenteen muutosta ja keskustan 1950-luvun uhanalaista ja suhteellisen vähälukuista arkkitehtuurikerrostumaa. Keskeisellä paikalla Seinäjoen keskusta-alueella sijaitsevan rakennuksen alkuperäiset ominaispiirteet yksityiskohtineen ovat hyvin säilyneet.[2]
- 02 Maakuntatalo, 1958, Suunnittelu Oy E. Niemelä (Oulu)
  - Kalevankatu 14, 743-1-27-14
  - Maakuntatalon rakennuttivat paikalliset ja maakunnalliset yhdistykset pohjalaisen maakuntahengen symboliksi. Valmistuttuaan kulttuuri- ja urheilukeskus oli vilkkaassa käytössä. Maakuntatalossa oli 650 paikkainen juhlasali, useita tilavia kokoushuoneita, harjoitustilat palloilua ja voimailua varten, maakuntateatteri ja teatteriravintola, useita liikehuoneistoja ja uimahalli. Uimahalli oli maakunnan ensimmäinen ja toimi 1970-luvulle saakka. Maakuntatalon ylläpito oli kuitenkin liian kallista aatteellisille yhdistyksille, joten melko pian valmistumisen jälkeen talo siirtyi liikeyritysten haltuun.[3]
  - Loivalappeisen, massaltaan kuutiomaisen rakennuksen Kalevankadun suuntaista juhlasalin julkisivua jäsentävät harmaat pilasterit.[4] Asettelu on moderni tulkinta klassisesta pylväsaiheesta, jollainen on esimerkiksi korttelin toisella puolella sijaitsevassa Suojeluskuntapiirin talossa.
  - Maakuntatalossa on taitelija Arvid Bromsin fresko ”Lakeuden kansan vaellus”, johon on ikuistettu sen ajan tunnettuja eteläpohjalaisia. Maakuntatalo, ”Maakis”, oli pitkään maakunnan suosituimpia tanssipaikkoja. Maakuntatalo oli vuosikymmeniä eteläpohjalaisten yhdistysten kokousten, seminaarien ja juhlien pitopaikka.
  - Rakennuksessa on nykyään useita erikokoisia liikehuoneistoja, joissa toimii muun muassa kahviloita ja ravintoloita, sekä elokuvateatteri.
  - Maakuntatalo ilmentää Seinäjoen liikekeskustan alueella harvinaistuvaa 1950-luvun arkkitehtuuria ja julkisen rakentamisen kerrostumaa. Rakennuksen juhlavuus ja alkuperäinen symboliarvo ovat edelleen koettavissa kadunpuolen ja päädyn julkisivuissa. Maakuntatalo ilmentää Seinäjoen kauppalan kaupungiksi tulon kehitysvaihetta, mutta sillä on merkitystä myös maakunnallisesti. Rakennuksen näkyvyys katukuvassa on heikentynyt viereisen kerrostalon valmistumisen (1975) jälkeen.[5]
- 03 Vaasan talo, entinen Vaasa Oy:n lehti- ja painotalo, 1935 arkk. Axel Mörne, laajennettu 1950-luvulla A. Lepistö
  - Keskuskatu 10, Puistokatu 9, 743-1-24-1, 743-1-24-6

2 Seinäjoen keskusta-alueen rakennusten arvottaminen 2017.
3 Seinäjoen yleiskaava-alueen rakennusinventointi 2010–2019.
4 Seinäjoen yleiskaava-alueen rakennusinventointi 2010–2019.
5 Seinäjoen keskusta-alueen rakennusten arvottaminen 2017.

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

- Painotalo aikana 1. kerroksessa oli tilat painokoneille ja 2.:ssa oli toimistohuoneita. Nykyään 1. kerros on erilaisten liikkeiden käytössä ja 2. kerroksessa on toimistoja ja asuntoja.[6]
- Vaasan talon raskas muotokieli on klassistista. Laajennusosa seuraa pienin modernisoinnein alkuperäisvaiheen ulkoasua. Suurin osa ikkunoista ja ovista on uusittu 1990-luvun vaihteessa.
- Vaasan talo oli valmistututtuaan matalan, puutalovaltaisen Seinäjoen merkittävimpiä ja näyttävimpiä rakennuksia.[7]
- Vaasa Oy:n omistama Seinäjoen kirjapaino aloitti toimintansa 1925 Niilo Hakolan talossa Koulukadun varrella. Nousukautta elänyt talouselämä sekä monet paikallislehdet käyttivät kirjapainoa hyväkseen. Uusi toimitalo rakennettiin keskustorin varrelle. Rakennuksessa oli Alkon liiketiloja 1930-luvun lopusta vuoteen 1953, jolloin se siirtyi Kalevankadulle Seinähovin liiketiloihin. 1950-luvulla rakennusta laajennettiin A. Lepistön piirustusten mukaan.[8]

Seuraavat 1950-luvulla valmistuneet kohteet luovat matalaa ja tiivistä kaupunkitilaa yhdessä 1920-luvulla rakennetun Talvitien talon kanssa (ks. kohde 05).

- 04 PYP:in talo (Pohjoismaiden Yhdyspankki), 1951, arkkitehti Runar Finnilä
  - Kauppakatu 11, 743-1-28-5
  - Seinäjoen kauppala-historiaa edustava, tiilirunkoinen entinen pankkirakennus
  - Rakennusaikaansa nähden vanhakantainen ulkoasu. Raskas peruskorjaus 1980-luvulla.
  - Rakennuksessa sijaitsi 1970-luvulle asti Pohjoismaiden Yhdyspankin maakunnan piirikonttori.
- 05 Asuin- ja liikerakennus, 1959
  - Kauppakatu 9, 743-1-29-1
  - Rakennusajankohdalleen ominainen laadukas, tiilirunkoinen liike- ja asuinkerrostalo.
  - Vieressä Talvitien talo (1924, arkkitehtitsto Pyramid: Antti Kiikka & Konstantin Bölau, Kauppakatu 7, 743-1-29-14, kuvassa punertava).
- 06 Kullervonlinna, 1953, arkk. Mauri Karkulahti ja Teuvo Lindfors
  - Maamiehenkatu 4 / Kauppakatu 3, 743-1-30-7 (samalla tontilla Pohjolan talo)
  - Rakennusajankohdalleen ominainen laadukas, tiilirunkoinen liike- ja asuinkerrostalo.

6 Seinäjoen yleiskaava-alueen rakennusinventointi 2010–2019.
7 Seinäjoen keskusta-alueen rakennusten arvottaminen 2017.
8 Seinäjoen yleiskaava-alueen rakennusinventointi 2010–2019.

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

Modernistisia maamerkkejä:

- 07 KELA:n toimitalo, 1976, arkk. Aarne Ehojoki (Turku)
  - Kalevankatu 17, 743-1-22-5
  - Jähmeän kuutiomainen, keltaisella marmorilla verhottu virastorakennus. Julkisivumateriaalivalinnan vuoksi rakennuksella on Suomessa harvinainen, eteläeurooppalainen ilme.
  - Arkkitehti-professori Ehojoki on suunnitellut Kelat myös Turkuun, Ouluun ja Kuopioon sekä Turun kauppakorkeakoulun ja Turun yliopistomäen näkyvimmät rakennukset Fennicumin ja Juslenian.
  - Rakennus on edustava esimerkki Seinäjoen 1970-luvun virastoarkkitehtuurista. Mahtipontinen rakennus on Seinäjoen ainoa vastaavaa muotokieltä ja julkisivumateriaalia kantava virastorakennus ja tiettävästi ainut suunnittelijansa kohde Seinäjoella.[9]
- 08 Vakuutusyhtiö Salaman-talo, 1959, P. Riihelä & O. Kivinen
  - Työväenkatu 1 / Keskuskatu 15, 743-1-19-14
  - Rakennuksessa on toiminut aikoinaan vakuutusyhtiöt Salama ja Pohjola sekä Teräs-niminen rautakauppa.[10]
- 09 Torni-talo, asuin- ja liikerakennus, 1960, Touko Saari
  - Keskuskatu 5, 743-1-25-10
  - Arkkitehtonisesti laadukas, modernismin ihannekuvastoa tarkoin seuraava kokonaisuus, jossa matala liikesiipi ja asuintorni, ensimmäinen kerros visuaalisesti kevyt ja sisäänvedetty, katolla terassi, nauhaikkunat. Alkuperäinen ulkoasu on säilynyt.
  - Tornitalo oli Seinäjoen ensimmäisiä korkeita liike-ja asuinrakennuksia, ja siihen asennettiin yksi Seinäjoen ensimmäisistä hisseistä. Ensimmäisiä liikkeitä olivat Torni-baari, Torni-kenkä ja Torni-asu.[11]
  - Edustaa Seinäjoen sotien jälkeistä alueelle tyypillistä voimakkaan rakentamisen varhaiskautta, joka muutti keskustan ilmettä voimakkaasti.[12]

9 Seinäjoen yleiskaava-alueen rakennusinventointi 2010–2019.

10 Seinäjoen yleiskaava-alueen rakennusinventointi 2010–2019.

11 Seinäjoen yleiskaava-alueen rakennusinventointi 2010–2019.

12 Seinäjoen keskusta-alueen rakennusten arvottaminen 2017.

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

1303 YDINKESKUSTAN LIIKERAKENNUKSET

- 10 Pohjolan talo (Järjestötalo), 1964, Touko Saari
  - Kauppakatu 1, 743-1-30-7
  - Kaksikerroksinen liikerakennus, jossa taitteinen pääjulkisivu. Ensimmäinen kerros sisään vedetty. Otsaverhoilu kuparipellistä. Persoonallinen liikerakennus, jossa samaa henkeä Aaltokeskuksen arkkitehtuurin kanssa.
  - Pohjolan talon tontilla on myös Hotelli Aapo (nyk. City Hotel), 1976, Touko Saari, Kalevankatu 2.
  - Rakennuksessa on arkitehtonisesti varsin vaatimaton, konstruktivistinen, keraamista laattaa ja profiilipeltiä yhdistävä julkisivu.
- 11 Mandinkulma (Scandic), 1963, Touko Saari
  - Koulukatu 20 / Kauppakatu 12, 743-1-34-1
  - Arkkitehtuuriltaan harvinaisen laadukas, rationalistinen, kuparilevyin verhottu 1960-luvun asuin- ja liikerakennus, joka muutettu sittemmin hotelliksi.
  - Ikkunoiden, liikekilpien ja ilmanvaihto-osien muutoksista huolimatta alkuperäinen ulkoarkkitehtuuri on selvästi luettavissa.

aluekohde

1304 MARTTILAN KOULU JA SEINÄJOEN LYSEO

Maisema

Koulualue maakunnan suurimman kaupungin ydinkeskussa.

Alue rajautuu etelä- ja länsipuolillaan Seinäjoen keskustan tärkeimpiin läpiajoväyliin Kirkkokatuun ja Vapaudentiehen. Eteläpuolellaan koulualue rajautuu Seinäjoen Aalto-keskuksen RKY2009-alueeseen sekä Ammattikouluun, nykyiseen Seinäjoen SEDU:un.

Koulurakennusten näköyhteys katkesi 2000-luvun alussa, kun koulujen väliselle urheilu- ja välitunti-alueelle rakennettiin kaksi virastotaloa. Näissä toimii vuonna 2019 mm. Ruokavirasto, Työ- ja elinkeinotoimisto, Länsi-Suomen verovirasto ja Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus.

Rakennusperintö

Alue käsittää 1930 valmistuneen Marttilan koulun ja 1955 valmistuneen Seinäjoen lyseon. Koulurakennukset muodostavat huomattavan opetusrakennusten kokonaisuuden.[1]

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

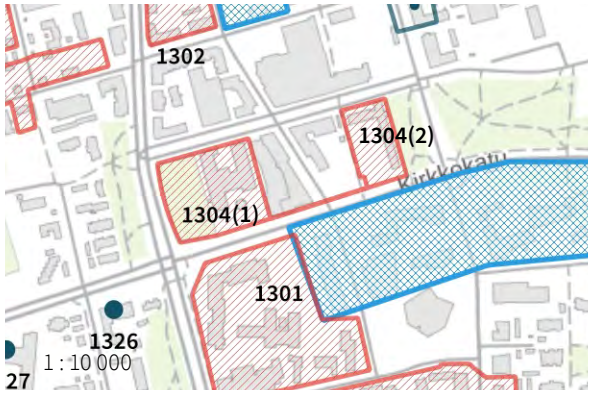

Marttilan koulun vanhin tiilirunkoinen osa on arkkitehti Matti Visannin suunnittelema, ja sen arkkitehtuuri seuraa Visannin aiempaa tuotantoa (esim. Seurahuone ja Yhteiskoulu, molemmat 1928) hieman kehitettynä. Marttilan koulussa on vanhemmista kohteista poiketen satulakatto, keskikäytävään liittyvä korkea ikkunaseinä ja barokkimaisen notkeaa muotoilua läntisessä sisäänkäyntiportaalissa.

Marttilan koulussa on laajennukset vuosilta 1950 ja 1961, jotka molemmat on sovitettu aikakaudelleen harvinaisen huolellisesti vanhimman koulurakennuksen arkkitehtuuriin. 1950 valmistunut koulutalo imitoi alkuperäistä rakennusta. Arkkitehti Touko Saaren suunnittelemassa 1960-luvun laajennuksessa vanhakantaiset ja kaupunkikuvallisesti suurta roolia kantavat päädyt yhdistyvät nokkelasti kylkiosien nauhaikkunajulkisivuun. 1990-luvun lopun peruskorjauksessa uusittiin mm. ikkunat ja ulkorappaus, mikä heikensi rakennuksen alkuperäisiin materiaaleihin sitoutunutta historiallista arvoa.

Arkkitehti Sylvi Ernon suunnittelema Seinäjoen lyseo on pitkästä ja korkeasta luokkasiivestä sekä poikittain siihen nähden asetetusta juhla- ja liikuntasalisiivestä koostuva, edustava tiilirakennus. Rakennus on arkkitehtuuriltaan aikakautensa valioyksilö. Rakennustekniikkaan vaikuttaa 2008 valmistunut totaalinen peruskorjaus, minkä seurauksena kohteen materiaalinen autenttisuus on pääosin menetetty. Tilalliset ja esteettise ominaispiirteet on kuitenkin pystytty säilyttämään.

Rakennushallituksen arkkitehti Sylvi Erno suunnitteli myös esimerkiksi Valtion virastotalon Iisalmeen (1956).[2]

2 Suomen rakennuskulttuurin yleisluettelo. Posti 225 / Iisalmi. Museovirasto.

aluekohde

Historia [3]

Marttilan vanha kansakoulurakennus vuodelta 1878 (Pellervonkatu 6) on ensimmäinen Seinäjoelle rakennettu koulurakennus. Sen käytyä pieneksi rakennettiin puolen kilometrin päähän uusi koulu, joka vihittiin tammikuussa 1931. Tilaisuutta pidettiin sekä Seinäjoen kauppalan alkamisjuhlana että Seinäjoen koululaitoksen 60-vuotisjuhlana. Koulutaloa pidettiin Etelä-Pohjanmaan kauneimpana ja uusia opetustiloja askeleena koko kansanopetuksen alan parantamiseksi. Koulussa järjestettiin 1931 maatalousnäyttely, joka oli valtakunnallisesti merkittävä tapaus.

Marttilan kouluun tehtiin matala lisäosa 1950, ja 1961 valmistui laajennus, joka yhdisti vanhemmat osat. 1960-luvulla koulu myös peruskorjattiin. Vanhan koulurakennuksen päädyssä sijainnut pääsisäänkäynti poistettiin ja korvattiin ikkunalla. Vuonna 1998 valmistui peruskorjaus, jossa sisäosat saneerattiin kokonaan ja laajennuksen katolle rakennetiin lisätilaa ja vanha pääsisäänkäynti palautettiin päätyyn.

Matti Visannin Seinäjoelle suunnittelemat 1920-luvun klassismia edustavat rakennukset olivat valmistuttuaan matalan, puutalovaltaisen Seinäjoen merkittävimpiä ja näyttävimpiä rakennuksia. Ne muistuttavat edelleen Seinäjoen kauppalaksi tulon synnyttämästä nousukaudesta.[4]

Seinäjoen lyseo jatkaa vuonna 1893 perustettua Sortavalan lyseota. Koulu siirrettiin Karjalasta evakkoon.

3 Kioski: kohde 201647 Kirkkokatu 7 / Seinäjoen lyseo. Seinäjoen yleiskaava-alueen rakennusinventointi 2010–2019, ellei toisin mainittu.

4 Seinäjoen keskusta-alueen rakennusinventointi ja toimenpide-ehdotukset osayleiskaavaa varten 2017, 43.

Oma koulurakennus valmistui 1955. 1960-luvulla koulu kasvoi 800 oppilaan suurkouluksi. Nykyään koulussa opiskelee yli 500 yläkoululaista.

Koulussa tehtiin peruskorjaus 2006–2008, jonka yhteydessä rakennus purettiin rungolleen. Kaikki pintamateriaalit uusittiin ja rakennukseen asennettiin koneellinen tulo- ja poistoilmanvaihto. Suunnittelusta vastasi Arkkitehtitoimisto Jääskeläinen Oy.[5]

Rakennus kuvaa Seinäjoen keskustan sodan jälkeen tapahtunutta voimakkaan kehittymisen aikaa.

Molemmat koulut ovat lähiympäristönsä maamerkkejä ja harvoja Seinäjoen keskustan arvorakennuksia. Pitkää kouluhistoriaa kantavina ja alkuperäisessä käyttätarkoituksessaan toimivina ne kuuluvat keskeisesti Seinäjoen kouluhistoriaan.

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Kaupunkikuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 Marttilan koulu; 1930 arkk. Matti Visanti; 1950; 1961 arkk. Touko Saari
  - Kirkkokatu 9, 743-1-39-2
- 02 Seinäjoen lyseo (ent. oppikoulu (poikakoulu), Marttilan yhteislyseo, Marttilan yläaste), 1955, arkk. Sylvi Erno
  - Kirkkokatu 7, 743-1-40-2
  - Rakensi K.N. Koskisen rakennusliike.

5 Seinäjoen yleiskaava-alueen rakennusinventointi 2010–2019.

SEINÄJOKI (SEINÄJOKI)

pistekohde

1305 TIKLAS

Rakennukset ja rakennusaika	Teollisuusrakennus, 1950
Osoite	Vapaudentie 83
Kiinteistö	743-1-1-25
Suunnittelija	Insinöörirakenne Oy
Käyttötarkoitus	Kulttuuritoiminta, opetus, ent. pienteollisuus

Maisema

Maakunnan suurimman kaupungin keskusta-alue.

Keskustan kaupunkirakenteeseen liittyvä pienteollisuustalo useiden kaupungin pääväylien risteyksessä. Tehdasrakennus toimii maamerkkinä pohjoisesta päin Seinäjoelle saapuville.[1]

Rakennusperintö

Tiklaksen tehdas on kolmikerroksinen tiilirakennus, jonka eteläsivulla on tornimainen porraskäytävä. Alkuperäisarkkitehtuuri on ajankohdalleen ominaisesti hienostelematonta mutta näyttävään ja teknisesti laadukasta. Suurista ikkunoista sai hyvin valoa. Tiklaksen tehdas on yksi harvoista keskusta-alueella säilyneistä aikakautensa arkkitehtuurin edustajista.

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

Historia [2]

Tiklaksen tekstiiliteollisuustalo valmistui keskelle puutaloaluetta. Sen rakennuttaja Lassila & Tikanoja aloitti tukkukaupan rinnalla vuonna 1923 teollisen vaatteiden valmistuksen ja oli 1980-luvulle saakka Suomen suurimpia vaatetusteollisuusyrityksiä. Parhaimmillaan Lassila & Tikanojalle oli teollista toimintaa Suomessa lähes 20 paikkakunnalla. Tunnetuimpia tuotemerkkejä olivat Tiklas-puvut, -paidat ja -puserot sekä Topman-kengät.

Tiklaksen tehdas työllisti aikanaan paljon seinäjokisia naisia ja on näin ollen edesauttanut Seinäjoen kaupungin kehitystä ja lisännyt naisten työssäkäyntimahdollisuuksia. Tehtaassa työskenteli parhaimmillaan 250 työntekijää. Rakennus ilmentää sotien jälkeisestä elinkeino- ja palvelualojen historiaa Seinäjoen keskustan alueella.

Tiklaksen tehdas siirtyi Vapaudentieltä Kivistöön 1960- ja 1970-lukujen vaihteessa. Vuodesta 1970 tiloissa toimi Seinäjoen Ammatillinen Kurssikeskus ja sen jälkeen Seinäjoen kansalaisopisto.

Arvotyypit

Teollisuushistoriallinen; Elinkeinohistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Kaupunkikuvallinen

2 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

SEINÄJOKI (SEINÄJOKI)

pistekohde

1306 SEINÄJOEN MATKAKESKUS

Rakennukset ja rakennusaika	Asemarakennus 1971
Osoite	Valtionkatu 1, Ruukintie 2
Kiinteistö	743-401-44-1, 743-401-65-1, 743-401-47-1, 743-1-9906-0, 743-401-5-891
Suunnittelija	Arkkitehdit Heikki ja Mirja Castrén, Marja Nuuttila, Juhani Jauhiainen
Käyttötarkoitus	Joukkoliikennepalvelut

Maisema

Rautatieasema-alue maakunnan suurimman kaupungin ydinkeskussa.

Seinäjoen matkakeskus sijaitsee Seinäjoen keskustan välittömässä läheisyydessä RKY2009-merkityn Seinäjoen vanhan rautatieaseman luoteispuolella. Asemarakennuksen edustalla on rautatieläisaiheinen patsas.

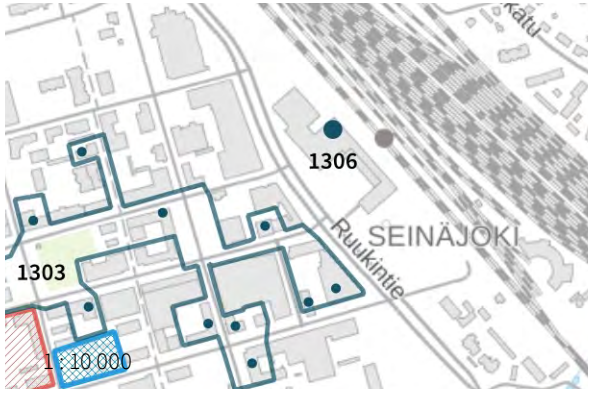

Rakennusperintö

Puretaan lähivuosina: Aikanaan uudenaikainen liikenneasemaratkaisu yhdistää linja-auto- ja rautatieasematoiminnot sekä kaupallisia tiloja. Kohde oli valmistuessaan Suomen 2. suurin asemarakennus. Pohjoispuolelle valmistui 1985 postin lajittelukeskus. 1994 valmistui uusi alikulkutunneli asemalaitureille.[1] Arkkitehtuuri on rakennusajalleen ominaista ja perustuu esivalmistettujen elementtien sarjalliseen estetiikkaan. Anonyymiä ilmettä ovat entisestään korostaneet julkisivujen arkiset korjaus- ja muutostyöt. Teräksiset katosrakenteet ovat säilyttäneet ilmeikkään tektonisen asunsa.

Arkkitehti Heikki Castrén on suunnitellut useita julkisia ja liikerakennuksia mm. Helsinkiin ja Espooseen (mm. Oulunkylän kirkko ja Fortumin pääkonttori, yhdessä Viljo Revellin kanssa City-Center eli Makkaratalo.)[2]

Historia

Seinäjoen rautatieasema-alue on pian valmistumisestaan lähtien ollut yksi Suomen merkittävimmistä risteysasemista, josta on yhteys sekä Haapamäen, Helsingin, Vaasan että Oulun suuntaan. Seinäjoen liikekeskustan painopiste siirtyi rautatien rakentamisen ansiosta Törnävältä nykyiselle paikalleen. Matkakeskus on kaupungin porttirakennus ja keulakuva.[3]

Arvotyypit

Liikennehistoriallinen;

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen;

Kaupunkikuvallinen

1 Jussi Iltanen: Radan varrella. Suomen rautatieliikennepaikat. 2010. S.140.

2 Seinäjoen yleiskaava-alueen rakennusinventointi 2010–2019.

3 Seinäjoen yleiskaava-alueen rakennusinventointi 2010–2019.

SEINÄJOKI (SEINÄJOKI)

1307 VR:N ASUINKERROSTALOT

pistekohde

Rakennukset ja rakennusaika	Kristiinan kasarmi, n.1912 Piirakkalinna, 1946 Kropsulinna, 1947
Osoite	Ruukintie 14, 16, 18
Kiinteistö	743-401-64-0
Suunnittelija	VR. 1940-lukun kohteissa "VR Ratatekninillinentsto/Huonerakennusjaosto, mahd. Jarl Ungern (virassa 1925–1956)
Käyttötarkoitus	Asuminen

Maisema

Maakunnan suurimman kaupungin keskusta-alue.

Kohteet sijaitsevat ratapiha-alueen ja Seinäjoen yhden suurimman sisäänajoväylän välissä. Seinäjoen Aaltokeskuksen RKY2009-alue sijaitsee kohteiden länsipuolella n.150m päässä.

Rakennusperintö

Kohteeseen kuuluu kolme asuinkerrostaloa 1900-luvun alkupuolelta. Valkoisiksi rapatut ja punakattoiset, sekä arkkitehtuuriltaan että rakennustavaltaan laadukkaat tiilirakennukset muodostavat ajallisesti kerroksisen mutta luonteeltaan yhtenäisen kokonaisuuden.

Nelikerroksiset Piirakkalinna ja Kropsulinna on tehty samojen piirustusten mukaan.

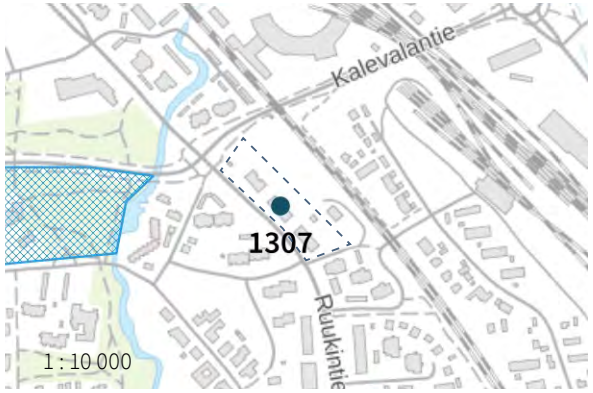

Historia

Kristiinan kasarmi peruskorjattiin 1985.[1] Piirakkalinna nimi viittaa siihen, että talo tehtiin karjalasta tulleille rautatieläisille. Kropsulinnassa asuivat alun perin paikalliset rautatieläiset.[2]

Valtionrautateiden työntekijöille kuului yhtiön alusta lähtien työsuhdeasunnot. Enemmistö asuinrakennuskannasta toteutettiin puisina. Kaupunkiympäristössä erityisesti 1900-luvun puoliväliä lähestyttäessä rakennuksia alettiin muurata myös tiilestä. Parhaimmillaan VR:llä oli asuntoja yli 5000. Työsuhdeasuntojen tarjonta väheni 1990-luvulla ja on 2000-luvulla poistunut lähes kokonaan käytöstä.[3]

Arvotyypit

Liikennehistoriallinen; Asutushistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Kaupunkikuvallinen

1 Seinäjoen keskustan rakennusinventointi 2013.

2 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

3 VR myy liki 2000 aravavuokra-asuntoa VVO:lle. Taloussanomat 3.1.2002. https://www.is.fi/taloussanomat/art-2000001355762.html

aluekohde

1308 KAPERNAUMIN PIENTALOALUE

Maisema

Esikaupungin 1900-luvun alkupuolen asuinalue.

Alue sijoittuu asema-alueen ja ratapihan eteläpuolelle rautatien varteen. Alueen koillispuolta kulkevan Pohjanmaanradan vastakkaisella puolella sijaitsee Valtion viljavaraston RKY2009-alue.

Kapernaumiksi kutsutun rautatieläisten asuttaman alueen 1920-luvun tienoilla syntynyt vanhin osa, varsinainen puukapernaumi, sijoittuu radan itäpuolelle. Nuorempi, 1900-luvun alussa ja puolivälin tietämillä rakentunut alue sijaitsee radan länsipuolella ja rajautuu Kalevantiehen, Ruukintiehen ja Siipipyöränkatuun. Pohjoisimpana sijaitsevat 1910–1940-luvulla rakennetut kolme rautatietyöläisten asuinkerrostaloa (kohde 1307). Tässä tarkasteltu kohdealue käsittää 1900-luvun alussa rakennetun Ratavartijanakadun, Nikkarinkadun, Vaakamestarinkadun, Kaasumestarinkadun, Pakkamestarinkadun ja Ratamestarinkadun varren asutuksen sekä niiden poikittaiskatuna olevan Topparoikankadunvarren asutuksen. Lisäksi alue käsittää Ruukintien risteyksestä Kototien risteykseen rajoittuvan osan Siipipyöränkadunvarren jälleenrakennuskauden asuinaluetta.[1]

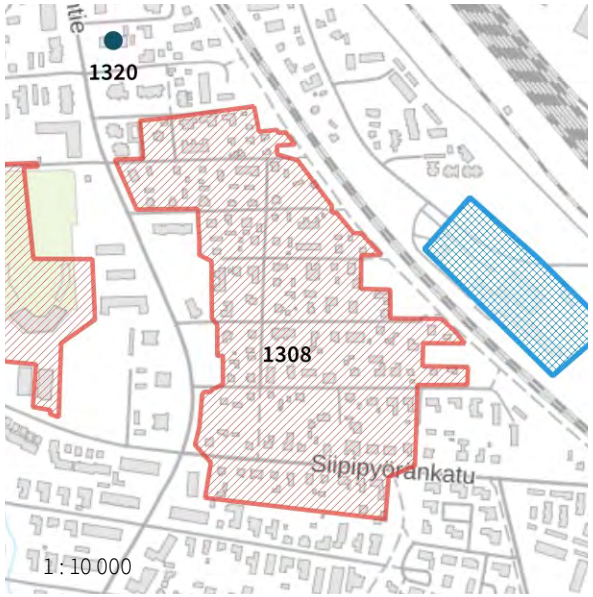

Rakennusperintö

Alueella on runsaasti 1900-luvun alkupuolen puutaloasutusta. Maakunnassa ainutlaatuinen rautatieläiskulttuuriin liittyvä kokonaisuus on eheytensä vuoksi edustava puutaloalue, joka ilmentää 1900-luvun alkupuolen kaupunkimaista omakotiasumisen muotoa.[2]

Marttilan pientalolue on rakenteeltaan samantapainen mutta kooltaan pienempi ja arkkitehtuuriltaan hajanaisempi.

Historia

Alue oli vielä 1800-luvun lopulla pääosin peltoa. Varsinainen rakentaminen alkoi 1920-luvulla.

Vaakamestarinkatu tunnettiin vuoteen 1975 asti nimellä Susitie.[3]

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.
2 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.
3 Seinäjoen yleiskaava-alueen rakennusinventointi 2010–2019.

aluekohde

1308 KAPERNAUMIN PIENTALOALUE

Arvotyypit

Asutushistoriallinen; Liikennehistoriallinen

Rakennustekninen

Kaupunkikuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- Ratavartijankatu
  - 5, 7, 9, 11a eli eteläpuoli
- Nikkarinkatu
  - 3–12
- Vaakamestarinkatu
  - 2–14
- Kaasumestarinkatu
  - 2–10, 12–16
- Pakkamestarinkatu
  - 1–10, 12–13, 15–17
- Topparoikankuja
  - 1–12 eli kokonaan
- Ratamestarinkatu
  - 2–20
- Siipipyöränkatu
  - 1–20

aluekohde

1309 SEINÄJOEN LIIKUNTAPUISTO / UPAN URHEILUPUISTO

Maisema

Avara urheiluympäristö esikaupunkialueella.

Urheilupuistoa ympäröivät kerrostalokorttelit. Pajuluoma ohittaa alueen länsipuolelta.

Liikuntapuiston alue käsittää urheilukentän, pesäpallostadionin, erillisen jalkapallokentän, neljä tenniskenttää, kaksi tennishallia, kaksi lentopallokenttää ja Squash-hallin.

Rakennusperintö

1950-luvulla rakennetun urheilukentän vanhin rakenne on teräsbetonirunkoinen, rapattu sivukatsomo. Katsomoon on lisätty tukitiloja 2000-luvulla, mutta alkuperäinen laadukas arkkitehtuuri on edelleen hallitsevassa osassa.

Alueen huomattavin rakenne on alueen kaakkoisnurkkaan 1990-luvun alussa valmistunut teräsbetoni-teräsrakenteinen pesäpallokentän stadionkatsomo. Arkkitehtuuriltaan rationaalisen futuristinen viuhkakatsomo hallitsee korkeutensa vuoksi urheilupuiston maisemaa.

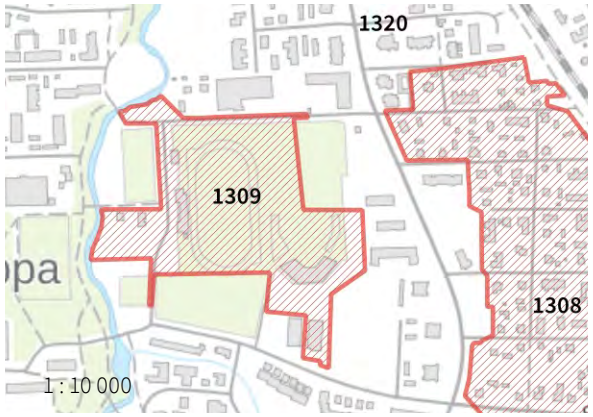

Historia

Seinäjoen keskuskenttä, yleisurheilu- ja jalkapallostadion, avattiin Upassa vuonna 1952. Sitä uudistettiin 1970-luvun puolivälissä.

Uuden Seinäjoen pesäpallostadionin ensimmäinen vaihe valmistui vuonna 1992, jolloin siitä tuli samalla Suomen suurin pesäpallostadion. Vasta vuonna 1997 valmistunut Raksilan pesäpallostadion Oulussa oli massiivisempi. Ensimmäisessä vaiheessa rakennettiin nykyinen pääkatsomo, ja toisessa vaiheessa 1990-luvun lopussa oli tarkoitus tehdä sivuttaiset jatkokatsomot. Sivukatsomot toteutettiin maavallille 2013–2014.

Stadionilla on valmistumisen jälkeen pelattu Superpesistä yhtä kautta lukuun ottamatta joka vuosi. Yleisurheilun suomenmestaruuskilpailut Kalevan kisat on järjestetty stadionilla kolme kertaa, vuosina 1952, 1975 ja 1999. Vuonna 1997 kentällä pelattiin jalkapallon Veikkausliigan otteluja. Kentällä on pelattu myös maaottelutasolla. Seinäjoen Jalkapallokerho on pelannut kotiottelunsa Seinäjoen jalkapallostadionilla vuodesta 2016.

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen (liikuntapaikat)

Arkkitehtoninen

Kaupunkikuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 Kaakkoinen katsomo, 1992, Seinäjoen kaupungin tekninen virasto
  - Pelipuisto 9, 743-401-2-867, 743-401-2-814
- 02 Läntinen katsomo ja urheilukenttä, n.1952, arkk. Yrjö Lindegren
  - Urheilupuisto 8, 743-401-2-862, 743-401-2-643

pistekohde

1310 KIVISTÖN KOULU

Rakennukset ja rakennusaika	Koulu, 1955, 1960-luvun loppupuoli; peruskorjaus 2008–2009
Osoite	Tuomikatu 8
Kiinteistö	743-4-68-10
Suunnittelija	Arkkitehdit Martta Martikainen-Ypyä ja Ragnar Ypyä
Käyttötarkoitus	Perusopetus

Maisema

Esikaupungin asuinalue.

Koulu sijaitsee tiiviin omakotitaloalueen keskellä, Pajuluoman ja Perkiönojan välissä, n.300m Upan urheilupuistosta etelään. Lähituntumassa sijaitsevat myös Seinäjoen yhteiskoulu (1967), entinen Ryhmis (1959, Kivistöntie 23), Honkavaara (1965) ja teknisen työn tila 2002.[1]

Rakennusperintö

Kivistön koulu on 1950-luvun laadukas koulurakennus, jolla on huomiotaherättävä, geometrisillä muodoilla leikittelevä ulkoasu. Sen suunnitelleet Ypyät ovat valtakunnallisesti arvostettuja arkkitehteja.

Koulun laadukas rakennustapa perustuu ajankohdalleen ominaisesti massiivirakenteisiin, mutta siinä on myös mukana uudenaikaisia, vasta vuosikymmenen loppupuolella yleistyneitä betonikonstruktioita. Rakennuksessa valmistui 2009 peruskorjaus, jonka yhteydessä ulkoasuun tehtiin useita näkyviä muutoksia. Vahva alkuperäisarkkitehtuuri on edelleen tunnistettavissa, mutta kokonaisuus on kärsinyt.

Historia

Koulun luokkasiivestä rakennettiin aluksi vain ensimmäinen osa. Oppilasmäärän kasvaessa koulua laajennettiin kuuden luokan ja varastotilojen verran 1960-luvun loppupuolella. Koulun pihapiiriin suunniteltiin myös rivitalo opettajille, mutta se jäi toteutumatta.

Koulun peruskorjauksen pääsuunnittelijana oli arkkitehti Matti Keski-Keturi. Lisätilaa saatiin 276 m². Opettajahuone- ja kansliatilat, hissiosasto sekä ruokalan laajennus erottuvat vanhasta rakennuksesta värityksellään ja ulkoseinäprofiloinnillaan. Koneellinen ilmanvaihtojärjestelmä sijoitettiin ullakkokerroksen korotukseen.[2]

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Kaupunkikuvallinen

1 Seinäjoen yleiskaava-alueen rakennusinventointi 2010–2019.

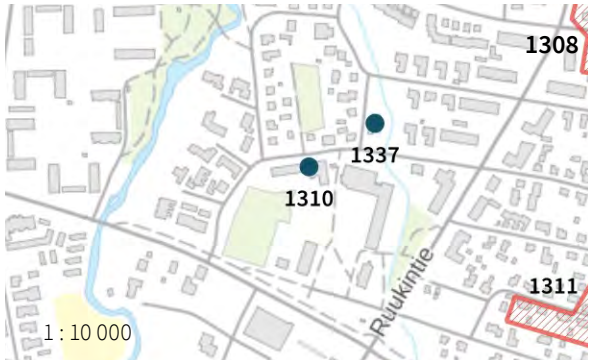

2 Raimo Hautanen, Kivistön koulun rehtori 2004–2017. https://www.seinajoki.fi/varhaiskasvatusjakoulutus/perusopetus/alakoulut/kivistonkoulu/kivistonkoulunhistoriaa.html

pistekohde

1337 VILLA HAUTA-AHO

Rakennukset ja rakennusaika	Asuinrakennus, 1983
Osoite	Tuomikatu 7
Kiinteistö	743-4-63-1
Suunnittelija	Alvar Aallon toimisto
Käyttötarkoitus	Asuminen

Maisema

Esikaupungin asuinalue.

Omakotitalo sijaitsee tiiviin omakotitaloalueen keskellä Kivistössä, n.300m Upan urheilupuistosta etelään. Lähituntumassa sijaitsevat myös Seinäjoen yhteiskoulu (1967), entinen Ryhmis (1959, Kivistöntie 23), Honkavaara (1965) ja teknisen työn tila 2002.[3]

3 Seinäjoen yleiskaava-alueen rakennusinventointi 2010–2019.

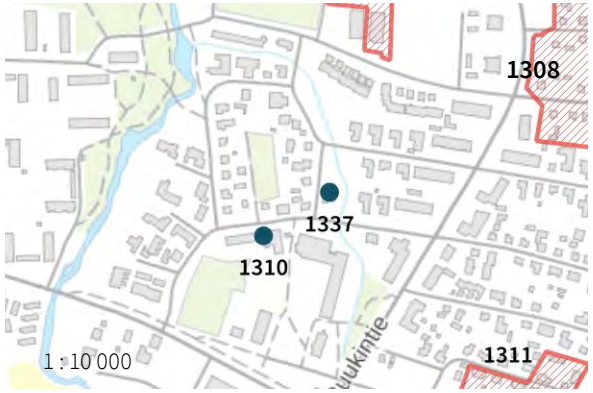

Rakennusperintö

Omakotitalo edustaa Aallon toimistolle tunnistettavaa suunnittelua. Kohde on toimiston harvoja omakotitaloja ja on säilynyt alkuperäisessä asussaan. Suunnittelusta vastasi toimistossa työksennellyt sveitsiläinen arkkitehti Ernst Hüsser, joskin signeeraus on Elissa Aallon. Suunnitelman pohjana on käytetty Alvar Aallon vuonna 1952 Lyngby-Taarbækin kappelin suunnittelukilpailuun osallistunutta työtä.[4]

Historia

Omakotitalon tontilla oli aiemmin rintamamiestalo. Nykyisen rakennuksen rakennuttivat Seppo ja Liisa Hauta-aho. Sekä Elissa Aalto että toimistossa pitkään työskennellyt sveitsiläinen Ernst Hüsser tekivät talosta omat ehdotuksensa. Lopulta Hauta-ahot päätyivät Hüsserin suunnitelmiin, jotka nojasivat enemmän Alvar Aallon alkuperäissuunnitelmiin. Yli 300 piirustusta vaatinut rakennusprojekti nimettiin Villa Hauta-ahoksi.

Arvotyypit

Henkilöhistoriallinen

Arkkitehtoninen

Kaupunkikuvallinen

4 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

Kuvat: Olli Joukio 2019.

aluekohde

1311 HAVUKUJAN RUOTSALAISTALOT

Maisema

Esikaupungin asuinalue.

Kohteet sijaitsevat Kivistössä, Ruukintien itä- ja Kivistöntien pohjoispuolella osana laajempaa, pääosin nuorempaa omakotitaloaluetta. Rakennukset sijaitsevat tiiviisti katulinjassa muodostaen 1900-luvun suomalaiselle kaupunkisuunnittelulle varsin harvinaisen, intiimin katutilan.

Rakennusperintö

5 puurunkoista ruotsalaistaloa ja 2 niiden rinnalle sointuvaa vanhempaa asuinrakennusta ulkorakennuksineen. Ruotsalaistaloissa on puuelementtirunko ja ne ovat arkkitehtien Unto Orola ja Jalmari Peltosen maaseudulle suunnittelemaa tyyppiä 2.[1]

Historia [2]

Ruotsissa järjestettiin 1940 kansalaiskeräys Suomen valtion auttamiseksi talvisodan jälleenrakennustyössä. Koska Ruotsissa oli tuolloin voimassa valuutan vientikielto, täytyi rahat sijoittaa tuotteisiin, ja siksi keräyksen tuotolla hankkittiin 2000 teollisesti esivalmistettua puutaloa. Lahjatalojen neljä tyyppiä suunniteltiin Suomessa, mutta työpiirustukset tehtiin ruotsalaisissa talotehtaissa paikallisilla standardeilla. Talotyypit 1 ja 4 (52 m² ja 58 m²) olivat arkk. Lauri Pajamiehen suunnittelemia ja tarkoitettu asutuskeskuksiin. Arkk. Urho Orolan ja Jalmari Peltosen suunnittelemat talotyypit 2 ja 3 (58 m² ja 89 m²) oli tarkoittettu maaseudulle, mutta suurin osa niistäkin sijoitettiin lopulta kaupunkeihin.

Lahjatalot jaettiin syksyn 1940 aikana yhteensä 75 paikkakunnalle ympäri Suomea. Monissa kaupungeissa on tältä ajalta "ruotsalaiskatuja" tai "ruotsalaiskyliä". Ruotsin lahjatalot olivat suuri apu äärimmäiseen asuntopulaan ja ne antoivat suuntaa suomalaiselle tyyppitalosuunnittelulle yleisesti ja rohkaisivat suomalaista puutaloteollisuutta.

1 Lauri Pajamies: Ruotsin lahjatalot. Arkkitehti 2/1941.

2 Kummala, Petteri 2004: Jälleenrakennuskauden pientalosuunnittelu. MFA.

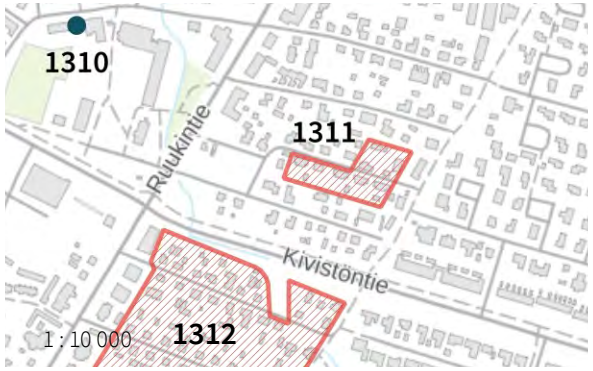

Arvotyypit

Asutushistoriallinen

Rakennustekninen

Kaupunkikuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- Havukujan ruotsalaistalot
  - 7, 743-4-39-9 (1942)
  - 9, 743-4-39-11 (1949)
  - 11, 743-4-39-13 (1943)
  - 13, 743-4-39-15 (1949)
  - 15, 743-4-39-17 (1945)

Samankaltaiset mutta vanhemmat Havukujalla :

- 16, 743-401-2-341 (n.1920)
- 18, 743-4-36-19 (1934)

aluekohde

1312 PAUKKULAN PIENTALOALUE

Maisema

Esikaupungin jälleenrakennuskauden asuinalue.

Kohdealue sijaitsee Kivistössä Ruukintien itäpuolella ja Perkiönojan länsipuolella osana laajempaa, pääosin nuorempaa omakotitaloaluetta. Ruukintietä vasten alue päättyy uudempiin kerrostaloihin. Muissa ilmansuunnissa aluetta erottavat ympäristöstä kapeat puustovyöhykkeet.

Rakennusperintö

Suurin osa Paukkulan asuinrakennuksista on 1950–1960-luvulla rakennettuja tyyppitaloja, perusmallisia, puolitoistakerroksisia ns. rintamamiestaloja. Samankaltaisia asuinalueita muodostettiin eri laajuudessa sadoille Suomen paikkakunnille kautta maan. Paukkulan aluerakenne on kuitenkin erityisen tiivis ja yhtenäinen. Pientaloalue on säilyttänyt alkuperäisen jälleenrakennuskaudelle ominaisen aluerakenteensa ja luonteensa. Kokonaisuus on harvinaisen edustava esimerkki ns. rintamamiestaloalueesta.

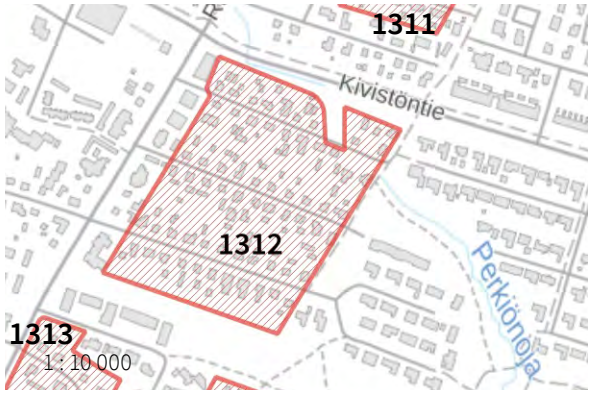

Lähes kaikkia rakennuksia on korjattu ja osittain uusittu jälkikäteen, minkä vuoksi varsinaiseen rakennuskantaan liittyy melko vähän alkuperäisarvoja.

Historia

Peruskarttojen mukaan Purokujan pohjoispuoliset, Paukkulantien eteläpuoliset ja Petäjäkujan pohjoispuoliset tontit olisi rakennettu ensimmäisinä (ennen 1957). Alue on ollut nykyisessä muodossaan 1960-luvun loppuun tultaessa.[1]

Arvotyypit

Asutushistoriallinen

Rakennustekninen

Kaupunkikuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- Purokuja
  - 3–21
- Paukkulantie
  - 3–23
- Petäjäkuja
  - 3–24

1 Peruskartat 1953, 1957, 1969 ja 1983. MML.

aluekohde

1313 HÄRMÄN-, AAPELIN- JA JUSSINRAITTIEN PIENTALOT

Maisema

Esikaupungin jälleenrakennuskauden asuinalue.

Kohdealue sijaitsee Hallilassa, Ruukintien itäpuolella ja Perkiönojan länsipuolella osana laajempaa, pääosin nuorempaa omakotitaloaluetta. Ruukintietä vasten alue päättyy uudempiin kerrostaloihin. Muissa ilmansuunnissa aluetta erottavat ympäristöstä kapeat puustoalueet. Eteläpuolella alue rajautuu Jussinraitin aravataloihin (kohde 1314).

Rakennusperintö

Suurin osa Härmän-, Aapelin- ja Jussinraittien asuinrakennuksista on 1950–1960-luvulla rakennettuja yksi- tai puolitoistakerroksisia tyyppitaloja. Rakennusten ulkoasuun on tehty varsin vähän muutoksia, minkä vuoksi niillä on kaupunkien puurakennuskannalle epätavallisen paljon alkuperäisyyteen liittyviä arvoja.

Samankaltaisia asuinalueita muodostettiin eri laajuudessa sadoille Suomen paikkakunnille kautta maan. Kohdealueen rakenne on kuitenkin erityisen laaja ja yhtenäinen, ja pientaloalue on säilyttänyt alkuperäisen jälleenrakennuskaudelle ominaisen aluerakenteensa ja luonteensa harvinaisen kokonaisvaltaisesti.

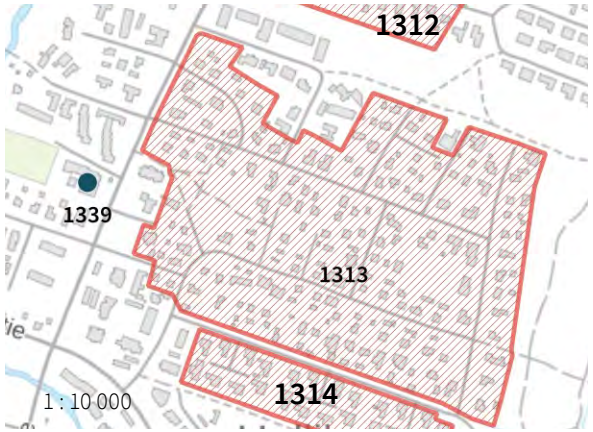

Historia

Peruskarttojen mukaan Härmänraitti olisi valmistunut ensin (ennen 1953) ja sen ympärille muita, mutkittelevampia teitä, jotka on myöhemmillä kaavoitusratkaisuissa pääosin poistettu. Härmänraittiin liittyvä rakennuskanta sai muut naapurinsa vasta enimmäkseen 1960-luvun aikana. Alue on ollut lähes täysin nykyisessä muodossaan 1960-luvun loppuun tultaessa.[1]

Osa alueesta tunnetaan myös nimellä Aapelinkaupunki.

Arvotyypit

Asutushistoriallinen

Rakennustekninen

Kaupunkikuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 Härmänraitti
  - 1–25 eli kokonaan
- 02 Kaaponraitti
  - 3–9 eli kokonaan
- 03 Saltunraitti
  - 1–6, 8, 10, 12
- 04 Hetanraitti
  - 1, 3, 4, 5, 7 eli kokonaan
-

1 Peruskartat 1953, 1957, 1969 ja 1983. MML.

aluekohde

1313 HÄRMÄN-, AAPELIN- JA JUSSINRAITTIEN PIENTALOALUE

- 05 Aapelinraitti
  - 4–28 eli kokonaan
- 06 Kyöstinraitti
  - 2–5 eli kokonaan
- 07 Maijanraitti
  - 3, 4, 6 eli kokonaan
- 08 Antinraitti
  - 1–6, 8 eli kokonaan
- 09 Liisanraitti
  - 2, 4, 5
- 10 Villenraitti
  - 5, 7
- 11 Jussinraitti
  - 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20, 22, 24, 26, 32, 34 eli pohjois-puoli
- 12 Pohjalaistenraitti
  - 1–4, 6–12, 14, 16, 18, 20, 22, 24, 25 eli kokonaan

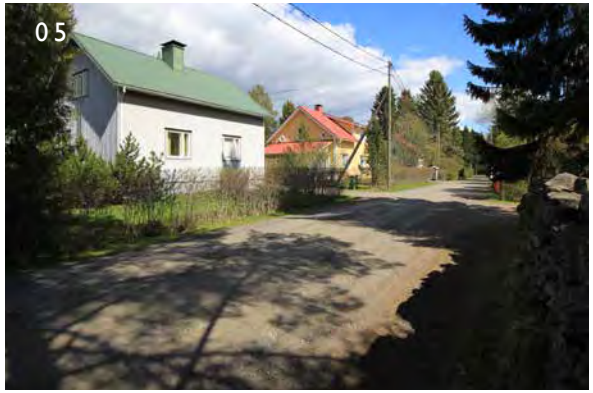

aluekohde

1314 JUSSINRAITIN ARAVATALOT

Maisema

Esikaupungin asuinalue.

Kohdealue sijaitsee Hallilassa, Ruukintien itäpuolella ja Perkiönojan länsipuolella osana laajempaa, pääosin nuorempaa omakotitaloaluetta. Pohjoispuolellaan alue liittyy Härmän-, Aapelin- ja Jussinraittien pientaloalueeseen (kohde 1313). Kaikkiaan 23 tyyppitaloa sijoittuvat kolmen T:n muotoisen umpikadun varrelle siten, että kunkin kadun varrella on kahdeksan pihapiiriä.[1]

Rakennusperintö[2]

Alueen rakennuskanta koostuu Seinäjoen kaupunginarkkitehti Hannu Valkaman ja rkm Matti Valtarin suunnittelemista tyyppitaloista, joita on kuutta erilaista mallia. Halitsevana julkisivumateriaalina on puhtaaksimuurattu punatiili, pohjat ovat L-muotoisia. Yksi rakennuksista on toteutettu 1990-luvulla. 1960-luvun loppuun ajoittuva arava-alue edustaa rakennusajankohdalleen tyypillistä matalaa, suorakulmaista rakentamista. Yhtenäinen kokonaisuus on säilynyt ulkoasultaan muuten erittäin hyvin, mutta kaakkoisin rakennus on purettu. Tilalle on rakentumassa uusi paritalo.

1 Seinäjoen yleiskaava-alueen rakennusinventointi 2010–2019.

2 Seinäjoen yleiskaava-alueen rakennusinventointi 2010–2019.

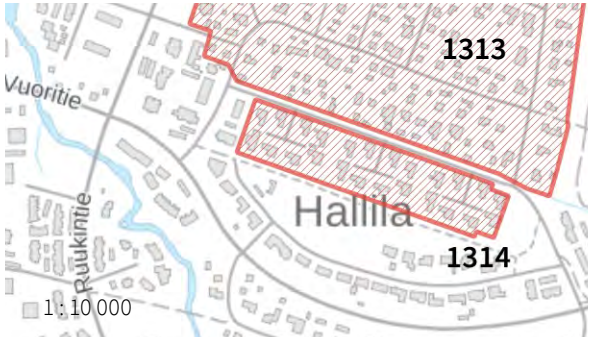

Historia[3]

Valtio perusti Aravan 1949 asuntotuotannon rahoittamiseksi ja rakennettavien asuntojen vuokraamiseksi. Arava-järjestelmällä haluttiin kiihdyttää asuntotuotantoa erityisesti kaupunkitaajamissa. Lainaa saivat yksityiset ja julkiset rakentajat.

1950-luvun lopulta alkoi Suomessa parikymmentä vuotta kestänyt voimakkaan kaupungistumisen vaihe. Muuttoliike maalta kaupunkeihin aiheutti asuntopulaa, jota pyrittiin hallitsemaan aravalain sekä aluerakentamisprojektien turvin.

Matalat tyyppitalot yleistyivät 1960-luvulla. Elintason nousun myös kiinnostus pientaloasumista kohtaan kasvoi. Tehdasmainen pientalojen valmistus oli keino tehdä pientalosta hintansa puolesta kilpailukykyinen vaihtoehto kerrostaloasumiselle.

Jussinraitin kokonaisuus kuvaa näistä lähtökohdista syntynyttä Seinäjoen 1960-luvun voimakasta muutosta.

Arvotyypit

Asutushistoriallinen

Arkkitehtoninen

Kaupunkikuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- Vallesmanninraitti
  - 1–8, 743-12-48-1–743-12-48-2, 743-12-47-1–743-12-47-2
- Rättärinraitti
  - 1–8, 743-12-46-1–743-12-46-2, 743-12-45-1–743-12-45-2
- Siltavoudinraitti
  - 1–8, 743-12-44-1–743-12-44-2, 743-12-43-1–743-12-43-2

3 Seinäjoen yleiskaava-alueen rakennusinventointi 2010–2019.

SEINÄJOKI (SEINÄJOKI)

pistekohde

1315 POHJAN KOULU

Rakennukset ja rakennusaika	Koulu 1958
Osoite	Väinolänkatu 6a
Kiinteistö	743-6-18-14
Suunnittelija	Suunnittelu Oy E. Niemelä (Oulu)
Käyttötarkoitus	Perusopetus

Maisema

Esikaupungin jälleenrakennuskauden asuinalue.

Kohde sijaitsee Pohjan pientaloalueen keskellä, Seinäjoen keskustan koillispuolella. Pohjan asuinaluetta ympäröivät liike- ja teollisuusalueet sekä lounaassa ratapiha. Koulun vieressä itäpuolella sijaitsee 2018 valmistunut suurikokoinen ja arkkitehtonisesti kunnianhimoinen päiväkoti Taika.

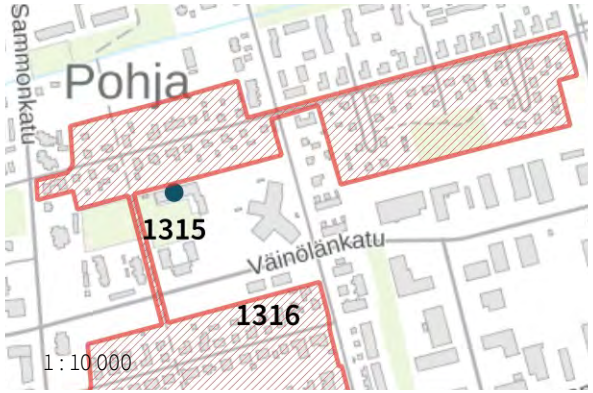

Rakennusperintö

Pohjan koulu on 1950-luvulle tyypillinen, laadukas, valtion normaalihintapäätösten mukainen tai niitä mukaileva koulutalo. Vastaavantyyppisiä suuren volyymin koulurakennuksia on myös muissa Suomen suurissa kaupungeissa, mutta ei muualla Etelä-Pohjanmaalla.

Koulu on peruskorjattu 2013.[1]

Historia

Rakennus on ollut kouluna koko historiansa ajan.

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Kaupunkikuvallinen

1 Pohjan koulu. http://www.seinajoki.fi/varhaiskasvatusja-koulutus/perusopetus/alakoulut/pohjankoulu.html

SEINÄJOKI (SEINÄJOKI)

1316 POHJAN PIENTALOALUE

Maisema

Esikaupungin jälleenrakennuskauden asuinalue.

Kohdealue sijaitsee Pohjassa Seinäjoen keskustan koillispuolella. Kaikilla sivuilla aluetta ympäröivät liike- ja teollisuusalueet sekä lounaassa ratapiha. Pientaloalueen laajuuden vuoksi sen keskiosista ei kuitenkaan hahmota voimakkaasti liikennöityä ympäristöä.

Lähiympäristö on parhaillaan voimakkaasti kehittymässä. Pohjan koulun (kohde 1315) viereen on vastikään valmistunut uusi, suurikokoinen päiväkoti.

Alueen erityispiirre ovat Pultrantien varren puistomaiset, päättyvät kadut, Marjatansola ja Annikinsola.

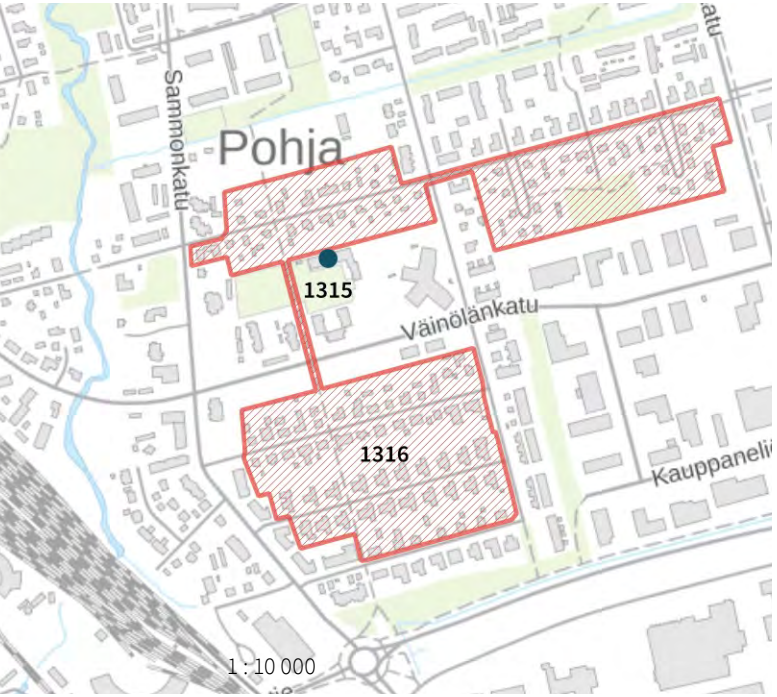

Rakennusperintö

Suurin osa Pohjan kohdepientaloista on 1950–1960-luvuilla rakennettuja yksi- tai puolitoistakerroksisia puu- tai tiilirunkoisia tyyppitaloja. Rakennusten ulkoasuun on tehty muutoksia vaihtelevalla laajuudella.

Samankaltaisia asuinalueita muodostettiin eri laajuudessa sadoille Suomen paikkakunnille kautta maan. Kohdealueen rakenne on kuitenkin erityisen laaja ja yhtenäinen. Pientaloalue on säilyttänyt alkuperäisen jälleenrakennuskaudelle ominaisen aluerakenteensa ja luonteensa harvinaisen selkeästi.

Alueen eteläosassa jälleenrakennuskauden talojen keskellä on yhtenäinen 1970-luvun pientaloalue, Joukahaisensola.

Pultrantienvarren tiivis asutus on nähtävissä jo 1800-luvun pitäjänkartassa. Kadunvarren runsas pihakasvillisuus pensasaitoineen ja puineen muodostaa yhdessä jälleenrakennuskauden asutuksen kanssa yhtenäisen, puistomaisen kokonaisuuden.[1]

Historia

Pohjan pientaloalue on muodostunut vähitellen 1900-luvun alusta lähtien. 1800-luvulla alue oli peltoa. 1950-luvun lopun peruskartassa näkyy Pultrantien keskivaiheille ja Nyyrikinsolan pohjoispuolelle kaavotettu pientaloasutus. Vuoden 1969 kartalla alueelle on syntynyt uutta katuverkostoa, kun Nyyrikinsolan eteläpuolelle on rakennettu Joukahaisensola ja Lemminkäisensola, ja niiden varsille pientaloja. Myös Lemminkäisensolan ja Sammonkadun kulmauksen kaksi betonielementtikerrostaloa oli jo tuolloin rakennettu.

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

aluekohde

Alueen pohjoispäässä sijaitsevat Ainonsola ja Kyllikinsola, joille on jo 1900-luvun alusta lähtien muodostunut pientaloasutusta.[2]

Arvotyypit

Asutushistoriallinen

Rakennustekninen

Kaupunkikuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

Eteläisin osa

- 01 Nyyrikinsola, enimmäkseen 1950-luvun pientaloja, myös uudempia 1960–1980-luvun omakotitaloja
  - 3–30
- 02 Joukahaisensola
  - 3–30, yksikerroksisia 1970-luvun omakotitaloja, joita yhdistää näkyvästi tietä kohti työntyvä autotalli
- 03 Lemminkäisensola, 1950-luvun pientaloja
  - 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18

Luoteinen osa

- 04 Pultrantie, länsiosa, pääosin 1950-luvun pientaloja
  - 17, 19, 21–37, 39

2 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

aluekohde

1316 POHJAN PIENTALOALUE

Koillinen osa

- 05 Pultrantie, itäosa, pääosin 1950-luvun pientaloja
  - 41, 43, 47, 49, 51, 53, 55, 57, 59
- 06 Marjatansola, pääosin 1950-luvun pientaloja
  - 2–8
- 07 Annikinsola, pääosin 1950-luvun pientaloja
  - 3–8

SEINÄJOKI (SEINÄJOKI)

1317 ESKOON PALVELUKESKUS

Maisema

Puustoinen alue taajaman ulkopuolella.

Palvelukeskus sijaitsee kuivakankaisen talousmetsän keskellä n.400m päässä lähimmästä ohittavasta tiestä (Törnäväntie) ja 800m päässä lähimmästä asutuksesta. Seinäjoen esikaupunkeihin kuuluva Kärjen omakotitaloalue on koillisessa leviämässä kohti Eskoota.

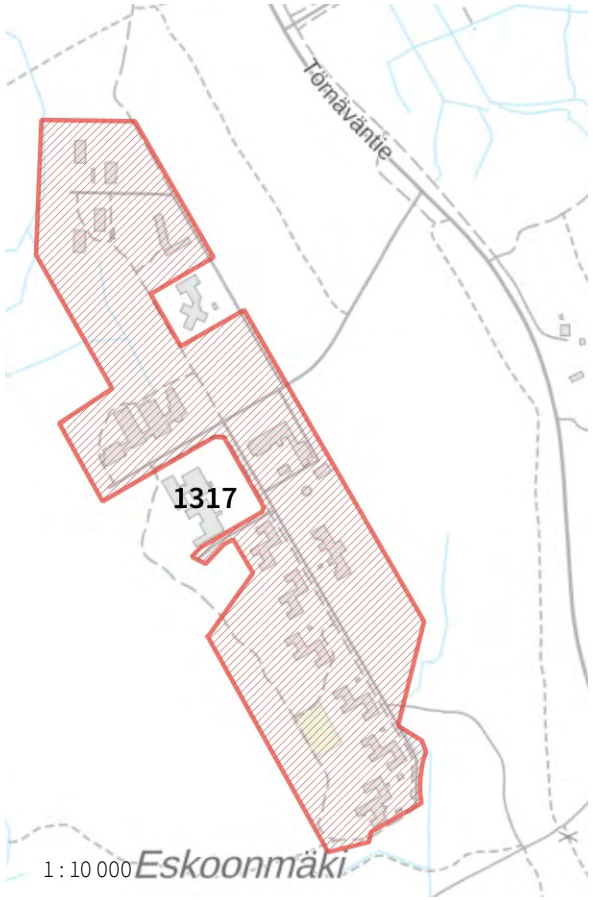

Rakennusperintö

Vuosina 1968–1972 valmistunut hyvin säilynyt laajahko hoitolaitoskokonaisuus, jonka on suunnitellut sairaala- ja terveyskeskusrakentamiseen erikoistunut arkkitehti Helge Railo. Matalat punatiiliset ja tasakattoiset tai loivalla satulakatolla varustetut nauhaikkunarakennukset edustavat rakennusajankohdalleen tyypillistä laitosrakentamista. Rakennuksissa on tehty joitakin muutoksia, mutta alkuperäiset tyylipiirteet sekä suurelta osin myös materiaalit ovat säilyneet. Rakennusten lisäksi myös ympäristö on säilynyt hyvin: pääosin mäntyjä kasvavat puistomaiset kaistaleet edustavat rakennusajankohdan ihanteita.[1]

Aluetta on 2010-luvulla täydennetty kahdella suurikokoisella uudisrakennuksella, joista toinen oli rakennusvaiheessa kesällä 2019. Alkuperäisestä kokonaisuudesta on myös purettu uudisrakennuksen (2019) tieltä yksi aluetta selkeimmin luonnehtiva kokoontumisrakennus (Eskoontie 54), jonka julkisivussa oli tiilimuurauksen toteutettu kuviotaideteos. Muutokset ovat vähentäneet alueen yhtenäisyyttä, joskin keskeneräisten rakennusten perusteella on vaikea arvioida niiden muita laadullisia vaikutuksia.

Historia [2]

Kokonaisuus edustaa Suomessa vuoden 1958 vajaamielislain nojalla toteutettuja kehitysvammaishoidon keskuslaitoksia. Vajaamielislain ja -asetuksen tavoitteena oli ensi kertaa luoda Suomeen koko maan kattava yhdenmukainen järjestelmä kehitysvammaisten huollosta. Vajaamielislain seurauksena maa jaettiin vuonna 1961 15 vajaamielispiiriin, joihin kuhunkin tuli rakentaa

1 Seinäjoen yleiskaava-alueen rakennusinventointi 2010–2019.

2 Seinäjoen yleiskaava-alueen rakennusinventointi 2010–2019.

aluekohde

oma keskuslaitoksensa. Lakia seurasi 1960-luvulle ajoittunut vajaamielislaitosten rakentamisen ajanjakso, johon myös Eskoon palvelukeskus liittyy.

Kuntien edustajat 43 kunnasta päättivät kokouksessaan 15.4.1965 perustaa Etelä- ja Keski-Pohjanmaan vajaamielislaitoksen kuntaliiton. Hankkeelle haettiin perustamislupaa sosiaaliministeriöstä 23.4.1965, jossa todetaan muun muassa että Seinäjoen kaupunki on sitoutunut luovuttamaan korvauksetta 65,10 hehtaarin tontin. Tontti sijaitsi talollisten Jaakko ja Sofia Eskon mailla. Perustamislupaa anottiin 451-paikkaiselle hoitolaitokselle, tämä lupa myös saatiin. Nimeksi hyväksyttiin Eskoon keskuslaitos, koska laitos rakentuu samannimisen tilan maille. Rakennustyöt toteutettiin viidessä eri vaiheessa vuosina 1967–1972.

Ensimmäinen rakennusvaihe aloitettiin 31.10.1967. Tällöin alettiin rakentaa hallinto- ja talousrakennusta sekä yhtä asuntolarakennusta ja kolmea osastorakennusta. Harjakaisia vietettiin 25.10.1968. Alueen ensimmäisiä rakennuksia on useaa peruskorjattu ja laajennettu 1990-luvun lopulla. Alueella on myös uudempaa rakennuskantaa kuten esimerkiksi Niittyvillan koulu, joka on valmistunut 2014.[3]

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen (terveydenhuolto)

Arkkitehtoninen

Taajamakuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 Hallintola, 1969, arkk. Helge Railo
  - Eskoontie 47, 743-401-4-116
  - Rakennukseen on vuosien saatossa tehty ainoastaan pintaremontteja.[4]
- 02 Potilasasuntolat, 1970, arkk. Helge Railo
  - Päätie 17 (Kuntokaari), 22 (Kuusikoto), 23 (Kotopihlaja), 31(Tuulentupa), 41 (Neliapila), 743-401-4-116
  - 49, 57, 743-15-138-1
  - Muutos- ja peruskorjaukset 1990- ja 2000-lukujen taitteessa rkm Veikko Hemmingin suunnitelmien mukaan.
- 03 Henkilökunnan asuinkerrostalot, 1970, arkk. Helge Railo
  - Rivitalo Tupatie 24 ja kerrostalot Tupatie 37, 38 (Kärjen kortteeri), 41 (Muksula ja Perhekeskus Vanamo), 42 (Kotomarkki), 743-401-4-116
  - Rakennukset ovat enemmän tai vähemmän tyhjillään.

3 Seinäjoen yleiskaava-alueen rakennusinventointi 2010–2019.

4 Eskoon alueen rakennusinventointi 2017.

aluekohde

1318 VALION TEHDAS

Maisema

Taajaman laaja teollisuusalue.

Valion tehdas sijaitsee Alakylässä, Suupohjantien eteläpuolella. Ympärillä on vanhaa kyläasutusta, talousmetsää sekä viime vuosikymmeninä kasvaneita omakotitaloalueita.

Rakennusperintö

Maidonjalostustehtaan rakennuskanta on useissa eri vaiheissa 1960–2000-lukujen aikana kehittynyttä ja toiminnallisesti monipuolista. Teollisen toiminnan prosessien sekä esivalmistettujen rakennusosien määrittämä arkkitehtuuri on kuitenkin varsin yhtenäistä. Alueen estetiikkaa yhdistää kursailematon konstruktivistinen ote sekä maalaamaton betoni ja vihreäksi maalattu teräs. Sisääntuloalueen konttorirakennuksen edessä on matala vesiaihe ja Miinä Äkkijyrkän suurikokoinen veistos. Veistoksia on myös muualla tehdasalueella.

Vanhimpien 1960-luvun tehdasrakennusten julkisivumateriaalina on pintaharjattu betoni, joka oli rakennusaikansa tekninen uutuus. 1970-lukujen kohteissa uutta oli ulkopuolinen metallirunko, joka mahdollisti vapaan sisätilan. (Vastaavanlainen myös esim. Erkki Kairamon samanikäisessä Marimekon tekstiilitehtaassa). Ripustettu katto säästi lämmitettävää tilaa ja salli pitkät jännevälit. Kohteita suunnittelivat Valion rakennusjaoston arkkitehdit Matti K. Mäkinen (1962–1977, Seinäjoella 1977–1979), Antti Katajamäki (1975–1984) ja Ritva Westermark.[1] 2000-luvun kerrostumat liittyvät vanhempiin kerrostumiin laadukkaasti.

Muita suunnittelijoita mm.: Valiotekniikka Oy; Valioarkkitehtuuri; Rkm Pentti Haapamäki; Insinööritsto P. Kaista & L.O. Sebbas; Insinööritsto Anttolainen & Terhi; Finnmap Oy; RE-suunnittelu Oy; Wasaplan Oy; KVA arkkitehdit Oy; Arkplan Eloniemi Oy; Insinööritsto Savolainen Oy.

Historia [2]

Maitojalosteen nimellä tunnettu tehdas perustettiin valiolaiseksi voitehtaaksi 1965. Toiminta käynnistyi maitojauheen kuivaamisella. Voin valmistus käynnistyi vuosikymmenen loppupuolella.

1 Suomi rakentaa 6. 80 Seinäjoen Voitehdas. SRm 1981; Antti Mentula: Suuntaviivoja. Pohjanmaan arkkitehtuuri 1900-luvulla. 2005.

2 Valion Seinäjoen tehdas 50 vuotta. 19.8.2015. https://www.valio.fi/yritys/media/uutiset/valion-seinajoen-tehdas-50-vuotta/

aluekohde

1318 VALION TEHDAS

Voinvalmistuksen kehitysloikka tapahtui 1980-luvun alussa, kun uusi voitehdas valmistui. Euroopan suurin voitehdas oli kapasiteetiltaan ainutlaatuinen. Alkutaipaleen valmistusmäärät olivat noin 7 miljoonaa kiloa vuodessa, mutta tuotanto kasvoi samojen seinien sisällä 2000-luvun alkuun mennessä jopa 64 miljoonaan kiloon. Jälleen uusi voitehdas rakennettiin 2010.

Vuosien varrella Seinäjoella on valmistettu mm. pakattua maitoa, viiliä, piimiä ja jogurtteja sekä mehuja. Maidon pakkaus lopetettiin 1990-luvun alkupuolella. Rahkojen ja raejuustojen valmistuksen Valio keskitti Seinäjoelle 2000-luvun alussa. Seinäjoen tehdas on tuotteistoltaan Valion monipuolisimpia tuotantolaitoksia ja suurin maidonjalostusmäärältään.

Arvotyypit

Teollisuushistoriallinen; Elinkeinohistoriallinen

Arkkitehtoninen

Taajamakuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

Suupohjantie 2, 743-9-19-12 :

- 01 Konttori ja 02 tuoretuoteosasto 1965, 03 tankkipesula 1968; myös lämpölaitos, rivitalot (purettu), huoltorakennus ja autokatos 1960-luvun lopulla.
  - Tuoretuoteosastoa ja tankkipesulaa on laajennettu myöhemmin useassa otteessa. (kohteet edellisellä sivulla)
- 04 Jauhetehdas 1973 (kuvassa myös 2000-luvun osia)
- 05 Laboratorio, 06 tuoretuotteiden laajennus 1976, 07 kylmäkeskus 1978, 08 rasvatehdas 1979.

04

06

05

07

05

08

SEINÄJOKI (SEINÄJOKI)

pistekohde

1319 KAUPPAOPISTO / KAUPPAOPPILAITOS

Rakennukset ja rakennusaika	Opistorakennus 1967, uudistettu 1998
Osoite	Koulukatu 41
Kiinteistö	743-3-27-6
Suunnittelija	Arkkitehti Touko Saari
Käyttötarkoitus	Ammatillinen opetus

Maisema

Väljä esikaupunkialue.

Opistorakennus sijoitsee Upassa, kaupungin suurten sisäänajoväylien risteyksessä. Lähiympäristössä on väljästi sijoitettuja 1960- ja 1970-lukujen kerrostaloja. Eteläpuolelle on vastikään valmistunut vapaaseurakunnan konferenssikeskus Valkea.

Koulun eteläpuolella on nurmetettua puistoa. Idän puolelle on myöhemmin rakennettu paikoitusalue ja istutettu koivuja.[1]

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

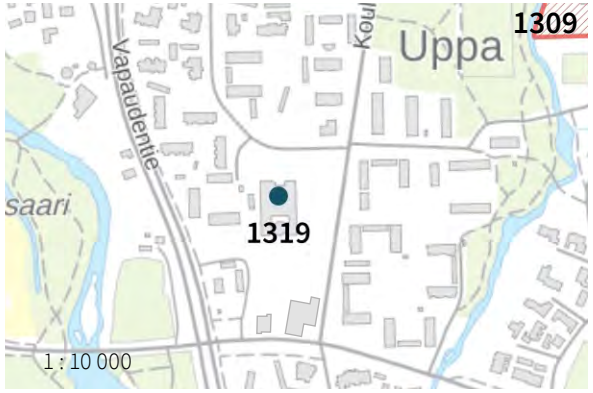

Rakennusperintö

Puretaan vuonna 2020/2021: Seinäjoen kauppaoppilaitos on julkisivuiltaan pääosin keskeissymmetrinen ja horisontaalisti jäsennelty rationaalinen koulurakennus. Ulospäin kuutiomainen massa on jäsennetty neljästä puikkomaisesta osasta sekä keskushallista. Näiden välissä on kattamaton atrium-piha. Eteläpuoleisen pääjulkisivun keskellä valkoisten pylväiden varassa on ympyräpohjainen auditorio, joka osoittaa samalla koulun pääsisäänkäyntiä. Monissa alkuperäisissä yksityiskohdissa on kupariverhous.

Rakennusta uusittiin raskaalla kädellä 1998.

Historia

Kauppaoppilaitokseksi valmistuneen rakennuksen tiloissa on nykyisin koulutuskeskus SEDU:n Koulukadun toimipiste.

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen

Arkkitehtoninen

Kaupunkikuvallinen

SEINÄJOKI (SEINÄJOKI)

pistekohde

1320 SIUKUNHOVI

Rakennukset ja rakennusaika	Asuinkerrostalo 1981
Osoite	Siukunkatu 1 / Ruukintie 28
Kiinteistö	743-5-35-1
Suunnittelija	Arkkitehtitoimisto Hannu Valkama
Käyttötarkoitus	Asuminen

Maisema

Esikaupungin asuinalue ydinkeskustan tuntumassa.

Rakennus sijaitsee rautatieläisten asuinalueiden keskellä Ruukintien varrella.

Rakennusperintö

As. Oy Siukunhovi on 1980-luvun alun rakennusteknisesti ajankohdalleen ominainen elementtikerrostalo, jossa on epätavallisen vapaasti suunnitellut julkisivut ja parvekkeet.

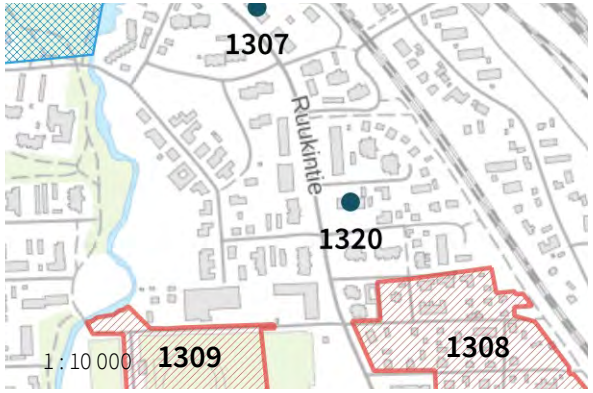

Historia

Katu oli aiemmin Siukuntie ja muuttui vuonna 1975 Siukunkaduksi.[1]

Arvotyypit

Asutushistoriallinen

Arkkitehtoninen

Kaupunkikuvallinen

1 Seinäjoen yleiskaava-alueen rakennusinventointi 2010–2019.

aluekohde

1321 MARTTILAN ALUE

Maisema

Entinen sairaala- ja pientaloalue ydinkeskustan tuntumassa.

Marttilan aluetta määrittää entisen keskussairaalan puistomainen alue ja sitä ympäröivä omakotiasutus. Alue rajoittuu lännessä Seinäjoen rantaan. Alueen uudempaan rakennuskantaan kuuluvat Seinäjoen ammattikorkeakoulun Kampustalo ja Marttilan kortteeri opiskelija-asuntoineen. Idän puolella alueeseen liittyy maltillisen kokoisia virasto- ja teollisuusrakennuksia. Näiden länsipuolella ennen leveää Vapaudentietä on uudempia kerrostaloja. Alueen lähettyvillä on myös tärkeitä vanhempia kohteita, kuten Pumppurannan rakennusryhmä (Kauppakatu 45 b 743-401-2-5) ja Marttilan puukoulu (Marttilantie 27, 743-2-27-8).

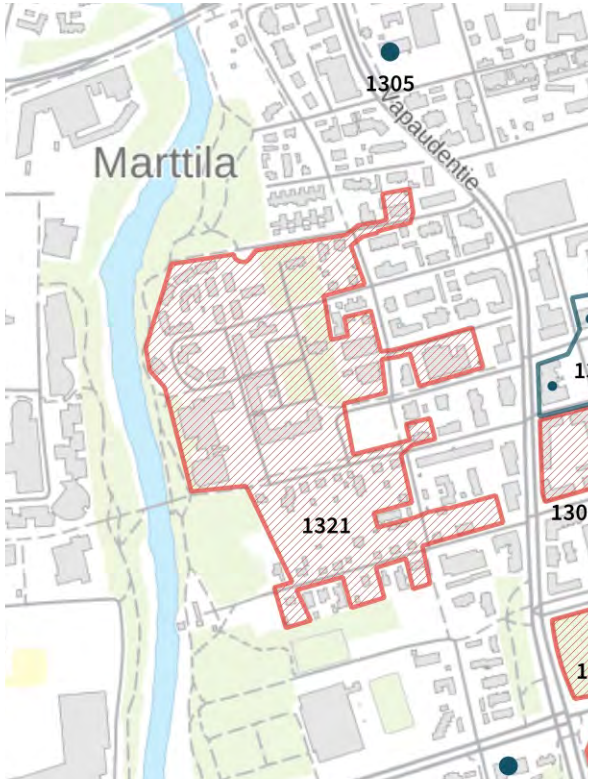

Rakennusperintö

Keskussairaalan rakennusryhmään on kuulunut sairaalarakennusten lisäksi talousrakennus, lämpökeskus/pesula, sikala ja hevostalli sekä lääninsairaalan ylilääkärin talo (Kivirikon talo) ja sen maakellari. Rakennukset ovat tällä hetkellä muussa käytössä. Sairaala-alueelle on rakennettu myös ammattikorkeakoulun Kampustalo.

Alueen pientalot muodostavat harvinaisen yhtenäisen 1930–1950-lukujen asuinrakennusten kokonaisuuden, jossa asuinrakennukset sijoittuvat pääosin katulinjan viereen. Säilyneet talousrakennukset sijaitsevat enimmäkseen pihan puolella. Rakennuskanta on myös harvinaisen hyvin säilynyt. Vanhempien kohteiden välissä on muutamia uudempia, suurempikokoisia omakotitaloja.

Omakotitalojen kaakkoispuolella on kaksi 1950-luvun teollisuusrakennusta. Rantalan lakkitehdas on kaksi ja puolikerroksinen, rakennustavaltaan aikakaudelleen tyypillisen laadukas pienteollisuuden tiilirakennus, jonka julkisivurappauksen jäsentelyllä on imitoitu muodikasta nauhaikkunaa. Sisäpihan puolella on lämpökeskuksen savupiippu ja porrashuone. Ulkoarkkitehtuurin ominaispiirteet ovat säilyneet hyvin.

Virastorakennukset ovat pääosin uudempaa arkkitehtuuria.

aluekohde

Historia

Sairaala-alue :

Sairaalan suunnitelmat vahvistettiin 1928, ja urakan sai Rakennus Oy Pyramid. Kivijalan graniitti tuotiin Kurikasta, savitiiliä Koskenkorvan ja Miedon tiilitehtailta. Sairaala vihittiin 10.10.1931. Tiloissa toimi alun perin myös sairaanhoitaja(tar)koulu. 1939–1945 rakennus toimi sotasairaalana, mm. nimillä *29. sotasairaala* ja *29. sotavammasairaala*. 1965 sairaala muuttui Seinäjoen keskussairaalaksi, ja rakennuksissa tehtiin korjauksia. 1977 suurin osa sairaalan toiminnoista siirtyi uuteen keskussairaalaan Huhtalaan. Osa röntgenosastosta toimi paikalla vuoteen 1983 asti, ja ihotautiosasto ainakin vuoteen 1985.[1]

Nykyään entisessä sairaalassa toimii Etelä-Pohjanmaan musiikkiopisto. Seinäjoen ammattikorkeakoululta päärakennuksen länsipäädystä vapautuvia tiloja ollaan muuttamassa Seinäjoen kansalaisopiston käyttöön.[2] Vanha sikala on muutettu päiväkodiksi ja talli ravintolaksi.[3]

Ylilääkärin talossa asui professori Gustaf von Essen vuoteen 1951. Sen jälkeen siinä asui prof. Kaarlo Kivirikko 1960-luvun loppuun. Peruskorjaus 1982, minkä jälkeen se toimi Seinäjoen kuvataiteilijat ry:n näyttely-, työskentely- ja opetustiloina. Lasten taidekoulu toimi talossa vuoteen 1999 saakka, jolloin se siirtyi Marttilan vanhaan puukouluun. Rakennus peruskorjattiin 2001–2002, sen jälkeen toiminut Kivirikon juhlahuoneistona.[4]

1 Seinäjoen yleiskaava-alueen rakennusinventointi 2010–2019.

2 Vanhan lääninsairaalan alueen remontti- ja muutostyöt alkavat keväällä. Seinäjoen sanomat 30.8.2018.

3 Seinäjoen yleiskaava-alueen rakennusinventointi 2010–2019.

4 Seinäjoen yleiskaava-alueen rakennusinventointi 2010–2019.

Seinäjoen keskussairaalan viereen rakennettiin 1937 kulkutautisairaala vuosien suunnittelun jälkeen. Kulkutautisairaalaan valmistui 15-paikkainen synnytyslaitos 1957. Synnytyslaitos otti synnyttäjiä vastaan 13 eri kunnasta.[5] Nykyisin tiloissa toimii elintarviketurvallisuusvirasto Evira.

Rantalan lakkitehdas : Juho Rantanen siirsi lakkitehtaansa Nyykoolinmäeltä Kauppakatu 23:en nykyisen tehdasrakennuksen viereen. Juho Rantalan kuoltua 1939 hänen poikansa Eeli Rantala rakennutti pian uuden tehdasrakennuksen viereiselle tontille. Rantalan Lakkitehdas Oy oli yksi Suomen kolmesta suurimmasta lakkitehtaasta ja työllisti enimmillään 263 henkeä. Parhaimpina vuosina lakkeja valmistui 270 000 kpl. Seinäjoella lakkitehdas toimi vuoteen 1966. Tilat vuokrasi tämän jälkeen tehtailija Yrjö Isohella, joka myös valmisti lakkeja. Isohellan lopettaessa rakennuksessa on toiminut mm. grilli, ravintola, konditoria, kirpputori sekä työterveyslaitos.[6]

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen (terveydenhuolto);

Asutushistoriallinen; Teollisuushistoriallinen;

Elinkeinohistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Kaupunkikuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

Aluesairaalan rakennuskanta :

5 Seinäjoen yleiskaava-alueen rakennusinventointi 2010–2019.

6 Seinäjoen yleiskaava-alueen rakennusinventointi 2010–2019.

aluekohde

- 1931, lääkintöhallituksen yliarkkitehti Ernst Albin Kranck ja virolainen arkkitehti Konstantin Bölau, 1920-luvun klassismia.
  - 01 Sairaala, nykyinen musiikkiopisto, Puskantie 32, 743-2-16-17, tiilirunko.
  - 02 Talli, nykyisin ravintola, Puskantie 38, 743-2-16-13, tiilirunko.
  - 03 Kivirikko, ent. ylilääkärin talo, nyk. juhlahuoneisto, Puskantie 31, 743-401-5-375, hirsirunko.
- 04 Tornitalo, 1953, arkk. Jonas Cedercreutz.
  - Puskantie 38, 743-2-16-13
  - 1950-luvun modernismia, tiilirunkoinen. Suunnitelmissa tornitalon ympärille oli tarkoitus rakentaa kaksi vastaavanlaista tornitaloa.
- 05 Lääkäreiden talo, 1957, arkk. Jonas Cedercreutz.
  - Puskantie 31, 743-401-5-375.
  - Kalkkihiekkatiilivuorattu, modernistinen. 2010-luvulla uusittu ikkunat ja rakennettu ulkopuolelle teräsrakenteinen hätäpoistumisportaikkko.
- 06 Marttilan kortteeri, 1980–1990-luvut.
  - Puskantie 38, 743-401-16-13.
  - Opiskelija-asuinalue, jossa luhtitaloja
- 07 Kampustalo, 1994, laajennus 2018, Arkkitehdit von Boehm - Renell Oy
  - Kalevankatu 35, 743-2-16-17.
  - Rakennuksessa on konsertti- ja toimistotiloja (Seinäjokisali) sekä ammattikorkeakoulun kirjasto, Seinäjoen baletti- ja tanssiopisto. 1950-luvun henkinen kokonaisuus aikakaudelleen tyypillisistä esivalmistetuista rakennusosista.

Keskuskadun pohjoispuoleiset asuinrakennukset :

aluekohde

- Kontusaaren talo, Kaarakka, 1932, Kontusaaren Rakennustoimisto Oy, Sahalankatu 3, 742-2-13-12.
- Asuinrakennus, 1984, Sahalankatu 16, 743-2-16-15.
- 08 Asuinrakennus, 1942, Väinö E. Koskinen rakennustoimisto K. N. Koskisesta, Sahalankatu 14, 743-2-16-16. Asuintalo on melko suuri heti sodan jälkeen rakennetuksi: talon rakennuttaja omisti rakennusliike K. N. Koskisen.
- Asuinrakennus, 1952, Puskantie 27, 743-2-16-4.
- Asuinrakennus, 1957, Puskantie 29, 743-2-16-3.
- Asuinrakennus, 1949, Puskantie 32, 743-2-23-1.
- Asuinrakennus, 1948, Marttilantie 26, 743-2-16-10.

Kalevankadun asuinrakennukset : [7]

- Kaari, asuinrakennus, 1950, Kalevankatu 31, 743-401-5-200.
- Myllynen, asuinrakennus, 1955, Kalevankatu 34, 743-401-5-409 (kuva 09).
- Tammilehto, asuinrakennus, 1939, rkm Frans V. Rekola, Kalevankatu 36, 743-2-34-7. Rakennutti Seinäjoen kauppalanjohtaja Robert Tammilehto (kuva 10).
- Liesteen asuinrakennus, 1976, arkk. Hannu Valkama, Kalevankatu 38, 743-401-5-401. Rakennutti talon ensimmäinen omistaja Asko Lieste, yksi Seinäjoen varakkaimmista kauppiaista.
- Asuinrakennus, 1932, rkm Frans V. Rekola, Kalevankatu 40, 743-2-34-5.
- Asuinrakennus, 1938, Väinö Erkkilä, Kalevankatu 42, 743-2-34-4 (kuva 11).
- Asuinrakennus, 1932, ulkoasua muutettu 1990-luvulla, Kalevankatu 44, 743-2-34-3.

7 Seinäjoen yleiskaava-alueen rakennusinventointi 2010–2019.

- Asuinrakennus, 1972, ilmajokinen arkk. Simo Laine, Kalevankatu 46, 743-2-34-2. Rakennuttaja Sampo Päällysaho piti talossa eläinlääkärin vastaanottoa 2010-luvulle asti (kuva 12).
- Asuinrakennus, 1960, Kalevankatu 48, 743-2-34-1.

10 Kauppakadun asuinrakennukset :

- Rekolan talo, alkuperäinen 1920-luvulta, rekonstruktio 1940, alkuperäinen: Frans V. Rekola. Kauppakatu 27, 743-2-32-11.
- Asuinrakennus, 1929/1930, rkm Frans V. Rekola, Kauppakatu 29, 743-401-5-470.
- Asuinrakennus, 1934, rkm Frans V. Rekola, Kauppakatu 31, 743-2-34-7 (kuva 13).
- Asuinrakennus, 1952, Kauppakatu 33, 743-2-38-5.
- Pienkerrostalo, 1954, Kauppakatu 34, 743-2-39-8 (kuva 18).
- Asuinrakennus, 1938, Kauppakatu 35, 743-2-38-4. 1970-luvulla rakennuksessa toimi matkustajakoti Kaleva (kuva 14).
- Asuinrakennus, 1960, Kauppakatu 37, 743-2-38-3 (kuva 16).
- Asuinrakennus, 1940, Kauppakatu 39, 743-2-38-2.
- Asuinrakennus, 1938, Kauppakatu 40, 743-2-39-5 (kuva 17).
- Asuinrakennus, 1952, Kauppakatu 41, 743-2-34-2. Aivan erityisen hyvin säilynyt kokonaisuus (kuva 15).
- Asuinrakennus, n.1930-luku, Kauppakatu 42, 743-2-39-4.
- Asuinrakennus, 1956, Kauppakatu 46, 743-2-39-2. 1960-luvun henkinen matala asuintalo.
- Asuinrakennus, 1956, Kauppakatu 50, 743-2-39-9.

19

Virasto- ja teollisuusrakennukset :

- 11 Oikeustalo, 1996, Arkkitehtitoimisto Salmenkivi Mäkelä Havas Oy; laajennus 2013.
  - Keskuskatu 21, 743-2-27-1 (kuva 19).
  - Julkisivuiltaan klassisen rationalistinen teräsbetonielementtirakennus.
- 12 Eviran Seinäjoen tutkimusyksikkö, ent. kulkutautisairaala, ent. synnytyslaitos; 1937, 1957, laajennus 1989.
  - Keskuskatu 23, 743-2-16-19 (kuva 20).
  - Rakennustavaltaan ajankohdalleen ominaisen laadukas tiilatalo, jossa muutosvaiheet erottuvat selvästi.
- 13 YLE:n talo, YLE Pohjanmaa -toimituksen toimipiste, 1992.
  - Marttilantie 24, 743-2-16-18 (kuva 21).
  - Ajalleen ominainen toimistorakennus, jossa teräs ja lasi näkyvässä roolissa. Klassisoivia pylväikköaiheita kapiteeleineen.
- 14 Rantalan lakkitehdas, 1953, Rakennuststo Vilho Terho (kuva 22).
  - Kauppakatu 25, 743-401-5-300.

20

21

22

pistekohde

1322 TÖRNÄVÄN KOULU

Rakennukset ja rakennusaika	(Puukoulu 1908,) kansakoulurakennus 1955, laajennettu myöhemmin; entinen opettajien asuntola 1954
Osoite	Törnäväntie 25
Kiinteistö	743-11-1-1
Suunnittelija	Arkkitehti Viljo Saarinen
Käyttötarkoitus	Perusopetus

Maisema

Puistoympäristö esikaupunkialueen keskellä.

Koulukokonaisuus sijaitsee Seinäjoen rannalla, Törnäväntien ja Hamarintien risteyksessä. Koulupiha liittyy pohjoisosastaan Törnävän ruukinkartanon laajaan RKY2009-alueeseen.

Rakennusperintö

Alueella on puurakenteinen koulutalo 1900-luvun alusta sekä kaksiosainen koulutalo ja entinen asuntolarakennus 1950-luvulta. 1950-luvun rakennukset ovat rakennusajalleen tyypillisiä, laadukkaita tiilirakennuksia. Valtion normaalihintapäätösten mukainen tai niitä mukaileva koulurakennus on peruskorjattu 2000-luvulla, ja menettänyt samalla osan alkuperäisarkkitehtuurinsa laadukkaista yksityiskohdista. Asuintalossa hienoja yksityiskohtia on säilynyt erityisesti sisäänkäyntien yhteydessä.

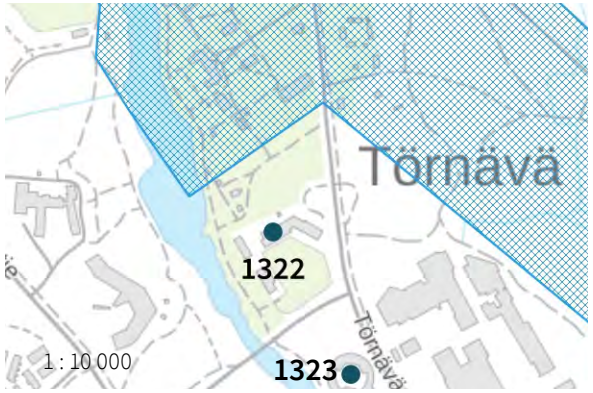

Historia [1]

Seinäjoen kirkonkylän koulu rakennettiin alunperin kahden opettajan kouluksi. Tontti saatiin assessori Törnuddilta osittain lahjoituksena, osittain ostamalla. Koulu ulkorakennuksineen valmistui 1908. 1940-luvulla koulu toimi pari vuotta sotasairaalana. Vuonna 1948 nimi muutettiin Törnävän kouluksi. Vuosina 1952 ja 1953 ulkorakennukset purettiin uuden koulun alta, joka valmistui vuonna 1955. Rakennusta on laajennettu ja peruskorjattu myöhemmin. Lisäksi pihapiirissä n.1950-luvun loppupuolella rakennettu entinen opettajien asuntola, joka toimii nykyään mm. neuvolana.

Vuosina 1997–2003 vanha puukoulu oli Seinäjoen ammattikorkeakoulun Tekniikan yksikön rakennuskonservoinnin koulutusohjelman opetustiloina. Tämän jälkeen koulu on ollut jälleen Törnävän ala-asteen käytössä. Ns. Puukoulun etelä-päädyssä on toiminut neuvola useita vuosikymmeniä.

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Kaupunkikuvallinen

1 Pohjanmaan inventointi, EPO 2007.

pistekohde

1323 SORSANPESÄ

Rakennukset ja rakennusaika	Hotelli, 1971, 1975, laajennus 1989
Osoite	Törnäväntie 27
Kiinteistö	743-11-45-3
Suunnittelija	Arkkitehti Kauko Tiihonen, arkkitehti Touko Saari
Käyttötarkoitus	Matkailu- ja majoituspalvelut

Maisema

Esikaupungin julkisten rakennusten alue.

Hotelli sijaitsee Törnävällä Seinäjoen itärannan puistoalueella Vuorikosken pohjoispuolella, Hamarintien ja Törnäväntien risteyksen eteläpuolella. Hotellin itä- ja eteläpuolilla on pysäköintikenttiä.

Itäpuolella sijaitsee Sedun laajat koulualueet, pohjoispuolella Törnävän koulu ja sen takana Törnävän ruukinkartanon RKY2009-alue.

Rakennusperintö

Hotelli Sorsanpesä on 160 huoneen, 320 vuodepaikan ja noin 1 500 ravintola-asiakaspaikan hotelli. Veistoksellisessa rakennuskokonaisuudessa on ympyränmuotoinen, sisäänajettava pääosa ja kapea tornimainen laajennus, jotka molemmat on toteutettu aikakauteensa nähden innovatiivisesti ja laadukkaasti.

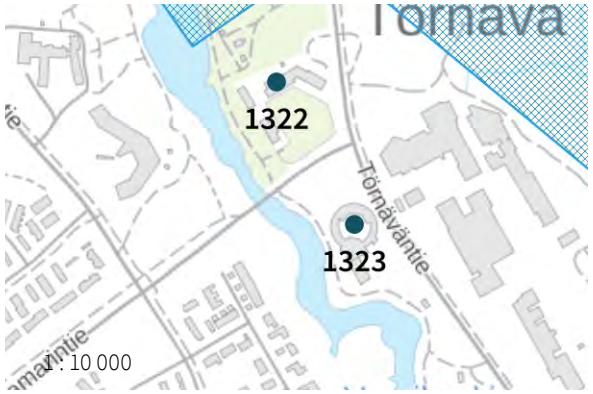

Historia

Sorsanpesän rakennutti Matkaravinto Oy kahdessa osassa. Ensimmäinen valmistui vuonna 1971 ja toinen osa 1975. Ympyrän muotoisen hotellin suunnitteli arkkitehti Kauko Tiihonen. Matkaravinto sulautettiin Rantasipi-hotelliketjuun 1977. 1989 valmistui Touko Saaren suunnittelema joen suuntainen laajennus. Samalla vanhempi osa uudistettiin.[1]

Sorsanpesän huippukautta oli 1980-luku, jolloin sen maanalainen ravintola Prunni oli yksi maakunnan suosituimmistan tanssipaikoista. Hotellissa vieraili jopa 10 000 asiakasta kuukausittain. Hotellin laajennushanke kariutui 1990-luvun alun lamaan, ja koko hotelli jouduttiin sulkemaan 1990-luvun loppuvuosina. Seinäjoen kaupungin pyynnöstä hotellia pidettiin auki Tangomarkkinoiden ja Provinssirockin ajan. 2000-luvulla hotelli toimi nimellä Hotelli Stuertti. 2010 hotelli vaihtoi omistajaa ja vanha nimi palautettiin. Viimeisimmät muutokset on toteutettu arkkitehti Eckhard Strahlin ja sisustusarkkitehti Jaakko Puron suunnitelmin.[2]

Arvotyypit

Elinkeinohistoriallinen

Arkkitehtoninen

Kaupunkikuvallinen

1 Hotelli Sorsanpesä: Historia. https://www.sorsanpesa.fi/pages/fi/hotelli/historia.php

2 Anniina Salo: Välineet hyvän perehdyttämiskokonaisuuden luomiseen. Case Hotel Sorsanpesä, Seinäjoki. Vaasan ammattikorkeakoulu, Liiketalous ja matkailu 2012.

aluekohde

1324 UPAN KOULUKADUN KERROSTALOT

Maisema

Maakunnan suurimman kaupungin keskusta-alue.

Kohteet sijaitsevat kahden Seinäjoen suurimman sisäänajoväylän välissä. Pohjoinen rajakatu on Ammattikoulunkatu, jonka varrella olevat rakennukset muodostavat eteläisen maisemarajan Seinäjoen Aalto-keskuksen RKY2009-alueelle. Sijainti on keskeinen.

Kohdealue on kaavoitettu toisen maailmansodan jälkeen funktionalismin avoimen korttelirakenneperiaatteen mukaisesti. Parinkymmenen vuoden aikajänteellä rakentuneen alueen asuinkerrostaloista osa on kytketty toisiinsa matalilla siipirakennuksilla.

Ketjumaisen asettelun vuoksi rakennusten väliin jää suojaisia sisäpihoja. Kadun puoleiset sisäpihat on varattu pysäköinnille ja pihan puoleiset muille pihatoiminnoille. Rakennusten väliin on myöhemmin rakennettu uudempia kerrostaloja, joiden asettelu poikkeaa kytketystä periaatteesta.

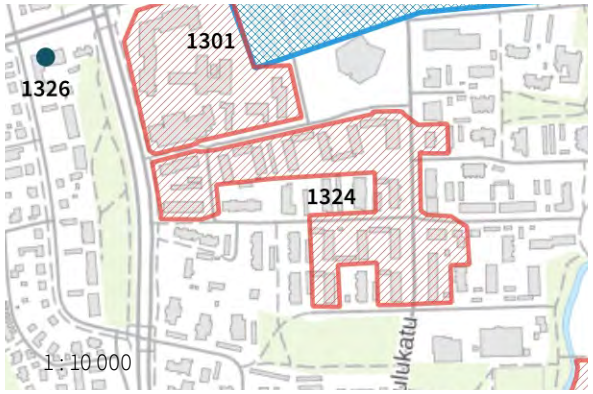

Rakennusperintö

Rakennuskanta koostuu 1950- ja 1960-lukujen kerrostaloista. Perusasettelussa kahden korkean asuinkerrostalon väliin jää matalampi siipiosa, joko liiketila (1950-luvun talot) tai autotallirakennus (1960-luvun talot). Rakennusten runko on tiiltä ja teräsbetonia.

1950-luvun rakennukset ovat keskimäärin uudempia pienempikokoisia. Niiden ulkohahmot ovat rakennusajalleen tyypillisesti perinteisiä satulakattoineen, rapattuine julkisivuineen ja erillisine ikkuna-aukkoineen. Parvekkeet ovat siroja, noppamaisia tuuletusparvekkeita. Rakennustapa on laadukas ja kaikki rakennukset ovat yksilöllisiä.

1960-luvun rakennukset ovat toisiinsa nähden yhtenevät. Nelikerroksisissa kerrostaloissa on pulpettikatto, valkoisiksi slammatut tiilijulkisivut, kylkiä umpinaisemmat päädyt, sisäänvedetyt parvekkeet ja nauhaikkunat. Pitkulaisista rakennusmassoista työntyvät esiin lämpökeskusten tornit sekä 2000-luvulla lisätyt hissitornit. Myöhemmät peruskorjaukset ovat hieman muokanneet julkisivujen ilmettä.

Kohteet

Osoite, kiinteistö, valmistumisvuosi

- Koulukatu, 1960-luku
  - 29, 743-3-17-4, 1967, arkk. Touko Saari (kuva 01)
  - 31, 743-3-6-19, 1963, arkk. Touko Saari (kuva 02)
  - 33, 743-3-6-20, 1963, arkk. Touko Saari
  - 40, 743-3-20-18, 1960 (kuva 03)
  - 42, 743-3-20-1, 1960
- Koulukatu, 1950-luku
  - 27, 743-3-5-27. Ikkunat uusittu 2011.[1]

1 Rakennusinventointi Seinäjoen kaupungin keskusta-alueella. Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseo 2011.

- 34, 743-3-22-2, 1954, arkk. Mauri Karkulahti ja Teuvo Lindfors (kuva 04)

- Ammattikoulunkatu
  - 2, 743-3-5-27, 1959, arkk. Mauri Karkulahti ja Teuvo Lindfors (kuva 05). Liikesiivessä on toiminut Osuuskaupan myymälä.[2]
  - 4, 743-3-5-26, 1960, arkk. Touko Saari
  - 6, 743-3-5-33, 1964, arkk. Teuvo Lindfors (kuva 06)
- Vapaudentie 41, 743-3-15-1, 1956 (kuva 07).
- Ilmarisenkatu, 1960-luku
  - 4, 743-3-6-26
  - 6, 743-3-6-5 (kuva 08)
- Könninkatu 5, 743-3-6-22, 1965
- Klemetinkatu 3, Asunto Oy Nelikerta, 743-3-15-2, 1968
- Kuulankatu, 1950-luku
  - 1, 743-3-20-1, 1958 (kuva 09)
  - 3, 743-3-20-5, 1953.

Historia

Kerrostaloalueen rakentuminen käynnistyi 1950-luvun puolivälissä. Sitä ennen paikalla oli pääosin peltoa, mutta vielä 1950- ja 1960-lukujen mittaan paikalle kerrostalojen väliin rakentui uusia omakotitaloja. Nämä purettiin 1990-luvun aikana.

Arvotyypit

Asutushistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Kaupunkikuvallinen

2 Rakennusinventointi Seinäjoen kaupungin keskusta-alueella. Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseo 2011.

pistekohde

1325 JOUPIN KOULU

Rakennukset ja rakennusaika	Koulu 1954, vanhempi osa 1923, uudempi osa 1989
Osoite	Joupinkatu 6
Kiinteistö	743-13-77-3
Suunnittelija	1923: rkm Frans V. Rekola 1954: arkkitehti Kerttu Tamminen
Käyttötarkoitus	Perusopetus

Maisema

Esikaupunki.

Koulun ympäristössä on vanhoja maatilarakennuksia, eri-ikäisiä uudempia omakotitaloja, teollisuusrakennuksia ja suuria liitenteen väyliä. Itäpuolella 250m päässä virtaa Seinäjoki.

Lähistöllä ei ole RKY2009-kohteita.

Rakennusperintö

Joupin koulu käsittää 1920-, 1950- ja 1980-luvuilla valmistuneet osat. Koulun lisärakennukseksi 1950-luvulla rakennettu koulutalo on ajankohdalleen tyypillinen, laadukas, valtion normaalihintapäätösten mukainen tai niitä mukaileva koulutalo. Nykyisessä kouluverkossa tyyppi on harvinaistuva. 1989 valmistuneessa kolmannessa osassa on liikuntasali oheistiloineen ja mm. väestönsuoja. Uusin osa jatkuu katoksena osittain vanhan koulun eteen.

Koulu peruskorjattiin 2011–2013, Insinööritoimisto AvePlan Oy; Suunnittelutalo PPG Oy.

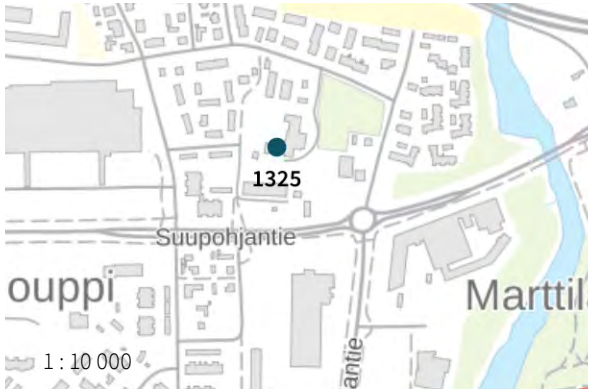

Historia

Joupin koulu aloitti toimintansa August Hakolan talossa 23.8.1920 samassa talossa, jossa Seinäjoen ensimmäinen koulu oli aloittanut toimintansa vuonna 1871.[1] Uusi koulutalo rakennettiin Joupin tilalle, joka on Marttilan ja Upan ohella yksi Seinäjoen kantatiloista. Vanhin koulutalo on toteutettu kouluhallituksen mallipiirutuksen n:o 9 a mukaisesti. Suunnittelija oli arkkitehtitoimisto Jussi & Toivo Paatela. Rakennuspiirustusten soveltamisessa oli mukana rakennusmestari Frans V. Rekola, joka mm. muutti puisen ulkokuoren tilalle tiilen. Pihaan tehtiin varastoja ja saunatiloja sisältäviä ulkorakennuksia, joista viimeiset purettiin 1974. [2]

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen

Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

1 Lehtola, Markku. Joupin koulu 90 vuotta. Porstua-verkkopalvelu, viitattu 26.9.2019.

2 Seinäjoen yleiskaava-alueen rakennusinventointi 2010–2019.

pistekohde

1326 VANHA PALOLAITOS

Rakennukset ja rakennusaika	Paloasema 1960
Osoite	Kirkkokatu 12
Kiinteistö	743-3-3-1
Suunnittelija	Arkkitehti Touko Saari
Käyttötarkoitus	Yhdyskuntatekniikka (palolaitos)

Maisema

Maakunnan suurimman kaupungin keskusta-alue.

Vanha palolaitos sijaitsee yhden Seinäjoen keskusta-alueen läpiajokadun, Kirkkokadun varrella. Maisema on varsin avoin leveiden ajoväylien vuoksi. Saman kadun varrella sijaitsee muitakin 1960-luvulla valmistuneita kunnallisia rakennuksia, jotka liittyvät Seinäjoen kaupungiksi kasvamiseen: äärimmäisenä idässä RKY2009-alue Aalto-keskus, sitten ammattikoulu, lukio ja uimahalli.

Rakennusperintö

Puretaan lähivuosina: Palolaitoksen rakennusryhmään kuuluu Kirkkokadun suuntainen toimisto/paloautotalli ja Kaartotien suuntainen siipi, jossa on toimistoja ja myöhemmin rakennettu autotalli. Sisäpihalla on 1980-luvulla rakennettu varasto. Pulpettikattoinen, yksikerroksinen palolaitos on kahitiilestä muurattu rakennus, jossa on siniseksi maalattuja yksityiskohtia. Autotallissa on tilat 7 paloautolle ja tallin takaosassa paloletkujen kuivaustorni.[1]

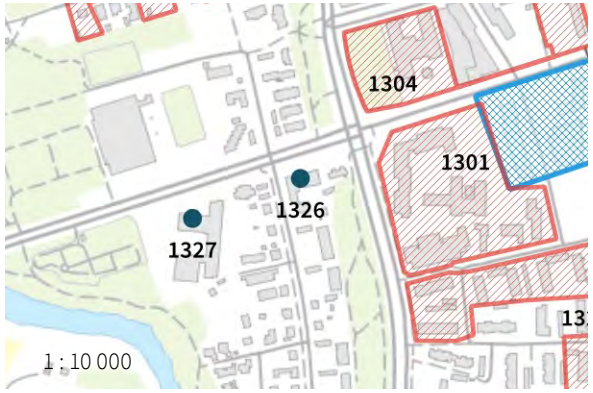

Arkkitehtuurissa yhdistyy 1950- ja 1960-luvuille ominaisia piirteitä: yhtäältä orgaanista ja rationaalista yhdistävä jäsentely ja toisaalta valkoista sileärappausta ja kuitusementtilevytystä yhdistävä materiaalipaletti. Kokonaisuus on esteettisesti laadukas.

Rakennusta on muutettu jonkin verran. Kaartotien varrella oleva uusi autotallirakennus on sovitettu vanhan paloaseman muotokieleen. Paloletkutornia on madallettu käytön loputtua. 1960-luvun laitosrakentamiselle ominaiset elementit ovat vielä muutoksista huolimatta nähtävissä.[2]

Historia

Seinäjoen seudun ensimmäinen paloasema sijaitsi Marttilan koulun ulkorakennuksessa vuoteen 1960. Kohdepalolaitoksen Kaartotien suuntaisessa siivessä toimi elintarviketarkastamo 1980-luvulle saakka. Sen jälkeen siipi otettiin palolaitoksen käyttöön ja sen päähän rakennettiin pulpettikattoiset autotallit. Kirkkokadun suuntaisen autotallin lautaovet vaihdettiin sinisiin nosto-oviin. Pihan puolelle rakennettiin kalustevaja 1987.[3]

Paloaseman toiminnot siirtyivät idemmäs kaupungin laidalle (Porttivahti 3) 2017. Vanha palolaitos jäi tyhjilleen.

Arvotyypit

Arkkitehtoninen

Kaupunkikuvallinen

1 Seinäjoen keskusta 2011-05-03. Inventointi.
2 Seinäjoen keskusta 2011-05-03. Inventointi.
3 Seinäjoen keskusta 2011-05-03. Inventointi.

pistekohde

1327 SEINÄJOEN LUKIO

Rakennukset ja rakennusaika	Koulu 1961, laajennusosa 2000-luvun alku
Osoite	Kirkkokatu 16
Kiinteistö	743-3-1-9
Suunnittelija	Arkkitehdit Sirkka ja Aarne Piirainen
Käyttötarkoitus	Lukio-opetus

Maisema

Maakunnan suurimman kaupungin keskusta-alue.

Lukio sijaitsee yhden Seinäjoen keskusta-alueen läpiajokadun, Kirkkokadun varrella. Maisema on varsin avoin leveiden ajoväylien vuoksi. Saman kadun varrella sijaitsee muitakin 1960-luvulla valmistuneita kunnallisia rakennuksia, jotka liittyvät Seinäjoen kaupungiksi kasvamiseen: äärimmäisenä idässä RKY2009-alue Aalto-keskus, sitten ammattikoulu, palolaitos ja uimahalli. Lukion itäpuolella on Kaartotien omakotiasutusta ja etelä- ja länsipuoli jokirannan puistoaluetta.

Rakennusperintö

Seinäjoen lukion kaksikerroksinen rakennus oli valmistuessaan pohjaltaan T-muotoinen. Pohjois-eteläsuunnassa olevassa siivessä olivat luokkahuoneet ja sen vastaisessa siivessä liikunta- / juhlasali. Julkisivujen päädyt ovat savitiiltä ja kylkiosat vaihdellen nauhaikkunaa tai levytetyt.

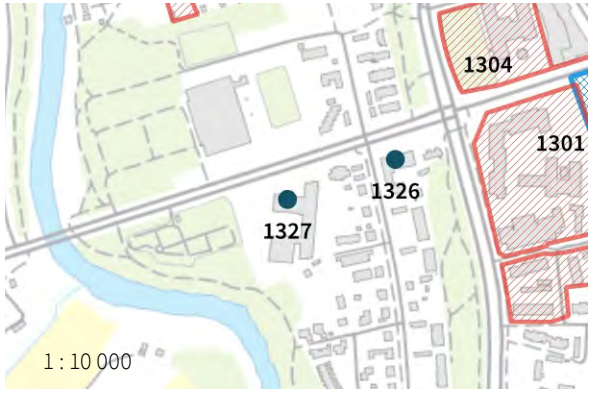

Salin eteläpuolelle valmistui 2000-luvun alussa laajennusosa, joka istuu paikoilleen materiaaliensa ja mittakaavansa puolesta. Samassa yhteydessä vanhaa rakennusosaa uudistettiin voimakkaasti (julkisivut, IV). Sekä alkuperäinen koulurakennus että siihen tehty voimakas uudistus ovat tyypillisiä esimerkkejä aikansa koulurakentamisesta ja siihen kohdistetuista muutoksista.

Historia

Seinäjoen lukiolla on useita edeltäjiä, joista varhaisin on Seinäjoen yhteiskoulu 1913. Nykyinen lukio syntyi, kun Marttilan ja Kivistön lukiot yhdistettiin 1977. Syksystä 2006 alkaen myös Peräseinäjoen lukio liitettiin osaksi Seinäjoen lukiota ja sai nimen Etelä-Seinäjoen toimipiste.[1]

Lukion rakensi rakennusliike veljekset Männikkö vuonna 1960. Uuteen kouluun muutettiin 18.1.1961. Koulu toimi tyttölyseona vuodet 1961–1977. Lukuvuoden 1977–1978 se oli Marttilan lukio ja vuodesta 1978 alkaen Seinäjoen lukio. Lisäksi siinä toimii ilta-/aikuislukio.[2] Rakennus on toiminut koko historiansa lukiona.

Lukio edustaa tuoreen kaupungin varhaista julkista rakentamista yhdessä palolaitoksen, ammattikoulun ja uimahallin kanssa.

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen

Arkkitehtoninen

Kaupunkikuvallinen

1 Seinäjoen keskusta 2011-05-03. Inventointi.

2 Tyttölyseo. Porstua-verkkopalvelu, viitattu 15.10.2019. <http://www.porstuakirjastot.fi/items/show/331>

pistekohde

1328 VANHA VESITORNI

Rakennukset ja rakennusaika	Vesitorni 1931, matala säiliö 1956
Osoite	Vesitorninkatu 7
Kiinteistö	743-4-1-4
Suunnittelija	1931: Arkkitehti Matti Björklund (Visanti) ja insinööri Kaarlo Tawasti; 1956: Yleinen insinööritoimisto Oy
Käyttötarkoitus	Yhdyskuntatekniikka (ent.)

Maisema

Maakunnan suurimman kaupungin laitakeskusta.

Vanha vesitorni sijaitsee Vapaudentien varrella, Friskinlammin kohdalla Seinäjoen jokirannassa. Mallaskosken panimon tehdasrakennus ravintoloineen jää vesitornin lounaispuolelle. Lähistöllä ei ole RKY2009-kohteita.

Vesitorni toimii Seinäjoen keskusta-alueen maamerkkinä Vapaudentietä etelästä saavuttaessa.

Rakennusperintö

Samalla tontilla on 1930-luvun punatiilinen vesitorni ja 1950-luvun betoninen vesisäiliö.

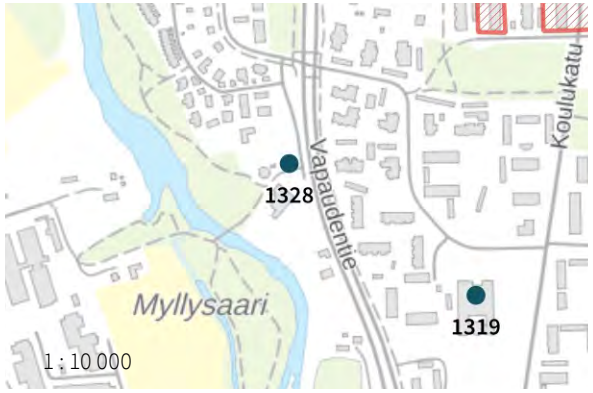

Sakaramuurinen, kuusi ikkunakerrosta korkea 1930-luvun vesitorni on muurattu savitiilestä. Huolellinen ulkoasu kertoo, että ajankohtana vesitornit rakennettiin monumentaalisiksi arvorakennuksiksi. Sisällä oleva vesisäiliö on valettu teräsbetonista. Nykyisin säiliön päällä on asfalttikatteinen näköalatasanne, missä on suurtehohälytin.[1]

Vesitorniin liittyy myös 1950-luvulla rakennettu, maanvarainen teräsbetonivesisäiliö.

Historia

Vanhan vesitornin alue liittyy oleellisesti Seinäjoen vesihuollon historiaan. Seinäjoen Vesilaitos Osakeyhtiö perustettiin 1921. Vesitornin rakentaminen kuului rakennus oy Pyramidille annettuun Vaasan lääninsairaalan rakennusurakkaan, ja sen ja vedenpuhdistuslaitos valmistuivat samana vuonna 1931 lääninsairaalan kanssa. Suomessa ylävesisäiliöitä valmistui 1930-luvulla toistakymmentä. Vesijohtoverkosto kulki 1930–1940-luvuilla lääninsairaalan alueelle, pätkittäin Puskan-, Jaakkolantielle, Verkatehtaankadulle sekä Itikanmäelle.[2]

Vesitorni ja vesisäiliö olivat käytössä siihen saakka, kun Jouppilanvuoren vesilaitos valmistui 1970-luvulla. Uuden laitoksen myötä tornin vieressä ollut suodatinrakennus/vedenpuhdistamo purettiin.[3]

Arvotyypit

Teknologiahistoriallinen

Rakennustekninen; Arkkitehtoninen

Kaupunkikuvallinen

1 Seinäjoen keskusta 2011-05-03. Inventointi.
2 Seinäjoen keskusta 2011-05-03. Inventointi.
3 Seinäjoen keskusta 2011-05-03. Inventointi.

pistekohde

1339 HALLILAN PÄIVÄKOTI

Rakennukset ja rakennusaika	Päiväkoti 1977
Osoite	Ruukintie 121
Kiinteistö	743-12-17-1-1
Suunnittelija	
Käyttötarkoitus	Päiväkoti

Maisema

Pientalovaltainen asuinalue

Kohde sijaitsee Hallilan vehreällä asuinalueella,jonka rakennuskanta koostuu lähinnä pientaloista ja muutamista matalista kerrostaloista. Länsipuolella on Törnävän puistoalue. Tontin piha-alueet ovat lännessä ja pohjoisessa varattu pysäköinnille. Lounaaseen päin rakennus rajaa leikkipihan.

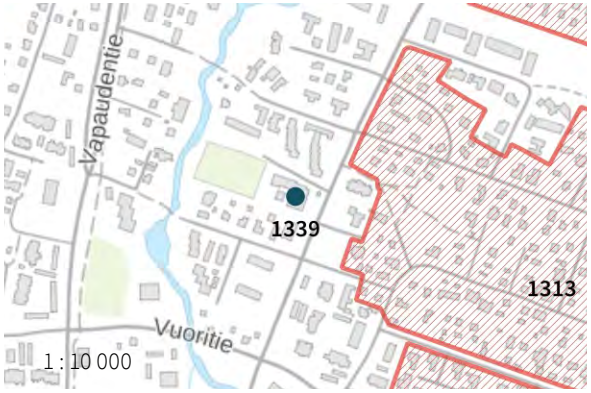

Rakennusperintö[1]

Rakennus on tehty puurunkoisista pienelementeistä.Rakennuksessa on teräsbetoninen maanvarainen alapohja ja anturaperustus. Katto on kannatettu teräspalkeilla. Alkuperäinen tasakatto on vaihdettu aumakatoksi vuonna 1996.

Rakennukselle on tehty laajennuksia ja huonemuutoksia 1985, 1990 sekä keittiön laajennus 2004. Alun perin ulkoseinissä on ollut villaeristettä 120 mm, mutta myöhemmin rakennusta on lisäeristetty polystyreenillä ja villalla.

Historia

Rakennus on kaupungin rakennuttama ja toiminut käyttöikänsä päiväkotikäytössä, mutta toiminta on viime vuosina lopetettu ja rakennus suunnitellaan purettavan.

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen

Rakennustekninen; Arkkitehtoninen

1 Ojanperä, Janne: Päiväkodin kuntoarvio 2013, 12–14, 19.

SEINÄJOKI (SEINÄJOKI)

pistekohde

1340 HANKKIJAN SIILOT

Rakennukset ja rakennusaika	Tehdas 1978
Osoite	Varastotie 13
Kiinteistö	743-5-19-10
Suunnittelija	
Käyttötarkoitus	Teollisuus

Maisema

Suurten liikerakennusten ja teollisuusrakennusten alue.

Siilot sijaitsevat Pohjassa autoliikenteeseen painottuvalla alueella Jyväskylään vievän Kuortaneentien vieressä, Itäväylän ja Pohjan valtatien välissä. Lähiympäristön rakennukset ovat lähinnä ostoskeskuksia tai yksittäisiä suuria liikerakennuksia.

Korkeutensa vuoksi siilot ovat näkyvä maamerkki alueella.

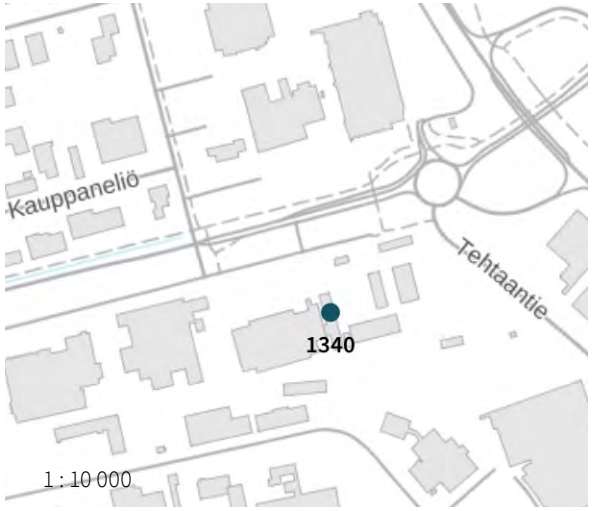

Rakennusperintö

Rakennus on valettu teräsbetonista. Tornit nousevat maanpinnasta yli 60 metrin korkeuteen. Tornien yhteydessä sijaitsee matalampi tehdasosa sekä myymälä.[1]

Historia

Siilot toimivat alun perin Suomen Rehun omistuksessa. Suomen Rehu aloitti toiminnan Seinäjoella 1965. Ensimmäinen tehdasrakennus paloi vain 7 käyttövuoden jälkeen. Nykyinen tehdas valmistui ja aloitti toimintansa tämän jälkeen vuonna 1978.[2] Tehtaan omistus vaihtui Hankkijalle vuonna 2019.[3]

Arvotyypit

Teknologiahistoriallinen

Rakennustekninen

Maisemakuvallinen

1 Hankkija.fi 2019. https://news.cision.com/fi/hankkija-oy/r/hankkija-investoi-uusiin-toimitiloihin-seinajoella,c2923723.

2 SuomenRehu.fi. https://www.suomenrehu.fi/fi/tietoa-meistae/tehtaamme-maakunnissa/seinaejoki/

3 Hankkija.fi 2019. https://www.hankkija.fi/rehut/nautojen-rehut-ja-ruokinta/ajankohtaista-nautojen-ruokinnasta/seinajoella-50-vuotta-rehunvalmistusta/

13 (B) SEINÄJOKI (PERÄSEINÄJOKI)

aluekohde

1329 RITOLAN KOULUALUE

Maisema

Kirkonkylän reuna-alue.

Puistomainen koulu- ja liikuntahallialue, joka sijaitsee Seinäjoen haaran muodostamassa niemessä. Rakennuskanta on aseteltu suorakulmaisesti. Alueen halki kulkee Keskustie.

Rakennusperintö

Ajallisesti kerroksista koulu- ja liikuntarakennusten kokonaisuutta yhdistää käyttötarkoitus, suurehko mittakaava sekä väljä, yhdensuuntainen asettelu. Alueen arvot liittyvät vahvemmin tähän luonteeseen kokonaisuutena kuin yksittäisten rakennusten ominaisuuksiin.

1960-luvun alakoulu on puikkomainen koulurakennus, jossa on ajankohtansa esteettisen ihanteen mukaisesti suuret nauhaikkunat ja enimmäkseen umpinaiset päädyt. Rakennusta on korjattu 2010-luvulla. Suunnilleen samaan aikaan sen kanssa on toteutettu viereiset rankorunkoiset opettajien asuinrakennukset.

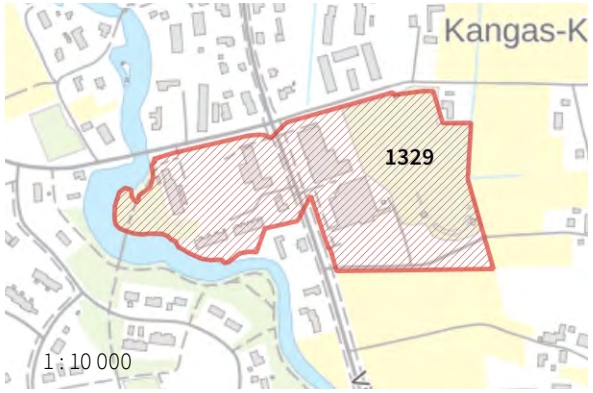

Lukiorakennus on sekä arkkitehtonisesti että rakennustavaltaan laadukas, tiilinen koulurakennus vuodelta 1949. Myös sitä on peruskorjattu 2000-luvulla, minkä vuoksi osa alkuperäisistä ulkoasun yksityiskohdista on menetetty.

1970-luvun yksikerroksinen koulurakennus on ajalleen tyypillisen vaatimaton elementtirunkoinen käyttörakennus. 1990-luvun laajennuksessa ja 2000-luvun erityisesti kattoon ja sisääntuloalueeseen kohdistuneissa muutoksissa rakennusta on pyritty monimuotoistamaan.

Ritola-halli on teräsrunkoinen liikuntahalli, joka on sekä ajankohtaansa että käyttötarkoitukseensa nähden harvinaisen huolellisesti viimeistelty. Suunnilleen kilometrin päässä sijaitseva Virkala/Terästalo (kohde 1330) on saman suunnittelijan hieman varhempi versio samasta teknologialähtöisestä teemasta.

Historia

1960-luvun rakennukset ovat valmistuneet vuoden 1964 jälkeen.[1]

Lukio on toiminut vuodesta 1977.

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

1 Kirkkala, Jaakko: Selvitys esityksistä oppikoulun perustamiseksi Peräseinäjoelle. Porstua-verkkopalvelu, viitattu 20.10.2019. <http://www.porstuakirjastot.fi/items/show/38185>

aluekohde

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 Toivolanrannan alakoulu (5.–9. luokat), 1962, V.A. Hämäläinen ja O. Raatikainen
  - Ville Ritolantie 2, 743-416-4-39, 743-416-4-141
- 02 Peräseinäjoen lukio (Etelä-Seinäjoen toimipiste), 1949, Maaseudun keskusrakennuststo/Hämäläinen
  - Ville Ritolantie 2c, 743-416-4-141
- 03 Opettajien asunnot, (rakennusvalvonnan mukaan 1949 mutta todennäköisesti valmistuneet myöhemmin), Maaseudun keskusrakennuststo/Hämäläinen
  - Ville Ritolantie 2, 743-416-4-141
- 04 Toivolanrannan alakoulu (1.–4. luokat), 1972, Rakennusliike Niilo Linjakoski Ky, peruskorjaus 2004
  - Koulutie 1, 743-416-4-790
- 05 Ritola-halli, 1999, Antti Katajamäki
  - Saarentie 2, 743-416-6-10

13 (B) SEINÄJOKI (PERÄSEINÄJOKI)

1330 VIRKALA / TERÄSTALO

pistekohde

Rakennukset ja rakennusaika	Vanha kunnantalo, 1988
Osoite	Keskustie 1
Kiinteistö	743-416-4-557
Suunnittelija	Arkkitehti Antti Katajamäki
Käyttötarkoitus	Julkiset lähipalvelut, ent. kunnanhallinto

Maisema

Kirkonkylän liikekeskusta.

Melko tiivis taajaman kaupallinen keskusraitti, joka myötäilee vanhaa maantielinjaa. Rakennuskanta rajauttuu länsipuolella Seinäjokeen. Maisemaa hallitsee Peräseinäjoen kirkko (1892).

Piha on huolellisesti suunniteltua puutarhaa.

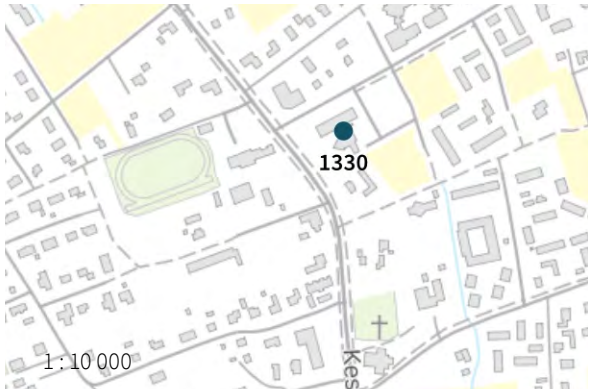

Rakennusperintö

Ulkoasultaan teräksinen Virkala, entinen kunnantalo, on monimuotoinen, teräsrunkoinen ja teräslevyllä vuorattu hallintorakennus. Rakennus on arkkitehtonisesti laadukas ja kohtalaisen harvinainen esimerkki aikansa kirkasotsaisesta arkkitehtuurinäkemyksestä, joka painotti koneen ja teknologian roolia paremman tulevaisuuden tekijänä.

Suunnilleen kilometrin päässä sijaitseva Ritola-halli (kohde 1329) on saman suunnittelijan hieman uudempi versio samasta teemasta.

Historia

Terästalon rakentaminen liittyy kunnan yksityiseltä 1980-luvulla saamaan suurehkoon lahjoitukseen.

Arvotyypit

Hallintohistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

13 (C) SEINÄJOKI (YLISTARO)

pistekohde

1331 YLISTARON VIRASTOTALO

Rakennukset ja rakennusaika	Liikerakennusten kokonaisuus 1989
Osoite	Rapakuja 1
Kiinteistö	743-425-95-0
Suunnittelija	Arkkitehtitoimisto Kari järvinen ja Timo Airas, arkkitehti Mikko Aho
Käyttötarkoitus	Liiketoiminta, ent. julkishallinto

Maisema

Kirkonkylän liikekeskusta.

Tiiviihkön taajaman väljä, 1900-luvun loppupuolella rakentunut julkisten ja kaupallisten palvelujen keskusta. Rakennuskokonaisuus sijaitsee n.150m päässä Kyrönjoesta, mutta välissä olevan valtatie 18:n (Lapuantie) ja runsaan kasvillisuuden vuoksi yhteyttä on vaikea havaita. Lähimaisemaa hallitsevat viereisen huoltoaseman polttoainekatos ja mainostorni.

Ylistaron kirkon RKY2009-alue alkaa n.0,5km päässä kohteen pohjoispuolella.

Rakennusperintö

Harvinainen ja suurikokoinen, pienipiirteisyydessään italialaishenkinen liikerakennusten kokonaisuus. Matalat, monimuotoiset rakennukset muodostavat tiiviin, koillista kohti avautuvan aukion, jonka kiintopisteenä on avautumissuunnassa sijaitseva lämpökeskuksen piippu. Piipun italialaisiin puolustustorneihin viittaava arkkitehtuuri on alun perin toiminut myös kirkonkylän pääraitin (Kaukolanraitti) näkymäpäätteenä; nykyisin huomion varastavat huoltoaseman rakenteet.

Rakennusten muotokieli ja harkittu detajointi ovat suunnittelijoilleen erityisen ominaisia.

Rakennuksia on kunnostettu 2000-luvulla tavalla, joka ei ole heikentänyt niiden arkkitehtonisia arvoja.

Historia

Kohde valittiin rakennushallinnon vuoden rakennushankkeeksi vuonna 1989.[1] Rakennuksessa toimi alun

1 Markus Manninen: Valtion virastotalot 1809–1995. Arkkitehtitoimisto MANARK, Senaatti-kiinteistöt 2018.

1331 YLISTARON VIRASTOTALO

pistekohde

perin valtion virastoja kuten posti, verotoimisto ja poliisi.

Arvotyypit

Hallintohistoriallinen

Arkkitehtoninen

Taajamakuvallinen

pistekohde

1332 KIRJA-MATIN KOULU

Rakennukset ja rakennusaika	Koulu 1957, laajennettu n.2002
Osoite	Kirkkokuja 20
Kiinteistö	743-403-56-0 laajennusosa osittain: 743-403-4-169
Suunnittelija	Arkkitehti Eino Niemelä, laajennus: Suunnittelutalo S. Anttila, Esko Räntilä.
Käyttötarkoitus	Perusopetus

Maisema

Kirkonkylän keskusta.

Koulu sijaitsee Ylistaron ns. vanhan keskustan puolella Kyrönjoen pohjoispuolella. Luonnonlähtökohdiltaan vaikuttavan Kyrönjoen jyrkän ja leveän jokiuoman toisella puolella sijaitsee Ylistaron yläkoulun ja alkujaan Kirja-Matin koulun ikäisen lukion laajempi kokonaisuus. Kolmen koulun muodostaman kokonaisuuden arkkitehtuuri on laajennusten ja korjausvaiheiden sekä pysäköintialueita painottavan ympäristösuunnittelun myötä varsin sekavaa.

Ylistaron kirkon RKY2009-alue alkaa n.0,5km päässä kohteen länsipuolella.

Kohdekoulun piha-alueella on vanhan suomalaisen kirjallisuuden kokoajan Matti Pohdon muistomerkki.

Rakennusperintö

Kirkonkylän kansakouluksi 1950-luvulla rakennettu koulutalo on ajankohdalleen tyypillinen, laadukas, valtion normaalihintapäätösten mukainen tai niitä mukaileva koulutalo. Nykyisessä kouluverkossa tyyppi on tosin harvinaistuva.

Kirja-Matin koulu peruskorjattiin ja laajennettiin liikunta- ja monitoimihallilla 2000-luvun alussa.[1] Laajennusosa ja muutostyöt ovat voimakkaasti heikentäneet alkuperäista koulutaloa sekä arkkitehtuurin että rakennustekniikan näkökulmista.

Historia

Rakennus on toiminut koko historiansa ajan kouluna.

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen

Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

1 Antti Mentula: Suuntaviivoja: Pohjanmaan arkkitehtuuri 1900-luvulla. Länsi-Suomen ympäristökeskus 2005.

SEINÄJOKI (YLISTARO)

1333 KITINOJAN KYLÄKIRKKO

pistekohde

Rakennukset ja rakennusaika	Kirkko 1952/1954
Osoite	Kitinojantie 691
Kiinteistö	743-425-22-98, 743-425-22-96
Suunnittelija	Kauno S. Kallio
Käyttötarkoitus	Seurakuntatoiminta

Maisema

Kylä avarassa viljelymaisemassa Kyrönjoen varrella.

Rakennusperintö

Tiilirunkoinen kyläkirkko on arkkitehtonisesti ja rakennusteknisesti laadukas ja tasapainoinen, joskin rakennusaikaansa nähden harvinaisen vanhakantainen pyhäkkö Kyrönjokeen laskevassa rinteessä.

Rakennuksen ulko-ovet ja kirkkosalin ikkunat on uusittu 1990- tai 2000-luvulla, mikä on hieman heikentänyt rakennuksen alkuperäistä arkkitehtuuria.

Suunnittelijana pidetty Kauno S. Kallio on suunnitellut maakunnassa myös Alavuden kirkon (RKY2009) sekä Simpsiön siunauskappelin (1930) Lapualla.

Historia

Kirkko rakennettiin pääasiassa kyläläisten omin voimin talkootyön ja lahjoitusten turvin. Kitinojan hautausmaa perustettiin vuonna 1946 ja sen vihki käyttöön rovasti Arvi Malmivaara.[1]

Arvotyypit

Kirkkohistoriallinen

Arkkitehtonen; Rakennustekninen

Kyläkuvallinen

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

pistekohde

1334 HALKOSAAREN KOULU

Rakennukset ja rakennusaika	Koulu 1992 ja päiväkoti 1987
Osoite	Kitinojantie 49, 51
Kiinteistö	743-26-40-1
Suunnittelija	Päiväkoti: Suunnittelutalo Ky / Aatos Paulanen, Koulu: Suunnittelutalo S. Anttila Oy / Suunnittelutalo Ky / Esko Räntilä; Peruskorjaus ja laajennus: Arkkitehti- ja insinööritoimisto Motiivi Oy
Käyttötarkoitus	Perusopetus ja varhaiskasvatus

Maisema

Viljelysmaan ympäröimä kylämaisema.

Koulukompleksi sijaitsee Halkosaaren kylässä, pohjoiseen antavassa rinteessä, laajojen, itää kohti avautuvien viljelysmaiden reunalla.

Rakennusperintö

Halkosaaren koulu ja Hemmingin päiväkoti muodostavat valtavan, monimuotoisen puurakennuksen, jonka arkkitehtuurissa on 1980- ja 1990-luvuille ominaista leikkisyyttä ja historiallisia viitteitä. Suunnittelu ja toteutus on harvinaisen yksityiskohtaista.

Historia

Nykyisten rakennusten paikalla sijaitsi aiemmin pienikokoinen kansakoulu.[1]

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen

Arkkitehtoninen

Kyläkuvallinen

1 Peruskartat 1954, 1983. MML.

SEINÄJOKI (YLISTARO)

pistekohde

1335 KYLÄNPÄÄNKOSKEN VOIMALAITOS

Rakennukset ja rakennusaika	Voimalaitos 1930
Osoite	Ookilantie 444
Kiinteistö	743-425-6-86
Suunnittelija	-
Käyttötarkoitus	Energiantuotanto

Maisema

Viljelysmaan ympäröimä kylämaisema.

Kylänpäänkosken voimalaitos sijaitsee Kyrönjoessa Kylänpään kylässä. Voimalaitoksen eteläpuolella on uudempia teollisuusrakennuksia. Kyrönjoen vastarannalla on eri-ikäisiä asuin- ja liikerakennuksia.

Rakennusperintö

Tiilirunkoinen voimalaitos koostuu kahdesta hallista (turbiinihallista?) ja niiden välissä olevasta tornimaisesta osasta. Kaikkia kattaa tynnyholvikatto. Rakennuksiin on vaihdettu uudet nosto-ovet n.2000-luvulla.

Kosken betoniset patorakenteet on purettu osittain.[1]

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

Historia [2]

Ylistaron Sähkö perustettiin 1922. Paikalla oli aik. ollut pieni vesivoimala puisessa rakennuksessa. Samanniminen edeltäjäyhtiö ei ollut kaupparekisterissä. Laitos jakoi sähköä vuodesta 1923 koko Ylistarossa sekä Ilmajoen neljän kylän alueilla yht. 11 550 asukkaalle. Kokonaisuuteen kuului oma 220MWh vesivoimala Kylänpäänkoski, saha ja mylly.

AB Skånska Cementgjuterietin (Skanska) rakentaman vesivoimalaitoksen säännöstelypato valmistui 1923. Tilaaja ei hyväksynyt töiden laatua. Riitä sovittiin 1927, jolloin Ylistaron Sähkö Oy voitiin luovuttaa konkurssiin. Suurin velkoja oli Ylistaron kunta, joka pakkohuutokaupassa samana vuonna huusi yhtiön omaisuuden ja otti alueen sähköntuotannon ja -jakelun hoitaakseen.

Vuotavan padon vuoksi turbiinit eivät saaneet tarpeeksi vettä ja kunta joutui ensi töikseen ostamaan suuren höyrykoneen tuottamaan apuvoimaa. Pato kaatui 1939. Sen jälkeen omaa tuotantoa ei enää ollut. 1992 kunta myi sähkölaitoksensa Lapuan Sähkö Oy:lle (nyk. Elenia Oy).

Sähkölaitos ei ole enää käytössä vaan toimii ainakin osittain varastona.[3]

Arvotyypit

Teollisuushistoriallinen; Elinkeinohistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Kyläkuvallinen

2 Ylistaron Sähkö Oy. Yhtiötiedot. https://www.porssitieto.fi/osake/lisaa/ylistaronsahko.shtml

3 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

Kuvat: Kirsi Niukko 2016.

13 (D) SEINÄJOKI (NURMO)

aluekohde

1336 TUOMIRINTA / LAGERSTEDT

Rakennukset ja rakennusaika	Päärakennus, aitta-piharakennus ja autotalli 1930–1939
Osoite	Viitalantie 55
Kiinteistö	743-409-5-12, 743-409-5-59
Suunnittelija	E. A. Lagerstedt
Käyttötarkoitus	Asuminen

Maisema

Metsittynyt, vanha viljelysmaisema väljässä nauhakylässä.

Tuomirinnan rakennuskokonaisuus sijaitsee Autionkosken kohdalla Nurmonjoen länsirannalla. Maasto viettää jyrkästi kohti joen uomaa. Maisematila on puuston vuoksi melko sulkeutunutta eikä yhteys jokeen tai Veneskosken muuhun kylään hahmotu. Valtatie 18 kulkee 0,5 km päässä pohjoisessa.

Rakennuskanta ja kauniisti maastoon porrastettu muotopuutarha muodostavat erityisen edustavan kokonaisuuden. Viitalantie halkaisee pihatilan sen yläosassa.

Rakennusperintö [1]

Kartanomainen päärakennus on betonirunkoinen, talousrakennukset puurunkoisia ja rimalautavuorattuja. Katteina on punainen sementtitiili. Kaikki rakennukset ovat harvinaisen laadukkaasti suunniteltuja ja toteutettuja.

Tilan päärakennus on suurikokoinen, klassistinen kaksikerroksinen ja rapattu asuinrakennus. Rakennuksessa on runsaasti klassistisia muotoaiheita ja maalauksia. Talon runko on tehty liukuvalumenetelmällä, joka vielä 1930-luvulla oli innovatiivista. Rakennus on peruskorjattu 1990-luvun alussa.

Aitassa on luovasti sovellettu klassistisia ja perinteisiä suomalaisia aiheita. Autotalli on aumakattoinen ja siihen liittyy ajo-ovia ja niiden avaajaa suojaava siro katos.

Historia [2]

Nykyisen Tuomirinnan, entisen Lagerstedtin tilan rakennutti ja suunnitteli taideopintoja suorittanut tehtailija E. A. Lagerstedt. Hän liittyi isoäitinsä kautta tunnettuun Borgien pappis-ja kulttuurisukuun. Lagerstedt suunnitteli useita klassistisia rakennuksia. Päärakennus on rakennettu osittain paikalla aikaisemmin olleen puutalon paikalle.

Arvotyypit

Asutushistoriallinen; Teollisuushistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Kyläkuvallinen

1 Keski-Nurmon, Veneskosken ja Kouran yleiskaavainventointi 2011.

2 Keski-Nurmon, Veneskosken ja Kouran yleiskaavainventointi 2011.

13 (D) SEINÄJOKI (NURMO)

1344 NURMO-TALO

Rakennukset ja rakennusaika	Nurmo-talo 1981
Osoite	Nurmontie 7
Kiinteistö	743-51-1005-12
Suunnittelija	Touko Saari
Käyttötarkoitus	Hallinto, julkispalvelut

Maisema

Tiiviihkö kaupunginosakeskus.

Nurmo-talo sijaitsee näkyvällä paikalla Nurmontien varrella Nurmon keskustassa. Kohteen vieressä on julkisia rakennuksia kuten Nurmon kirjasto, koulurakennuksia sekä paloasema. Alueella on myös matalia asuinkerrostaloja sekä omakotitaloja.

Rakennusperintö

Tiili- ja betonirunkoinen Nurmo-talo on kaksikerroksinen ja pohjamalliltaan viuhkamainen. Modulaarinen ja tiilisyyttä korostava ulkoasu on rakennusajankohdalleen erittäin ominainen. Sisäänkäyntialueet ovat sisäänvedettyjä ja valtuustosali erottuu tasakattoisesta massasta pulpettikattoisella kattolyhdyllä. Tiheästi jaetuissa ikkunoissa on alkuperäiset metallipuitteet. Rakennuksen ulkoasu on säilynyt hyvin alkuperäisenä.[1]

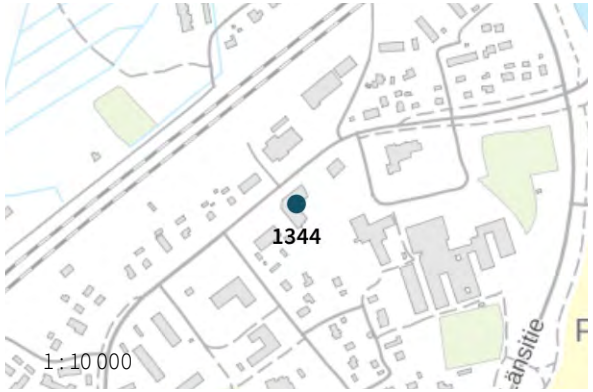

Rakennukselle tehtiin samana vuonna korjaus, jossa alakerran seinärakenteet uusittiin, sadevesien ohjausta parannettiin ja salaojia kaivettiin syvemmälle.[2]

Historia

Kunnantaloja rakennettiin runsaasti 1970- ja 1980-luvuilla. Tähän vaikutti erityisesti kaupunkien perustamisen helpottuminen vuonna 1977 laaditun lainsäädännön muutoksen myötä. Nurmon kunnantalo edustaa melko tyypillistä tämän aikakauden rakentamista. Rakennuksen tiloihin kuului alun perin valtuustosali, toimistotiloja, arkisto, ruokala, nuoristotiloja ja talonmiehen asunto.[1]

Nurmo yhdistettiin Seinäjoen kuntaan 2009. Nykyään Nurmo-talon tilat ovat Valkiavuoren koulun, nuorisotila Nuopparin ja Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen käytössä.[1, 2]

Arvotyypit

Hallintohistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

1 Kioski kohde 212040 Nurmon entinen kunnantalo / Nurmo-talo

2 Yle.fi: Nurmon kunnantalo saa taas asukkaat. 9.2.2009. https://yle.fi/uutiset/3-5767990

13 (D) SEINÄJOKI (NURMO)

aluekohde

1338 NURMON VESITORNI

Rakennukset ja rakennusaika	Vesitorni, 1980-luvun alku
Osoite	Kiilletie ?
Kiinteistö	743-404-8-1606
Suunnittelija	
Käyttötarkoitus	Yhdyskuntatekniikka

Maisema

Pientaloalue

Vesitorni sijaitsee Hyllykallion asuinalueen reunalla metsäisen Kiillepuiston lomassa. Kohteen pohjoispuolella kulkee Pohjan valtatie.

Ympäristönsä korkeimmalle kohdalle sijoittuva vesitorni on kauas näkyvä maamerkki.

Rakennusperintö

Jalallinen ja kartiomallinen eli ns. sienimallinen vesitornityyppi. Malli yleinen 1900-luvun puolivälistä lähtien. Paikallavalettu liukuvaluna.

Historia

-

Arvotyypit

Maisemakuvallinen

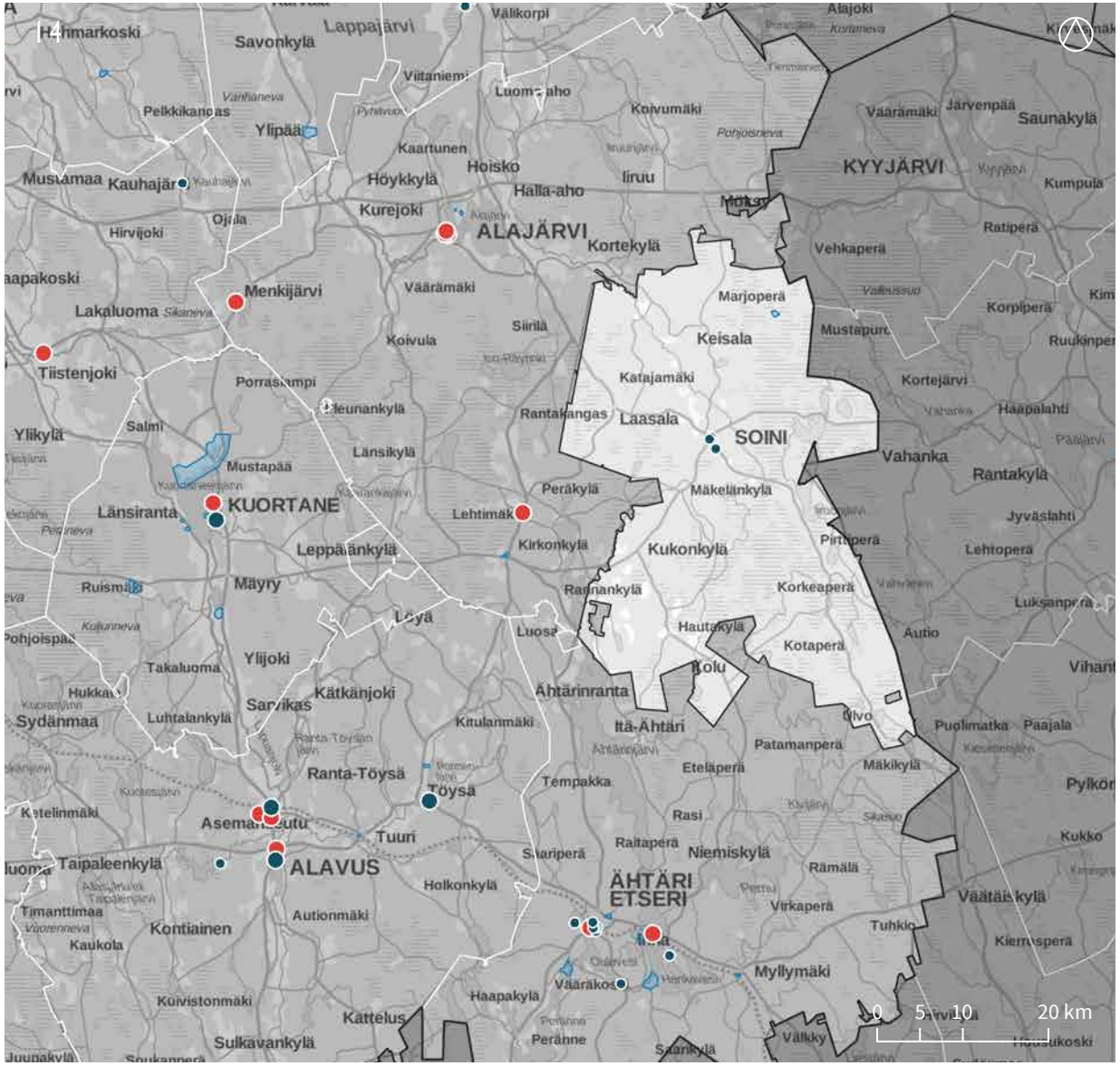

14 *Soini 1: 500 000*

- *Aluekohteet (yhtenäiset)*
- *Aluekohteet, osa vanhempaa kokonaisuutta*
- *Pistekohteet*
- *Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY2009), Museovirasto.*

Taustakartta: MML.

pistekohde

1401 SOININ SEURAKUNTATALO

Rakennukset ja rakennusaika	(Kirkko 1793, tapuli 1795 ja) seurakuntatalo, 1979
Osoite	Karstulantie 3
Kiinteistö	759-403-106-54
Suunnittelija	Arkkitehti Sakari Lähteinen
Käyttötarkoitus	Seurakuntatoiminta

Maisema

Pienen kuntakeskuksen Kirkonmäki.

Soinin seurakuntatalo sijaitsee samalla mäellä Soinin puisen kirkon (Yrjö Lepistö 1793, J.Kuorikoski 1885) ja kellotapulin (1795) kanssa. Kirkon ja tapulin ympärillä on vanha hautausmaa, ja kirkkopihaa rajaavan Karstulantien eteläpuolella Soinin pappilan (1858) kokonaisuus. Avara kirkonmäki rajautuu alempana lounaispuolellaan Alajärventien varrella oleviin liikekiinteistöihin.

Soinin kirkkoympäristö kuului RKY1993-luetteloon, mutta ei enää uudempaan RKY2009-luetteloon.

Rakennusperintö

Pyhän Kolminaisuuden seurakuntatalo (tunnetaan myös seurakuntakotina) sijaitsee suunnittelijaansa haastaneessa paikassa 1700-luvun kirkon ja tapulin vieressä. Se on aseteltu näistä erilleen, mutta muodostaa kuitenkin selvästi kokonaisuuden kirkon ja tapulin kanssa. 1790- ja 1970-luvun rakennuksia liittävät yhteen pienehkö mittakaava, väritys ja tietynlainen veistosmainen itsellisyys, minkä johdosta kukin rakennus näyttää kuin vastikään paikoilleen lasketulta.

Seurakuntatalo on rakennustavaltaan ajalleen ominainen. Maanpäällinen runko on todennäköisesti julkisivujen tapaan kalkkihiekkatiiltä. Arkkitehtuurissa on sen sijaan haettu ajankohtana epätavanomaista pienimittakaavaisuutta. Massaa on palasteltu ja räystäättömiä julkisivuja rytmitetty vinoin lappein ja erilaisin puuvuorauksin.

Seurakuntatalossa on sali ja ruokasali n. 200 hlölle. Seurakuntatalon alakerrassa ovat päiväkerho- ja nuorisotilat.[1]

Historia

Soinin seurakuntatalon rakentaminen liittyy Suomen evankelis-luterilaisen kirkon seurakuntatalojen rakentamisen kulta-aikaan 1970-luvulla.

Arvotyypit

Kirkkohistoriallinen

Arkkitehtoninen

Taajamakuvallinen

1 Soinin seurakunta: Toimitilat. http://www.soininseurakunta.fi/toimitilat.html

pistekohde

1402 SOININ LOTTALA

Rakennukset ja rakennusaika	Lottatalo 1939
Osoite	Alajärventie 3
Kiinteistö	759-403-111-0
Suunnittelija	Rkm Kalle Lehtinen Helmi Pesolan luonnosten mukaan
Käyttötarkoitus	Asuminen, liiketoiminta, ent. yhdistystoiminta

Maisema

Pienen kuntakeskuksen liikekeskusta.

Lottala sijaitsee Soinin keskeisimmällä paikalla, keskustaa määrittävässä risteyksessä. Lottalan takaa nousevalla mäellä n.200m päässä sijaitsee Soinin kirkko. Ympäröivä rakennuskanta on ajallisesti ja toiminnallisesti kerrostunutta ja sijaitsee kohtalaisen tiiviisti teiden varrella.

Alue on kuulunut Soinin kirkkoympäristön RKY1993-luetteloon.

Rakennusperintö

Soinin kunnan ainut funkkis-rakennus.[1]

1 Vanhat Inventoinnit: Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseo 2007.

Funkionalistisen tiilitalon yleishahmo on säilynyt alkuperäisenä, joskin uloskäynteihin, parvekkeeseen, ulkoportaisiin ja erityisesti julkisivurappaukseen kohdistuneet muutokset varsin paljon heikentäneet rakennuksen arkkitehtonista yleisilmettä. Pääosa alkuperäisistä ikkunoista sekä suomalaiselle funktionalismille erityisen ominainen tasakattoa imitoiva loiva pulpettikatto on säilynyt.

Historia

Talon rakennutti Lotta Svärd-järjestön paikallisosasto. Tontti erotettiin pappilan virkatontista. Rakennuksen pohjatyöt teki Einari Salonen Lehtimäeltä, muilta osin talon urakoi rkm Hannes Parkatti (1903–1983). Alakerrassa oli Lotta-kahvila ja yläkerrassa juhlasali ja majoitushuoneita. Kellarissa oli varastoja ja mm. kaivo. Sotien aikana talossa toimi Soinin Suojeluskunta sekä Lotta Svärdin paikallisosasto (1939–1944). Talossa pidettiin paljon juhlatilaisuuksia, kuten sankarivainajien hautajaisia.[2]

Sodan jälkeen rakennus on toiminut liikehuoneistona. Ensin yläkerrassa oli kunnanvirasto ja alakerrassa Osuuskauppa. 1956 jälkeen yläkerta on ollut asuntona ja alakerta kauppana. Luoteisseinälle on rakennettu tavaraovi, pääsisäänkäynnin yläpuolella ollut parveke on purettu ja ovi suljettu. Myös pääovi on uusittu. 1980-luvun alussa ulkoseiniin tehtiin mineraalivillaeristys ja uusi rappaus. Alkuperäisessä rappauksessa oli vihreätä lasia, nykyinen rappaus on valkoinen.[3] Lisätietoja KIOSKI:ssa.

Arvotyypit

Aatehistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

2 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

3 Vanhat Inventoinnit: Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseo / Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

pistekohde

1403 SOININ YHTEISTALO

Rakennukset ja rakennusaika	Juhlatalo 1956, muokattu 1985 [1]
Osoite	Multiantie 29
Kiinteistö	759-403-4-147
Suunnittelija	-
Käyttötarkoitus	Yhdistystoiminta

Maisema

Pienen kuntakeskuksen asuinalue.

Yhteistalo sijaitsee Myllyperässä, alle kilometrin päässä Soinin ydinkeskustasta. Talo sijaitsee samalla Kivirapakko-nimisellä tontilla, johon kuuluvat myös suunnilleen saman ikäinen urheilukenttä ja sen takana kunnantaloon liittyvä toimistorakennus, paloasema sekä sekä tyhjillään olevia talous- ja varastorakennuksia.[2] Ympärillä on eri-ikäisiä, enimmäkseen jälleenrakennuskaudella valmistuneita pientaloja ulkorakennuksineen.

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

2 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

Rakennusperintö

Kaksikerroksinen Yhteistalo on suurikokoinen, rakennustavaltaan ajankohdalleen ominainen puurakennus, joka sijaitsee näkyvällä paikalla. 1980-luvun juhlatilalaajennus istuu suunnitteluajankohtaansa nähden huomattavan sopuisasti vähäeleiseen lähtöarkkitehtuuriin.

Historia

Yhteistalon rakennutti Soinin Nuorisoseura, joka syntyi 1898 talollisenpoika Matti Heikinmäen johdolla. Hänestä tuli seuran puheenjohtaja. Kirjurina toimi kirkonisäntä Juho Ollikainen.[3]

Kivirapakon tontti muodostettiin 1913 Wähäkytän talosta.[4]

Yhteistalolla järjestetään edelleen aktiivisesti yksityisiä ja yleisiä tapahtumia.

Arvotyypit

Aatehistoriallinen

Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

3 Torstai-lehti, Rami Puro 28.11.2018: Soinin Nuorisoseura juhli 120-vuotista taivaltaan. https://www.torstai-lehti.fi/2018/11/28/soinin-nuorisoseura-juhli-120-vuotista-taivaltaan/

4 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

Kuvat: Kirsi Niukko 2016 ja Google 2009.

15 *Teuva 1: 500 000*

- *Aluekohteet (yhtenäiset)*
- *Aluekohteet, osa vanhempaa kokonaisuutta*
- *Pistekohteet*
- *Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY2009), Museovirasto.*

Taustakartta: MML.

15 TEUVA

1501 RAUHANMAA

aluekohde

Rakennukset ja rakennusaika	Kappeli 1959
Osoite	Rauhanmaantie
Kiinteistö	846-402-1-54
Suunnittelija	Iisakki Komsi
Käyttötarkoitus	Kirkolliset tai muut seurakunnalliset palvelut

Maisema

Teuvanjokeen rajoittuva puustoinen keskittymä viljelysmaisemassa, jota halkoo koillinen-lounassuuntainen seututie 687. Tiheikkö estää jokiuoman hahmottumisen.

Rakennusperintö

Rauhanmaa on kansankirkosta eronneiden hautausmaa.[1]

Tiilirunkoinen, rapattu siunauskappeli on hautausmaan ainut varsinainen rakennus. Kahdeksankulmaisessa, matalassa kappelissa on lanterniini. Rakennuksen vesikate ja räystäät on uusittu 1980- tai 1990-luvulla.

Historia

Kansankirkkoon kuulumattomien hautausmaita alettiin perustaa Suomessa vuonna 1923 säädetyn uskonnonvapauslain myötä. Rauhanmaan hautausmaa perustettiin vuonna 1928. Vuonna 1959 alueelle rakennettiin Rauhanmaja, jota kutsutaan myös kappeliksi. Sen suunnitellut Iisakki Komsi on myös haudattu hautausmaalle. Hautausmaan perustaminen Teuvalla liittyy kansalaissodan jälkeiseen kuohuntaan, jolloin haluttiin evankelis-luterilaisen kirkon hallinnasta vapaa hautausmaa.[2]

Arvotyypit

Aatehistoriallinen

Rakennustekninen

Maisemakuvallinen

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

2 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

1502 TEUVAN KIRKONKYLÄ, PORVARINPAIKKA

Maisema

Tiiviisti rakennettu kirkonkylän keskusta-alue.

Rakennukset sijaitsevat tiiviinä nauhana Porvarintien varrella. Porvarintie noudattaa Teuvanjoen uomaa sen pohjoispuolella.

Rakennuskannaltaan varsin yhtenäisen kadun näkymäpäätteenä etelässä on uusi kirkko Orrenmaa. Pohjoisessa päätteenä oli pitkään Teuvan Osuusmeijeri, joka purettiin 2012. Nyt alueen pohjoinen aloittaja on entinen Osuuspankin rakennus Mikkiläntien eteläpuolella.

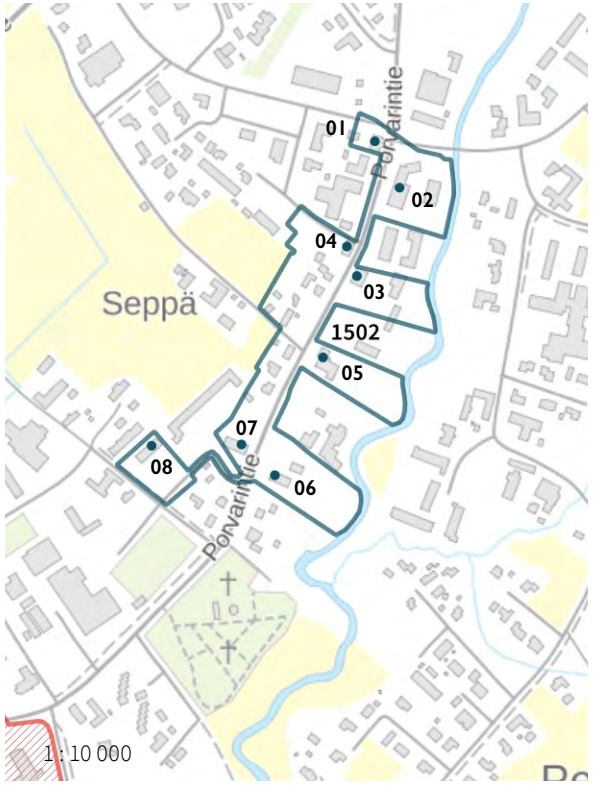

Rakennusperintö

Alue käsittää asuin-, liike- ja yhteisörakennuksia, joista näyttävimmät ovat 1900-luvun alkupuolen tiilestä muurattuja ja rapattuja, kaksikerroksisia rakennuksia. Asuin-, liike- ja yhteisölliset rakennukset muodostavat harvinaisen yhtenäisen ja laadukkaan kokonaisuuden, jonka tunnusmerkkejä ovat sijainti katutilan vieressä, tiilirunko, kaksi kerrosta joista alemmassa liiketilaa, satulakatto ja vaaleat, rapatut julkisivut.

Näiden lisäksi alueella on useita pienempiä, vanhempia asuinrakennuksia, jotka toimivat taustana vaaleille julkisille rakennuksille.

Etelämpänä Porvarintiellä sijaitsevat vanha hautausmaa kirkon raunioineen ja ajallisesti kerrostunut koulualue, ja näistä edelleen etelämpänä nykyinen kirkko (kohde 1503) ja uudempi hautausmaa sekä Kulttuuritalo Orrela (1924).

Historia

Porvarinpaikan vanhimmat säilyneet liikerakennukset ovat 1900-luvun alusta. Kaikki sitä vanhemmat asuin- ja liikerakennukset ovat hävinneet kylänraitilta. Niiden paikalla on parkkipaikkoja ja uusia, lähinnä kaksikerroksisia liikekiinteistöjä. Porvarintie on asfaltoitu vuonna 1963.[1]

Arvotyypit

Asutushistoriallinen; Elinkeinohistoriallinen;

Henkilöhistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

1 Pohjanmaan inventointi, EPO 2007.

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 Asuin- ja liikerakennus, ent. Teuvan osuuskassa, Osuuspankki, 1950
  - Mikkiläntie 2, 846-403-24-48
  - Osuuskassa ja myöhemmin osuuspankki, molempien kanssa myös posti. 1970-luvun lopussa myytiin yksityiselle omistajalle. Liiketila on ollut Teuvan vapaaseurakunnan käytössä.[2]
- 02 Liikerakennus, 1950-luku, laajennettu 1980-luvulla
  - Porvarintie 18, 846-402-5-329
  - Yksikerroksisen liikerakennuksen arkkitehtuurissa on harkittuja yksityiskohtia. Asettelu pysäköintialueen taakse voisi vaikeuttaa katutilan hahmottamista, mutta sijainti tiiviisti katuun liittyvien rakennusten (Syreenin rakennuttamat Syrjälä ja nyk. kunnantalo, seuraavat) vieressä antaa kohderakennuksen edustalle aukioluonteen. Rakennusta on laajennettu jälkikäteen pylväikköjulkisivuisella osalla.
- 03 Syrenin talo, ent. kunnantalo, asuin- ja liikerakennus, 1934
  - Porvarintie 26a, 846-403-1-200
  - Rakennuttaja Otto Syren muutti rakennukseen vastapäisestä, vanhemmasta talosta. Syrén sijoitti taloon kirjapainon, Maan Sana -nimisen lehden toimituksen, ruokakaupan ja ravintolan. Rakennuksessa toimi kunnantalo vuoteen 2018.[3]
  - Kohde on säilynyt poikkeuksellisen hyvin alkuperäisessä asussaan.
- 04 Syrjälä (Vainiolan liikekiinteistö), asuin- ja liikerakennus, 1928
  - Syreeninkuja 2 / Porvarintie 25, 846-403-2-11
  - Talon on rakennuttanut Otto Aksel Syrén (vuodesta 1935 lähtien Syreeni) liike- ja asuinrakennukseksi. Talossa oli mm. värjäämö ja meijeri. Syrén asui talossa vuoteen 1934, jolloin hänen rakennuttumansa toinen asuin- ja liikekiinteistö vastapäätä vanhaa valmistui. Tehtailija Otto Syrén oli liikemies sekä kansainvälisesti tunnettu värijärjestelmän ja -teollisuuden kehittäjä.[4]
  - Kohde on säilynyt poikkeuksellisen hyvin alkuperäisessä asussaan. Porvarintien puolella on aiemmin ollut parveke.
- 05 Pyrintölä, Teuvan nuorisoseurantalo, 1950
  - Porvarintie 28, 846-403-5-142
  - Kirkon jälkeen Porvarintien luonteeltaan julkisin rakennus.
  - Arkkitehtonisesti tasapainoinen, Porvarintien maamerkki.
- 06 Asuin- ja liikerakennus, ent. hammaslääkäri, 1920–1930-luku
  - Porvarintie 32, 846-403-5-99
  - Kirjastoa vastapäätä.
  - Rakennuksessa on vuonna 2019 meneillään korjaus, jossa uusitaan mm. ulkorappaus ja ikkunoita.
-

2 Pohjanmaan inventointi, EPO 2007.

3 Pohjanmaan inventointi, EPO 2007.

4 Pohjanmaan inventointi, EPO 2007.

TEUVA

1502 TEUVAN KIRKONKYLÄ, PORVARINPAIKKA

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

- 07 Kirjasto, ent. kansakoulu, 1930-luvun loppu
  - Porvarintie 39, 846-403-20-9
  - Viileän tyylikäs julkinen rakennus klassismin ja funktionalismin taitteesta.
- 08 Syreenin koulun länsipäädyn juhlasali ja asunto, 1940- (tai 1950-) luku
  - Porvarintie 41, 846-403-20-46
  - Rapattu pääosa ja puhtaaksi muurattu matala sisäänkäyntisiipi. 1940-luvun henkinen kokoontumisrakennus, jossa useita siroja arkkitehtuuriyksityiskohtia.
  - Rakennuksessa on vuonna 2019 meneillään raskas korjaus, jonka yhteydessä uusitaan mm. ikkunoita ja ulko-ovia.

aluekohde

1503 ORRENMAA, TEUVAN KIRKKO

Maisema

Väljä kirkkomaa kirkonkylän pääraitin varrella.

Teuvan kirkkomaa sijaitsee Porvarintien molemmin puolin varsinaisen keskusta-alueen eteläpäässä. Maisemaa hallitsevat kirkko ja kirkkomaan iäkäs puusto. Eteläpuolella maasto laskee kohti Teuvanjoen uomaa. Kirkon pohjoispuolella metsikön takana sijaitsee Teuvan yhtenäiskoulun moniosainen kokonaisuus.

Kirkkoa vastapäätä risteyksessä sijaitsee 1924 valmistunut Teuvan Kulttuuritalo Orrela.

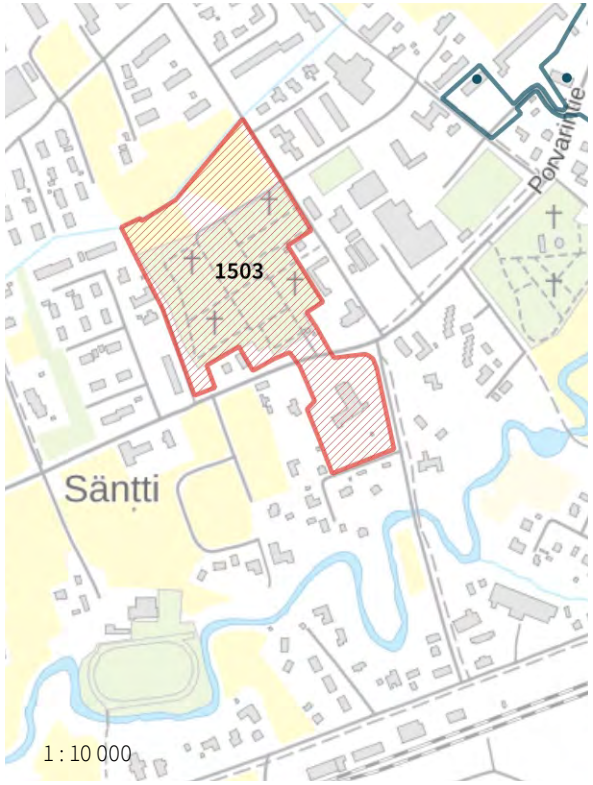

Rakennusperintö

Teuvan uuden kirkon ja seurakuntasalin kokonaisuus on arkkitehtonisesti erityisen laadukas. Rakennusosat on muotoiltu kokonaisuuteen sopiviksi pienimpiä yksityiskohtia myöten.

Kirkkoon mahtuu 700 henkilöä. Kirkon yhteydessä on seurakunnan päiväkerhotilat ja seurakuntasali.

Ulkoarkkitehtuurissa korostuu kolme lähtökohtaa. Satulakattoisen kirkkosalin muodossa näkyy 1940–1950-lukujen suunnittelulle ominaisesti viittauksia keskiaikaiseen kirkkorakentamiseen. Länsitornin huippu on muotoiltu pilvenpiirtäjien tapaan, mikä oli suosittua erityisesti 1920- ja 1930-luvuilla. Toiminnallisesti rakennus muistuttaa 1927 suunniteltua Tampereen Viinikan kirkkoa, joka oli ensimmäinen suomalainen kirkkorakennus, joka käsitti myös seurakunnan muita kerhotiloja.

Historia

Teuvalaissyntyisen arkkitehdin Nils Östermanin suunnitelema vanhempi kirkko paloi vuonna 1950. Vanhan kirkon rauniot ovat säilyneet kirkon pohjoispuolella.

Nykyisen kirkon on rakentanut urakalla talousneuvos Kosti Holmen. Johtavana rakennusmestarina toimi Paavo Räihä. Alttaritaulu on Tove Janssonin maalaama, ja sellaisena ainut Suomessa.

Kirkko oli inventointiaikaan suljettu korjaustöiden vuoksi.

TEUVA

1503 ORRENMAA, TEUVAN KIRKKO

aluekohde

Arvotyypit

Kirkkohistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 Teuvan kirkko, arkk. Elsi Borg, 1953
  - Porvarintie 44, 846-403-8-6
- 02 Parkki, muuntamokoppi, n.1930-luku
  - Porvarintie n.51, 846-403-64-1
  - Samankaltainen muuntamo on esimerkiksi Kurikan keskustassa osoitteessa Paulaharjuntie n.20 / Koulupolku 8 (301-3-85-1).
- 03 Uusi hautausmaa
  - Porvarintie 53, 846-403-97-2, 846-403-8-6

pistekohde

1504 LEHTIHARJUN SAIRAALA

Rakennukset ja rakennusaika	Sairaala 1956, 1957
Osoite	Horontie 61
Kiinteistö	846-402-12-59
Suunnittelija	Arkkitehtitoimisto Cedercreutz-Railo (Jonas Cedercreutz & Helge Railo)
Käyttötarkoitus	Terveydenhoito (tyhjillään)

Maisema

Kuiva mäntykangas, modernismin ajattelussa ihanteellinen rakennettu ympäristö. Rakennukset sijoittuvat matalalle kumpareelle, jolloin kerroksista avautuu näkymiä puunrunkojen välistä ympäröivään maastoon. Kohteen länsi- ja eteläpuolilla maisema avautuu viljelysmaiksi, ja myöhemmin noin kilometrin päässä se muuttuu Teuvan taajamaksi.

Kohteen kaakkoispuolella n. 250m päässä sijaitsee yksi Teuvan umpipihaisten talonpoikaistalojen RKY2009-kohteista.

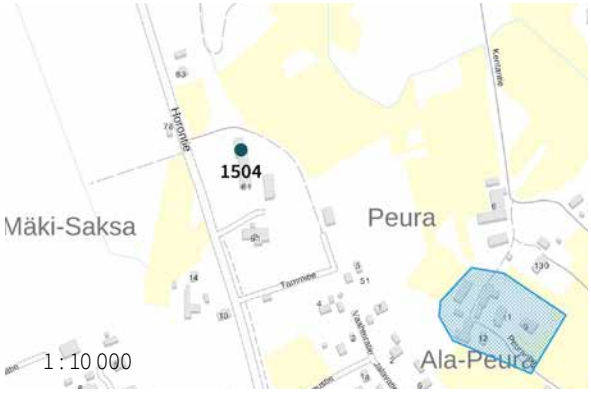

Sairaalarakennusten eteläpuolella pysäköintialueen toisella puolella on sairaalan ikäinen, muurattu ja rapattu kaivopumppaamo.

Sairaalan eteläpuolelle entisen hallintorakennuksen ja henkilökunnan asuntolan (Helge Railo, 1968, purettu n.2014) paikalle on n. vuonna 2018 valmistunut uusi palvelukoti.

Rakennusperintö

Lehtiharjun sairaala koostuu kahdesta pitkuliaisesta sairaalasiivestä ja niitä yhdistävästä betonirunkoisesta katoksesta. Arkkitehtuuri on niukkaeleistä ja harkittua, yksityiskohdat erityisesti sisäänkäyntien yhteydessä ovat erityisen laadukkaita. Julkisivujen varmaotteisella jäsentelyllä on luotu vaihtelevaa mittakaavaa varsin suurikokoisiin massoihin. Sisäänkäyntien korostaminen pitkällä katoksella ja sijoittaminen maaston kohouman kohdalle painottaa sairaalan julkista ilmettä.

Ulkoasussa on toteutettu hyvin vähän muutoksia. 1980-luvulla valmistuneet päätyparvekkeet ja poistumistiet muodostavat suunnitteluajankohtaansa nähden hellävaraisen sovituksen.

Lehtiharjun sairaala on yksi neljästä Jonas Cedercreutzin ja/tai Helge Railon Seinäjoen mielisairaanhoitopiirille suunnittelemasta B-sairaalasta.[1] Muita ovat Seinäjoen Törnävän B-sairaala (Koskenalan sairaala A-sairaalan yhteydessä, 1960, RKY2009), Eskoon palvelukeskus (yksin Railo 1972) ja Vimpelin Järviseudun sairaala (1957). Teuvan ja Vimpelin sairaala-arkkitehtuurissa on huomattavia yhtäläisyyksiä. Teuvan Lehtiharjun sairaala on pienempikokoinen ja arkkitehtuuriltaan hieman uudenaikaisempi.

1 Ahola, Teija: Terveyttä kaikille. B-mielisairaalat 1950-luvulta 1970-luvulle. Museovirasto 2015.

1504 LEHTIHARJUN SAIRAALA

pistekohde

Sairaala on kuulunut RKY1993-luetteloon. Museoviraston mukaan kohde on huomioitava jatkossa maakunnallisesti arvokkaana kulttuurihistoriallisena ympäristönä.[2]

Historia[3]

Suomessa rakennettiin B-mielisairaaloina vuosien 1952–1978 välisenä aikana vuonna 1952 säädetyn mielisairaslain perusteella. Laissa mielisairaanhoito annettiin kuntien velvollisuudeksi. Kohde on yksi Etelä-Pohjanmaan neljästä itsenäisestä B-mielisairaalasta (Alavuden Kuivasjärvi, Lapuan Sairaalanmäki, Teuvan Lehtiharju, Vimpelin Järviseutu).[4]

Teuvan B-mielisairaala, vuodesta 1970 Lehtiharjun sairaala, perustettiin Teuvan, Jurvan ja Karijoen kuntien kesken. Kunnalliskodin omistama maatila, joka käsitti peltoa noin 20 ha ja metsää 60 ha, saatiin kuntainliiton hallintaan vuoden 1954 alusta. 80-potilaspaikkainen sairaala vihittiin käyttöön 1.12.1956. Sairaala oli maatilansa ansiosta pitkään paljolti omavarainen. Maataloustuotteita riitti myyntiinkin.

Vuonna 1957 liittyivät jäseniksi myös Isojoki, Ilmajoki ja Kauhajoki. Samana vuonna päätettiin lisärakentamisesta. Arkkitehti H. Railon suunnittelema asuntola valmistui vuoden 1957 loppuun mennessä. Hoitopaikkoja oli lisärakennuksen myötä yhteensä 151.

Sairaala toimi läheisessä hallinnollisessa ja taloudellisessa yhteistyössä Teuvan vanhainkodin kuntainliiton kanssa. Näitä varten valmistui vuonna 1968 sairaalan eteläpuolelle hallintola ja kuuden asunnon henkilökunnan asuntola-rivitalo. Rakennukset suunnitteli Helge Railon arkkitehtitoimisto.

Vuosina 1977 ja 1978 varsinaisissa sairaalarakennuksissa tehtiin peruskorjaus. Korjauksen yhteydessä henkilökunnan 1950-luvun asuntola otettiin potilaskäyttöön, asennettiin uusia hissejä ja uudistettiin henkilökunnan sosiaalitiloja ja laitoskeittiötä. Korjauksen yhteydessä laajennettiin myös askartelutiloja sekä hankittiin erillinen ruumiskylmiö.

Vuonna 1982 vanhainkoti ja maatalousrakennukset riihtä lukuun ottamatta paloivat. Tämä lopetti sairaalan perinteikkään karjanhoidon.

Vuosina 1985–1987 toteutettiin perusparannustyöt kauhajokisen Arkkitehtitoimisto Reima Rannan johdolla. Talotekniikkaa päivitettiin, ja kaksi ylintä kerrosta uudistettiin 40 potilaalle. Potilashuoneet muuttuivat 5–6 hengen huoneista 1–4 hengen huoneiksi. Osastojen pitkät käytävät katkaistiin kuudella avoimella pienkeittiöllä ruokailu- ja muine tukitiloineen.

Vuoden 1989 alussa myytiin sairaalan 160 ha maatila. Jäljelle jätetty 7 ha peltoalue vaihdettiin sekin myöhemmin asunto-osakkeeseen. Kunnan omistukseen sairaala siirtyi vuonna 2010.

Lisätietoja KIOSKI:ssa.

Viimeksi tiloissa on toiminut Lehtiharjun palvelukoti. Vuonna 2019 tilat ovat tyhjillään.

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen (terveydenhuolto)

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

2 Lehtiharjun sairaalan rakennusinventointi 2014.

3 Lehtiharjun sairaalan rakennusinventointi 2014.

4 Teija Ahola: Terveyttä kaikille. B-mielisairaalat 1950-luvulta 1970-luvulle. Museovirasto 2015.

pistekohde

1505 RUKKILA

Rakennukset ja rakennusaika	Tehdasrakennus 1945, laajennettu 1951 ja 1984
Osoite	Karijoentie 127
Kiinteistö	846-403-9-287
Suunnittelija	-
Käyttötarkoitus	Pienteollisuus (tyhjillään)

Maisema

Puustoinen harjanne laakeassa, maakunnallisesti arvokkaassa Teuvajokilaakson-Tiukanjokilaakson kulttuurimaisemassa (maakuntakaava, ehdotus 2013).

Tehtaan ja keskustaajaman välissä kulkee Suupohjan rata.

Kohteen ympärillä on pieni metsäselänne ja peltoaukeita, läheisyydessä vanhaa 1800-luvun maatilarakentamista. Pihapiirissä on lisäksi asuinrakennus, myymälä-ulkorakennus ja pesularakennus.[1]

1 Päivi Paakki 2005.

Rakennusperintö

Savitiilestä muurattu ja rapattu, suurikokoinen teollisuusrakennus. Kokonsa ja kumparesijaintinsa vuoksi maisemallisesti vaikuttava. Rakennustavaltaan laadukas, muotokieleltään rakennusajankohtaan nähden vanhahtava mutta samasta syystä myös kyläympäristöön hyvin sopeutuva.

Historia

Vuonna 1945 rakennetun kehruutehtaan perustivat Onni Kangas, Onni J. Kangas ja Helge Saarikoski. Tehdas teki aluksi langan rahtikehruuta. Tehdasta on laajennettu vuosina 1951 ja 1984. Yksi tilan perustajista, Helge Saarikoski, oli kansanedustaja ja kunnallisneuvos. Tila on ollut sen nykyisen omistajan äidin kotitila. Nykyisen omistajan hallussa vuodesta 1981.[2]

Tilan mailta on palanut riihi. Pihapiiristä on purettu varasto ja ns. lahtiaitta.[3]

Toiminut vähintään 1980-luvulle.

Arvotyypit

Teollisuushistoriallinen; Elinkeinohistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Kyläkuvallinen

2 Teuvan keskustan ja Kauppilan OYK-inventointi 2005.

3 Teuvan keskustan ja Kauppilan OYK-inventointi 2005.

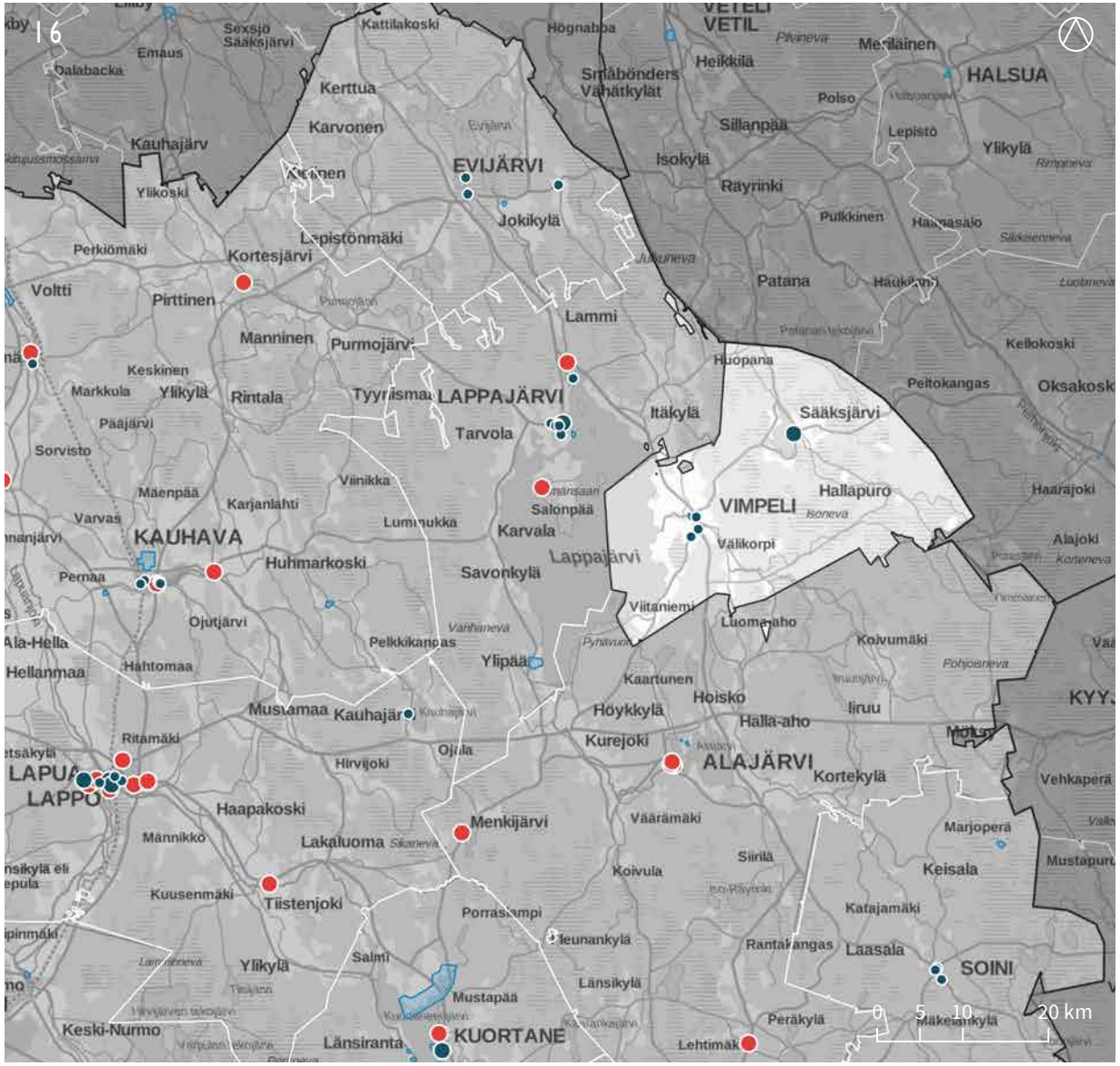

16 *Vimpeli 1: 500 000*

- *Aluekohteet (yhtenäiset)*
- *Aluekohteet, osa vanhempaa kokonaisuutta*
- *Pistekohteet*
- *Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY2009), Museovirasto.*

Taustakartta: MML.

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

1601 SÄÄKSJÄRVEN KYLÄ

Maisema

Pientilojen muodostama kylä viljelysmaan ja talousmetsän vuorottelemassa maisemassa.

Sääksjärven vesistön ympärille muodostuneen kylän pieni keskus sijaitsee järven itärannalla, Hallapurontien ja Sääksjärventien-Peltokankaantien risteysalueella.

Rakennusperintö

Kyläkeskuksen rakennuskanta on pääosin puurunkoista ja 1900-luvun alussa tai jälleenrakennuskaudella valmistunutta. Kohderakennuksten historia liittyy yhteisöä palveleviin toimintoihin. Rakennushistoriallisesti kohtalaisen vaatimattomasta kokonaisuudesta erottuu Porasenjoen rannalla sijaitseva 1950-luvun kaksikerroksinen ja tiilirunkoinen koulurakennus, jonka toiminta on valitettavasti lakkautettu.

Historia [1]

Sääksjärvi on yksi Vimpelin vanhimmista asutuskeskuksista.

1 Ellei toisin mainittu: Pohjanmaan inventointi, EPO 2007; Sääksjärvi - Hallapuro kyläkirja : Historiaa, perinnettä ja kotiseututietoa Vimpelin Sääksjärven ja Hallapuron kylistä. 1992.

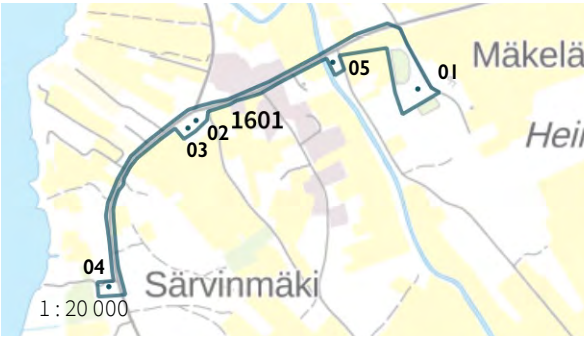

Koulu : Vanhan Sääksjärven kansakoulun jäädessä pieneksi esitti koulun johtokunta kunnanvaltuustolle 1928 isomman koulurakennuksen rakentamista. Monien vaiheiden jälkeen uusi koulu päätettiin rakentaa Mäkelän tilan maalle. Vanha koulurakennus sijaitsee Sääksjärven itärannalla, Niemitalon maalla. Se muutettiin terveystaloksi ja on nykyään vanhusten palvelutalo.

Uusi koulu lakkautettiin 2016.[2] Se antoi viime vuosinaan opetusta esikoulusta neljänteen luokkaan.

Nuorisoseurantalo : Sääksjärven 1. nuorisoseurantalo valmistui 1908. Vanhan talon jäädessä ahtaaksi uusi tontti ostettiin kylän keskeltä 1948. Puutavara kaadettiin ja sahattiin talkoovoimin syksyllä 1949. Rakennustyöt tehtiin talkoilla Aarne Pyhälahden johdolla vuoden 1953 aikana. Vanha nuorisoseurantalo on edelleen olemassa, mutta muutettuna osaksi karjarakennusta.

Entinen Osuuskauppa : Vimpelin osuuskauppa oli perustanut 1917 myymälän Sääksjärvelle, Karoliina Lassilan talon peräkamariin. 1921 valmistui oma liikerakennus Lassilan tilan maalle. 1952 osuuskauppa rakensi uuden liikekiinteistön maantien toiselle puolelle. Rakennuksessa toimi myös posti. Lapuan Osuuskauppa, johon Vimpelin Osuuskauppa oli liittynyt, lopetti myymälän vuonna 1985. Sen jälkeen tiloissa on ollut mm. sähköliike ja parturi-Kampaamo. Nyt tilat ovat tyhjillään.

Järjestötalo : Sääksjärven työväenyhdistys perustettiin 1907. Yhdistyksen ensimmäisenä puheenjohtajana toimi Santeri Mäkelä, joka oli myöhemmin 1910-luvulla eduskunnan jäsen ja sosialidemokraattisen puolueen toimihenkilöitä. Sääksjärven SD-työväenyhdistyksen toiminta loppui 1918, mutta 1921 perustettiin Sääksjärven

2 YLE 30.5.2016: Elhaimer, Anne: Kymmenkunta koulua viettää kevätjuhlaa viimeistä kertaa. https://yle.fi/uutiset/3-8916730

aluekohde
osa vanhempaa kokonaisuutta

työväenyhdistys "Kipinä". Sääksjärven ensimmäinen työväentalo valmistui nykyisen paikalle 1908. Lapuanliikkeen aikana 1930-luvulla työväenjärjestöt lakkautettiin ja talo myytiin Rantakylään Nuorisoseurantaloksi. 1937 Sääksjärven Sosiaalidemokraattinen yhdistys osti Vimpelin kirkonkylän entisen työväentalon ja siirsi sen vanhan työväentalon tontille. Talo kuitenkin paloi 1954. Nykyisen järjestötalon ovat rakentaneet pääosin talkootyönä Sääksjärven eri työväenjärjestöt yhdessä.

Ahon vesimylly : Mylly on siirretty 1940-luvulla nykyiselle paikalle. Rakennus on entinen lainamakasiini, jonka lainamakasiinin manttaalikunta on lahjoittanut tai myynyt mylly-yhtiölle 1940-luvun lopulla. Makasiini sijaitsi aikaisemmin Hankkilassa. Myllyssä on jauhettu viljaa 1970-luvun alkuun saakka.

Arvotyypit

Asutushistoriallinen; Sivistyshistoriallinen;

Aatehistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Kyläkuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 Sääksjärven koulu, 1951 (Ylempi kuva: Tiina Lehtisaari 2006; alempi kuva Järviseutu-lehti 2015)
  - Pajatie 17, 934-403-4-85
  - Laadukas 1950-luvun koulurakennus, joka toteutettu ennen tyyppirakentamiseen johtaneita normaalihintapäätösten uudistuksia (1954).
  - Koulupihaan kuuluu alkuperäinen ulkorakennus oppilaskäymälöineen.
- 02 Sääksjärven Nuorisoseurantalo, 1953 (kuva: Tiina Lehtisaari 2006)
  - Sääksjärventie 487, 934-403-4-101
  - Rakennustaiteellisesti vaatimaton, rakennusteknisesti ajalleen ominainen, suurikokoinen puurakennus näkyvällä paikalla Sääksjärven keskustassa.
- 03 Sääksjärven ent. osuuskauppa, nyk. asuinrakennus, 1952 (kuva: Tiina Lehtisaari 2006)
  - Sääksjärventie 491a, 934-403-4-100
  - Rakennustavaltaan ajankohdalleen ominainen, laadukas, puurunkoinen liikerakennus keskeisellä paikalla nuorisoseurantalon vieressä.
  - Pihapiirissä on lisäksi ulkorakennusryhmä, jossa mm. liitereitä ja aittoja.
- 04 Sääksjärven Järjestötalo, 1961 tai 1963 (kuva: Tiina Lehtisaari 2006)
  - Sääksjärventie 436, 934-403-4-142
  - Rakennustavaltaan ajalleen ominainen, vaatimaton mutta laadukas, suurikokoinen puurakennus n.150m päässä Sääksjärven vesistön rannasta.
- 05 Aho (vesimylly), 1940-luvun loppu (kuva: Tiina Lehtisaari 2006)
  - Huvilatie 3, 934-403-4-98
  - Pienialainen, kaksikerroksinen hirsirakennus ja siihen poikittain liittyvä kevytrunkoinen katos Porasenjoen itärannalla.

pistekohde

1602 SUKSITEHDAS JA PESÄPALLOMUSEO

Rakennukset ja rakennusaika	Suksitehdas 1946, 1950- ja 1960-luvut Pesäpallomuseo 1990-luku
Osoite	Kangastie 9
Kiinteistö	934-404-1-168, 934-404-1-135
Suunnittelija	-
Käyttötarkoitus	Kulttuuripalvelut, ent. pienteollisuus

Maisema

Taajamaa reunustava pienasutusalue.

Lännen puolella maasto on viljelysmaata ja laskee hyvin loivasti kohti Lappajärveä.

Alueella on toiminut 1930–1950-luvulla monta suksiverstasta. Pisimpään niistä toimi Uusituvan Suksitehdas vuoteen 1982 tai 1983 asti.[1]

Rakennusperintö

Suksitehdas on 1940–1960-luvuilla rakentunut, pääosin hirsirunkoinen pienteollisuusrakennus, jossa on kaksikerroksinen, rankorunkoinen siipiosa ja muurattu lämpökeskus. Suurikokoinen, puurakennus on harvinainen hyvin säilynyt. Puurunkoinen pesäpallomuseo on rakennettu höyläämöksi 1990-luvun alussa ja muistuttaa suksitehdasta ulkoisesti. Kuvat: Tiina Lehtisaari 2006; Etelä-Pohjanmaan matkailu 2014.

1 Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen inventointi 2016.

Historia

Eemeli Kangas rakensi alueelle 1920-luvulla asuinrakennuksen ja navetan. Suksien valmistus aloitettiin 1935, ja rakennettiin 1. verstas. Aluksi suksia valmistettiin armeijalle. 1946 Kangas alkoi valmistaa suksien rinnalla ovia ja ikkunoita. 1946 rakennettiin nykyinen tehdas Vimpelin nuorisoseurantalon hirsistä. Rakennusta laajennettiin 1950-luvulla ensin yksikerroksisella, rankorunkoisella osalla. Myöhemmin osa laajennettiin kaksikerroksiseksi. Tehdas keskittyi 1950-luvulla ikkunoiden ja ovien valmistukseen. 1957 yrityksen nimi muutettiin Kankaan Puunjalostukseksi, jona se toimi vuoteen 1996 asti. 1963 rakennukseen tehtiin poikittainen laajennusosa kuivaamoksi ja puutavaravarastoksi. Pohjoispäätyyn rakennettiin pannuhuone. Omistajavaihdosten jälkeen 1990-luvun alussa rakennettiin uusi höyläämö. Vimpelin kunta osti tontin 1992 ja tehtaan tilat muutettiin suksitehdasmuseoksi. Vimpeli-seura Ry:n omistama ja hoitama museo avattiin yleisölle 1992. Yritystoiminta loppui 1996. Vimpelin Veto, Vimpeli-Seura, Vimpelin kunta sekä Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseo perustivat uuteen höyläämöön 1998 Suomen Pesäpallomuseon.[2] Lisätietoja KIOSKI:ssa.

Suksitehdasmuseolla järjestetään kesäaikaan perusnäyttelyjen lisäksi esimerkiksi musiikkitapahtumia.

Arvotyypit

Teollisuushistoriallinen; Elinkeinohistoriallinen

Rakennustekninen

Kyläkuvallinen

2 Pohjanmaan inventointi, EPO 2007.

pistekohde

1603 JÄRVISEUDUN SAIRAALA

Rakennukset ja rakennusaika	Sairaala 1957
Osoite	Lakaniementie 85
Kiinteistö	934-404-1-545
Suunnittelija	Arkkitehtitoimisto Cedercreutz-Railo (Jonas Cedercreutz & Helge Railo)
Käyttötarkoitus	Terveydenhoito (tyhjillään)

Maisema

Taajaman maaseutumainen reuna-alue.

Kuiva mäntykangas, modernismin ajattelussa ihanteellinen rakennettu ympäristö. Sairaalarakennukset sijoittuvat matalalle, viljelysmaisemaan avautuvalle kumpareelle.

Sairaalarakennusten pohjoispuolella väljästi pihapiiriin sijoiteltuina on vanha kunnalliskotirakennus n.1920-luvulta, henkilökunnan yksikerroksiset, matalat rivitalot 1960-luvulta sekä parakkimainen asuntolarakennus vuodelta 2013.

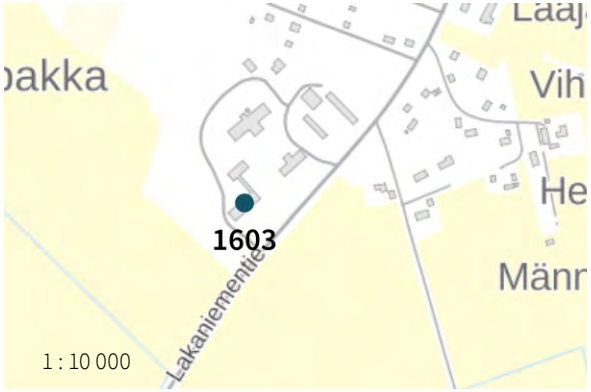

Rakennusperintö

Järviseudun sairaala koostuu kahdesta pitkuliaisesta sairaalasiivestä ja niitä yhdistävästä betonirunkoisesta katoksesta. Arkkitehtuuri on niukkaeleistä ja harkittua, yksityiskohdat erityisesti sisäänkäyntien yhteydessä ovat alkujaan erityisen laadukkaita. Julkisivujen varmaotteisella jäsentelyllä on luotu vaihtelevaa mittakaavaa varsin suurikokoisiin massoihin.

Ulkoasu on säilynyt suurimmaksi osaksi alkuperäisenä. Katoksen yhteyteen on viime vuosina lisätty puurunkoisia, lasitettuja rakennelmia, asuntolaan on tehty ulkopuoliset poistumistieportaat ja ilmanvaihdon koneellistaminen on tuonut julkisivuun joitakin säleikköjä. Osa ulko-ovista on uusittu 2000-luvun vakiomallisiksi teräsoviksi.

Järviseudun sairaala on yksi neljästä Jonas Cedercreutzin ja/tai Helge Railon Seinäjoen mielisairaanhuoltopiirille suunnittelemasta B-sairaalasta.[1] Muita ovat Seinäjoen Törnävän B-sairaala (Koskenalan sairaala, 1960, RKY2009), Eskoon palvelukeskus (yksin Railo 1972, kohde 1317) ja Teuvan Lehtiharjun sairaala (1956, 1957, kohde 1504). Teuvan ja Vimpelin sairaalat on rakennettu samaan aikaan ja niiden arkkitehtuuri on huomattavan yhtäläistä. Molemmissa sairaalatoiminnot on jaettu eri rakennuksiin, joiden tiilirunkoisia, vaaleaksi rapattuja osia yhdistää kevyt katosrakenne. Vimpelin Järviseudun sairaala on hieman suurikokoisempi, ja se liittyi rakennettaessa vanhempaan terveydenhoidon ympäristöön.

1 Ahola, Teija: Terveyttä kaikille. B-mielisairaalat 1950-luvulta 1970-luvulle. Museovirasto 2015.

1603 JÄRVISEUDUN SAIRAALA

pistekohde

Historia

Suomessa rakennettiin B-mielisairaaloina vuosien 1952–1978 välisenä aikana vuonna 1952 säädetyn mielisairaslain perusteella. Laissa mielisairaanhoito annettiin kuntien velvollisuudeksi. Kohde on yksi Etelä-Pohjanmaan neljästä itsenäisestäB-mielisairaalasta (Alavuden Kuivasjärvi, Lapuan Sairaalanmäki, Teuvan Lehtiharju, Vimpelin Järviseutu).[2]

Järviseudun sairaalan toiminta ja rakennus siirtyivät vuodenvaihteessa 2001–2002 Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiriltä Vimpelin kunnalle. Toiminta jatkui psykiatrisena hoitona. Kunta osti myös sairaalarakennuksen.[3] Järviseudun sairaalan viimeinen osasto, 14-paikkainen mielenterveys- ja päihdehoito-osasto, lopetettiin 2013.[4] Kiinteistössä on sittemmin toiminut yksityisiä, erityisesti mielenterveyteen liittyviä palveluja sekä muita toimijoita. Yksityisen terveyspalveluyrityksen toimesta pihaan kahden ulkorakennuksen paikalle valmistui 2013 matala, erittäin arkinen asuntolarakennus.[5]

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen (terveydenhuolto)

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

2 Ahola, Teija: Terveyttä kaikille. B-mielisairaalat 1950-luvulta 1970-luvulle. Museovirasto 2015.

3 YLE 1.10.2001: Järviseudun sairaalan toiminta Vimpelille. https://yle.fi/uutiset/3-5112719

4 Järvi-Pohjanmaa News 18.4.2013: Järviseudun sairaalan toiminta loppui.

5 Attendo Windala. 26 -paikkainen mielenterveyskuntoutujien tehostetun asumispalvelun koti. https://www.attendo.fi/windala

pistekohde

1604 AAPISKUJAN KOULU

Rakennukset ja rakennusaika	Koulu 1952
Osoite	Aapiskuja 15
Kiinteistö	934-404-3-71
Suunnittelija	Arkkitehdit Mauri Karkulahti ja Teuvo Lindfors
Käyttötarkoitus	Perusopetus

Maisema

Taajaman väljä reuna-alue.

Aapiskujan koulu sijaitsee keskustan läheisyydessä Savonjoen ja kantatie 68:n varressa. Ympärillä on väljästi sijoiteltuina pientiloja ja -taloja. Vimpelin kirkon ja kirkonseudun RKY2009-alue sijaitsee n.300m päässä kantatien takana, koulun länsipuolella.

Suojainen välituntipiha avautuu länteen. Koulun pihassa on komea Suomen 50-vuotisjuhlallisuuksissa 1967 oppilaiden kanssa istutettu kuusi.[1]

1 Peda.net. Aapiskujan koulu. https://peda.net/vimpeli/aapiskujan-koulu

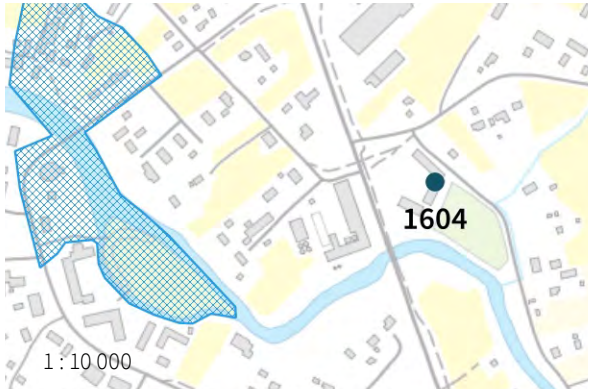

Rakennusperintö

Suurikokoiseen koulukokonaisuuteen kuuluu kaksiosainen, matalan nivelosan luokkasiipeen ja liikunta-juhlasaliin jakava koulutalo sekä opettajien asuinrakennus. Alkuperäinen arkkitehtuuri on rakennusajankohdalleen tyypillistä, satulakattoista ja tiilestä muurattua koulurakentamista. Ulkoseinissä on 1940- ja 1950-lukujen taitteessa suosittu käsin tehty, aaltomainen karkearappaus.

Rakennuksessa on tehty raskas peruskorjaus 2000- tai 2010-luvulla. Sen yhteydessä rakennukseen on sijoitettu koneellinen tulo- ja poistoilmanvaihto, jonka myötä vesikattojen ylle on rakennettu konehuoneita ja julkisivuihin tehty ilmanvaihtosäleikköjä. Sisäänkäynneille on rakennettu satulakattoisia katoksia ja ikkunat ja ulko-ovet on uusittu. Muutosten vuoksi rakennus on menettänyt paljon alkuperäisyyteen liittyviä arkkitehtuuriarvoja.

Historia

Rakennus on ollut koko historiansa kouluna.

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

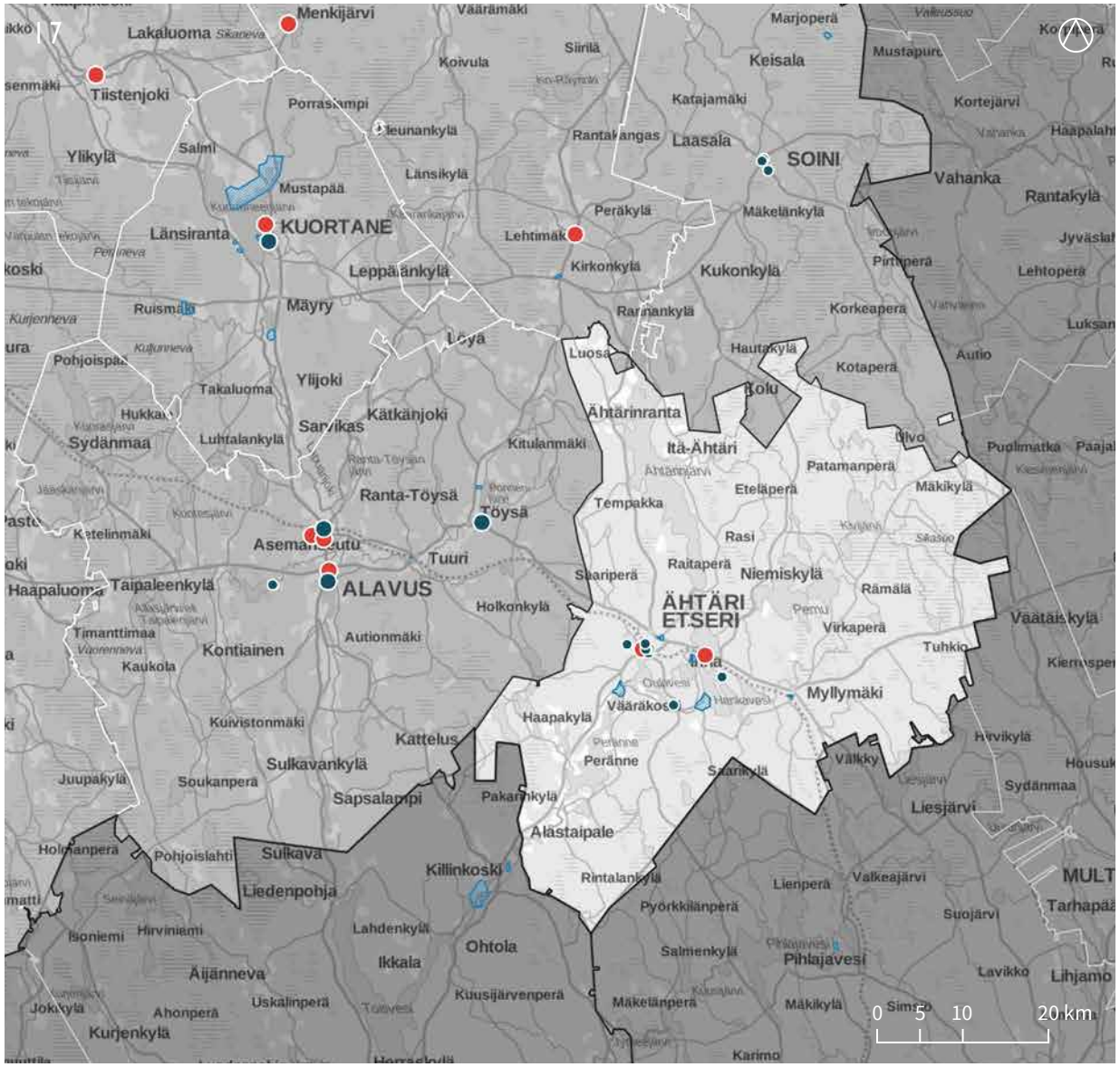

17 *Ähtäri 1: 500 000*

- *Aluekohteet (yhtenäiset)*
- *Aluekohteet, osa vanhempaa kokonaisuutta*
- *Pistekohteet*
- *Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY2009), Museovirasto.*

Taustakartta: MML.

aluekohde

1701 ÄHTÄRIN KESKUSTA, OSTOLANTIE

Maisema

Kaupungin keskusta.

Ostolantien hallinto- ja liikerakennusten alue sijaitsee Ähtärin ytimessä Ouluveden rannalla. Rakennuskanta sijoittuu 1960-luvulta alkaen läpikulkutieksi rakennetun ja levennetyn keskusraitin varrelle. Raitin pohjoispuolella sen suuntaisesti kulkee keskusta-alueen halkaiseva Haapamäki–Seinäjoki-rata. Rannan puolella etelässä sijaitsee vanha pappila (1877) ja sen navettaan rakennettu seurakuntakeskus (1895, 1972).

Kunnantalon, nykyisen kaupungintalon, ympäristö kertoo Ähtärin sodanjälkeisen ajan vireästä kehityksestä. Alueella on säilynyt muutama jälleenrakennuskauden asuin- ja liikerakennus, jotka muodostavat välilleen muuta katua tiiviimmän katutilan.

Rakennusperintö

Rakennukset ovat satulakattoisia ja rakennusajalleen ominaisesti laadukkaita taloja. Lähes kaikissa on tiilirunko ja -kate, ja arkkitehtuuria maustavat vaihtelevat ikkunarytmitykset. Kaupungintalon laajennus ja korjaus valmistui 2008.[1] Uudisosa istuu varsin sulavasti vanhempien rakennusten väliin.

1 Ilkka 11.02.2008: Ähtärin kaupungintalo valmiina.

Historia [2]

Vielä 1960-luvulla alueella oli pieni liikekeskusta, kunnantalo ja pappila tiluksineen. Kun nykyistä Ostolantietä jatkettiin kaakkoon päin entisille pappilan maille 1970-luvun aikana, nykyinen, hallimainen liike- ja asuinrakennuskanta pystytettiin paikalle lähes kerralla.[3]

Kunnantuvan rakentaminen määritti keskustan painopisteen siirtymistä Ähtärin rautatieaseman suuntaan. Kunnantupa käsitti alkujaan valtuuston ja kunnanhallituksen istuntosalit sekä kunnantoimiston, valtion vero- ja kunnan takseerauslautakunnan tilat sekä kantakirjaston. Kunnantuvan viereen kohosi virkailijoiden asuinrakennus, jossa toimi myös Ähtärin paloasema vuoteen 1987. Rakennus jäi vuodesta 1975 alkaen vähitellen asuinkäytöstä ja siirtyi kokonaan toimistokäyttöön vuoteen 1985 mennessä. Kaupungintalon (alk. 1986) pihapiirissä ollut talousrakennus 1950-luvulta purettiin 2000-luvulla autopaikkojen tieltä.

Ähtärin vanhassa Apteekissa ovat olleet apteekkareina Terttu Enckell ja Olavi Mäki. 2000-luvun alussa apteekki siirtyi uusiin toimitiloihin Ostolantielle ja rakennus jäi asuinkäyttöön. Säästöpankin talon alakerrassa on toiminut pankin lisäksi postikonttori, lääkärin vastaanottotiloja, fysikaalinen hoitola ja autokoulu. Yläkerta on ollut asuinkäytössä. Postin jälkeen tiloihin siirsi toimintansa kauppaliike Säästökulma, myöhemmin Kehrä kotiteollisuustuotteineen ja harrastustiloineen. Säästöpankkitoiminnan päätyttyä tilat siirtyivät Ähtärin seurakunnan omistukseen ja seurakunnan virasto- ja nuorisotyön käyttöön.

2 Jaakkola, Riitta: Vesiteitä kyliin ja kirkolle. Ähtärin kulttuuriympäristöohjelma 2009; ellei toisin mainittu.

3 Peruskartat 1961, 1983 ja 1990. MML.

aluekohde

1701 ÄHTÄRIN KESKUSTA, OSTOLANTIE

Laitakarin rakennutti Ostolan Höyrysaha Oy:n toimitusjohtaja Jouko Laitakari perheelleen (samanniminen piti Kuortaneella lääkärin vastaanottoa). Seurakunnan vuokratontti lunastettiin omaksi 1960-luvulla. Rakennuksen lämmityksessä hyödynnettiin aikanaan Ostolan Höyrysahan jätehöyryä, jota johdettiin yöaikaan asuinrakennuksen ja kasvihuoneen tarpeisiin. Puretun kasvihuoneen perustukset ovat jäljellä rakennuksen järvenpuoleisella sivulla. Rakennusarkkitehti Raimo Kuismanen on laatinut rakennuksen harkitun korjaussuunnitelman.[4]

Arvotyypit

Elinkeinohistoriallinen; Asutushistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 Kunnantupa / Kaupungintalo, 1951, Aarno Raveala; peruskorjaus 2008, Arkkitehti- ja insinööritoimisto Motiivi
  - Ostolantie 17, 989-406-9-86
  - Kaksikerroksinen, tiilirunkoinen, rapattu virastotalo, jonka ulkoasusta on suunnitteluajankohdalle ominaisesti luettavissa tilojen käyttötarkoitus.
  - Vertikaat ikkunasarjat ovat erityisen ominaisia 1940-luvulle.
  - 2000-luvun peruskorjauksessa kohteeseen on ajankohdalle äärimmäisen tyypillisesti rakennettu koneellinen tulo- ja poistoilmanvaihto lisärakenteineen ja uusittu ikkunat, ulko-ovet ja kate. Entiset asuinrakennukset on yhdistetty nivelosilla virastotaloon. Samalla ulkoasun hienodetaljiikka on pääosin menetetty.
- 02 Säästöpankin talo, 1955, arkk. Olavi Kivimaa
  - Ostolantie 20, 989-406-9-102
  - Kaksikerroksisen, rapatun ja arkkitehtuuriltaan varsin huolellisesti suunnitellun asuin- ja liiketalon näyteikkunoissa on kupariverhottu katos.
  - Arkkitehti Kivimaa (1909–1998) toimi Jyväskylän kaupunginarkkitehtina 1947–1960 ja Keski-Suomen lääninarkkitehtina vuodesta 1960 eläköitymiseensä asti.
- 03 Ähtärin vanha Apteekki, 1952, arkk. V.R. Rytöhonka
  - Ostolantie 18, 989-406-49-1
  - Kaksikerroksisen, rapatun asuin- ja liikerakennuksen pääjulkisivulla ilmettä loivat alun perin puhtaaksi muurattu lämpökeskuksen piippu sekä näyteikkunaa kiertävä tiilikehys. Piippu on viime aikoina purettu ja muurattu kehys maalattu valkoiseksi. Tiilikate on uusittu tiiliprofiilipeltiseksi 2011.
- 04 Laitakari, asuinrakennus, 1950, Arkkitehtuuritoimisto Unto Ojonen (Lahti)
  - Sahakuja 1, 989-406-26-12
  - Kaupunkikuvallisesti keskeisessä, puurunkoisessa ja julkisivusommitelmaltaan epäsymmetrisessä Laitakarissa on vaikutteita funktionalismista. Sekä rakentaminen että viimeisin korjaustyö on toteutettu laadukkaasti. Pääsisäänkäynnissä on liuskekiviportaat.

4 Jaakkola, Riitta: Vesiteitä kyliin ja kirkolle. Ähtärin kulttuuriympäristöohjelma 2009.

1702 LIIKEKESKUS MONITORI

Rakennukset ja rakennusaika	Liikerakennus, 1987
Osoite	Ostolantie 4
Kiinteistö	989-406-57-0
Suunnittelija	Arkkitehtitoimisto Olavi Noronen Ky (Jyväskylä)
Käyttötarkoitus	Liiketoiminta

Maisema

Kaupungin liikekeskusta.

Liikerakennus sijaitsee 1970-luvulta alkaen rakentuneella Ähtärin keskustan liikerakennusten alueella Haapamäki–Seinäjoki-radan varrella. Likeisyys Oulujärven rantaan hahmottuu heikosti välissä olevan puuston sekä kantatie 68:n (Virtaintie) risteysalueen vuoksi.

Liikekeskuksen piha on asfaltoitua pysäköintialuetta. Rakennuksen edustalla on ähtäriläisen kuvanveistäjä, professori Eero Hiirosen hapon kestävästä teräksestä valmistama veistos "Oodi järvien kaupungille".

Rakennusperintö

Monitori on postmodernille arkkitehtuurille ominaisesti moni-ilmeinen, yksityiskohtaisesti suunniteltu 1980-luvun ostoskeskus. Erityisesti sisätiloissa on käytetty laadukkaita materiaaleja. Pääjulkisivun kesketä johtaa ulkoportaikko ensimmäisen kerroksen päällä olevalle ulkokannelle, jolta pääsee toisen kerroksen liiketiloihin. Ulkokautta saavutettava tilajäsentämisen tapa oli tyypillinen 1960-luvulta 1980-luvulle, jonka jälkeen ostoskeskuksia alettiin painotetusti suunnitella yhtenäisiin sisätiloihin.

Pilareihin ja ontelolaattoihin perustuva betonirunko on rakennusajalleen ominaisesti enimmäkseen esivalmistettu, mutta julkisivujen tiiliosat on muurattu paikalla. Vastaavantyyppinen mutta arkkitehtonisesti vaatimattomampi on esimerkiksi Etelä-Pohjanmaan elinkeinotalo (1987), saman toimiston toteutus Seinäjoelle.

Rakennuksessa on tehty 2000-luvulla korjauksia. Pihakansi on uudistettu, osa peltikatteista muutettu huopakatteiksi ja ulkoverhouksen puuosia uusittu.[1]

Historia

Monitorin rakennutti Ähtärin Säästöpankki, jonka toimitilat sijaitsivat alun perin rakennuksen eteläosissa. Säästöpankki luopui tiloista jo 1990-luvun alussa, ja paikalle muutti Merita, sittemmin Nordea, joka toimi vuoteen 2018 asti. Pankin yläkerran tilat kunnostettiin kokous- ja juhlakäyttöön 2014. Alakerran tiloissa käynnistyi uutta liiketoimintaa vuonna 2019.

Arvotyypit

Elinkeinohistoriallinen

Arkkitehtoninen

Taajamakuvallinen

1 Isännöitsijäntodistus. http://www.omakodit.fi/toimitilat/ostolantie_4_h_8_/liiketila_ahtari_keskusta_ostolantie_4_h_8__2987060.html

pistekohde

1703 PIRKANLINNA, ÄHTÄRIN KULTTUURIKESKUS

Rakennukset ja rakennusaika	Kulttuurikeskus 1985
Osoite	Lukiontie 3
Kiinteistö	989-406-25-3, 989-406-55-1
Suunnittelija	Arkkitehti Saara Juola, Mats Biström
Käyttötarkoitus	Julkiset kulttuuripalvelut

Maisema

Kaupungin keskusta.

Ähtärin kulttuurikeskus sijaitsee samalla mäellä muiden kulttuuriin liittyvien rakennusten, kuten Ähtärin yhteiskoulun ja lukion ja Pirkanpohjan taidekeskuksen kanssa. Alue rajautuu pohjoisessa Ähtärintiehen ja etelässä pienen asuinalueen takana Haapamäki–Seinäjoki-rataan. Länsipuolelle on 2018 avattu Ähtärin liikuntahalli.

Kulttuurikeskuksen tontti on tasainen, ja puuvartiseen kasvillisuuteen kuuluu suunnitteluajankohdalle ominaisesti metsä- ja vuorimäntyjä. Ähtärintien puoleisella pohjoispihalla on ähtäriläisen kuvanveistäjä, professori Eero Hiirosen veistos ”Tuulen leikki”.

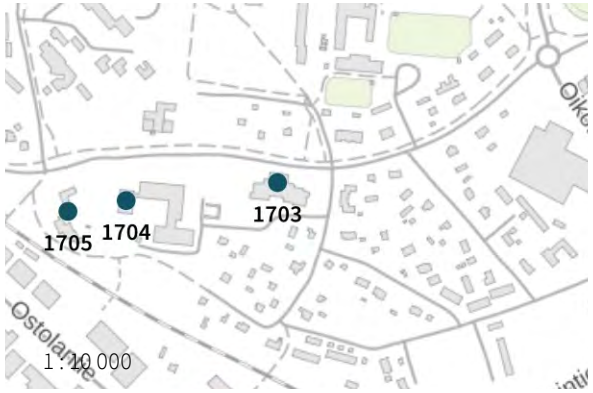

Rakennusperintö

Pirkanlinna on veistoksellinen 1980-luvun julkinen rakennus. Julkisivuissa ja niiden aukotuksessa on samaa porrastettua muotokieltä kuin esimerkiksi Kurikan kirjastossa (Saara Juola, 1982) ja Kauhajoen kirjastossa (Touko Saari, 1989). Rakennus on edustava esimerkki aikansa arkkitehtuurista ja omaa kestävää esteettistä arvoa. Rakennustapa on ajankohdalleen ominainen eli sisältää useita riskirakenteita.

Historia

Pirkanlinnassa toimivat Ähtärin pääkirjasto ja lehtilukusali, musiikkiopisto sekä kansalaisopisto. Lisäksi tiloissa on nuorisotiloja, tanssisali ja 130 hengen auditorio, joka on toiminut 2000-luvulta alkaen elokuvateatterina.[1] Pirkanlinna on suosittu tapahtumien pitopaikka.[2]

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen

Arkkitehtoninen

Taajamakuvallinen

1 Ähtärin kaupungin lausunto Etelä-Pohjanmaan maakunnallisesti arvokkaan rakennetun kulttuuriympäristön ja Etelä-Pohjanmaan uudemman rakennetun kulttuuriympäristön inventoinnista ja arvotuksesta 2020, 2.

2 Jaakkola, Riitta: Vesiteitä kyliin ja kirkolle. Ähtärin kulttuuriympäristöohjelma 2009.

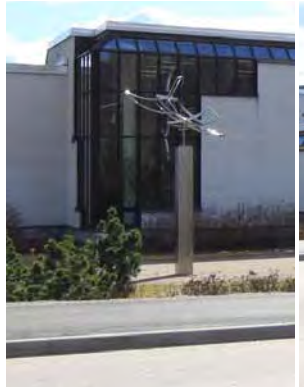

pistekohde

1704 ÄHTÄRIN YHTEISKOULU JA LUKIO

Rakennukset ja rakennusaika	Yhteiskoulu 1950, lukio 1959 ja 1963
Osoite	Lukiotie 1
Kiinteistö	989-406-9-95
Suunnittelija	Yhteiskoulun ?, lukion arkkitehti Touko Saari
Käyttötarkoitus	Perusopetus, ent. myös lukio-opetus

Maisema

Kaupungin keskusta.

Ähtärin yhteiskoulun ja lukion alue sijaitsee samalla mäellä Ähtärin kulttuurikeskuksen, Pirkanpohjan taidekeskuksen ja uuden liikuntahallin (2018) kanssa. Alue rajautuu pohjoisessa Ähtärintiehen ja etelässä Haapamäki–Seinäjoki-rataan.

Koulurakennukset on aseteltu kulmittain neliöpohjaisen välituntipihan ympärille. Koulua ympäröi itsekylväytynyt sekametsä.

Rakennusperintö

Ähtärin yhteiskoulun 1950 valmistunut rakennus (01) on ajankohdalleen ominaisen laadukas, tiilirunkoinen ja aumakattoinen koulutalo. Arkkitehtonisesti rakennus liittyy

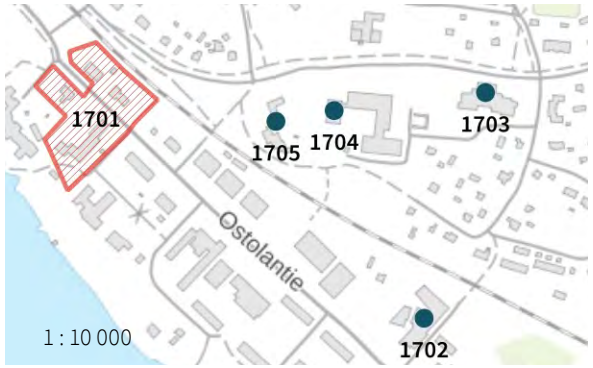

linnuntietä n.300m päässä sijaitsevaan Ähtärin kunnantaloon, ja samankaltainen koulutalo on rakennettu mm. Inhan kylään 5km päässä. Rakennukseen on 2000-luvulla asennettu koneellinen tulo- ja poistoilmanvaihto.

Yhteiskoulua laajennettin kolmella erillisellä rakennuksella vuosina 1959 (02) ja 1963 (03). Tilat ovat sittemmin olleet Ähtärin lukion käytössä. Kaksikerroksiset rakennukset on hillityn mittakaavan ja aumakattojen avulla pyritty sovittamaan vanhemman rakennuksen määrittämään koulumiljööseen. Rakennustapa on ajalleen ominainen. Lukion tilat on sisäilmaongelmien vuoksi päätetty purkaa.[1] Ähtärin kaupunginvaltuusto on tehnyt päätöksen uuden koulun rakentamisesta perusopetuksen vuosiluokille. Lisäksi kaupunki selvittää toisen asteen kampuksen toteuttamista yhteistyössä koulutuskeskus Sedun kanssa.[2]

Historia

Ähtärin yhteiskoulu perustettiin 1945, jolloin toiminta aloitettiin Kirkonkylän kansakoululla (1885). Oikeus antaa keskikoulutodistuksia saatiin 1949, ja ylioppilastutkintotodistuksia 1964. Koulu toimi aluksi kaksiluokkaisena ja pian viisiluokkaisena, kunnes 1961 sai laajentumisluvan 8-luokkaiseksi. Yksityisestä keskikoulusta muodostettiin kunnallinen keskikoulu 1969.[3]

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

1 Keskisuomalainen 14.05.2019: Päivi Liimatainen: Tutkimus osoitti: Ähtärin lukion tilat ovat purkukunnossa, yhteiskoulussa selvitään remonteilla.

2 Ähtärin kaupungin lausunto Etelä-Pohjanmaan maakunnallisesti arvokkaan rakennetun kulttuuriympäristön ja Etelä-Pohjanmaan uudemman rakennetun kulttuuriympäristön inventoinnista ja arvotuksesta 2020, 2.

3 http://www.yksityiskoulut.fi/yksityiskoulujenmatrikkeli/ahtarin.htm

pistekohde

1705 PIRKANPOHJAN TAIDEKESKUS

Rakennukset ja rakennusaika	Sininen talo 1934, Punainen talo 1995
Osoite	Ähtärintie 36
Kiinteistö	989-406-79-0, 989-406-35-6
Suunnittelija	Arkkitehti Elsi Borg, arkkitehti Kimmo Levanto
Käyttötarkoitus	Kulttuuritoiminta

Maisema

Kaupungin keskusta.

Pirkanpohjan taidekeskus sijaitsee Ähtärin yhteiskoulun, vanhan sairaala-alueen ja Haapamäki–Seinäjoki-radan välisessä rinteessä. Sininen talo on sen ohittavan Ähtärintien näkyvä maamerkki. Puuvartinen pihakasvillisuus on mäntyvoittoista. Sinistä ja Punaista taloa ympäröivässä veistospuistossa on esillä kuvanveistäjä, professori Eero Hiirosen veistoksia. Veistospuisto on yksi Eerosen ulkoilmateosten äärelle johdattelevan Veden polku -kulttuurireitin kohteista.[1]

1 Ähtärin kaupungin lausunto Etelä-Pohjanmaan maakunnallisesti arvokkaan rakennetun kulttuuriympäristön ja Etelä-Pohjanmaan uudemman rakennetun kulttuuriympäristön inventoinnista ja arvotuksesta 2020, 2.

Rakennusperintö

Sininen talo (01) on jyrkkälappeisen puurakennus, jonka julkista luonnetta ilmentävät korkeat sali-ikkunat. Ulkoasu on säilyttänyt hyvin alkuperäisen ilmeensä. Salisiiven räystäspäätyjen alaosissa on sahakuvio-ornamentiikkaa. 1970-luvulla uusituissa sisätiloissa on viime aikoina todettu sisäilmaongelmia. Lisätietoja KIOSKI:ssa.

Punaisen talon (02) rakennutti Ähtärin kaupunki taidekeskuksen laajennukseksi. Rakennuksen moniosainen massa on sovitettu polveilevasti loivaan maastoon. Julkisivuissa on kyljelleen muurattua savitiiltä sekä pienialaisia, sinisiksi maalattuja puisia kenttiä, jotka liittävät rakennuksen Siniseen taloon.

Historia [2]

Sininen talo valmistui alun alkaen seurakuntataloksi. Vuosina 1935–1937 kirkon palon jälkeen talo toimi väliaikaisesti kirkkona, sotavuosina joukkojen kokoamispaikkana ja sitten evakkojen majoituspaikkana. Taiteilija Eero Hiironen osti purkutuomion alaisen talon seurakunnalta 1973 ateljeekseen ja perheensä kodiksi. Maalaamisen jälkeen siitä tuli Sininen talo, joka on vuodesta 1974 toiminut tilana vaihtuville taidenäyttelyille. 1995 Hiirosen suku ja Ähtärin kaupunki perustivat yhdessä Pirkanpohjasäätiön, joka on omistanut taidekeskuksen siitä asti. Säätiö vaalii Hiirosen taidetta seka eurooppalaisesta taiteesta koostuvaa Pirkanpohja-kokoelmaa. Ulkonäyttelytiloineen Pirkanpohja on yksi Suomen ensimmäisistä kesänäyttelypaikoista ja tullut tunnetuksi erityisesti lasten taidekasvatustoiminnastaan.

Arvotyypit

Henkilöhistoriallinen; Sivistyshistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

2 Jaakkola, Riitta: Vesiteitä kyliin ja kirkolle. Ähtärin kulttuuriympäristöohjelma 2009.

pistekohde

1706 MUSTIKKAVUOREN TANSSILAVA

Rakennukset ja rakennusaika	Tanssilava 1956
Osoite	Niemenpääntie 73
Kiinteistö	989-406-7-71
Suunnittelija	-
Käyttötarkoitus	Kulttuuritoiminta

Maisema

Ulkoilualue lähellä taajamaa.

Tanssilava sijaitsee Ouluveteen työntyvän niemen luoteisrannalla. Tanssilava on rakennettu aivan rantaan. Lavan itäpuolella on sorapintainen pysäköintialue, jonka kaakkoispuolella nousee jyrkästi metsäinen Mustikkavuori pururatoineen ja ulkoilualueineen.[1]

1 Pohjanmaan inventointi, EPO 2007.

Rakennusperintö

Tanssilava ravintolatiloineen on rakennusjankohdalleen tyypillinen, puurunkoinen ja perusmalliltaan ympyräpohjainen huvirakennus, joka on säilynyt hyvin alkuperäisessä asussaan. Katteena on hakasaumapeltikate.

Historia

Tanssilavan rakentaminen aloitettiin 1954. Tarvittava betoni ja hiekka tuotiin vastarannalta Nahkurin rannasta ja lava rakennettiin ammattimiesten sekä talkooväen voimin. Mustikkavuoren lavalla pidettiin tansseja 1980-luvulle asti. Lavojen suosion taas kohotessa Ostolan Kyläseura korjasi lavan uudelleen käyttöön.[2] Lupaa peruskorjaukseen haettiin 1999.[3] Lavan omistaa nykyään Ähtärin Urheilijat ry. Kesäiset lavatanssit Mustikkavuorella ovat jatkuneet jälleen vuodesta 2019 yksityisyrittäjien toimesta.[4]

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen (huvirakennukset)

Rakennustekninen

Taajamakuvallinen

2 Jaakkola, Riitta: Vesiteitä kyliin ja kirkolle. Ähtärin kulttuuriympäristöohjelma 2009.

3 Ähtärin rakennusvalvonnan arkisto.

4 Ähtärin kaupungin lausunto Etelä-Pohjanmaan maakunnallisesti arvokkaan rakennetun kulttuuriympäristön ja Etelä-Pohjanmaan uudemman rakennetun kulttuuriympäristön inventoinnista ja arvotuksesta 2020, 2.

aluekohde

1707 INHAN KYLÄ

Maisema

Vanhan teollisuuskylän laita-alue.

Inhan kylässä sijaitseva tarkastelualue alkaa n.450m päässä Inhan rautatieasema-alueelta. Aluetta erottaa Hankaveden rannasta Haapamäki–Seinäjoki-rata, pohjoispuolella rakennuksia yhdistävän Salmelantien ja kapean, vastikään karsitun mäntymetsäkaistaleen takana on valtatie 18 (Myllymäentie). Maasto viettää loivasti kohti vesistöä. Alueen itäpuolella on leveä Nääsinsalmi.

Entisen koulun ympäristö on vasta raivattu puustosta, ja rakennus erottuu nyt kauas järvelle. Pientalojen rivi muodostaa Salmelantien varteen tiiviin katutilan. Talojen välistä avautuu järvelle rajattuja näkymiä.

Rakennusperintö

Alue käsittää vanhan kansakoulurakennuksen sekä sen vieressä olevat neljä jälleenrakennuskauden tyyppitaloa ulkorakennuksineen.

Todennäköisesti 1950-luvun alussa valmistunut koulutalo on ajankohdalleen ominaisen laadukas, tiilirunkoinen satulakattoinen ja sivukäytäväperiaatteen mukaan tehty rakennus, jossa on päädyssä jälkikäteen uudistettu, leveä sisäänkäyntikatos.

Jälleenrakennuskauden pientalot ovat yhdestä puoleentoistakerroksisia, puurunkoisia ja satulakattoisia asuintaloja, joiden pihapiiriin kuuluvat myös alkuperäiset ulkorakennukset. Asuinrakennukset ovat säilyneet suurelta osin alkuperäisessä asussaan. Taloa 90 on korotettu jälkikäteen.

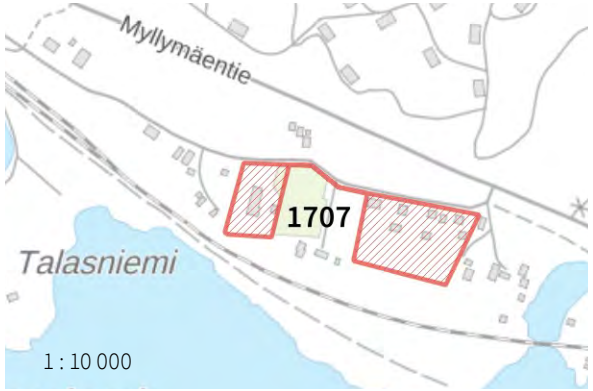

Historia

Koulun ja pientalojen rakentaminen liittyy jälleenrakennuskaudella toteutettuun laajaan asutustoimintaan.

Arvotyypit

Asutushistoriallinen; Sivistyshistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Kyläkuvallinen

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 Inhan aseman entinen kansakoulu, 1953, insinööri Tapio Vuorinen
  - Salmelantie 70, 989-402-14-4
- 02 Asuinrakennukset, n.1950-luku
  - Salmelantie 84, 989-402-15-12
  - Salmelantie 90, 989-402-15-13
  - Salmelantie 94, 989-402-15-14
  - Salmelantie n.98, 989-402-15-15

pistekohde

1708 HOTELLI MESIKÄMMEN

Rakennukset ja rakennusaika	Hotelli 1976, laajennukset
Osoite	Karhunkierros 149
Kiinteistö	989-402-4-220
Suunnittelija	Arkkitehtitoimisto Timo ja Tuomo Suomalainen
Käyttötarkoitus	Matkailu- ja majoituspalvelut

Maisema

Puistoinen ulkoilualue.

Hotelli sijaitsee Ähtärin eläinpuiston vieressä, Hankaveteen liittyvän Pilkkaselän salmen jylkkärinteisessä rantamaastossa. Hotelli muodostaa jylhän luonnonympäristön kanssa vaikuttavan kokonaisuuden.

Havumetsäistä aluetta palvelee Karhunkierros-niminen tie sekä laaja ulkoilureitistö. Tien varrella on useita majoitusrakennusten kokonaisuuksia. Eläinpuiston alueella, Hotelli Mesikämmenen koillispuolella, sijaitsee Suomalaisen arkkitehtien suunnittelema ja 1979 valmistunut monitoimihalli, ns. Ähtäri-Halli. Alkuperäinen halli on muuttunut tilojen kunnostuksen ja laajennusten yhteydessä. Eläinpuiston itäpuolella on golfkenttä, jonka yhteydessä oli 2000-luvulla lopetettu puuhapuisto Santerin seikkailumaa (alkup. Mini-Suomi). Puiston erikoisuutena olivat miniatyyrikokoiset mallit tunnetuista suomalaisista rakennuksista.

Rakennusperintö

Puistoalueen maamerkki, Korpihotelli Mesikämmen, on erityinen aikansa arkkitehtuurimonumentti. Se muistuttaa esimerkiksi arkkitehtien Raili ja Reima Pietilän Otaniemessä sijaitsevaa Dipolia (1966) sekä H. Hartikaisen ja Erkki Kantosen Jyväskylään suunnittelemaa hotelli Laajavuorta (1970). Rakennus on kuitenkin paikkaansa itsenäisesti sovitettu kokonaistaideteos.

Monikerroksinen, betonirunkoinen rakennus on porrastettu rinteeseen, ja sen räystäättömään massaan on luotu polveilevuutta monisuuntaisilla lappeilla, katoksilla ja terasseilla. Rakennus jatkuu kallioon louhitun yhdyskäytävän välityksellä alarinteessä rannansuuntaisesti aaltoilevina majoitusrakennusten riveinä, jotka tuovat mieleen kivikkoiset muinaisrannat.

Suomalaisten suunnittelutyön pyrkimyksenä oli tavoittaa paikalle ominainen peruskallion ja herkän kasvillisuuden kontrasti. Luonnonläheisyys, vapaat muodot ja rakenteellisten ratkaisujen esille tuominen näkyvät hotellissa kautta linjan.[1] Maanalaisten rakenteiden jykevyydellä ja maanpäällisten keveydellä on tavoiteltu samaa orgaanista tuntua kuin ympäröivässä kalliomaastossa.[2] Havupuiden osittain verhoamat ilmavat puurakenteet toistavat ympäröivän luonnon muotoja, sävyjä ja materiaaleja.

Hotelli Mesikämmentä on esitelty useissa kansainvälisissä julkaisuissa ja se on myös saanut italialaisen Diploma and Silver Hexagon of Habitation Space -palkinnon

1 Annukka Rajala 2011: Moksunniemen rakennusinventointi.

2 Suomi rakentaa 6. 75 Hotelli Mesikämmen. SRM 1981.

vuonna 1978 yhdessä Suomalaisten toisen tunnelmaltaan samankaltaisen suunnittelutyön, As Oy Majakumpareen (3 asunnon yhtiö 1971) kanssa.[3]

Historia

Ähtärin matkailun ideointi käynnistyi 1960-luvun lopussa. Ensimmäisessä vaiheessa kuntaan haluttiin ravintola, sitten leirintäalue ja lopuksi hirvitarha – ajatus, joka laajeni sittemmin eläinpuistoksi ja lopulta matkailualueeksi. Ähtärin eläinpuisto aloitti toimintansa 1973. Eläinpuistoon on sittemmin liittynyt Hotelli Mesikämmen, puuhapuisto, Mekkorannan lomakylä ja monia yksityisiä matkailualanyrityksiä.[4] Alueella järjestettiin Suomen ensimmäiset loma-asuntomessut 2000.

Hotellin rakennutti Kiinteistö-Oy Moksunniemi. Hotelliin tehtyjä laajennuksia ja muutoksia: [5]

- Hotelliravintolan ja uimahallin laajennus 1981
- Kokoussiiven ja uimahallin laajennus/muutos/korjaus 1988
- Uimahallin muutos 1991 ja 1992.
- Puisia ulkoverhouspaneeleja on 2000-luvulla uusittu profiilipeltikasetein. Kesällä 2019 hotellin yhteyteen oli tekeillä keilahalli (Rakennus- ja suunnittelutoimisto Hämäläiset Oy).

Arvotyypit

Sosiaalihistoriallinen; Elinkeinohistoriallinen

Arkkitehtoninen

Taajamakuvallinen

3 Annukka Rajala 2011: Moksunniemen rakennusinventointi.

4 Ähtärin kaupunki: Ähtärin historia. Tiivistelmä teoksesta Sulevi Riukulehto: Katsaus Ähtärin historiaan. 2007. https://www.ahtari.fi/templates/ahtari/images/PDF-tiedostot/historiatiivistelm.pdf

5 Annukka Rajala 2011: Moksunniemen rakennusinventointi.

1709 ÄHTÄRIN SAIRAALA

Rakennukset ja rakennusaika	Terveyskeskus, ent. aluesairaala, 1967, 1980-luku
Osoite	Koulutie 12c, 14; Sairaalantie 4e
Kiinteistö	989-406-19-25
Suunnittelija	Arkkitehti Aino Kallio-Ericsson
Käyttötarkoitus	Terveydenhoito

Maisema

Puustoinen rinne kaupunkikeskustan liepeillä.

Sairaala sijaitsee omalla puistomaisella alueellaan Pohjanmaan-radan pohjoispuolella, linnuntietä n.400m päässä Ähtärin kaupungintalosta. Sairaala-alueeseen kuuluu varsinaisen sairaalakokonaisuuden lisäksi entisiä henkilökunnan asuinrakennuksia. Sairaalan itäpuolella on sairaalan kanssa suunnilleen saman ikäinen ammattikoulurakennus, jossa toimii nykyisin koulutuskeskus SEDU:n Ähtärin toimipiste.

Rakennusperintö

Ähtärin sairaala on rakentamisajankohdalleen ominainen. 1960- ja 1970-luvuilla Suomeen rakennettiin huomattava määrä sairaaloita ja terveyskeskuksia, jotka perustuvat ns. hajautettuun sairaalatyyppiin. Hajautetussa periaatteessa käyttäjäryhmien risteämistä pyrittiin välttämään erottamalla toiminnot omiin siipiin, jolloin kukin itsenäinen osasto oli tarvittaessa laajennettavissa.[1] Toiminnalliset yksiköt järjestyivät horisontaalisin yhteyksin. Ratkaisulla tavoiteltiin myös esteettömyyttä, mutta sen hankaluutena olivat pitkät sisäiset etäisyydet.

Ajankohtana pyrittiin myös aiempaa matalampiin rakennusmassoihin. Sairaalat levittäytyivät laajemmalle alueelle ja muodostivat erilaisia käytävien varaan ja sisäpihojen ympärille muodostuvia matriisirakenteita. Rinteeseen porrastetussa Ähtärin sairaalassa maanpäällisiä kerroksia on enimmäkseen 1–2. Pääsisäänkäynti on yläpihan puolella, ja sille johdattaa pitkä katos. Vaikka elementtirakenne ei ollut Ähtärin sairaalan rakentamisen aikaan vielä yleistynyt, suunnittelun moduulimitoitus ohjasi arkkitehtuurin mittasuhteita. Maan tasoon istutetut tai maan sisään työnnetyt rakenteet ovat rakennusajankohdalleen äärimmäisen tyypillisiä ja sisältävät kosteusteknisiä riskejä.

Henkilökunnan asuinrakennukset ovat sairaalarakennuksen kanssa samanikäisiä rivi- ja kerrostaloja.

Historia

Aluesairaala (kuvat 1) valmistui vuonna 1967, sitä laajennettiin 1980-luvulla ja siihen liitettiin sotainvalidien veljeskoti (kuva 2) 1980-luvun alussa. Ähtärin aluesairaala toimi vuoteen 2016 asti. Nyt tiloissa on yksityisen yrityksen pyörittämä Ähtärin pääterveysasema.

Arvotyypit

Sosiaalihistoriallinen (terveydenhuolto);

Arkkitehtoninen

1 Paatela, Mikael: Sairaalarakennuksen kehitys. Arkkitehtitoimisto Paatela-Paatela & Co Oy 2003; Ihatsu, Sanna: Terveyttä kaikille – terveyskeskukset 1970-luvulta 1990-luvulle. CasaCo Studio Oy 2014.

pistekohde

1710 RYÖTÖN VOIMALAITOS

Rakennukset ja rakennusaika	Voimalaitos 1934
Osoite	Ryötöntie 84
Kiinteistö	989-406-5-43
Suunnittelija	-
Käyttötarkoitus	Energiantuotanto

Maisema

Rakennettu vesiuoma talousmetsän keskellä.

Voimalaitos sijaitsee Inhanjokeen rakennetussa oikokanavassa. Voimalaitos liittyy Ryötön puuhiomoon (1898), joka sijaitsi Ruhan perintötalon entisellä maalla. Muut tehdasrakennukset on purettu viimeistään 1980-luvun kuluessa.

Rakennusperintö

Pienikokoinen tiili-betonirunkoinen vesivoimalaitos ja turbiinihalli sekä teräsbetoniset patorakennelmat, joista suuri osa uusittu 2000-luvulla. Hallin arkkitehtuuri on ajankohdan voimalarakennuksille erittäin tyypillistä, puhtaaksi muurattua ja aukotukseltaan vertikaalista. Uudempi betonirunkoinen voimala on rakennettu vanhemman viereen.

Historia

Voimalaitos liittyy Ryötön puuhiomoon (1898), jonka voimalähteenä oli aluksi kaksi vesiturbiinia. Nykyinen voimalaitos valmistui 1934. Sen aikoihin Ryötön tehdas työllisti 31 ihmistä. Puuhiomo lakkautettiin 1937. 1 750 000 kilowattituntia tuottavalta voimalaitokselta ryhdyttiin silloin toimittamaan sähköä Vääräkosken kartonkitehtaalle.[1]

Vuonna 1978 Ryötön voimalaitoksella oli kaksi Francis-vesiturbiinia, joiden molempien nimellistehona oli 275 kilowattia. Näiden voimakoneina käytettiin kahta viiden kilovoltin jännitteellä toimivaa generaattoria, joiden nimellistehot olivat 525 ja 210 kilowattia. Voimalaitos työllisti neljä henkilöä. Vuonna 1979 voimalaitos automatisoitiin siten, että se käynnistämisen jälkeen toimii miehittämättömänä. Voimalaitos myytiin 1998 maa-alueineen ja vesioikeuksinen Keski-Suomen Valo Oy:lle.[2]

Nykyinen omistaja Koskienergia Oy teetti voimalaitoksessa korjauksen 2012. Vanhan tulokanavan jatkeeksi rakennettiin uusi laitos ja vanhat voimalaitosrakennukset peruskorjattiin. Alakanava perattiin ja yläkanava tiivistettiin bentoniittimatolla. Säännöstelypato kunnostettiin ja patoon asennettiin koneellinen tasoluukku. Uuden laitoksen rakennusvirtaama on 15 m^3/s, teho 950 kW ja keskimääräinen vuosienergia 4500 MWh.[3]

1 Sihvonen, Sirkka-Liisa: Vääräkosken kartonkitehdas – sata vuotta ähtäriläistä pahvia. 2008, s.16–17.

2 Vesirakentaja Oy: Ryötön voimalaitos. http://www.vesirakentaja.fi/html/voimalaitokset/ryotto.html

3 Vesirakentaja Oy: Ryötön voimalaitos. http://www.vesirakentaja.fi/html/voimalaitokset/ryotto.html

Arvotyypit

Teollisuushistoriallinen; Elinkeinohistoriallinen; Teknologiahistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Maisemallinen